

**İMALAT SANAYİNDE
REKABET EDEBİLİRLİK VE KARMAŞIKLIK:
ÜLKELERARASI
BİR ANALİZ
Doktora Tezi
Uğur AYTUN
Eskişehir, 2017**

**İMALAT SANAYİNDE REKABET EDEBİLİRLİK VE KARMAŞIKLIK:
ÜLKELERARASI
BİR ANALİZ**

Uğur AYTUN

DOKTORA TEZİ
İktisat Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Yılmaz KILIÇASLAN

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ocak, 2017

Bu Tez Çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1402E035 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Uğur AYTUN'un "İmalat Sanayiinde Rekabet Edebilirlik ve Karmaşıklık: Ülkelerarası Bir Analiz" başlıklı tezi 17 Ocak 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca İktisat Anabilim Dalında, **Doktora** tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Yılmaz KILIÇASLAN

Üye : Doç.Dr.Emine Ümit İZMEN YARDIMCI

Üye : Yrd.Doç.Dr.Aliye ATAY KAYIŞ

Üye : Yrd.Doç.Dr.Zeynep ELİTAŞ

Üye : Yrd.Doç.Dr.Oytun MECİK

Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

İMALAT SANAYİİNDE REKABET EDEBİLİRLİK VE KARMAŞIKLIK: ÜLKELERARASI BİR ANALİZ

Uğur AYTUN

İktisat Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak, 2017

Danışman: Doç. Dr. Yılmaz KILIÇASLAN

Rekabet edebilirlik kavramı iktisat biliminde sıkça kullanılmakta ve anlamı uzun zamandan beri tartışılmaktadır. Yapılan tanımlar çeşitli açılara göre farklılaşmasına rağmen, bunlardaki ortak vurgu yaşam standartlarının artırılırken dış ticarete nispi etkinliğin önemidir. Bu çalışmada ilk olarak Türkiye'nin ve seçili ülkelerin çeşitli teknoloji yoğunluklarındaki alt sektörlerinin dünya ihracat paylarındaki değişimin kaynakları 1990-2014 dönemi için BACI verileri kullanılarak pay-değişim analizleri yoluyla araştırılmış ve rekabet edebilirlik bileşeninin bu değişimlerdeki en belirleyici bileşen olduğu görülmüştür. Bununla beraber, son yıllarda hızlı ihracat artışı kaydeden Çin ve Vietnam ile yüksek teknoloji endüstrilerinde İrlanda dünya piyasalarında talebi artan ürünlerdeki uyum performansı sayesinde sektör paylarını daha fazla artırmışlardır. İkinci olarak, bir ekonominin imalat sanayiindeki sahip olduğu endüstri-spesifik ve genel düzeydeki yeteneklerin (yapabilirliklerin) farklı teknoloji yoğunlukları altında rekabet edebilirlik ile ilişkisi araştırılmıştır. UNIDO verilerinin de dahil edildiği tahmin sonuçları, teknoloji yoğun endüstrilerde yapabilirliği temsil eden sektör-spesifik karmaşıklığın rekabet edebilirliğe diğer endüstrilere göre daha fazla katkı sağladığını göstermiştir. Düşük teknolojili endüstrilerde ise makro düzeydeki karmaşıklık rekabet edebilirliğin pozitif ve anlamlı bir belirleyicisidir. Son olarak, endüstri-spesifik karmaşıklığın temel belirleyicilerinin de endüstrinin beşeri sermaye, piyasa yapısı ve yüksek gelirli ülkelerin ithalat yoğunluğu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Rekabet Edebilirlik, İmalat Sanayii, Karmaşıklık, Sabit Pazar Payı Analizi, Türkiye

ABSTRACT

COMPETITIVENESS and COMPLEXITY in MANUFACTURING INDUSTRIES: A CROSS-COUNTRY ANALYSIS

Uğur AYTUN

Department of Economics

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, January, 2017

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Yılmaz KILIÇASLAN

Competitiveness concept has been often used in economics and what it means has been debated for a long time. Though definitions have varied by different perspectives, common emphasis is importance of relative efficiency in trade performance while enhancing the living standards. In this study, first of all, sources of changes in the world export shares of sub-sectors under different technology categories for Turkey and selected countries were examined through shift-share analysis by using BACI dataset for the period 1990-2014 and seen that competitiveness term is most dominant component in the changes. However, China and Vietnam which they experienced rapid export growth and Ireland in high-tech industries have raised their market share further in most periods via adaptation performance to world markets in the products which have increasing demand. Second, relationship between industry-specific and nationwide capabilities of a country and competitiveness under different technology intensities of manufacturing industry has been investigated. Estimation results including UNIDO dataset showed that industry-specific complexity representing the capabilities provides more contribution to competitiveness in technology intensive industries, compared to other industries. Moreover, general complexity is positive and significant determinant of low-tech industries. Finally, human capital, market structure and import intensity of high-income countries have been found as main drivers of industry-specific complexity for technology intensive industries.

Keywords: Competitiveness, Manufacturing Industry, Complexity, Capabilities, Constant Market Share Analysis, Turkey

ÖNSÖZ

Öncelikle, doktora tez dönemimin en zor anında danışmanlığımı üstlenen, beni cesaretlendiren, ufkumu açan, karşılaştığım soru(n)ların çözümünde yol gösteren, yanımda olduğunu her zaman hissettiğim Doç. Dr. Yılmaz KILIÇASLAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez dönemimin her aşamasında önerilerini ve desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. C. Necat BERBEROĞLU'na ve beni tezimin her aşamasında dikkatle izleyen ve yol gösteren Yrd. Doç. Dr. Aliye ATAY KAYIŞ'a teşekkür ederim.

Tez dönemimdeki yurtdışı araştırma ziyaretlerimde beni kabul eden, her zaman sabırla dinleyen ve önerilerini paylaşan Prof. Dr. Kâzım KONYAR ile Deniz ÜNAL'a, bu süreçte ampirik araştırma yeteneklerime katkı sağlayan Anthony EDO'ya teşekkür ederim.

Tezimde kullandığım verilere erişmemde ODTÜ Kütüphanesi, University of California Los Angeles The Charles E. Young Research Library, California State University San Bernardino John M. Pfau Library ve CEPİI yetkililerine, benimle kullandığı verileri paylaşan Daniela MAGGIONI ve araştırma sırasındaki önerileri için Ünal TÖNGÜR'e teşekkür ederim.

Bir teşekkürü de doktora dönemimin başında beni dinleyen, farklı yönleriyle olaylara bakmamız için gayret gösteren Ragıp YILMAZ, bu süreçteki zor anlarımda sabırla yanımda olan Çağrı YILMAZ ve Nazlı Nur UZ'a etmek isterim.

Son olarak, hayatımda olmalarına her an şükrettiğim, bugünlere gelmemi sağlayan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu naçızhane çalışmayı, hayat arkadaşım olan ikiz kardeşimin aziz anısına ithaf ediyorum.

17/01/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Uğur AYTUN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. REKABET EDEBİLİRLİK KAVRAMI VE BELİRLEYİCİLERİ.....	4
1.1. Rekabet Edebilirlik Kavramı.....	4
1.1.1. Rekabet edebilirliğin tanımı.....	4
1.1.2. Kavramın tanımına getirilen eleştiriler ve endüstri düzeyinde rekabet edebilirlik.....	6
1.2. Rekabet Edebilirliğin Belirleyicileri.....	8
1.2.1. Fiyat endeksleri	9
1.2.2. Birim işgücü maliyetleri	10
1.2.3. Verimlilik Düzeyi	12
1.2.4. Teknoloji düzeyi ve teknolojik yapabilirlikler yaklaşımı.....	15
1.2.5. Rekabet edebilirliğin diğer belirleyicileri	20

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE İLE SEÇİLİ EKONOMİLERİN REKABET EDEBİLİRLİK ANALİZİ	21
2.1. Dünya Ticaretine ve Türkiye ile Seçili Ülkelerin İhracat Performansına Genel Bakış	21
2.2. Sabit Pazar Payı (CMS) Analizi ile Rekabet Edebilirliğinin İncelenmesi	31
2.2.1. Sabit pazar payı analizi metodolojisi ve bununla ilgili yapılan ampirik çalışmalar	31
2.2.2. Birincil mallar	39
2.2.2.1. Madencilik, petrol ve nükleer yakıtlar.....	40
2.2.2.2. Tarım, balıkçılık ve yiyecek-içecek	46
2.2.2.3. Temel metaller ve metal cevheri.....	53
2.2.3. Kaynak-yoğun mallar	59
2.2.3.1. Tarım, balıkçılık, yiyecek-içecek ve tütün	60
2.2.3.2. Ağaç, kağıt, basım ve yayın, mobilya	67
2.2.3.3. Kimya, kauçuk-plastik ve ametal mineraller	73
2.2.4. Düşük teknolojlili mallar.....	79
2.2.4.1. Tekstil, giyim eşyası ve deri.....	80
2.2.4.2. Ağaç, kağıt, basım ve yayın, mobilya	86
2.2.4.3. Fabrikasyon metaller ve makineler.....	92
2.2.5. Orta teknolojlili mallar.....	98
2.2.5.1. Madencilik ve taş ocakçılığı (enerji üreten materyaller dışında), kimya, kauçuk-plastik ve ametal mineraller	99
2.2.5.2. Madencilik ve temel metaller.....	105
2.2.5.3. Fabrikasyon metaller ve makineler.....	112
2.2.5.4. Elektrikli makineler.....	118
2.2.5.5. Ofis makinaları, iletişim, medikal, ölçüm ve optik araçlar.....	124
2.2.5.6. Otomotiv, demiryolları ve gemicilik.....	130
2.2.6. Yüksek teknolojlili mallar	137
2.2.6.1. İlaç sanayii	138
2.2.6.2. İletişim, medikal, ölçüm ve optik araçlar	144
2.2.6.3. Havacılık ve Uzay.....	151
2.3. Bulgular	157

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KARMAŞIKLIK, TEKNOLOJİ VE REKABET EDEBİLİRLİK.....	160
3.1. Rekabet Edebilirlik-Teknoloji İlişkisi Üzerine Yürütülen Ampirik Çalışmalar.....	160
3.2. Karmaşıklık (Complexity) Endeksi.....	176
3.2.1. Karmaşıklık endeksinin hesaplanması.....	176
3.2.2. Karmaşıklık endeksi bulguları	177
3.3. Farklı Teknoloji Yoğunluklarında Karmaşıklığın Rekabet Edebilirliğe Etkisi ve Belirleyicileri.....	180
3.3.1. Tahmin edilecek modeller	180
3.3.2. Analizlerde kullanılan veri setleri	183
3.3.3. Tahmin sonuçları	184
SONUÇ	192

KAYNAKÇA

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	42
Tablo 2.2. Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 . Error! Bookmark not defined.	
Tablo 2.3. Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	55
Tablo 2.4. Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	63
Tablo 2.5. Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	69
Tablo 2.6. Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	75
Tablo 2.7. Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	82
Tablo 2.8. Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	88
Tablo 2.9. Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	94
Tablo 2.10. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	101
Tablo 2.11. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	108
Tablo 2.12. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	114

Tablo 2.13. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014.....	120
Tablo 2.14. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014.....	126
Tablo 2.15. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014	133
Tablo 2.16. Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014.....	140
Tablo 2.17. Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014.....	147
Tablo 2.18. Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014.....	153
Tablo 3.1. En yüksek karmaşıklık (complexity) endeksi değerine sahip ürünlerin HS kodları, 1989-2014.....	180
Tablo 3.2. Ülke ve endüstri düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, 1989-2010.....	186
Tablo 3.3. Ülke ve endüstri düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, GMM Tahmincisi, 1989-2010.....	187
Tablo 3.4. Ülke düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, 1989-2010	188
Tablo 3.5. Ülke düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, GMM Tahmincisi, 1989-2010	189
Tablo 3.6. Karmaşıklık modeli, 1989-2007	191

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Lall (2000b) Sınıflamasına göre Dünya Ticareti, 1989-2014	24
Şekil 2.2. Lall (2000b) Sınıflamasına göre Ürün Başına Dünya Ticareti, 1989-2014 ...	25
Şekil 2.3. NACE Rev.2 Ana Sınıflamasına göre Dünya Ticareti, 1989-2014.....	26
Şekil 2.4. NACE Rev.2 Ana Sınıflamasına göre Ürün Başına Dünya Ticareti, 1989-2014.....	27
Şekil 2.5. Türkiye ile Seçili Ülkelerin Toplam İhracatı, 1989-2014 Kaynak:.....	28
Şekil 2.6. Türkiye ile Seçili Ülkelerin Toplam İhracatlarının Ortalamadan Farkı, 1989-2014.....	29
Şekil 2.7. Yüksek Düzeyde İhracat Yapan Ülkelerin Toplam İhracatlarının Ortalamadan Farkı, 1989-2014.....	30
Şekil 2.8. Yüksek İhracat Yapanlar Dışındaki Ülkelerin Toplam İhracatlarının Ortalamadan Farkı, 1989-2014.	31
Şekil 2.9. Birincil Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014	40
Şekil 2.10. Birincil Mallar İçerisindeki Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	41
Şekil 2.11. Birincil Mallar İçerisindeki Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	47
Şekil 2.12. Birincil Mallar İçerisindeki Madencilik, Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	54
Şekil 2.13. Kaynak-yoğun Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	60

Şekil 2.14. Kaynak-yoğun Mallar İçerisindeki Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014	61
Şekil 2.15. Kaynak-yoğun Mallar İçerisindeki Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	68
Şekil 2.16. Kaynak-yoğun Mallar İçerisindeki Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014	74
Şekil 2.17. Düşük teknolojlili Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014	80
Şekil 2.18. Düşük teknolojlili Mallar İçerisindeki Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	81
Şekil 2.19. Düşük teknolojlili Mallar İçerisindeki Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	87
Şekil 2.20. Düşük teknolojlili Mallar İçerisindeki Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	93
Şekil 2.21. Orta teknolojlili Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	99
Şekil 2.22. Orta teknolojlili Mallar İçerisindeki Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	100
Şekil 2.23. Orta teknolojlili Mallar İçerisindeki Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	106

Şekil 2.24. Orta teknolojili Mallar İçerisindeki Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	113
Şekil 2.25. Orta teknolojili Mallar İçerisindeki Elektrikli Makineler Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	119
Şekil 2.26. Orta teknolojili Mallar İçerisindeki Ofis Makinaları, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	125
Şekil 2.27. Orta teknolojili Mallar İçerisindeki Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	131
Şekil 2.28. Yüksek teknolojili Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	138
Şekil 2.29. Yüksek teknolojili Mallar İçerisindeki Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	139
Şekil 2.30. Yüksek teknolojili Mallar İçerisindeki İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	145
Şekil 2.31. Yüksek teknolojili Mallar İçerisindeki Havacılık ve Uzay Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014.....	152

KISALTMALAR DİZİNİ

- ADL** : Auto-regressive Distributed Lag (Oto-regresif Gecikmesi Dağıtılmış)
- BACI** : Base pour l'Analyse du Commerce International (Mal Düzeyinde Uluslararası Ticaret Veriseti)
- CEPII** : Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales (Gelecek Çalışmalar ve Uluslararası Bilgi Merkezi)
- COMTRADE**: Commodity Trade (Mal Ticareti)
- CMS** : Constant Market Share (Sabit Pazar Payı)
- GMM** : Genelleştirilmiş Momentler Metodu
- H-O** : Heckscher–Ohlin modeli
- HS** : Harmonized System (Uyumlaştırılmış Sistem)
- IMF** : International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
- ISIC** : International Standard Industrial Classification (Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması)
- OECD** : Organization for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
- OLS** : Ordinary Least Squares (En Küçük Kareler)
- PWT** : Penn World Tables (Penn Dünya Tabloları)
- REER** : Real Effective Exchange Rate (Reel Efektif Döviz Kuru)
- RCA** : Revealed Comparative Advantage (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler)
- RULC** : Relative Unit Labor Costs (Nispi Birim İşgücü Maliyeti)
- SITC** : Standart Uluslararası Ticaret Sınıflaması (Standard International Trade Classification)
- ULC** : Unit Labor Costs (Birim İşgücü Maliyeti)
- UNCTAD** : United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)
- UNIDO** : United Nations Industrial Development Organization (Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı)
- WDI** : World Development Indicators (Dünya Kalkınma Göstergeleri)

GİRİŞ

Günümüzde, küreselleşme sayesinde mallar neredeyse sınırsızca dolaşım halindedir ve ülkeler arasındaki ticaret giderek yoğunluk kazanmaktadır. Dahası, 2000’li yıllardan sonra yalnızca malların dolaşımı değil, “küresel değer zinciri” adını verdiğimiz süreç sayesinde de bu malların üretim süreçleri de coğrafi olarak –başlangıçta Avrupa ve ABD’den Asya bölgesine doğru- dağılmaya başlamıştır. Bununla beraber, üretimin bu dağılım sürecinde her ülke ticaretten aynı faydayı elde edememektedir. Bazı ülkeler pazar payı yüksek “doğru” ürünlerde uzmanlaşarak ticaret paylarını artırabilmişler ve bunun sonucunda yaşam standartlarını da yükseltebilmişler, bazıları da dünyada pazar payı daralan ürünlere geçebilmişlerdir. Diğer bir deyişle, bir çok ülke belirli ürünlere doğru ihracat yapısını küreselleşme sayesinde kaydırmasına rağmen, yaşam standartlarının da yükseltilebilmesi için dünyada yüksek pazar payına sahip ürünlerde uzmanlaşılması önem arz kazanmıştır. Yüksek pazar payına sahip ürünlerin, genel olarak, doğal kaynağa dayalı ürünler dışında teknoloji yoğun ürünler olduğu da bilinen bir gerçekliktir.

Yaşam standartlarının yükseltilerek endüstrilerdeki ticari etkinliğin artırılması, bizi İktisat literatüründeki “rekabet edebilirlik” (competitiveness) kavramına götürür. Kavram sadece İktisat literatüründe değil siyasetçiler ve işadamları arasında, - yukarıdaki tanımdan farklılıklar gösterse de- sıkça kullanılmaktadır. Yapılan tanımlar ele alınan birim ve döneme ve bu tanımlara göre kullanılan ölçütler de farklılaşmasına rağmen, ücret düzeyi, döviz kuru gibi kısa dönemli olmayan ve yukarıda bahsedilen endüstriyel faaliyetlerdeki nispi performansın önemini de dikkate alan bir tanıma tercih etmek daha uygun olacaktır (Lall, 2001b).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, bir ülkenin bir endüstride rekabet edebilirliğini, yani burada kullanacağımız tanımla, dünyadaki ticaret payını artırırken bunun dünya mal bileşimindeki değişimlerle aynı yönlü olup olmadığı, bu çalışmanın birinci sorusunu

oluşturmaktadır. Literatürdeki bir çok çalışma bu tür karşılaştırmalı analizleri toplulaştırılmış bir biçimde yapmaktadır. Bir diğer deyişle, bu tür analizler bir ülkeye ait tek bir sonuç söylemektedir. Yüksek haneye sahip dış ticaret istatistikleri ve ürün sınıflamaları arasındaki geçiş tabloları sayesinde, aynı endüstrinin farklı teknoloji yoğunluklarında bile bir ülkenin rekabet edebilirliğini artırırken veya azaltırken bunun dünya mal bileşimi ile uyumlu olup olmadığı görülebilmekte ve bize sektör-spesifik projeksiyonlar sunabilmektedir. Bu amaçla, Türkiye ile birlikte 19 ülke seçilerek Fransa'daki CEPİI bünyesinde derlenen dış ticaret verileri (BACI) ile Larsson (1999)'un modeline dayalı Sabit Pazar Payı (CMS) analizi yürütülmüştür. Ayrıca, bu seçili ülkelerden ayrı olarak, son on yılda her bir teknolojinin her bir alt endüstrisinde tüm dünya ülkelerinde de pazar payını en hızlı artıran ve azaltan ülkeler tespit edilmiş ve bunların rekabet edebilirliklerindeki değişimlerinin dünya mal bileşimleri ile paralel olup olmadığı incelenmiştir.

Küresel değer zincirleri aracılığıyla az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kayan üretimin ve artan rekabet edebilirliğin arkasındaki temel nedenin, Heckscher–Ohlin teorisinin öncülüğünde geleneksel iktisat teorilerine göre ülkeler arası ücret farklılıklarıyla açıklandığı bilinmektedir. Bu argüman daha sonraları Leontief (1953) ve Kaldor (1981)'un çalışmaları başta olmak üzere tartışmaya açılmış ve ülkenin teknolojik gelişim çabaları vurgulanmıştır. Ancak günümüz gelişmekte olan ekonomilerindeki kurumsal başarısızlıklar yanında piyasa başarısızlıkları, belirsizlikler ve düşük beşeri sermaye oranı gibi nedenler, yüksek ihtimalle transfer edilmiş olan teknolojiye uyum sağlanmasını güçleştirebilmektedir. Yine bu nedenlerden dolayı teknolojik çabaları ölçen ar-ge harcamaları ve patent yanında, teknolojinin emilimi, öğrenilmesi ve kullanılması gibi yetenekler de rekabet gücünü etkileyebilir. İşte çalışmamızın ikinci sorusunu da bu yeteneklerin rekabet edebilirliğini nasıl etkileyeceği oluşturmaktadır. Dahası, her endüstri doğası gereği farklı bir teknoloji düzeyine ve öğrenme sürecine sahip olacağından, bu yetenek (yapabilirlik) düzeyinin farklı teknoloji yoğunluklarında rekabet edebilirliğe katkısında farklılaşabilecektir. Bu amaçla, ağ teorisinden yararlanarak, yapabilirliklerin bir fonksiyonu olan endüstri-spesifik karmaşıklık endeksinin rekabet edebilirliğe etkisi, OECD (2011)'in teknoloji sınıflaması kullanılarak, imalat sanayii için her bir kategoride tahmin edilmiştir.

Son olarak, hesapladığımız karmaşıklık endeksi, dış ticaret verilerinden yararlanılarak oluşturulmuş bir ex-post endeks olduğu için, yapabilirliklerin arz ve talep faktörleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu doğrultuda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde rekabet edebilirlik kavramı tartışılarak literatürde rekabet edebilirliğin belirleyicilerinin neler olduğu ne bunların nasıl ölçüldüğü üzerine yapılan teorik çalışmalar anlatılmıştır. İkinci bölümde ise yapılacak analiz yöntemi ve literatür anlatıldıktan sonra, farklı teknoloji yoğunluklarındaki alt endüstrilerin ihracat payındaki değişmelerin rekabet edebilirlik ve rekabet edebilirlik dışındaki kaynakları CMS yöntemiyle belirlenmiştir. Son bölümde ise teknoloji ile rekabet edebilirlik arasında yürütülen ampirik çalışmalar değerlendirilerek, karmaşıklık endeksinin nasıl hesaplandığı ayrıntılı olarak verilmiş ve betimsel bulgular tartışılmıştır. Daha sonra ise bu karmaşıklığın rekabet edebilirliğe etkisi ve belirleyicileri, yüksek düzeyli sabit etkiler modelleri ile her bir teknoloji yoğunluğu için tahmin edilmiştir. Son olarak sonuç bölümünde, genel bir değerlendirme yapılarak politika önermelerinde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

REKABET EDEBİLİRLİK KAVRAMI VE BELİRLEYİCİLERİ

1.1. Rekabet Edebilirlik Kavramı

Rekabet edebilirlik (competitiveness) kavramı günümüzde iş adamları, siyasetçiler ve iktisatçılar tarafından sıkça kullanılmaktadır. Yapılan bir çalışma, 1983 ile 1987 yılları arasında “rekabet edebilirlik” kelimesinin yazılı basında 5700 defa kullanıldığını tespit etmektedir (Waheeduzzaman ve Ryans, 1991, s. 7). Kavramın etimolojik kökeni incelendiğinde, lâtince “cum petere” olarak yazıldığı görülmektedir. İlk kısmında yer alan cum kelimesi, yaklaşık olarak bir şeylerle veya birileri ile birliktelik, petere ise amaçlama kelimesine karşılık gelmekte, birlikte kullanıldıklarında “işbirliği” anlamını çağrıştırmaktadır. Görüldüğü gibi kavramın kökü bugünkü özünü oluşturan rekabet, mücadele gibi anlamlardan farklılıklar sergilemektedir (Cellini ve Soci, 2002, 73). Bunun yanı sıra literatürde kavramın tanımı üzerinde de bir fikir birliği sağlanamamıştır. Aşağıda bu kavram hakkında yapılan tanımlar ve tartışmalardan bahsedilecektir.

1.1.1. Rekabet edebilirliğin tanımı

Literatürde ilk olarak işletme biliminde kullanılmaya başlanan rekabet edebilirlik kavramı bu alandaki stratejik analizlerin dayanağını oluşturmaktadır. Buna göre rekabetin söz konusu olduğu bir piyasada firmalar karlılıklarına ve pazar paylarına bakarak, performanslarını geliştirebilmek için rekabet edebilirlik stratejisi benimsemektedirler (Lall, 2001a, s. 1502-1503). Kavramın iktisat biliminde kullanılışı benzer şekilde stratejik (politika) bir eyleme dayanak oluştursa da, ele alınan dönem (kısa dönem ve uzun dönem), birim (endüstri, ülke), belirlenen amaç (iç ve dış dengenin sağlanması, verimlilik artışı, bireylerin gelir düzeylerinin artırılması) ve rekabet edebilirliğin ölçümü (döviz kuru, birim iş gücü maliyeti, verimlilik düzeyi, ihracat artışı) bakımından işletme disiplininden farklılıklar gösterebilmektedir.

Rekabet edebilirlik kavramına yapılan tanımlar ele alınan dönem ve birim itibarıyla farklı açılardan gruplandırılabilir. Aynı zamanda yapılan tanımlarda rekabet gücünün nasıl ölçüldüğü de ima edilmektedir. Örneğin, “Yerel politikalarla uyumlu, iç ve dış dengeyi sağlayabilen reel döviz kuru düzeyi” kısa dönemli tanıma karşılık gelirken, “yaşam standartlarının belirleyicilerinden iş gücü verimliliğinin büyüme

oranı” uzun dönemli bir tanımı temsil eder (Boltho, 1996, s. 2-3). Öte yandan, bir firmanın piyasada büyüebilme, karlılığını artırabilme ve rekabet edebilme kapasitesi mikro ölçekli bir rekabet edebilirlik tanımına uygundur (Reinert, 1995, s. 25).

Rekabet edebilirliğin makro düzeyde yapılan tanımı ise ekonominin nispi dış ticaret performansının yanında kişi başı ekonomik refaha da vurgu yapmakta ve bu sayede kavram ikili bir anlama sahip olmaktadır (Fagerberg, 1996, s. 40). Örneğin Porter’a göre, ulusal düzeyde rekabet edebilirliği temsil eden tek kavram uzun dönemde yaşam standartlarının belirleyicisi olan verimlilik düzeyidir (Porter, 1990, s. 6). Öte yandan Scott tarafından yapılan daha kapsamlı bir ulusal rekabet edebilirlik tanımı da aşağıdaki gibidir (Scott ve Lodge, 1985, s. 14-15):

“Ulusal rekabet edebilirlik, bir ülkenin, uluslararası ekonomide rekabete konu olan (ve diğer ülkelerde de üretilebilen) mal ve hizmetleri yaşam standartlarını artırıcı bir biçimde üretebilme, dağıtabilme ve sunabilme derecesidir.”

Yine Scott ve Lodge (1985)’nin yapmış olduğu tanıma benzer biçimde, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yapılan ve literatürde sıkça kullanılan tanım ise,

“Rekabet edebilirlik, bir ülkenin, serbest ve adil piyasa şartları altında, uzun dönemde halkın reel gelir düzeyi sürdürülürken ve artırılırken uluslararası rekabet edebilirliği sağlayan mal ve hizmetleri üretebilme derecesidir.”

biçimindedir (OECD, 1992, s. 237). Yine OECD tarafından makro düzeyde bir rekabet edebilirlik “firmaların, endüstrilerin, bölgelerin, ülkelerin veya uluslar-üstü bölgelerin, uluslararası rekabet altında, yüksek düzeyde nispi faktör geliri ve istihdam oranı yaratabilme becerisi” şeklinde tanımlanmıştır (Hatzichronoglou, 1996, s. 20). Yukarıda da görüldüğü gibi, ulusal düzeydeki rekabet edebilirlik tanımlarının yaşam standartlarına vurgu yapması, uzun dönemli tanımlara yakın olduğunu göstermektedir.

1.1.2. Kavramın tanımına getirilen eleştiriler ve endüstri düzeyinde rekabet edebilirlik

Literatürde, yukarıda da çeşitli boyutlarıyla incelenen rekabet edebilirlik tanımları üzerine yoğun bir tartışma yaşandığı ve bu tanımlara bağlı olarak oluşturulan rekabet edebilirlik ölçütlerinin eleştirildiği görülmektedir. Bu eleştiriler genel olarak kısa dönemli ve makro düzeydeki tanımlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. İlk olarak, kısa dönemli tanımların ve bununla ilişkili ölçütlerin rekabet edebilirliği açıklamada yetersiz olduğu iddia edilmektedir. Ayrıca bu değişkenler ekonomideki yapısal faktörlerin sabit olduğu varsayımına dayandığından (Lall, 2001a, s. 1503) önemli bir eksikliği de içerisinde barındırmaktadır. Nitekim literatürde de yapılan çalışmalara bakıldığında bu göstergeler ile ekonomideki rekabet gücü arasındaki ilişkinin varlığı tartışma konusudur¹.

Rekabet edebilirliğin ulusal düzeyde yapılan tanımına ve buna bağlı oluşturulan ölçütlere de şüpheyle yaklaşan yazarlar mevcuttur². Kavrama eleştiri getirenler arasında ilk olarak Nobel ödüllü İktisatçı Paul Krugman'dan bahsedilebilir. Ona göre ulusal düzeydeki rekabet edebilirlik kavramının orta ve uzun dönemde yapısal değişimlerle (verimlilik, inovasyon, beceriler vb.) ilişkili olarak kullanılması rekabetçi üstünlükler teorisinin tekrarından başka bir şey değildir (Lall, 2001a, s. 1503). Aynı zamanda ticaret sıfır toplamlı bir oyun olmadığından hareketle, ekonomileri birbirleri ile yarış halinde gösteren bu tanım üzerinde ısrar etmek kaynakların yanlış dağılımına ve korumacılık eğilimlerinin ortaya çıkmasına yol açabilir (Krugman, 1994, s. 41-44). Son olarak, ulusal rekabet edebilirlik çerçevesinde yapılan analizler ve bunun sonucunda geliştirilen stratejilerin iktisadi temel mekanizmalarla (ölçek ekonomileri, artan getiriler, dışsallıklar, vb.) olan ilişkisi zayıf kalmakta, bu stratejilerin teorik kısmı göz önünde bulundurulsa dahi oluşturulacak seçici ticaret politikaları ekonominin büyük bir kısmını ilgilendirmeyecektir (Krugman, 1996, s. 24).

¹ İlerleyen başlıklarda bu çalışmalardan ayrıntılı olarak bahsedilecektir.

² Ulusal düzeydeki rekabet edebilirlik perspektifini eleştirenler yanında halen destekleyen iktisatçılar da vardır. Örneğin, Fagerberg (1996)'e göre toplam üretiminin büyük bölümünü ihraç eden ve iç tüketimi düşük olan ekonomilerde kişi başına gelir (yaşam standartları) büyük ölçüde bu dış ticaret ölçüsünde belirlendiğinden, Krugman'ın öne sürdüğünün aksine bu ülkelerde rekabet gücü de ulusal bir anlam taşımaktadır. Ayrıca Howes ve Singh (2000, s. 3-4) Krugman (1994)'in eleştirisini neo-klasik iktisadın soyut varsayımlarına (fiyatların ve ücretlerin tam esnekliği) dayandığı için geçersiz bulmaktadırlar. Benzer şekilde Dunn (1994) ve Moran (1996) da ulusal düzeydeki rekabeti savunan görüşü benimsemektedirler.

Porter'a göre ise ekonomilerin bir bütün olarak rekabet edebilir olup olmadıklarını söylemek ve bunu endüstrilerin ürün farklılaştırması, kalite ve teknoloji gibi niteliksel özelliklerini yeterince dikkate almayan ölçütlere (döviz kuru, birim iş gücü maliyeti, doğal kaynak miktarı, dış ticaret dengesi, istihdam oranı, ihracat payı) dayandırmak yanıltıcı olacaktır (Porter 1990, s. 3-6). Her ne kadar kendisi de rekabet edebilirliği ulusal verimlilik düzeyiyle ilişkilendirse de, uzun dönemde yaşam standartlarının belirleyicisi olan bu verimlilik artışını sağlamanın yolunun ekonominin belirli endüstrilerde uluslararası rekabet gücü elde edebilmesine bağlı olduğunu iddia etmektedir.

Ulusal düzeydeki tanıma eleştiri getiren bir diğer iktisatçı da Lall'dır. O da Porter gibi ulusal ekonominin bir bütün olarak değil de belirli endüstrilerde rekabet edebilir olup olmayacağını tartışılması gerektiğini önermektedir (Lall, 2001a, s. 1502-1503). Reich (1990, s. 25-31) de benzer şekilde ulusal düzeydeki rekabet edebilirlik tanımının muğlak olduğunu belirtmekte ve ekonomide refah artışını sağlayan "yüksek nitelikli" mesleklere dikkat çeker.

Bir firmadaki, endüstrideki veya ekonomideki rekabet gücünü verimlilik düzeyiyle tanımlamaya ölçmeye çalışan yaklaşımları da literatürde eleştirilmektedir. Bu yazarlara göre verimlilik düzeyi rekabet edebilirliği açıklayan etmenlerden yalnızca biridir ve salt üretimde etkinlik artışının rekabet gücünü artırmayı kesin olarak sağlayamayacaktır (Reinert, 1995, s. 26; Hughes, 1993, s. 1; Şahan, 2012, s. 15).

Yukarıda bahsedilen eleştirilerde genel olarak kısa dönemli tanımların ve ölçütlerin rekabet gücünü temsil kabiliyetinin eksikliğinin yanında, ulusal düzeyde yapılan rekabet edebilirlik tanımlarının uluslararası ticaretin teorik ve pratik argümanlarla olan çelişkilerine ve bu tanımların bazılarında kullanılan verimlilik vurgusunun rekabet gücünü açıklamadaki yetersizliğine dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda (ve yapılan çalışmada da benimsenecek olan) rekabet edebilirlik tanımını endüstri düzeyinde ele alan ve aynı zamanda bireylerin yaşam standartları artışına vurgusu yapan tanım Lall (2001b, s. 6) tarafından şu şekildedir:

“Endüstriyel faaliyetlerdeki rekabet edebilirlik sürdürülebilir bir büyüme ile birlikte gelişen nispi etkinliktir. Bu anlamda rekabet edebilirlik nispi anlamda değerlendirilebilecek, mutlak bir durumdan ziyade bir süreçtir.”

1.2. Rekabet Edebilirliğin Belirleyicileri

Literatürde rekabet edebilirliği açıklayan değişkenler fiyata dayalı ve fiyat dışı olmak üzere iki grupta toplanabilir. Fiyata dayalı belirleyiciler, genel olarak ekonominin, sektörün veya firmaların rekabet edebilirliğini kısa dönemde etkileyen, zaman içerisinde dalgalanmalar gösteren belirleyiciler olarak tanımlanabilir. Bu değişkenlerin rekabet edebilirliğe etkisi konusundaki argümanların teorik alt yapısını ise Ricardocu, rekabetçi üstünlüklere dayanan modellerin oluşturduğu Heckscher ve Ohlin (H-O)'in faktör donatımı teorisi oluşturmaktadır. İngiltere ve ABD endüstrileri için MacDougall (1951, s. 707) tarafından ampirik olarak desteklenen bu rekabetçi üstünlükler modeli, her ülkenin en bol miktarda (aynı zamanda en ucuz) sahip olduğu üretim faktöründen yararlanarak ürettiği malda (kısmen ya da tamamen) uzmanlaşacağını ve bu rekabetçi üstünlüğe göre belirlenen uzmanlaşma ve dış ticaret sonucu faktör fiyatları farklılıklarının da kısmen giderilmiş olacağını iddia etmektedir (Samuelson, 1948, s. 165).

Fiyata dayalı belirleyiciler arasında ilk olarak reel döviz kurundan bahsedilebilir. İç piyasada ticarete konu olmayan mal fiyatlarının ticarete konu olan mal fiyatlarına oranı olarak tanımlanan bu değişken, ticarete konu olan ithalat ve ihracat mallarını tek bir kategoriye indirgediğinden, ticaret hadleri dünya piyasaları tarafından belirlenen küçük ve dışa açık ekonomiler için uygun olacaktır. Öte yandan bu değişken için düzenli bir veri setinin de olmayışı araştırmacıları reel döviz kurunu temsil eden başka endeksler kullanmaya veya bu endekslerle oluşturulan reel döviz kuru ve reel efektif döviz kuru değişkenleri oluşturmaya yöneltmiştir (Boltho, 1996, s. 3). Kullanılan bu değişkenler genel olarak ihracat veya ithalat fiyat endeksleri, tüketici fiyat endeksleri ve birim emek maliyetleridir.

Rekabet edebilirliği etkileyen fiyat dışı (non-price) unsurlar ise fiyata dayalı değişkenlerin tersine, belirli bir zaman içerisinde dalgalanmalar göstermemekte ve eş zamanlı olmakla birlikte uzun dönemli etkiler de gösterebilmektedir. Bu unsurlar

arasında akla ilk gelen değişken şüphesiz teknolojidir. Küresel rekabette önemli bir rol oynayan teknolojinin göz önüne alındığı modellerde inovasyon ile taklit arasındaki etkileşime dikkat çekilerek bunun büyüme ve uluslararası ticaretin en başta gelen belirleyicileri arasında olduğu öne sürülmektedir (Fagerberg, 1996, s. 45)³. Diğer fiyat dışı belirleyiciler arasında verimlilik, gayri safi sabit sermaye yatırımları, sermaye yoğunluğu, beşeri sermaye gibi değişkenler örnek gösterilebilir.

1.2.1. Fiyat endeksleri

Fiyat endeksleri, belirli bir ekonomide ya da endüstride kısa dönemli rekabet edebilirliği ölçerken kullanılan reel döviz kuru ve reel efektif döviz kuru gibi endekslerin hesaplanmasında kullanılan önemli bileşenlerden biridir. Belirli malları içerip içermemesine ve bunların hesaplanmasında mal gruplarına verilen ağırlıklara göre farklılaşan bu endeksler, üretici (toptan eşya) fiyatları, tüketici fiyatları ve ihracat fiyatları endeksi olmak üzere gruplandırılabilir.

Üretici fiyatları endeksi, adından da anlaşılacağı gibi imalat sanayiinde ticarete konu olan malların perakende olarak piyasaya sunulmadan önceki fiyatlarına dayanılarak hesaplanan bir göstergedir. Ancak ara mallarındaki fiyat değişikliklerinden önemli derecede etkilenmesinin yanında hesaplanmasında kullanılan ağırlıklar ile mal kapsamının ülkeden ülkeye değişmesi endeksin kullanılabilirliğini azaltmaktadır (Durand ve Giorno, 1987, s. 150). Bunun yerine benzer yapılara sahip olan ekonomilerdeki mal gruplarına dayanan, daha kolay ulaşılabilir bir endeks olan tüketici fiyatları endeksi veya gayri safi yurtiçi hasıla deflatörleri literatürde daha sık kullanılmaktadır. Ayrıca, üretimde kullanılan çeşitli girdilerin bu endekste uyumlu bir şekilde fiyatlandırılması endeksin üstünlüğünü artırmaktadır. Bununla birlikte, önemli ölçüde uluslararası ticarete konu olmayan malları içermesi, üretici fiyatları endeksinde olduğu gibi kullanılan ağırlıklarda ülkelerarası farklılıklar, sermaye mallarını kapsam dışında tutması, dolaylı vergiler, teşvikler ve fiyat kontrolleri gibi uygulamaların endeksin kesinliğini azaltması endeksin dezavantajlarına örnek gösterilebilir (Turner ve Van't dack, 1993, s. 29).

³ Teknoloji ile rekabet edebilirlik arasındaki ilişkinin teorik alt yapısı ve gelişimi hakkında ortaya atılan argümanlardan ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak bahsedilecektir.

Son olarak, ihracat fiyatları (ihracat birim değeri) endeksi sadece ihracatı yapılan ürünlere dayanmaktadır. Geçmiş dönemlerde gerçekleşen ihracat hareketlerinin performansının gözlemlenmesi bakımından iyi bir gösterge olan bu değişkenin kullanımı da yukarıda bahsedilen endekslere benzer şekilde bir çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bunlardan ilki, gümrüklerde tutulan verilerden yararlanılarak hesaplanan endeksin ihracat potansiyeline sahip (fakat henüz ihraç edilmemiş) ürünleri ihmal etmesidir. İkinci olarak, endeks nispi fiyat değişimleri üzerine odaklanarak sadece farklılaştırılmış ürünlerle ilişkili olmakta, rekabetin daha yoğun olduğu piyasalardaki (fiyatlar büyük ölçüde farklılık göstermese de) karlılık düzeyini dikkate almamaktadır (Boltho, 1996, s. 3). Üçüncü problem de endeksin söz konusu ülkedeki ihracat kompozisyona bağlı olarak hazırlanmasıyla ilgilidir. Bu durumda farklı ihracat kompozisyonlarına sahip ekonomilerle yapılacak kıyaslamalar rekabet edebilirlik açısından sağlıklı sonuçlar vermeyecektir (Turner ve Van't dack, 1993, s. 28).

Fiyat endekslerinden yararlanılarak oluşturulan reel döviz kuru matematiksel olarak şu biçimde yazılır (Marsh ve Tokarick, 1996, s. 701):

$$REER_i = E \left(\frac{P_i}{P_j} \right) \quad (1.1)$$

Burada P ile P_j, i ve j ülkelerindeki fiyat (üretici fiyatları, tüketici fiyatları veya ihracat fiyatları) endeksini, E ise nominal döviz kurunu göstermektedir. Yukarıdaki formüle benzer şekilde reel efektif döviz kuru (REER) da Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından geometrik ortalamadan yararlanılarak, aşağıda gösterildiği gibi hesaplanır. E_i ve E_j terimleri i ve j ülkelerine ait uluslararası geçerliliği olan paraya karşı nominal döviz kurunu gösterirse formül:

$$REER_i = \prod_{i \neq j} \left(\frac{P_i E_i}{P_j E_j} \right)^{w_{ij}} \quad (1.2)$$

biçiminde yazılır (Turner ve Golub, 1997, s. 8).

1.2.2. Birim işgücü maliyetleri

Rekabet gücünü ölçmede döviz kuru ve çeşitli fiyat endekslerinin sahip olduğu sınırlılıkları gidermek amacıyla kullanılan birim işgücü maliyeti, belirli bir endüstride veya ekonomide bir birimlik çıktı üretmek için gerekli işgücü maliyeti olarak tanımlanmaktadır (Ark, Stuijvenwold ve Ypma, 2005, 2). Endeksin başlıca avantajı rekabet edebilirlikte meydana gelen ani değişimlerin (ücretlerde ve döviz kurunda

düşüş, verimlilik düzeyinde artış) fiyatlarla ve karlılık düzeyiyle yakından ilişkili olmasıdır (Boltho, 1996, s.3). Öte yandan, endeksin bir çok ülkede makroekonomik istikrarı sağlamada uygulanan politikaların önemli bir bileşeni olan ücret maliyetlerine yönelmesi ve bunun yanında işgücü dışındaki diğer üretim maliyetlerini (ticarete konu olmayan mallar) de yönlendirmesi diğer önemli avantajları arasında gösterilebilir (Marsh ve Tokarick, 1996, s. 704-705). Öte yandan, işgücü verimliliğindeki dönemsel dalgalanmalara yüksek derecede duyarlı olması, endeks verilerinin genellikle imalat sanayii sektörü için tutulmasından dolayı hizmetler sektörü için hesaplanmaması, ara mallarını, sermaye maliyetlerini, işgücü dışındaki vergileri içermemesi endeksin sahip olduğu dezavantajlardır (Turner ve Golub, 1997, s. 7) Ayrıca Felipe ve Kumar (2011, s. 11-12) da firmalardan toplanan ve ulusal düzeyde elde edilen birim iş gücü maliyet endekslerinde toplam fiziki ürün yerine katma değer verilerinin kullanılmasının toplam çıktının emek ve sermaye arasındaki dağılımını gösterdiğini, dolayısıyla endeksin bu toplulaştırılmış versiyonunun başka bir anlam ifade ettiğini belirterek kavrama eleştiri getirmektedir⁴.

Birim iş gücü maliyeti endeksi matematiksel olarak,

$$ULC_i = w_i / \left(\frac{q_i}{L_i} \right) \quad (1.3)$$

biçiminde formüle edilir. Yukarıdaki eşitlikte i ekonomisine (veya endüstrisine) ait ULC, w, q ve L değişkenleri sırasıyla birim işgücü maliyetini, işgücünün toplam parasal maliyetini (sosyal maliyetler ve ücret toplamı), toplam çıktı miktarını ve işgücü sayısını göstermektedir. ULC'nin yanı sıra endeksin ülkelerarası karşılaştırmalara uygun hale getirilebilmesi için literatürde nispi birim işgücü maliyeti (RULC) endeksi kullanılmaktadır. ULC'nin uluslararası bir para birimine çevrildikten sonra söz konusu ülkenin ticaret partnerlerinin ortalama⁵ işgücü birim maliyet endeksine bölünerek elde edilen (Fagerberg, 1988, s. 355) bu yeni endeksin formülü aşağıdaki gibi yazılabilir:

⁴ Felipe ve Kumar (2011, s. 5) endeks için geliştirdiği bu bakış açısının, aynı zamanda Kaldor paradoksuna da açıklama getirebileceğini öne sürmektedir. Buna göre karların sermayenin verimliliğinden hızlı olması rekabet edebilirliği olumsuz etkilerken, daha sonraki dönemde işçilerin bu duruma uyum sağlama çabaları kar oranlarında düşüşe ve işgücü maliyetlerinin artışıyla ekonominin dış ticaret performansı arasında pozitif bir ilişki varmış gibi görünmesine yol açmaktadır.

⁵ OECD ve ABD İş gücü istatistikleri bürosu (BLS), ortalama birim iş gücü maliyeti yerine karşılıklı ticaret hacmini dikkate alarak ağırlıklı ortalama kullanmaktadır. OECD tarafından kullanılan ticaret-ağırlıklı nispi birim iş gücü maliyeti endeksi hesaplama yöntemleri için bkz. Lepron ve Schreyer (1988).

$$RULC_i = E \frac{w_i / (\frac{q_i}{L_i})}{w_j / (\frac{q_j}{L_j})} \quad (1.4)$$

Yukarıdaki eşitliğin sol tarafındaki RULC değişkeni i ekonomisindeki veya endüstrisindeki nispi birim işgücü maliyeti endeksini, E nominal döviz kurunu, sağ taraftaki kesrin paydası ise partner ülkelere ait ortalama birim işgücü endeksini temsil etmektedir. Bu durumda RULC'deki bir artış,

- i. İşgücünün sosyal maliyetlerini ve ücret toplamını içeren w'nin partner ülkenin/ülkelerinkine göre daha hızlı artıştan
- ii. Döviz kurundaki diğer ülkelere göre hızlı yükselmesinden
- iii. İşgücü verimliliğinin partner ülke/ülkelere göre geri kalmış olmasından

kaynaklanır.

Birim iş gücü maliyeti indeksi, çeşitli uluslararası kurumlar tarafından sıkça kullanılmasına rağmen literatürde indeks ile rekabet edebilirlik arasındaki ilişki sorgulanmaktadır. Bu ilişkiye dair ilk argüman Nicholas Kaldor tarafından geliştirilmiştir. Bir çok ülkenin ele alındığı çalışmada ihracat payları ile nispi birim maliyetler ve fiyatlar arasındaki ilişki incelenmiş ve geleneksel iktisat kuramlarının aksine bu iki değişkenin aralarında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir (Kaldor, 1978, s. 104-106)⁶. Daha sonra "Kaldor paradoksu" olarak adlandırılan bu bulgu iktisat literatüründe rekabet gücünün fiyat dışı (non-price) belirleyicileri üzerinde çalışılmasına yol açacaktır. Yine Kaldor (1981, s. 603) ülkeler arası rekabet edebilirlik farklarının ortaya çıkmasına yol açan unsurun teknoloji olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

"Bir ekonominin ihracatındaki büyüme, temel olarak, yabancı ülkenin, ihracatçı ülkenin mallarına olan gelir esnekliği ile açıklanır: bu esnekliğin görece büyük veya küçük olmasını belirleyen ise o ülkenin imalatçıların yenilikçi kabiliyeti ve yenilikçi kapasitesidir."

1.2.3. Verimlilik Düzeyi

Üretimde etkinliğin bir ölçütü olan verimlilik, üretimde yaratılan çıktının/katma değer in girdilere oranı olarak tanımlanmakta ve iktisat bilminde sıkça kullanılmaktadır.

⁶ Kaldor'dan başka, Kellman (1983, s. 133-134) da, birim işgücü maliyetleri endeksine yakın olan nispi maliyetler ve fiyatlar ile ihracat performansı arasında zayıf bir ilişki tespit etmişlerdir.

Çıktı/katma değer düzeyinin işgücünün harcadığı toplam çalışma saatine bölünerek elde edilen işgücü verimliliği hesaplanması kolay ve kullanımı en yaygın verimlilik ölçütüdür. Bunun yanı sıra, üretime katılan tüm kaynaklara (işgücü ve sermaye) belirli bir ağırlık verilerek hesaplanan toplam faktör verimliliği, aynı zamanda üretimdeki teknolojik değişimin bir göstergesidir. Kullanılan girdiler dışındaki etmenlerin üretime katkısını gösteren bu ölçüt bir artık olarak hesaplanmaktadır⁷.

Verimlilik düzeyi ile rekabet edebilirlik arasındaki teorik yaklaşımlar ilişkinin yönü üzerine farklı açıklamalar getirmektedirler. Bu yaklaşımların ilki ihracata dayalı büyüme (export-led growth) modelleridir. Adından da anlaşılacağı gibi, bir ekonomideki ihracat performansının verimliliği artırmada temel bir rol oynayacağını öne süren bu modeli literatürde gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ekonomilerde ampirik olarak destekleyen bir çok çalışma mevcuttur (Michaely, 1977; Balassa, 1978; Tyler, 1980; Feder, 1982; Kormendi ve Meguire, 1985). Bu çalışmaların ihracat performansı ile üretkenlik düzeyi arasındaki ilişkiye üzerine getirdikleri açıklamalar aşağıdaki biçimde özetlenebilir (Kunst ve Marin, 1989, 699-700):

- i. İhracat ülkedeki yatırımların karşılaştırmalı olarak üstünlüğe sahip, en etkin sektörlerde yoğunlaşmasını sağlar ve bu sektörlerdeki uzmanlaşma verimliliğe katkıda bulunur.
- ii. Uluslararası piyasaların yerel piyasalara eklenmesi daha büyük çapta bir üretim düzeyini gerektireceğinden, yüksek ihracat artışı ölçek ekonomilerinden yararlanmaya imkan sağlar⁸.
- iii. Yoğun uluslararası rekabet ortamı ihracat yapan endüstrilerin maliyetlerini düşük tutmaları ve verimlilik artışına yol açan teknolojik gelişmeleri yakalamaları konusunda baskı oluşturur.
- iv. İhracattaki artış, dışsallıklar yoluyla ekonomideki diğer sektörlerin de verimliliklerini artırmasını sağlar.

⁷ Literatürde buna ‘‘Solow artışı’’ adı verilmektedir.

⁸ Ayrıca Balassa (1981, s. 32)’ya göre ihracata dayalı büyüme stratejilerinin karşılaştırmalı üstünlüğe, artan kapasite kullanımına, ölçek ekonomilerine ve teknolojideki ilerlemelere göre kaynak dağılımını etkilemesi, ithal ikameci stratejiler üzerinde avantaj sağlamaktadır. Bununla beraber ihracatın, (ithal ikameci stratejiye göre) çıktıda yaratacağı artış, kaynakların tam kapasiteyle kullanılmadığı ülkelerde daha fazla olacaktır.

İkinci olarak, Posner (1961) ve Vernon (1966, s. 194) tarafından ortaya atılan teknolojik ticaret teorileri, inovasyonlar yoluyla üretimde sağlanan verimlilik artışlarının ekonominin uluslararası ticaretteki rekabetçi üstünlüğünü artıracığını öne sürmektedirler. Bunun dışında Leontief (1953)'in işgücü verimliliğinin yüksek olduğu sektörlerin ihracata olumlu katkısına dair geliştirdiği ve literatürde ‘‘Leontief paradoksu’’ olarak geçen hipotez de bu yönde bir ilişki için bir diğer argüman olarak eklenebilir.

Son olarak, uluslararası iktisat literatüründe 1980’lerden sonra ortaya çıkan ‘‘yeni ticaret teorileri’’, verimlilik ile rekabet gücünün karşılıklı bir etkileşim halinde olduğunu iddia eder. Bu teorilere göre ölçek ekonomilerinin ihracat üzerindeki pozitif etkisi ortalama verimlilik düzeyini artıracaktır. Diğer yandan, dış ticarete uygulanan ithalat tarifeleri de iç pazardaki endüstrilerin satışlarını artırmalarıyla verimlilik düzeyine katkıda bulunmakta, dolayısıyla yerli firmaların diğer ülkelerdeki ihracat paylarını yükseltmelerine yol açmaktadır (Kunst ve Marin, 1989, s 700).

Fagerberg (1988, 361-362) de bu iki değişken arasındaki çift yönlü ilişkiyi farklı açılardan inceleyerek ele almaktadır. Ülkelerin dış borçlarını sürekli olarak artıramayacakları varsayımı altında, ödemeler bilançosu kısa dönemdeki dalgalanmalar dışında cari işlemler hesabı aracılığı ile dengelenecektir. Bu durumda orta ve uzun dönemde gerçekleşen büyüme oranı da ekonominin ödemeler bilançosu (veya cari işlemler hesabı) pozisyonuna uyarlanmak zorundadır. Diğer taraftan, ekonomik büyümenin rekabet edebilirlik üzerindeki etkisi de üç boyutlu bir mekanizma aracılığıyla ortaya çıkacaktır. Birincisi faktör gelirleri artışı ile ilgilidir. Buna göre yüksek ekonomik büyüme ücretlerde ve verimlilik düzeyinde de artışlara neden olur, hangi değişkenin daha fazla artacağı ise o ekonomideki kurumlara ve gelir dağılımı sisteminin işleyiş biçimine bağlı olarak belirlenecektir. İkincisi ekonomik büyümenin talep çekişli inovasyonlar aracılığı ile teknolojik rekabete etkisi üzerinedir. Ortaya çıkan bir yenilik talebi bu yeniliğin gerçekleşmesine ve ekonominin pazar payının artmasına neden olabilmektedir. Üçüncü mekanizmada ise ekonomik büyüme sonucu iç piyasada ortaya çıkan talep artışı belirli sektörlerde kapasite yetersizliklerine yol açacak, dolayısıyla yerli firmalar üretken kapasitelerini teşvik edecek yeni yatırımlar yapmaya zorlanacak ve bu sayede rekabet güçlerini de artırmış olacaklardır.

1.2.4. Teknoloji düzeyi ve teknolojik yapabilirlikler yaklaşımı

Literatürde teknolojinin uluslararası ticaretteki önemi üzerine aslında David Ricardo'dan beri dikkat çekilmektedir (Feenstra, 2003, 1). İki ülke, iki mal ve tek bir üretim faktörünün (işgücü) dikkate alındığı Ricardocu modellerde iklim, faktör donanımı gibi etmenlerle birlikte teknolojik farklılıklar iş gücü verimliliğini doğrudan etkilemekte ve ülkelerin rekabetçi üstünlüğü buna göre belirlenmektedir. Ancak yukarıda da bahsedilen H-O teorisinde Ricardocu yaklaşımdan farklı olarak, ülkeler arasındaki teknolojik yapıları özdeş kabul edilmekte ve ülkelerin teknolojik ilerlemeleri herhangi bir öğrenme maliyetine katlanılmadan ve gecikmesiz olarak, etkin bir biçimde kullanacakları varsayılmaktadır (Lall, 2000a, s. 2). Daha sonra güçlü varsayımlara sahip bu teorisinin çıkarımları, Leontief'in yürüttüğü ampirik çalışma ile çelişmesi sonucu sorgulanmaya başlanmıştır. Söz konusu araştırmada 1947 yılı için ABD ekonomisinin ithalat ve ihracat verilerini girdi çıktı analizi yöntemiyle analiz eden Leontief, H-O teorisinin ön gördüğünün aksine, daha kıt olan üretim faktörünün (iş gücü) yoğun olduğu mallar ihraç ettiği sonucuna ulaşmıştır (Leontief, 1953, s. 343). Bu bulgu, yukarıda da belirtildiği gibi, yazar tarafından ABD'nin yüksek işgücü verimliliği ile açıklansa da, başka yazarlar bunu ABD'nin teknolojik yapabilirlikleri ile ilişkilendirmeye çalışmışlardır (Fagerberg, 1996, s. 44). Sonuç olarak, literatürde yürütülen bu tartışma ülkeler arasındaki teknolojik farklılıkların ve bunun ticaretteki etkilerinin göz önünde bulundurulacağı modellerin doğmasına zemin hazırlamıştır. Bunlar arasında ilk olarak Neo-teknolojik ticaret teorileri gelmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi Posner (1961)'in teknolojik-açık (technological-gap) ve Vernon (1966)'un ürün yaşam-döngüsü (product life-cycle) teorileriyle şekillenen bu neo-teknolojik yaklaşım genel olarak ülkelerin benzer mallar için kullandıkları farklı üretim fonksiyonlarına dayanmaktadır (Özçelik ve Taymaz, 2004, s. 410). Smith-Ferrier-List⁹ tipi ticaret modelini temel alan teknolojik açık hipotezi, teknolojinin herkes tarafından maliyetsiz ve hızlı bir biçimde erişilebilecek bir mal olmadığını ve uluslararası ticaretin aynı zamanda bu teknik bilgideki farklılıklardan doğabileceğini

⁹ Dosi ve Soete (1988, s. 409-411), genel dengeye dayanan ve üretim tekniklerini sabit kabul eden Ricardocu modellere karşıt olarak literatürde Smith, Ferrier ve List'in ticaretin dinamik yapısına ve teknolojik değişime ve yapabilirliklere vurgu yapan görüşlerini koymuş, bunu da "Smith-Ferrier-List" ticaret modeli olarak isimlendirmiştir.

öne sürmektedir. Bu bağlamda yeni bir ürün, yöntem veya süreç geliştiren firma rekabetçi bir üstünlük elde edecek ve birim maliyetleri düşecektir¹⁰. Ancak inovasyonu gerçekleştiren firma, ürün üzerindeki teknik bilgi avantajı sonucu elde ettiği sözde-tekel karını geçici olarak elde eder, çünkü başka ülkelerdeki firmalar bir süre sonra bunu taklit edecektir. Uluslararası taklit gecikmesi (imitation lag) adı verilen bu süre yeniliğin teknolojik boyutuna göre (öğrenme dönemi) ve piyasadaki rekabet derecesine göre (yerli ve yabancı reaksiyon gecikmesi) değişmektedir (Posner, 1961, s. 323-331).

Ürün yaşam döngüsü teorisi ise yeni ürünlerin ortaya çıkma olasılığının gelişmiş ülkelerdeki yüksek gelir düzeyi ve birim işgücü maliyetlerinden dolayı daha yüksek olacağını iddia etmektedir. Bu durumda üretimi henüz standartlaşmamış yeni ürün ilk olarak o ülkede üretilecek ve piyasaya sunulacaktır (yeni ürün aşaması). Ancak daha sonra ürüne olan (iç ve dış) talebin artmasıyla birlikte üretimde de belirli bir standartlaşmaya ulaşılabilecek, bu durum ölçek ekonomilerinden de yararlanmaya imkan tanıyacaktır. Aynı zamanda üretim maliyetleri de daha ön planda tutulmaya başlanacaktır. Yine bu süreçte (olgunlaşan ürün) ürün yüksek gelir esnekliğine sahipse ve başka bir (ithalatçı konumdaki) ülkede yüksek işgücü maliyetini düşürülme imkanı varsa, girişimciler üretim faaliyetini gelişmiş ülkeden ayırmayı düşünmeye başlayacaklardır. Bu karar verilirken üretim ve ulaşım maliyetleri kadar rekabetle ilgili maliyet dışı unsurlar (potansiyel rakiplere karşı pazarı koruma kaygısı gibi) da göz önünde bulundurulmaktadır (Vernon, 1966, s. 200). Ürünün son aşamasında ise (standartlaşmış ürün) artık rekabetçi üstünlük emek maliyetleri aracılığıyla gelişmiş ülkeden az gelişmiş ülkeye geçecek, girişimci firma ise başka bir ürün geliştirmeye çalışacaktır (Şahan, 2012, s. 10-11).

Ürün yaşam döngüsü hipotezinde teknoloji önemli bir faktör olarak görülmekte birlikte, bunun uluslararası ticaret literatüründe sistematik bir biçimde modellenmesi ilk olarak Krugman tarafından yapılmış¹¹, “ürün çeşitliliği” (product variety) adı verilen bu model

¹⁰ Teknik ilerleme, bunu gerçekleştiren birimin geçmiş üretim tecrübesinden yararlanarak ortaya çıkıyorsa “dinamik ölçek ekonomileri” olarak adlandırılmaktadır (Posner, 1961, s. 329).

¹¹ Krugman’dan başka aynı dönemde ortaya atılan yeni neo-klasik büyüme teorileri de içsel bir değişken olarak göz önünde bulundurulmuş teknolojinin ekonomik büyüme ve uluslararası ticaret üzerindeki etkisine vurgu yapmaktadır. Oluşturulan modeller teknolojik ilerlemeyi yaparak öğrenme (Romer, 1986; Lucas, 1988) ve ar-ge yatırımları (Romer, 1989; Grossman ve Helpman, 1991) olarak ele alınmasına göre ikiye ayrılabilir. Bu çalışmalar, esas olarak ekonomik büyüme üzerine odaklandıklarından burada yer verilmeyecektir. Bu alandaki literatür taraması için Verspagen (1992)’den yararlanılabilir.

daha sonra literatürde “yeni ticaret” teorilerinin de temellerini atmıştır. Buna göre, uluslararası ticaret yenilik yapan ülkelerde (kuzey) sürekli olarak gerçekleştirilen inovasyon sürecinin ve bunun yenilik yapamayan ülkelere (güney) transferinin bir fonksiyonudur. Ayrıca inovasyonlar, geleneksel modellerde belirtildiği gibi mevcut malların üretimdeki etkinlik artışı olarak değil, ürün yaşam döngüsü hipotezinde olduğu gibi ortaya çıkan yeni ürünler olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda “yeni” ürünler ortaya çıktığında ilk etapta kuzey ülkeleri tekeli rekabet¹² sonucu ticaret hadleri cinsinden üstünlük elde edecek, daha sonra teknolojinin transfer edilmesiyle birlikte artık “eski” olan ürün güney tarafından üretilecek ve ihraç edilecektir. Dolayısıyla model kuzeyin yeni ürünler ihraç ettiği, eski ürünleri de ithal ettiği durumda denge durumuna yakınsayacaktır. Buna ek olarak, modelde kuzeyin yüksek ücret düzeyini sürdürmesi de yeni ürünler üzerindeki tekeli gücü ile açıklanmaktadır. İnovasyonun yavaşlaması veya teknoloji transferinin hızlanması durumunda bu ücret farklılığı daralır ve kuzeydeki yaşam standartları seviyesi bundan olumsuz etkilenir (Krugman, 1979, s. 254-262).

Ürün yaşam döngüsü teorisi içsel büyüme modelleri çerçevesinde de ele alınmıştır. Kalite basamakları (quality ladders) adı verilen bu modelin, teknolojiyi devamlı bir süreç ve inovasyon ile taklit sürecini de uluslararası ticaretin belirleyicileri olarak göz önünde bulundurması ürün çeşitliliği modeliyle benzer yönleri işaret etmektedir. Öte yandan, niceliksel ürün çeşidi artışı inovasyon olarak görülmemekte, ar-ge faaliyetleri sonucu stokastik bir süreç izleyen ürün kalitesi yükselişi dikkate alınmaktadır (Grossman ve Helpman, 1991a, s. 44). Modelde güneyin inovasyon faaliyetlerine girişip girişmemesine göre iki farklı durağan durum dengesi elde edilmektedir. Buna göre inovasyon ve taklit sürecinin birbirlerini ortaklaşa olarak güçlendirdiği ve ürün yaşam döngüsünü kesin olarak kısaltan tek durum güney ülkelerinin taklit faaliyetlerine ağırlık verdiği durumdur. Yine modelin durağan durumunda her iki bölgede inovasyonlara ve taklide verilecek devlet teşvikleri, teknoloji transferini ve ürünlerin kalite basamaklarını tırmanma oranını olumsuz yönde etkilemektedir (Grossman ve Helpman, 1991b, s. 568-578).

¹² Krugman, ürün farklılaştırması ve endüstri içi ticaret konusunda yaptığı çalışmalarda (1979; 1980) Dixit ve Stiglitz (1977)'in tekeli rekabet modelinden yararlanmaktadır.

Bir diğerk argüman teknoloji ile ihracat yapısı arasındaki ilişkiyi teknolojik yapabilirliklere (technological capabilities)¹³ dayandırmaktadır. Nelson ve Winter (1982)'nin evrimci geleneği ile Stiglitz (1996, s. 156)'in bilgi teorisinden yararlanan bu yaklaşım geliştirmekte olan ülkelerdeki mikro düzeyde öğrenme sürecine odaklanmakta ve teknolojik çabaların rekabetçi üstünlüğünün en önemli belirleyicisi olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca bu ülkelerdeki sanayileşme başarısı firmaların var olan teknolojilerin uyum, yönetim ve geliştirme sürecini ne derecede yönetebildiğine bağlıdır. Ancak bu süreç, geliştirmekte olan ekonomilerdeki temel sorunların (zayıf sermaye piyasaları ve kurumsal yapı, bilgi eksikliği, tedarik sorunları) yanı sıra bir çok piyasa aksaklığı, maliyet, belirsizlik ve risk barındırmaktadır. Teknolojik yapabilirlikler yaklaşımı bunların giderilmesi için, endüstrilerin farklı öğrenme süreçlerine ve dışsallıklara sahip olmasından dolayı seçici devlet müdahaleleri önermektedir (Lall, 2004, s. 11). Bu anlamda neo-teknolojik ticaret teorileri, geliştirmekte olan ülkelerin düşük ücret ve beceri düzeyine uygun, olgunlaşmış teknolojilerden çaba ve uyum gerektirmeden yararlanacağını öne sürmesi bu yaklaşımı taraftarlarınca sorgulanmaktadır (Lall, 1990, s. 18). Benzer şekilde, yeni ticaret teorilerinde ‘‘öğrenme’’ faktörünün sadece ölçek ekonomilerinin bir fonksiyonu olarak göz önünde bulundurulması ve gelişmiş ülkelerdeki endüstri-içi ticareti kapsamaması (ve bu nedenle geliştirmekte olan ekonomilerin nasıl yakınsayacağını da ihmal etmesi) da yine bu argüman çerçevesinde eleştirilmektedir (Lall, 2000a, s. 3).

Geleneksel teorilerin sadece inovasyonlar olarak ele aldığı teknolojik ilerlemelerin, firma düzeyinde teknolojik yapabilirlikler yaklaşımında teknolojik yeterlik (teknolojiyi etkin bir şekilde yönetebilmek için gereken yapabilirliklerin ve becerilerin oluşturulması), küçük inovasyonlar (veri teknolojinin verimliliğini artıran uyarlamalar ve iyileştirmeler) ve büyük inovasyonlar (yeni ürünleri ve süreçleri ortaya çıkaran faaliyetler) olmak üzere üç biçimi vardır (Lall, 1990, s. 19). Nitekim evrimci teoriler de benzer şekilde firmalar arasındaki farklılıkları teknolojik birikim ve yenilik arama sürecinin etkinlik seviyesiyle açıklamaktadır (Dosi, 1988, s. 1155-1156). Ulusal düzeydeki teknolojik yapabilirlikler ise firmalar arasındaki dışsallıklar ve karşılıklı bağımlılıktan dolayı bunların basit toplamı olarak hesaplanamamaktadır. Buna rağmen,

¹³ Teknolojik yapabilirlik, endüstrileri etkin bir şekilde kurmak ve işletmek için gerekli olan kompleks beşeri becerilerin (girişimcilik, yönetim, teknik) tümü olarak tanımlanabilir (Lall, 1990, s. 17).

firmaların politik, piyasa ve kurumsal yapılara karşı benzer tepkiler göstermesi, bu yapılar çerçevesinde politikalar üretilebilmesini ve yapabilirliklerin ulusal düzeydeki farklılıklarının da belirli değişkenlere (verimlilik, büyüme, dış ticaret yapısı) yansiyebileceği ihtimalini beraberinde getirmektedir (Lall, 1992, s. 169). Lall (1998, s. 217-218; 1999, s. 1772) ve Hausman ve Hidalgo (2010, s. 1-9)'ya göre ülkelerin sahip olduğu ihracat yapısı bu yapabilirlikleri önemli ölçüde temsil etmektedir. Bu durumda, nispi olarak teknoloji yoğun sektörlerle dayalı ihracat yapısı uzun dönem büyümeye pozitif katkı sağlayacak, teknolojik yapabilirlik seviyesini de yükseltecektir. Ayrıca böyle bir yapı diğer endüstrilerdeki faaliyetlere de pozitif dışsallıklar sağlayacaktır.

Yapılan çalışmalarda teknolojiyi temsil etmek için farklı değişkenlerden yararlanılmaktadır. Bunlar teknoloji-girdisi ve teknoloji çıktısı ölçütleri olmak üzere iki grupta toplanabilir. Teknoloji girdi değişkenleri arasında en bilineni araştırma geliştirme harcamalarıdır. Bunun yanında bu sektörde çalışan personel sayıları da kullanılmaktadır. Teknoloji çıktısı ölçütleri de patent bazlı değişkenler, inovasyon sayıları ve verimlilik ölçütlerini içermektedir. Öte yandan, mal düzeyinde dış ticaret ve kişi başı milli gelir değişkenlerinin kullanıldığı endeks değişkenleri de teknolojik yapabilirlikleri temsil etmesi bakımından çıktı (ex-post) değişkenleri arasında sayılabilir.

Bu ölçütler ayrıca birbirlerine karşı belirli avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Örneğin, bazı endüstriyel faaliyetlerde yoğun bir şekilde ar-ge harcaması yapılmasına rağmen yeniliklerin patentlenme sıklığı düşük kalmaktadır. Benzer şekilde bazı sektörlerde mühendislerin yaparak öğrenme süreci sonucunda yenilikler gerçekleştirilirken bu faaliyetler ar-ge kapsamına girmediğinden ölçüm sorunları meydana gelmektedir. Bunlar arasında verimlilik ölçütleri, diğerlerine göre inovasyonlarla ilişkiyi daha doğru bir biçimde gösteren bir değişken olarak görülmektedir (Fagerberg, 1996, s. 45).

Teknolojik ilerlemeler, yukarıda bahsedilen teknolojik yapabilirlikler çerçevesinde düşünüldüğünde, Lall, Weiss ve Zhang (2005, s. 5-8) ile Hausmann, Hwang ve Rodrik (2007, s. 10-15) tarafından geliştirilen "ihracat sofistikasyon endeksi" bu yaklaşımı karşılayan değişkenlerden biri olarak düşünülebilir. Ortalama geliri yüksek olan bir ekonominin ihracatının da daha sofistike olacağı varsayımından hareket edilerek oluşturulan bu endeks ihraç edilen rekabetçi üstünlükler endeksi (RCA) değeri ile

ihracatçı ülkenin gelir düzeyinden yararlanılarak oluşturulmaktadır. Buna göre gelir düzeyi yüksek ülkeler tarafından ihraç edilen ürünler aynı zamanda üretimde yüksek ücret düzeyinde sahiptirler. Bu durumda bu ekonomilere rekabet edebilirliği sağlayan temel faktör teknolojidir. Dolayısıyla yüksek ihracat sofistasyonu aynı derecede beceriler, teknolojik yapabilirlikler ve güçlü inovasyon sistemleriyle ilişkili olacaktır. Ancak, endekste kişi başına gelir değişkeninin kullanılması eleştirilmiş ve bunun yerine Hidalgo ve Hausmann (2009, s. 10570-10571) tarafından gelir yerine ağ yapısı kullanılarak karmaşıklık (complexity) endeksi elde edilmiştir. Üçüncü bölümde bu endeksin nasıl elde edildiğinden ayrıntılı olarak değinilecektir.

1.2.5. Rekabet edebilirliğin diğer belirleyicileri

Yukarıda bahsedilen unsurlar dışında rekabet edebilirliğin literatürde bir çok belirleyicisi vardır. Bunların başında sabit sermaye yatırımları gelmektedir. Teknolojik açık teorisi ve evrimci yaklaşım, teknolojik inovasyonlar ve yapabilirlikler yanında fiziksel sermayeye yapılan katkıların firmalar, endüstriler veya genel ekonominin üretim ve ihracat yapıları üzerindeki pozitif etkisini göz önünde bulundurmaktadır (Fagerberg 1988; Amendola, Dosi ve Papagni, 1993). Teknolojik yapabilirlikler yaklaşımında ise fiziksel sermaye rekabet gücünü artıran önemli bir bileşen olmakla birlikte tek başına sınırlı bir etkiye sahiptir.

Beşeri sermaye, ürün kalitesi, iklim ve coğrafi göstergeler, teknolojik ileri ve geri bağlantılar, endüstri içi ticaret endeksleri gibi daha bir çok değişken rekabet edebilirliği belirlemede ve temsil etmede kullanılmaktadır. Ancak tek bir çalışmada veya tek bir modelde bu değişkenlerin hepsinin bir arada değerlendirilmesi kullanılacak olan verilerin niteliği ve kapsamı gereği mümkün olamadığından, çalışmanın sahip olduğu hipoteze göre etkisi araştırılan değişkene odaklanılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE İLE SEÇİLİ EKONOMİLERİN REKABET EDEBİLİRLİK ANALİZİ

Bu bölümde, Türkiye ile seçili ekonomilerin ihracat performansının belirleyicilerini, dünya ticaretinin kompozisyonunda meydana gelen değişimleri de dikkate alarak mikro düzeyde incelenmeye çalışacağız. Bunun için, literatürde sıkça kullanılan Sabit Pazar Payı (Constant Market Share, CMS) analizini bölümlendirilmiş (disaggregated) bir yöntemle kullanarak geliştirdik. Bu sayede, her bir ülkedeki her bir ana sektörün farklı teknoloji yoğunluklarında dünya piyasasındaki pay değişimlerinin kendi çabalarından mı, o teknoloji yoğunluğuna ait ilgili ana sektörün ürünlerinin o kategoriye ait dünya ticaretindeki payındaki değişimlerden mi, yoksa bu ikisi arasındaki uyumdan mı kaynaklandığını görebildik. 1990-2014 dönemi için yaptığımız analizler bize gelişmekte olan ekonomilerin bir çok sektörde dünya piyasalarındaki paylarını hızla artırdıklarını ancak bu süreçte dünyada talebi düşen endüstrilerde de varlıklarını sürdürmesinin ve paylarını artırmasının analizdeki uyum etkisini ve bunun sonucunda dünya ticareti paylarını, yani rekabet edebilirliklerini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Çalışmada öncelikle, ele alınan dönemdeki her bir sektörde ve farklı teknoloji yoğunluklarında ticaretin seçili ülkelerde ve dünyada nasıl evrildiğini makro bir perspektiften inceleyeceğiz. Daha sonra, CMS modelinden ve literatürdeki çalışmalardan kısaca bahsettikten sonra geliştirdiğimiz modelin bulgularını yine betimsel analizlerle beraber sunacağız. Son olarak da, elde edilen bulguları yorumlayarak politika önermeleri üzerinde duracağız.

2.1. Dünya Ticaretine ve Türkiye ile Seçili Ülkelerin İhracat Performansına Genel Bakış

Dünya ticaretini ve seçili ülkeleri analiz ederken, gerek bu kısımda gerekse daha sonraki kısımlarda Lall (2000b)'in Standartlaştırılmış Uluslararası Ticaret Sınıflaması (SITC rev. 3) için, malların teknoloji ve yoğunluğuna göre geliştirdiği dördüncü ve beşinci hane (dijit) ürün sınıflama tablosundan ve NACE Rev. 2 Avrupa ana sektör sınıflamasından yararlandık. NACE sınıflamasında her bir endüstri içerisine giren ürün grupları o endüstrinin isminden anlaşılabilirken, Lall (2000b)'in teknoloji yoğunluğu

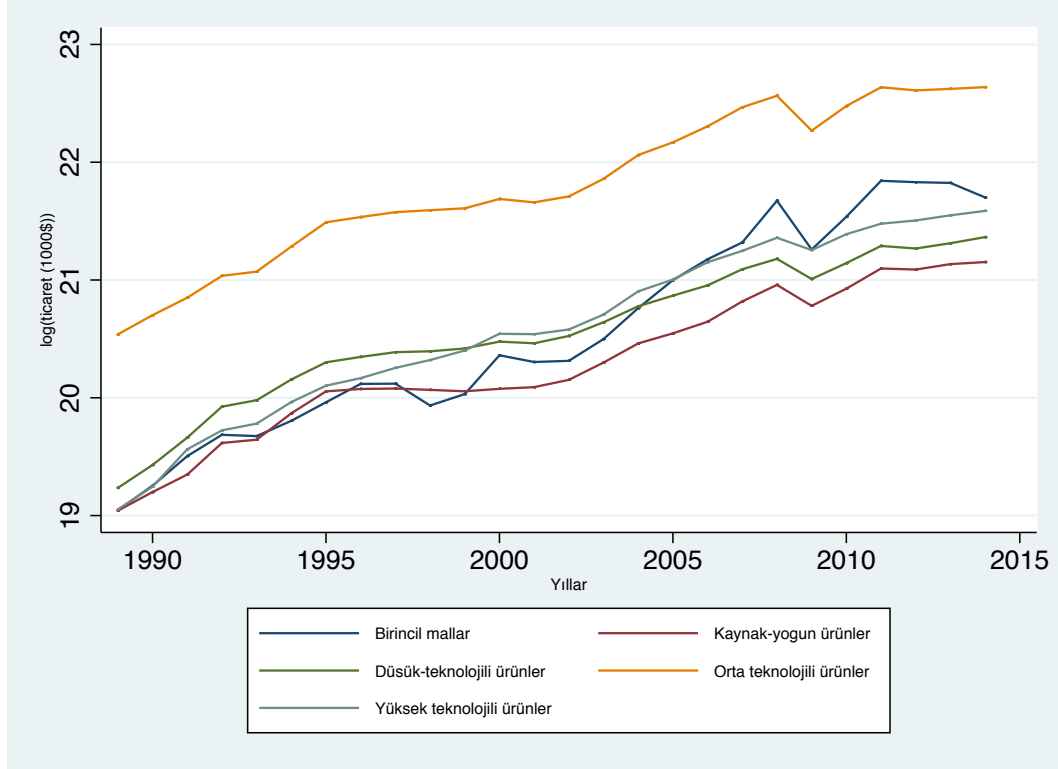
sınıflamasında bu durum söz konusu değildir. Bu yüzden, bu sınıflamaya ait beş kategoriye aşağıdaki gibi kısaca açıklamakta yarar vardır:

- i) **Birincil mallar:** Bu kategori neredeyse herhangi bir işleme sürecinden geçmemiş ürünleri kapsamaktadır. Tarımsal ürünler (doğal meyveler, pirinç, kakao, çay, kahve), ham petrol, maden (kömür) ve diğer bir çok endüstriye girdi sağlayan bir çok hammadde (pamuk, lif, odun) bu kategori altında örneklendirilebilir.
- ii) **Kaynak yoğun ürünler:** Buradaki ürünlerin rekabetçi üstünlükleri genel olarak doğal kaynakların erişilebilirliğine bağlıdır ve basit ve emek-yoğun nitelikte ürünlerdir. Ancak bu ürünlerin üretimin aşamalarında sermaye, ölçek ve beceri yoğun teknolojilerin kullanılması rekabet edebilirliklerinin sürdürülmesini gündeme getirmektedir. Bu kategorideki ürünlere işlenmiş gıdalar (şeker, peynir, sebzeler), hurda halindeki camlar, optik kablolar, poliyesterler, primitif halde plastik ürünler örnek gösterilebilir.
- iii) **Düşük teknoloji ürünler:** Bu gruptaki ürünlerin üretiminde teknoloji sermaye ekipmanları aracılığıyla nüfuz etmektedir ve üretim düşük beceri düzeyi gerektirir. Rekabet genelde işgücü maliyetlerine fiyatlara dayalı iken, bazı düşük teknoloji ürünlerin markalaşma, dizayn ve teknolojik sofistikasyon gibi kaliteye dayalı segmentleri vardır. Ancak gelişmekte olan ekonomilerde kalite rekabetinden ziyade basit teknolojiler hakimdir ve maliyet ön plandadır. Tekstil sektörü ve bu sektöre girdi sayılabilecek (elyaf, ipek) ait bir çok ürün başta olmak üzere, kuyumculuk, kıymetli madenler (kobalt, magnezyum, berilyum), demir ve çelikten üretilen basit malzemeler (kancalar, vidalar) ve elektrikli ürünler (bataryalar, avizeler), ile saat malzemeleri bu kategori içerisinde yer almaktadır.
- iv) **Orta düzey teknoloji ürünler:** Bu kategorideki ürünler gelişmiş ülkelerdeki endüstriyel faaliyetlerin ana merkezi konumunda olup sermaye ve ara mallarındaki beceri ve ölçek yoğun teknolojileri önemli ölçüde ihtiva eder. Özellikle otomotive ve mühendislik endüstrileri yüksek düzeyde bağlantı-yoğun (linkage intensive) olduğundan, etkinlik düzeyini en yüksek düzeye çıkarmak için firmalar arasında etkileşim çok yüksek olmaktadır. Doğu Asya ve Latin Amerika'da ihracatın

dönüşümünü sağlayan Otomotiv, mühendislik (ev aletleri, bazı veri işleme ekipmanları ve baskı devreler) ve süreç ve proses (kimya ve temel metaller) endüstrilerindeki bir çok ürün bu kategoride başlıca endüstriler olurken, ticaretteki payı düşük de olsa petrol endüstrileri arasında sayılabilecek nükleer yakıtlar, yiyecek içecek sektöründe yer alan früktoz, tekstilde akrilik elyaf, ağaç ürünleri, basım ve yayında basılı ürünler ile bazı plastik oyuncaklar da orta teknoloji yoğunluğunda sayılmaktadır.

- v) **Yüksek teknoloji ürünler:** Yüksek ar-ge yatırımlarına ve ürün tasarımına verilen öncelikle çok hızlı teknolojik gelişime maruz kalan ürünler bu gruptadır. Bu teknolojiler karmaşık teknoloji altyapısı, yüksek düzeyde uzmanlaşmış teknik beceri ve firmalar ve firmalar ile araştırma enstitüleri arasında etkileşim gerektirmektedir. Bununla beraber, bu grupta yer alan elektronik sektöründe emek yoğun nihai montaj aşamasına sahip olduğundan, farklı üretim süreçlerinin çok uluslu şirketlerin üretim maliyetlerindeki farklılıklara göre ayrıştığı uluslararası entegre üretim sistemlerinin gelişmesine yol açmıştır. Diğer yandan, bu grupta elektronik dışındaki endüstrilerde (havacılık, eczacılık, hassasiyet araçları ve elektrik üretim teçhizatları) üretim halen yüksek düzeyde beceri, teknoloji ve tedarik zincirlerinin olduğu ülkelerde devam etmektedir. Elektronik dışında bebek arabaları ve endüstride kullanılan eldivenler de bu kategori içerisindedir.

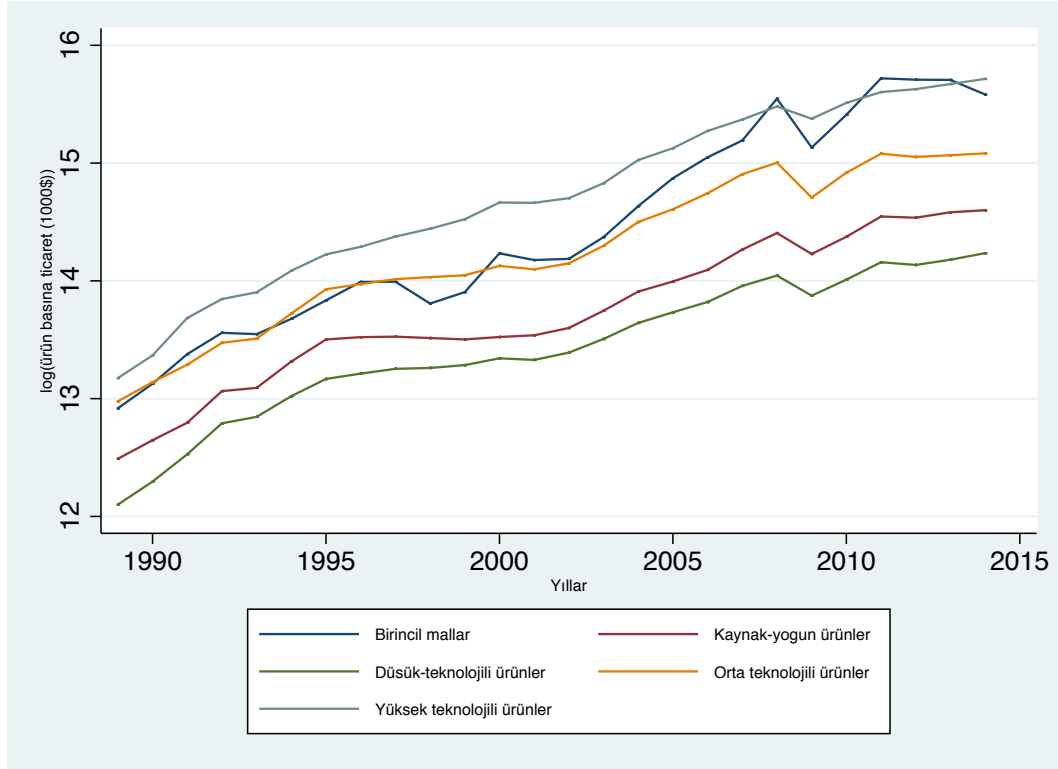
Şekil 2.1’de yukarıda sözünü ettiğimiz kategorilerin 1990’dan 2014’e kadar dünya ticaretindeki seyri görülmektedir. Buna göre, orta-teknolojili en yüksek ticaret hacmine sahipken, zamanla bu fark hafif bir eğilimle diğer kategoriler tarafından kapanmaktadır. Tarım sektörünün ve petrol ürünlerinin olduğu birincil mallar kategorisi 2000’li yılların ortalarından sonra hızlı bir yükseliş trendine geçmiş ve ikinciliğe yükselmiştir. 1990’lı yılların sonundan itibaren de yüksek teknoloji endüstriler düşük teknolojilileri yakalamış ve son yıllarda birincil mallardan sonra yerini almıştır. Kaynak yoğun ürünler ise 2000 yılına kadar birincil mallar ile benzer seviyelere sahipken, daha sonra bu diğer kategorilerden ayrılmış ve en alt seviyeye gelmiştir.

Şekil 2.1. Lall (2000b) Sınıflamasına göre Dünya Ticareti, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

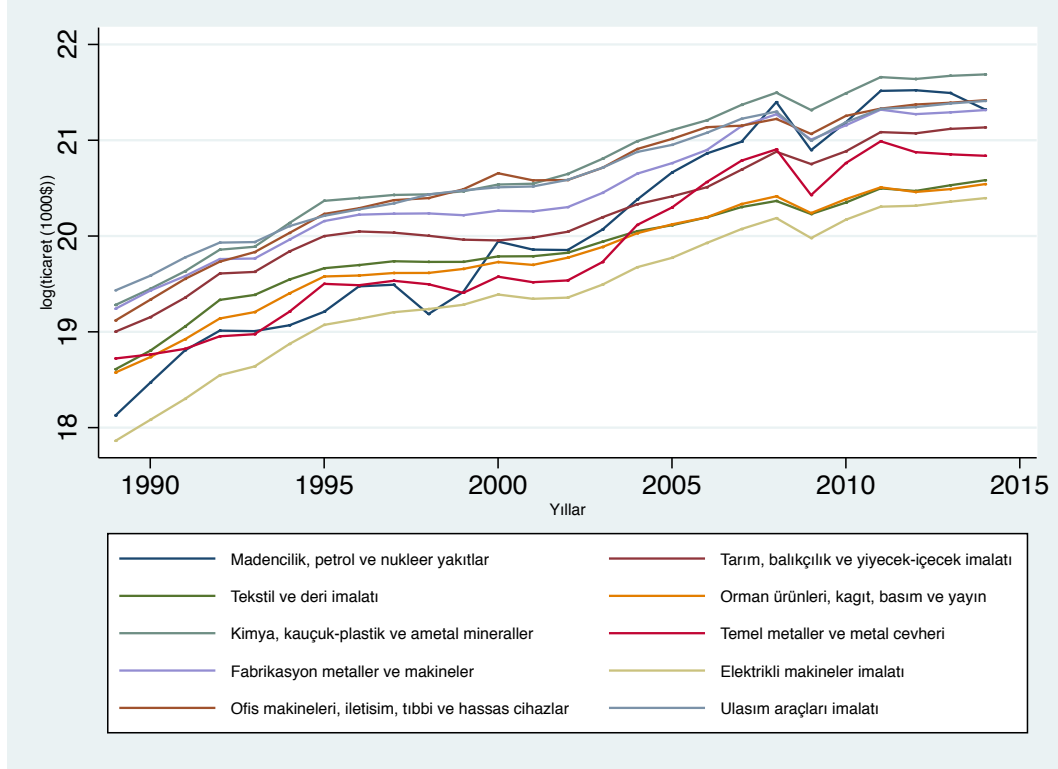
Yukarıdaki grafikler elde edilirken her bir kategori içerisindeki ürünlerin parasal ticaret değeri toplulaştırılmıştır. Ancak her kategorinin sahip olduğu ürün sayıları farklılık göstereceğinden, bu toplulaştırılmış büyüklükler bu kategorilerdeki ürünlerin katma değeri veya dünya ticaretindeki önemi konusunda bize hatalı bilgiler verebilecektir. Bu yüzden, her bir yıldaki her teknoloji kategorisinin toplam parasal ticaret değerini sahip olduğu ürün sayısına bölerek “ürün başına ticaret” endeksi geliştirdik. Aşağıda göstermiş olduğumuz Şekil 2.2 işte bu yeni değişkenin her bir teknoloji kategorisinde yıllar içerisindeki evrimini göstermektedir. Grafikte ilk göze çarpan, yukarıdaki grafiğin aksine, orta teknolojili ürünlerin 2000’lere kadar ikinci, daha sonraki dönemde de üçüncü sırada yer almasıdır. İkinci olarak, birincil mallar yukarıdaki eğilime benzer şekilde hızlı bir yükseliş trendi yakalarken, yüksek teknolojili ürünler 2000’li yılların ortalarına kadar birinci, daha sonra ikinci ve 2014’te tekrar birinci olmuştur. Kaynak yoğun ürünler ile düşük teknolojili ürünler de sırasıyla dördüncü ve beşinci konumunu dönem boyunca sürdürmüşlerdir. Doğal kaynağa oldukça bağımlı olan birincil malları dışarıda tuttuğumuzda, Şekil 2.1 ve Şekil 2.2’ye bakarak, orta teknolojili ürünlerin dünya ticaretinde önemli bir yere sahip olduğunu, ancak yüksek teknolojili ürünlerin

ortalama olarak daha yüksek bir ticaret değerine sahip olduklarını söyleyebiliriz. Aynı durumu kaynak yoğun ürünler ile düşük teknoloji ürünler arasında karşılaştırma yaparak da gözlemleyebiliriz.

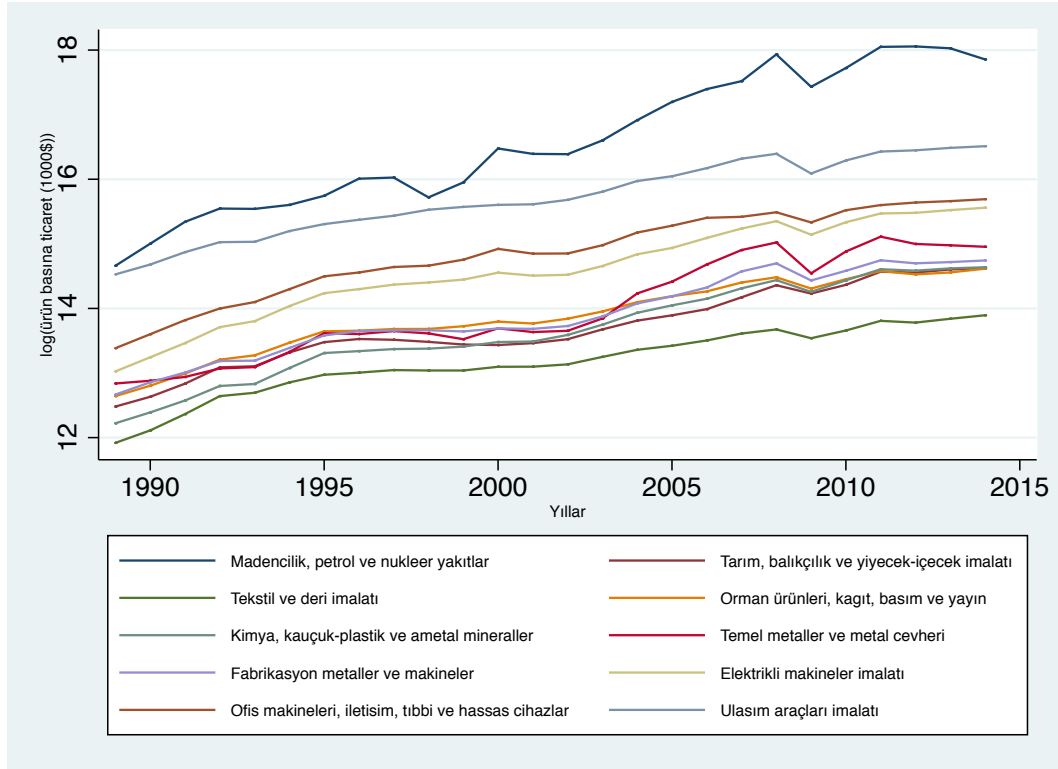
Şekil 2.2. Lall (2000b) Sınıflamasına göre Ürün Başına Dünya Ticareti, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Dünya ticaretinin ana sektörler itibariyle dağılımını da Şekil 2.3'ten görebiliriz. Madencilik ve petrol sektörünün dönem başında en altlarda yer almasına rağmen, dönem boyunca hızlı bir yükselme gösterdiğini açıkça görerek, yukarıdaki grafiklerde birincil mallardaki yükselişin de kaynağını bizlere işaret edebilir. Diğer endüstrilerde ise, kimya, fabrikasyon metaller ve makineler, ofis makinaları, iletişim hassas cihazlar ve son olarak ulaşım araçlarının dönem boyunca dünya ticaretinde hep üst sıralardadır. Tarım, madencilik, tekstil ve deri, orman ürünleri ve basım-yayın ile elektrikli makineler dünya ticaretinde daha az yer kaplayan ana endüstriler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Şekil 2.3. NACE Rev.2 Ana Sınıflamasına göre Dünya Ticareti, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Şekil 2.2'ye benzer şekilde, endüstrileri ürün başına ticaret cinsinden ifade ederek grafiğe döktüğümüzde daha farklı ve daha anlaşılır sonuçlarla karşılaşırız (Şekil 2.4). Burada, maden ve petrol ürünleri yüksek bir düzeyde liderliğini korurken, bu endüstriyi ulaşım araçları endüstrisi takip etmektedir. Elektrikli makinaların bir önceki grafikte en altta yer almasına rağmen burada dördüncü sırada, tekstil ve deri imalatının da en altta ve giderek aşağı yönlü bir konumda olmasını, elektrikli makinaların ürünlerinin ticaretinin ortalama olarak tekstil ve deri endüstrisine göre daha yüksek düzeyde yapıldığı şeklinde yorumlayabiliriz.

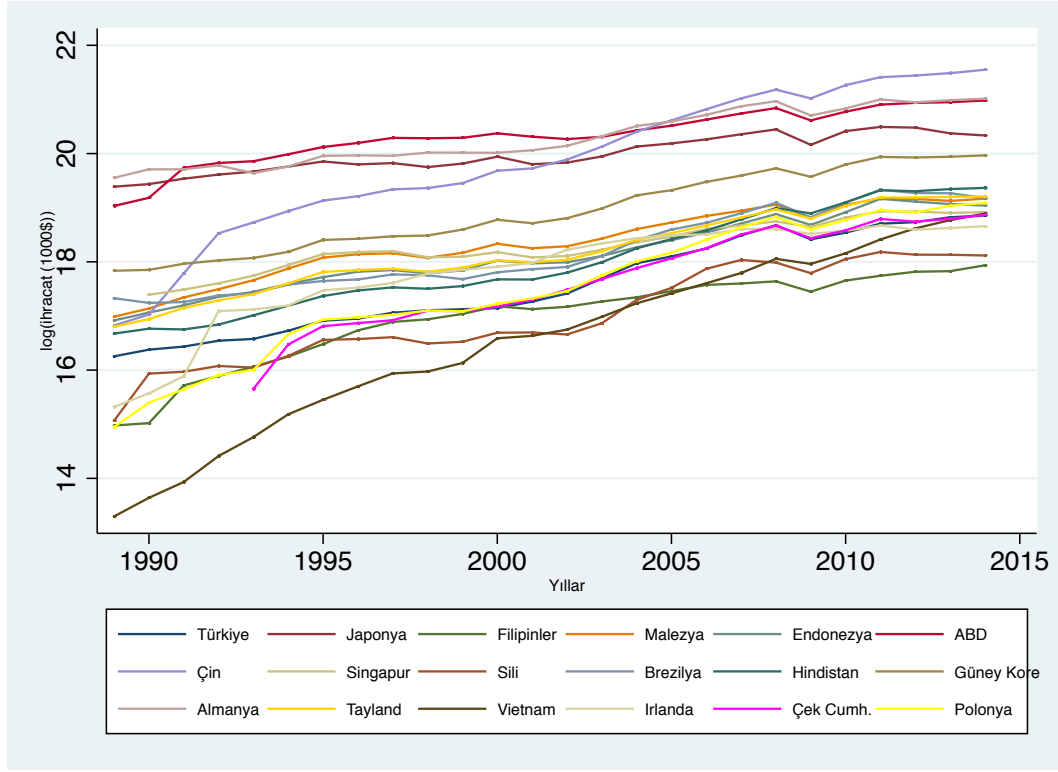

Şekil 2.4. NACE Rev.2 Ana Sınıflamasına göre Ürün Başına Dünya Ticareti, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Toplulaştırılmış istatistiklere bazı ülkelerin toplam ihracatları cinsinden bakacak olursak, Çin, ABD, Almanya, Japonya ve bir dereceye kadar Güney Kore'nin ele aldığımız diğer ülkelerden ayrıştıklarını, Şekil 2.5'te bakarak görebilmekteyiz. Bu yüksek ihracat yapan ülkeler arasında özellikle 2000 yılından sonra Çin'in performansı oldukça çarpıcıdır. Diğer yüksek ihracat yapan ülkeler ise daha yatay pozisyonda konumlarını sürdürmektedirler. Diğer gruptaki ülkeler arasında da karşımıza ilk çıkan ülke, dönem başında oldukça düşük ihracat seviyesine sahip olan ancak daha sonra bu gruptaki ekonomilere katılan Vietnam'dır. Grubun başka üyeleri de, Şili ve Filipinler hariç, daha yatay bir seyir izlediklerinden son yıllara doğru birbirlerine doğru yaklaşmaktadırlar.

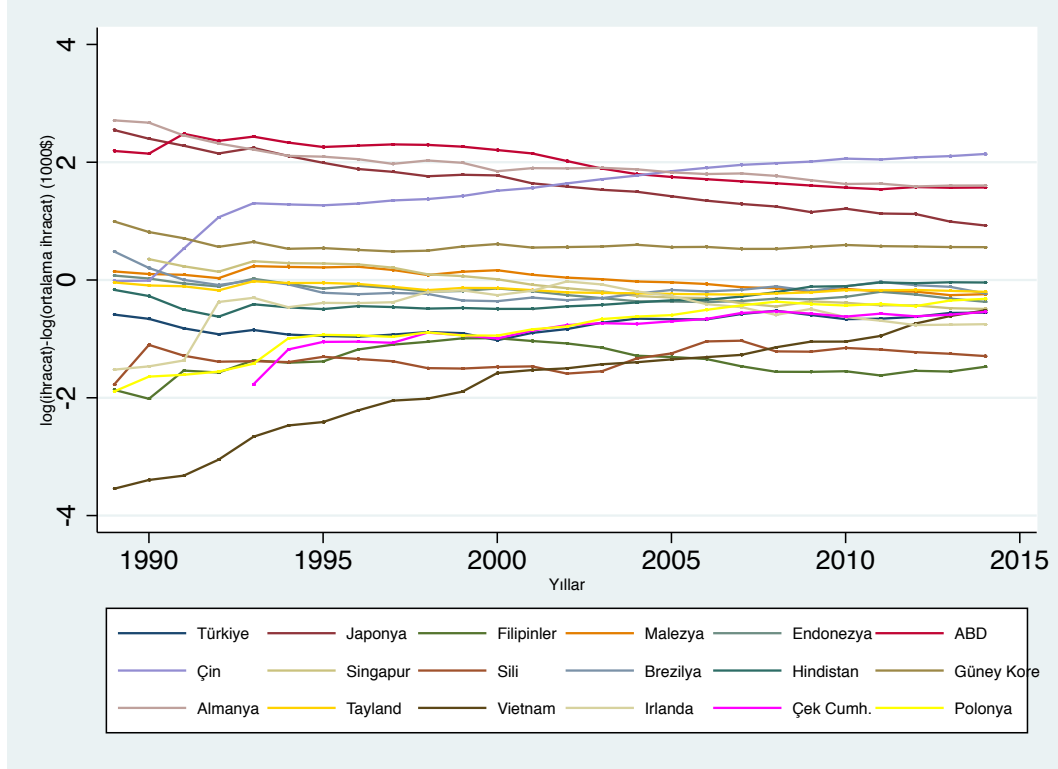
Aşağıdaki grafikte görebileceğimiz gibi, dönem başında ihracat seviyesinin yüksek olanların sabit bir seyir, düşük olanların daha yüksek bir trende sahip olması ülkeler arasında ihracat cinsinden bir yakınsama sürecinin yaşanıp yaşanmadığını akla getirebilir. Bunun için, ülkelerin toplam ihracatlarının doğal logaritmasının ortalamadan farklarını alarak orjine doğru yaklaşıp yaklaşmadıklarına bakarak bu durumu test

edebiliriz. Benzer süreci uygulayarak, elimizdeki örneklem grubunu, yüksek ihracat yapanlar ile diğer ülkeler olarak ayırıp belirli grup içerisinde bir yakınsama olup olmadığını da görebiliriz.

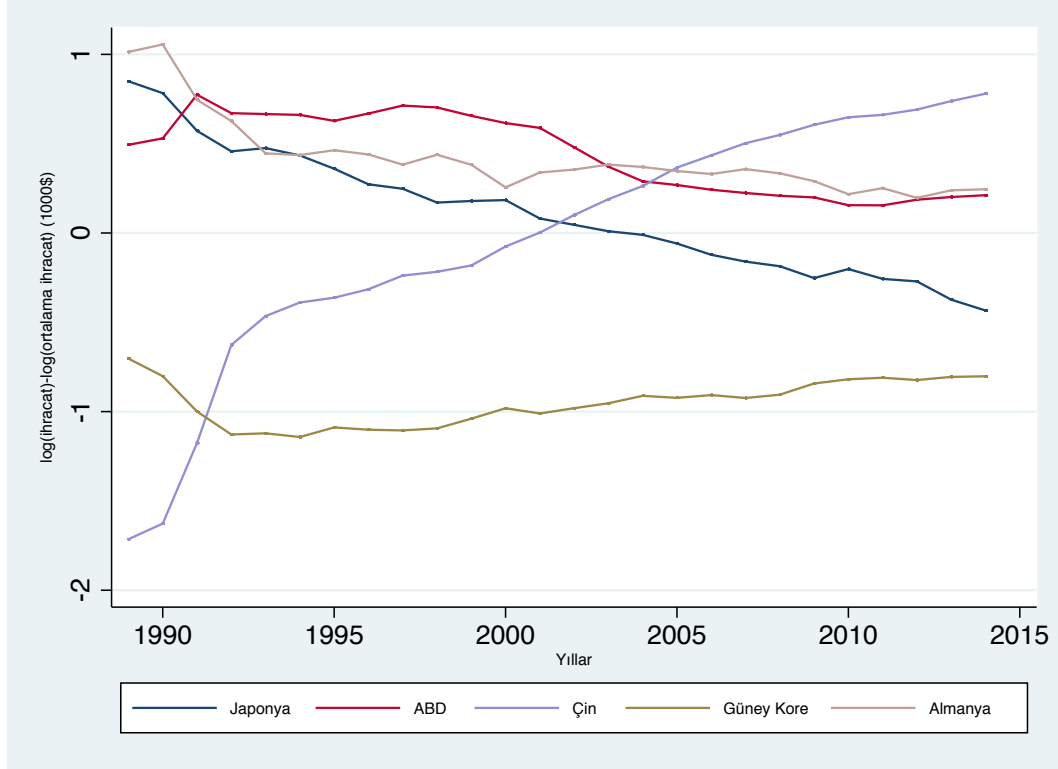
Şekil 2.5. Türkiye ile Seçili Ülkelerin Toplam İhracatı, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Şekil 2.6 tüm analizde kullandığımız tüm ülkelerin tamamının dikkate alındığı durumu göstermektedir. Zaman içerisinde tüm ülkelerin sıfıra doğru yaklaştıklarını görebilmekle birlikte, bu yakınsama sürecinin güçlü olduğunu söyleyememekteyiz.

Şekil 2.6. Türkiye ile Seçili Ülkelerin Toplam İhracatlarının Ortalamadan Farkı, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

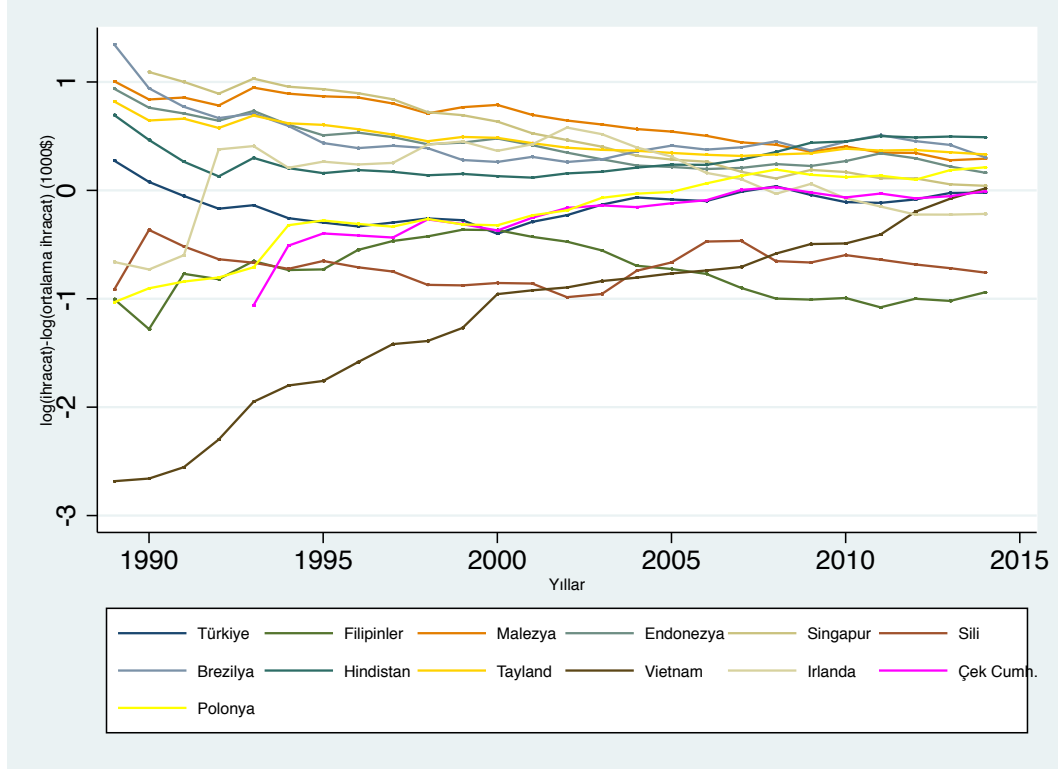
Öte yandan, Şekil 2.7’de, yani yalnızca yüksek düzeyde ihracat yapan ülkelerin dahil olduğu durumda, Amerika’nın ve Almanya’nın ortalamaya hızla yaklaştıklarını, Çin’in ve Japonya’nın bu ortalamadan farklı yönlerde yine büyük bir ivmeyle uzaklaştığını, son olarak Güney Kore’nin de hafifçe tırmandığını görebiliyoruz. Dolayısıyla bu şekilde de belirli bir döneme (2000) kadar yakınsama olduğunu, ancak daha sonra bu gruptaki ülkelerin farklı performans davranışları gösterdiklerini söyleyebiliriz.

Şekil 2.7. Yüksek Düzeyde İhracat Yapan Ülkelerin Toplam İhracatlarının Ortalamadan Farkı, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Şekil 2.8’de yüksek ihracat yapan ülkeler dışındaki ekonomilerin ortalamaya yaklaşma performansı görülmektedir. Yukarıdaki diğer iki grafikten farklı olarak, bu grupta daha güçlü bir yakınsama sürecinin varlığını, Şili ve Filipinler gibi istisnalarla birlikte, grafikteki sol üst köşegen üçgene benzer şekilde görebiliriz. Dolayısıyla, yukarıdaki her üç şekilden ihracatı geliştirmekte olan ekonomiler içerisinde bir yakınsama olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Bir sonraki kısımlarda, bu ekonomilerin göstermiş olduğu ihracat performansın belirleyicilerini mikro temellerde inceleyeceğiz.

Şekil 2.8. Yüksek İhracat Yapanlar Dışındaki Ülkelerin Toplam İhracatlarının Ortalamadan Farkı, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

2.2. Sabit Pazar Payı (CMS) Analizi ile Rekabet Edebilirliğinin İncelenmesi

2.2.1. Sabit pazar payı analizi metodolojisi ve bununla ilgili yapılan ampirik çalışmalar

Sabit pazar payı (CMS) analizinin amacı bir ülkenin bir mal grubunda veya ulusal ekonomi ölçeğinde ihracat payında meydana değişimi “yapısal” ve “rekabet edebilirlik” olmak üzere yönünden bileşenlere ayırmaktır. Bu ayrıştırma sayesinde ilgili ülkenin belirli bir üründe ve belirli bir piyasada pazar payını korumasına rağmen toplam ihracattaki payını hangi etmenlerden dolayı artırdığı veya azalttığı gözlemlenebilmektedir. Literatürde ilk olarak Tyszynski (1951, s. 288) tarafından kullanılan analiz yöntemine göre bir ekonominin (m) belirli bir endüstrideki (i) ihracatının (X) partner ülkenin (n) toplam ithalatı (M) içerisindeki payında meydana gelen değişim dünya ticareti ve rekabet edebilirlik olmak üzere iki etmene ayrılmaktadır. Dünya ticareti etkisi n'nin i endüstrisi ithalatının toplam ithalat içerisindeki payında bir dönemde meydana gelen değişimden, rekabet edebilirlik etkisi ise m'nin i endüstrisi ihracatının n'nin aynı endüstrideki toplam ithalatındaki payında meydana gelen değişimden kaynaklanmaktadır. Basitlik sağlaması için, “k” adet

ekonomiye ve ‘j’ adet endüstriye sahip analiz modeli model aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

$$\Delta \left(\frac{X_{it}^{mn}}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) = \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) \left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] + \left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) \left[\left(\frac{X_{it}^{mn}}{M_{it}^n} \right) - \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) \right] \quad (2.1)$$

Yukarıdaki eşitliğin sağ tarafındaki ilk terim dünya ticareti etkisini, ikinci terim ise rekabet edebilirlik etkisini göstermektedir Bir ve sıfır olarak gösterilen üst indisler ise sırasıyla cari ve bir önceki dönemi ifade etmektedir.

Tyszynski (1951, s. 297)’nin 1899-1950 yılları arasında 11 gelişmiş ekonomi için yaptığı çalışmada dış ticarete söz konusu imalat sanayii endüstrileri 16 gruba ayrılmıştır. Elde edilen bulgulara göre farklı ürün gruplarında rekabetçi konumunu güçlendirerek dünya ticaretindeki ağırlığını en fazla artıran ülkeler sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Kanada’dır. Daha sonra bu model Baldwin (1958) ve Spiegelglas (1959) tarafından da kullanılmıştır.

Tyszynski (1951)’nin kullandığı iki faktörlü sabit pazar payı analizi daha sonra Leamer ve Stern (1970, s. 172-175) tarafından geliştirilmiştir. Pay değişkenleri yerine miktar değişkenlerinin kullanıldığı modelde bir dönem boyunca ihracattaki değişim üç faktörce açıklanmaktadır. Bunlardan ilki mal bileşimi etkisidir. İhracatın, uluslararası piyasalarda talep artışı yüksek mallarda ne kadar uzmanlaştığını temsil eder ve gösterimi endüstrideki aşağıdaki gibi olur:

$$\sum_{i=1}^j \left[\left(\frac{(\sum_{i=1}^j M_{it}^n) - (\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n)}{(\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n)} \right) - \left(\frac{(\sum_{n=1}^k \sum_{i=1}^j M_{it}^n) - (\sum_{n=1}^k \sum_{i=1}^j M_{it-1}^n)}{(\sum_{n=1}^k \sum_{i=1}^j M_{it-1}^n)} \right) \right] X_{it}^m \quad (2.2)$$

Yukarıdaki ifadede parantez içerisindeki ilk terim toplam i malı ticaretinin büyüme oranını, ikinci terim toplam dünya ticaretindeki büyüme oranını göstermektedir. Birinci terimin ikinci terimden büyük olması m ekonomisinin dünya ortalamasından yüksek mallarda uzmanlaştığını gösterecektir. X_{im} ise baz dönemde k ekonomisinin i malı ihracatını göstermektedir.

İhracat miktarını etkileyen bir diğer faktör ise piyasa dağılımı etkisidir. Ekonominin ihraç ettiği malların ne derece ithalat talebi yüksek olan piyasalarda yoğunlaştığını gösteren bu kavram aşağıdaki gibi yazılabilir:

$$\sum_{n=1}^k \sum_{i=1}^j \left[\left(\frac{M_{it}^n - M_{it-1}^n}{M_{it-1}^n} \right) - \left(\frac{(\sum_{n=1}^k M_{it}^n) - (\sum_{n=1}^k M_{it-1}^n)}{(\sum_{n=1}^k M_{it-1}^n)} \right) \right] X_{mn}^i \quad (2.3)$$

Mal bileşimi etkisine benzer şekilde birinci terimin ikinciden büyük olması ekonominin ithalat talebi yüksek piyasalarda yoğunlaştığı biçiminde yorumlanabilmektedir.

İhracatı etkileyen son faktör olan rekabet edebilirlik etkisi bu modelde söz konusu ekonominin n ülkesine ihraç ettiği i malının pazar payının artışı ya da azalışıdır. Diğer faktörlerden farklı olarak rekabet edebilirlik etkisi bu modelde yalnızca ihraç mallarının fiyat düzeyiyle ilişkilendirilmektedir (Tatarer, 2004, s. 5).

Leamer ve Stern (1970)'in geliştirdiği üç faktörlü modelin ampirik uygulamasını yapanlar arasında ilk olarak Banerji (1974), Bowen ve Pelzman (1984), ve Merkies ve Meer (1988) gösterilebilir. Banerji (1974, s. 475)'nin 16 ülke için yürüttüğü çalışma geliştirmekte olan ekonomilerin büyük ölçüde uluslararası talebinin yavaş büyüdüğü mal ve piyasalara odaklandığını ve bunun ihracat miktarında yavaşlamaya neden olduğunu ampirik olarak göstermektedir. Bowen ve Pelzman (1984) ise, Richardson (1971a, 1971b)'in Leamer ve Stern'in (1970) modeline getirdiği eleştirileri de test ettiği çalışmada ABD'nin 1962-1977 döneminde rekabet gücünde azalma tespit etmiş ve bunu aynı dönemdeki ihracat malları fiyatları artışının diğer ülkelere göre düşük kalmasına bağlamıştır. Merkies ve Meer (1988, s. 77-78) de yine Leamer ve Stern (1970)'in geliştirdiği modele teorik temeller oluşturmak amacıyla modeli iki aşamalı homotetik talep fonksiyonu ile ilişkilendirmiştir ve bu sayede analizden elde edilen bileşenlerin yorumlanma imkanı artmıştır. Buna göre dünya ve piyasa dağılımı bileşenleri arz, mal bileşimi ve rekabet edebilirlik terimleri de talep belirleyici olarak belirlenmiştir. 1972-1976 döneminde, Asya ve Pasifik Komisyonu (ESCAP) ABD ve diğer ülkeler arasında, imalat sanayiindeki beş kategorinin dikkate alındığı çalışmada piyasa dağılımı etkisinin en yüksek Endonezya'ya, en düşük ise diğer kategorisindeki ülkelere ait olduğu görülmektedir. Mal bileşimi bileşeni için, petrol ihracatçısı olmayan ülkeler arasında ABD en yüksek değere, Filipinler en düşük değere sahiptir, Son olarak, rekabet edebilirlik bileşeninde önemli ölçüde farkla Kore birinciyken, İran en sonda yer almaktadır.

Söz konusu model Richardson tarafından bir çok noktada eleştirilmiştir. Bunlardan ilki analizde kullanılan ölçüm birimiyle ilişkilidir. Miktar yerine parasal değerlerle çalışılması analiz sonuçlarında aldatıcı sonuçlara yol açacaktır (Richardson, 1971a, s. 230-231). İkinci eleştiri ise dış ticarete konu olan malların sınıflandırılması ile ilgilidir. Eğer ürünlerin ülkeler arasında malların sınıflandırılması homojen değilse sonuçlarda farklılaşma meydana gelecektir. Ayrıca bu sınıflandırılmanın analize uygun hale getirilmesi de önemli maliyetler yükleyebilmektedir. Üçüncü olarak, ilgili ekonominin dış ticaret yaptığı alternatif ülke gruplarının seçimi analiz sonuçlarının etkileyecektir. Dördüncüsü, mal bileşimi ve piyasa dağılımı etkileri toplamı değişmemesine rağmen, hesaplanma sırası değiştikçe bu etkilerin alacağı değerlerin de değişeceği. Son olarak, analiz ayrık zaman varsayımı altında uygulandığı için baz yılının seçimi endeks numarası probleminde (index number problem) yol açacaktır (Richardson, 1971b, s. 301).

Richardson'un getirdiği bu eleştiriler (özellikle endeks numarası ve etkilerin hesaplanma sırası problemleri) literatürde Fagerberg ve Sollie (1987) tarafından dikkate alınarak beş etkiye sahip sabit pazar payı modeli geliştirilmiştir. Gösterge sayısı probleminin çözümü için Laspeyres indislerinin kullanılmasıyla ortaya çıkan artık terimler mal bileşiminde ve pazardaki değişimlere uyumu gösteren daha dinamik bir rekabet edebilirlik etkisini temsil etmektedir.

Fagerberg ve Sollie (1987)'nin geliştirdiği sabit pazar payı analizi yöntemini açıklayabilmek için öncelikle ilgili ekonominin tek bir ülkeye mal ihraç ettiği varsayılır ve daha sonra model ihracat yapılan tüm ekonomiler için genişletilir. m'nin n'ye yaptığı i endüstrisi ihracatının, n ülkesinin toplam ithalatı içerisindeki payı,

$$\frac{X_{it}^{mn}}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} = \frac{X_{it}^{mn}}{M_{it}^n} \frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \quad (2.4)$$

olarak ifade edildikten sonra, Laspeyres indisleri kullanılarak bir dönem geçtikten sonra eşitliğin sol tarafında meydana gelen değişme ayrık zaman varsayımı altında aşağıdaki gibi yazılabilir:

$$\Delta \left(\frac{X_{it}^{mn}}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) = \left[\left(\frac{X_{it}^{mn}}{M_{it}^n} \right) - \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) \right] \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) + \left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) + \left[\left(\frac{X_{it}^{mn}}{M_{it}^n} \right) - \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) \right] \left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] \quad (2.5)$$

Yukarıdaki eşitliğin sağında yer alan ilk iki ifade Tyszynski (1951) tarafından da hesaplanan pazar payı ve mal bileşimi etkisidir. İlk ifadenin sıfırdan büyük/küçük olması m ekonomisinin (n'nin bu endüstrideki toplam ithalat payı sabitken) partner ülkedeki ihracat payını artırabildiğini/azaltabildiğini göstermektedir. İkinci ifadede ise n'nin toplam ithalatı içerisinde m'nin i endüstrisi ihracatı payındaki değişimin n'nin toplam i endüstrisi ithalatı payındaki değişimden kaynaklanıp kaynaklanmadığı görülebilmektedir. Üçüncü ifade ise n ülkesinin ithalat malları kompozisyonundaki değişmelere ele alınan ekonominin ne kadar uyum sağladığını gösteren ve aynı zamanda iki ifade arasındaki korelasyon katsayısı ile yakın ilişkili olan mal bileşimine uyum etkisidir. Bu ifadenin pozitif/negatif olması söz konusu ülkenin, i endüstrisinin toplam ticaret payında meydana gelen değişmelere ihracat payındaki değişiklikler yoluyla aynı/zıt yönde ancak farklı bir derecede tepki verdiğini (uyum sağladığını) göstermektedir. Yukarıdaki eşitlik partner ülkelerin tek tek ele alınması durumunda pazar bileşimine uyum ve pazar bileşimi etkileri de ortaya çıkacaktır (Erlat ve Erlat, 2012, s. 8).

Bu yeni CMSA modeli yukarıda bahsedildiği gibi kurgulandıktan sonra 1961-1983 yılları dönemi ele alınarak 20 OECD ülkesi için uygulanmıştır. Elde edilen bulgular OECD ticaretinde meydana gelen yapısal değişimlerin oldukça önemli olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca gelişmiş ekonomilerin uyum potansiyelinin diğer OECD ekonomilerine göre daha az olduğu tespit edilmiştir (Fagerberg ve Sollie, 1987, s. 1580-1581). Modelin bir başka uygulaması da OECD (1996, s. 111-114) tarafından yürütülmüş, 24 üye ülkenin 1980-1993 yılları arasındaki ihracat performansı analiz edilmiştir. Sonuçlar ilk bakışta ihracat paylarında artışlar yaşayan ülkelerin –özellikle Türkiye, İspanya, Portekiz, İrlanda- bunu büyük ölçüde bireysel endüstriler içerisindeki piyasa payı etkileri aracılığıyla sağladıklarını göstermektedir. Küçük ölçekli ekonomiler için ise ihracat payındaki azalmanın en önemli kaynaklarından birisi mal bileşimi etkisidir. Öte yandan başlangıç mal bileşimi ve piyasa dağılımı bileşenleri dezavantajlı durumda olan Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerin de geleneksel sektörlerindeki ihracat paylarında ele alınan dönem boyunca azalma tespit edilmiştir. Son olarak çalışmada uyum etkileri konusunda, Türkiye'nin her iki bileşende güçlü negatif değerlere sahip olduğu ve bunu piyasa payı etkisiyle önemli ölçüde telafi ettiği görülmüş ve vurgulanmıştır. Uluslararası literatürde bu analiz ile ilgili daha güncel bir

örnek için Widodo (2010, 492-493)'nın modeli Leamer ve Stern (1970)'in yaklaşımı ile birlikte ele aldığı araştırmadan bahsedilebilir. Farklı ticaret bölgelerinin (Avrupa Birliği, NAFTA, ASEAN ve Kuzey Doğu Asya) kullanıldığı araştırmada söz konusu ülkenin veya (bölgenin) ihracatındaki değişmeyi belirleyen bileşenlere dünya ticareti etkisi de eklenmiştir¹⁴. Elde edilen bulgular 1980'lerin ortasında, dünya ticareti etkisi ihracattaki değişimin ana kaynağı olurken, Avrupa Birliği'ndeki ihracat düşüşü pazar payı ve pazara uyum etkisinden kaynaklanmaktadır. 1990-1995 döneminde ise pazar payı ile pazar bileşimi etkisi ihracattaki değişimin başlıca etkenleri arasındadır.

Yukarıda Fagerberg ve Sollie (1987) modelinin uyum etkileri, Laursen (1999, s. 348) tarafından yeniden uyarlanmıştır. Bizim de bu bölümde uygulayacağımız modelde uyum etkisi, “büyüme uyumu etkisi” ve “durağanlık uyumu etkisi” olmak üzere iki bileşene ayrılmıştır:

$$\begin{aligned} & \left[\left(\frac{X_{it}^{mn}}{M_{it}^n} \right) - \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) \right] \left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] = \left[\left(\frac{X_{it}^{mn}}{M_{it}^n} \right) - \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) \right] \left(\left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \right. \right. \\ & \left. \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] + \left[\left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] / 2 \right] + \left[\left(\frac{X_{it}^{mn}}{M_{it}^n} \right) - \left(\frac{X_{it-1}^{mn}}{M_{it-1}^n} \right) \right] \left(\left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \right. \right. \\ & \left. \left. \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] - \left[\left[\left(\frac{M_{it}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it}^n} \right) - \left(\frac{M_{it-1}^n}{\sum_{i=1}^j M_{it-1}^n} \right) \right] / 2 \right] \right) \end{aligned} \quad (2.6)$$

Basitleştirmek amacıyla, uyum etkisinin iki bileşeni, eşitlik (2.6)'daki son bileşenin ilkinde a ikincisine de b, ve değişimi de delta (Δ) ile ifade edersek, şu şekildedir.

$$\Delta a \Delta b = \Delta a \left(\Delta b + \frac{|\Delta b|}{2} \right) + \Delta a \left(\Delta b - \frac{|\Delta b|}{2} \right)$$

Yukarıda eşitliğin sağındaki ilk ifade büyüme uyumu etkisini göstermektedir. Adından da anlaşılacağı üzere, bir ekonominin rekabet gücünü yükselen bir endüstride artırıp artırmadığını göstermektedir. İkinci ifade ise talebi düşen bir endüstriyi ne kadar başarılı bir şekilde terk edip edemediğini göstermektedir. Laursen (1999, s. 349)'in bulguları pazar payını hızla artıran bir çok ülkenin durağanlık uyum etkisinin negatif olduğunu göstermiştir.

Türkiye ekonomisi için yapılan sabit pazar payı analizlerinde ilk olarak Ongun (1990)'dan bahsedilebilir. Hem Leamer ve Stern (1970)'in ve Fagerberg ve Sollie (1987)'nin tekniklerinin hem de miktar ve değer verilerinin uygulandığı tez

¹⁴ Bu etki söz konusu ülkenin ilgili endüstride ihracattaki payı sabitken dünya ihracat miktarındaki artış sonucu toplam ihracatında meydana gelen etkiyi göstermektedir.

çalışmasında 1976-1987 dönemleri arasında Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ekonomilerindeki sebze ve meyve ihracatı performansı analiz edilmiştir. Her iki teknikle ve her iki veri tipiyle farklı bulgular elde edilmesine rağmen pazar payı etkisi tüm durumda negatif bulunmuştur. Ayrıca, mal adaptasyonu etkisi pozitif, piyasa adaptasyonu etkisi ise negatif çıkmıştır. Bu durum Türkiye'nin Avrupa Topluluğu pazarında doğru ürünler ihraç edebilirken, bu ürünleri doğru piyasalara yönleltmede başarısız olduğunu göstermektedir.

Kotan (2000) tarafından yapılan çalışma da Türkiye'deki tüm ihraç ürünlerini kapsamaktadır. Leamer ve Stern (1970)'in yaklaşımının uygulandığı çalışmada Türkiye ve Güney Doğu Asya ülkelerinin Avrupa Birliği pazarındaki ihracat performansları kıyaslanmış ve Türkiye'nin piyasaya coğrafi yakınlığının rekabet edebilirliğe bir katkısının olup olmadığı araştırılmıştır. Bulgular Türkiye'nin coğrafi yakınlık sayesinde fiyat cinsinden (özellikle tekstil, giyim eşyası ve teknoloji yoğun sektörlerde) görece bir avantaja sahip olduğunu göstermektedir.

Lohrmann (2000, s. 87-88) Türkiye'nin 1980'den sonra geçirdiği yapısal dönüşüm sürecinde ihracat performansını Fagerberg ve Sollie (1987)'nin modelinden yararlanarak analiz etmiştir. Analiz sonuçları 1980 sonrasında Türkiye'nin dünya ihracat pazarındaki payında önemli artışlar görülmekle birlikte OECD piyasalarının değişen talep yapısına iyi bir şekilde uyum sağlayamadığını göstermektedir.

Türkiye için Leamer ve Stern (1970)'in yaklaşımıyla yapılan bir başka çalışma da Temiz (2002, s. 124-125) tarafından yürütülmüştür. Richardson (1971a, 1971b)'in modele yaptığı eleştirilerin de göz önünde bulundurulduğu analizde Türkiye'nin 1989 ile 1998 dönemleri arasında tarım ürünleri ihracatı performansı hem değer hem de miktar verileri ölçülmeye çalışılmıştır. Sonuçlara göre Türkiye mal bileşimi ve pazar dağılımı etkileri yönünden iyi bir konumdadır, yani "doğru" ürünleri "doğru" pazarlarda satabilmektedir. Bununla beraber, Türkiye'nin tarım ürünlerinde değer cinsinden elde edilen rekabet edebilirliği, ihracat yaptığı ekonomilerdeki ihracat paylarını zaman içerisinde sürdürmemesinden dolayı negatif olarak hesaplanmıştır. Bu durum Türkiye'nin rekabet edebilirlik sorununun talep kaynaklı olmadığını göstermektedir.

Tatarer (2004, s. 57-58) de Fagerberg ve Sollie (1987)'nin yaklaşımından yararlanarak 1992-2002 döneminde 261 imalat sanayii endüstrisi için Türkiye'nin Doğu Asya piyasalarındaki ihracat performansını analiz etmiştir. Analizden elde edilen bulgular Türkiye'nin ihracat yapısı için söz konusu dönemde pazar payı etkisinin hakim olduğunu göstermektedir. Etkisi en az olan bileşen ise mal bileşimine uyum etkisidir. Ancak bu etkinin Japonya ve Kore için pozitif bulunması, Türkiye'nin ihracatını bu ülkelerin ithalat yapısına göre yönlendirebileceğine işaret etmektedir.

Yine Leamer ve Stern (1970)'in modeline benzer bir analiz Klasra ve Fidan (2007, s. 326-328) tarafından yapılmıştır. Belirli ülkelerin balık ürünleri ihracat paylarında rekabet gücünün ölçülmesi amacıyla oluşturulan modelde Laspeyres ağırlıklarının kullanılmasıyla dört etki daha ortaya çıkmıştır. Sabit pazar payı analizi sonuçları, pozitif piyasa dağılımı terimine sahip Türkiye'nin talebi artan piyasalarda ihracat yapmayı hedeflediğini, fakat Danimarka, Hollanda ve Türkiye'nin rekabet edebilirliği en düşük ülkeler olduğunu ve "yapısal artık" teriminin ihracata negatif katkı yapmaya devam ettikçe daha da azalacağını göstermektedir.

Şahan (2012, s. 86-87) tarafından yürütülen bir çalışmada da üçüncü düzey imalat sanayii endüstrilerine ait ihracat verileri kullanılarak sabit pazar payı analizi yapılmıştır. Fagerberg ve Sollie'nin (1987) modelinin Laursen (1999) tarafından geliştirildiği metodolojiden yararlanan çalışmada 2003-2008 döneminde Türkiye'nin endüstrilerdeki ihracat paylarında meydana gelen önemli değişmelerin yapısal piyasa etkisinden¹⁵ kaynaklandığı görülmüştür. Ayrıca sektörlerin teknolojik yoğunluklarına göre kategorileştirildiği durumda ilgili dönem boyunca yüksek teknoloji endüstrilerin toplam ihracata pozitif katkı sağlandığı gözlenmektedir.

Son olarak, Erlat ve Erlat (2012, s. 11) Fagerberg ve Sollie (1987)'nin metodolojisini endüstrileri toplulaştırarak kullanmışlar ve Türkiye'nin Orta Doğu ülkelerindeki performansını analiz etmişlerdir. Bu toplulaştırma işlemi sonucunda modelin üç bileşene indirgendiği çalışmaya göre, Türkiye'nin bu ülkelerdeki ihracat payının

¹⁵ Söz konusu endüstrinin toplam ihracatının dünya talebi içerisindeki payında meydana gelen değişimi gösteren bu bileşen, Fagerberg ve Solie (1987)'nin modeli göz önünde alındığında, yaklaşık olarak mal bileşimi etkisine karşılık gelmektedir.

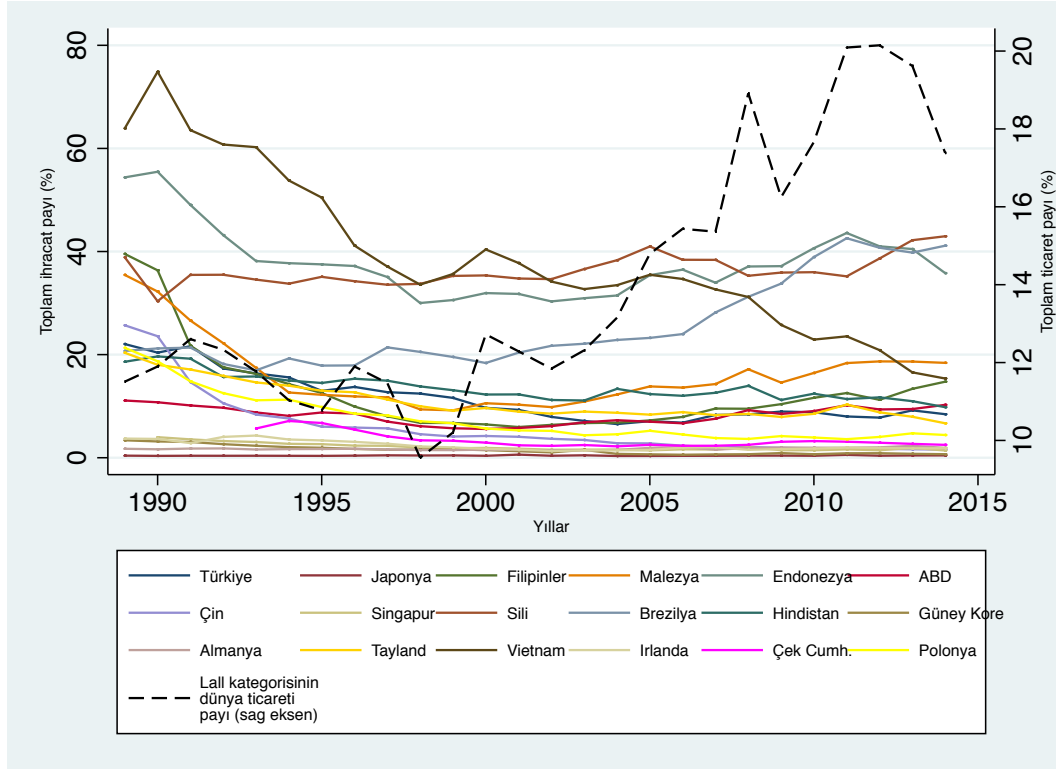
düşmesindeki en büyük etken mal bileşimine uyum terimidir. Bu durum Türkiye'nin bu ülkelerde değişen talep kompozisyonlarına gerekli uyumu sağlayamadığı şeklinde yorumlanabilir.

2.2.2. Birincil mallar

Şekil 2.1 ve Şekil 2.2'de birincil malların dünya ticaretinde önemli bir paya sahip olduklarını görmüştük. Bu kısımda ise, seçili ülkelerin birincil mal ihracatının toplam ihracatları içerisindeki paylarına bakacağız. Bir sonraki kısımda ise öncelikle bu birincil mallar içerisindeki ana sektörlerin dünya ticaretinde ve seçili ülkelerin toplam ihracatlarında ne kadar yer kapladıklarına bakacağız. Ardından da bu ülkelerin birincil mallardaki herhangi bir ana sektör ihracatının, yine birincil mallardaki bu ana sektörlerin dünya ticaretindeki payında meydana gelen değişimlerin kaynaklarını araştıracağız.

Şekil 2.9'da birincil malların dünya ticaretindeki payı (sağ eksen) ve seçili ülkelerin toplam ihracatındaki payları (sol eksen) görünmektedir. 1990'ların sonundan itibaren birincil malların dünya ticaretindeki payı, 2000, 2008 ve 2012 yıllarındaki ani düşüşlere rağmen artış trendinde olduğunu söyleyebiliriz. Bu düşüşler, birincil mallar kategorisinde önemli paya sahip olan tarımsal mallar ve petrol ürünlerinin mevsimsel fiyat dalgalanmaları ile ilişkili olması ve talep yapısının da bu dalgalanmalara çok duyarlı olması ile ilişkilendirilebilir. Artış trendinin nedenleri ise genel olarak artan dünya nüfusu, tarım ürünlerine uygulanan ticaret engellerinin ortadan kalkması ve gelişen teknolojinin birincil malların ticaretini mümkün kılması olabilir. Ülkeler açısından baktığımızda, ele aldığımız ekonomilerin dört tanesi hariç, diğerlerinin toplam ihracatlarında birincil malların payının, dönem başında bazıları (Türkiye, Çin, Malezya, Polonya, Filipinler) daha yüksek oranlara sahip olsa da, diğer tüm dönemlerde %20'nin altında oldukları görülmektedir. Payı %20'nin üzerinde olan ekonomiler arasında da, Vietnam payını hızla düşürerek 2011'den sonra %20'nin altına indirirken, Şili, Brezilya ve Endonezya'nın payları son yıllarda %40'a yaklaşmaktadır. Diğer kısımlarda da görüleceği gibi, bu ekonomilerin yüksek paylarının büyük bir çoğunluğu tarım ürünlerinden gelmektedir. Buna göre, gelişmiş ülkelerin tümünün ve gelişmekte olan ekonomilerin büyük bir çoğunluğunun ihracat yapısının birincil mallar dışındaki

endüstrilerde bulunduğunu söyleyebiliriz. Bir sonraki kısımda seçili ülkelerin bu kategori altında dünya ticareti payı %1'den büyük olan endüstrilerdeki rekabet edebilirlik ve uyum performansını CMS analizi yoluyla irdedeceğiz.

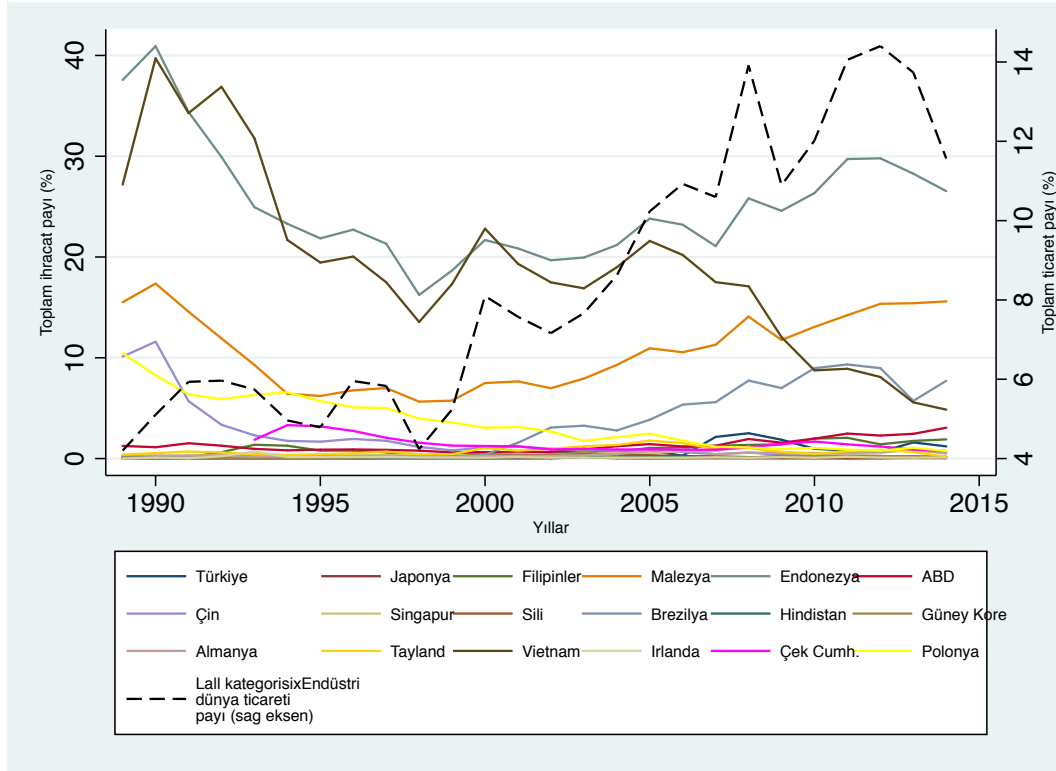

Şekil 2.9. Birincil Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

2.2.2.1. Madencilik, petrol ve nükleer yakıtlar

Birincil mallar içerisinde madencilik, petrol ve nükleer yakıtlar grubunun payının zaman içerisinde en yüksek paya sahip olduğunu, Şekil 2.9 ve 2.10'daki dünya ticareti paylarını karşılaştırarak görebiliriz. Özellikle 2000 yılından sonra, bu endüstriler birincil malların dünya trendini neredeyse belirler konumdadır. Ancak seçili ülkelerin ihracat kompozisyonları açısından, Şekil 2.9'dan farklı olarak Şili ve Brezilya'nın bu endüstrilerdeki payı düşüktür. Tam tersine, Malezya'nın birincil mallardaki toplam ihracat payı ile bu endüstrilerdeki toplam ihracat payı oldukça yakın görünmektedir. Endonezya'nın da dönem başında %40 civarındaki payı 2000'li yılların sonuna doğru düz bir seyir izledikten sonra tekrar yükselişe geçmiş ve %30'lara gelmiştir. Diğer ülkelerin ise bu gruptaki toplam ihracat payları oldukça düşük seviyelerdedir.

Şekil 2.10. Birincil Mallar İçerisindeki Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.1 bu endüstrilere ait CMS analizi bulgularını göstermektedir. Buna göre, çoğu ülkenin çoğu döneminde toplam değişimi belirleyen en önemli faktör rekabet edebilirlik etkisidir. Sektörün yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı ticaret hacmindeki dalgalanmaların pay değişimlerindeki büyüme oranlarının da dönemden döneme sürekli değişmesine yol açtığını görebiliriz. Aynı zamanda, bu dalgalanmalar, ekonomilerin de bu endüstrilerdeki yükselen ve duraklayan ürünlere doğru uyarlanma etkilerini de güçleştirdiğinden, toplam uyum etkisinin, istisnai yükselişler dışında düşük olmasına da açıklama getirebilir. Bununla beraber, Şili'nin rekabet edebilirlik etkisinde, bazı dönemlerdeki negatif yüzde değişimlere rağmen, çok yüksek orandaki artışlar dikkat çekmektedir. Özellikle son dönemdeki yükselen pazarlara başarılı bir şekilde uyum sağlaması toplam pazar payının da önemli ölçüde artmasına yol açmıştır. Benzer şekilde, Türkiye de beş dönemde rekabet edebilirliğini güçlü bir şekilde artırmış ancak diğer bileşenler zayıf kalmıştır.

Tablo 2.1. *Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	0.6554	-1.6604	0.1464	0.6535	0.8001	-0.2049
	90-93	4.1657	-4.2044	0.3039	-1.3606	-1.0567	-1.0955
	93-96	-2.7994	-2.3611	-1.1750	0.4942	-0.6809	-5.8413
	96-99	-3.6409	-3.5704	0.0390	0.4410	0.4799	-6.7314
	99-02	-7.7834	-3.9034	-0.2067	1.1316	0.9249	-10.7619
	02-05	7.4038	-0.4590	-0.0087	0.1168	0.1081	7.0529
	05-08	-0.8632	-3.0944	0.0451	0.5004	0.5455	-3.4122
	08-11	4.1268	2.0117	0.7431	0.1329	0.8761	7.0146
	11-14	18.6937	-0.0921	1.8695	-0.0686	1.8009	20.4024
Almanya	95-14	-0.7192	-0.6363	0.4566	0.5024	0.9590	-0.0039
	90-93	-19.2313	-4.6183	-3.3828	5.9708	2.5881	-21.2616
	93-96	-2.2254	2.2281	-0.8965	0.2647	-0.6319	-0.6292
	96-99	-4.9578	-1.2093	-0.1118	-0.1130	-0.2248	-6.3919
	99-02	10.3710	-3.8232	-0.0264	-0.8844	-0.9108	5.6370
	02-05	35.0198	-1.4939	-0.0729	-0.0692	-0.1422	33.3837
	05-08	-11.7223	-5.7830	-0.1226	1.9062	1.7836	-15.7218
	08-11	-3.8564	-0.6556	-0.7327	0.2350	-0.4977	-5.0097
	11-14	-0.2742	9.7398	-0.7918	-0.2083	-1.0001	8.4655
Çek Cumhuriyeti	95-14	-3.9592	-0.7108	-0.4824	1.0167	0.5343	-4.1358
	93-96	69.2472	1.0416	4.8168	-7.3261	-2.5093	67.7795
	96-99	-4.0431	-7.0723	-0.0063	-1.4944	-1.5007	-12.6162
	99-02	-6.4186	-6.2726	0.0299	1.5858	1.6157	-11.0754
	02-05	-6.4874	0.1675	-0.5464	0.1926	-0.3538	-6.6736
	05-08	1.6789	1.1411	-0.3257	-0.1610	-0.4867	2.3332
	08-11	1.1423	13.5195	-9.1694	-2.0184	-11.1878	3.4740
	11-14	-11.4559	1.2339	-0.8151	0.8365	0.0214	-10.2006
	95-14	1.8360	-0.9948	0.1082	-0.5339	-0.4256	0.4155
Güney Kore	90-93	-5.2073	5.6325	-4.7661	-1.1429	-5.9089	-5.4837
	93-96	2.3298	4.0084	-3.7021	-2.8107	-6.5128	-0.1746
	96-99	86.0288	-0.1578	1.5196	-8.4807	-6.9610	78.9100
	99-02	-23.1930	-3.0267	-0.0641	2.4575	2.3934	-23.8263
	02-05	-22.1142	-0.7816	0.0514	0.6621	0.7135	-22.1823
	05-08	26.1492	-2.8544	0.8082	-0.8908	-0.0826	23.2123
	08-11	56.7661	0.3754	0.5706	-1.2495	-0.6789	56.4626
	11-14	-5.3068	-0.4815	0.5715	0.1653	0.7368	-5.0515
	95-14	-2.1675	-3.1780	0.0000	1.3540	1.3540	-3.9915
İrlanda	90-93	670.2520	-2.0424	1.3364	-38.2913	-36.9549	631.2547

Tablo 2.1. *Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	93-96	-25.2519	-1.8017	0.0175	0.3743	0.3918	-26.6618
	96-99	-2.0102	0.7779	-0.2721	-0.5730	-0.8452	-2.0775
	99-02	6.4283	-10.0119	0.1663	-1.3728	-1.2065	-4.7902
	02-05	-3.6133	-8.5777	-0.0971	-0.6658	-0.7628	-12.9539
	05-08	-8.8899	-8.4216	-0.1330	2.3062	2.1732	-15.1383
	08-11	15.6024	-0.3377	0.0930	-0.2381	-0.1451	15.1196
	11-14	-3.6170	9.3661	-3.3596	-0.2065	-3.5660	2.1830
	95-14	3.7066	-0.6903	-0.0188	-2.3778	-2.3966	0.6195
	90-93	101.8929	-0.2167	16.9606	-14.1417	2.8190	104.4951
	93-96	-8.4038	7.7276	-7.8050	-1.6300	-9.4349	-10.1111
Polonya	96-99	24.2317	-0.8682	0.3687	-0.1865	0.1822	23.5458
	99-02	-4.6261	-2.0928	-0.2077	-1.1103	-1.3179	-8.0369
	02-05	-13.1872	-1.8648	0.0241	0.2206	0.2447	-14.8073
	05-08	3.6326	-7.9590	0.0524	0.7400	0.7924	-3.5340
	08-11	40.2590	4.4159	2.5252	-0.3610	2.1641	46.8390
	11-14	-9.9155	-0.3262	-1.3338	-0.0322	-1.3661	-11.6078
	95-14	-4.3105	-1.5801	-0.0194	1.3644	1.3449	-4.5457
	90-93	0.6395	-6.9096	0.0248	-0.0262	-0.0014	-6.2716
	93-96	13.9149	-2.9997	1.3432	-1.3309	0.0123	10.9276
	96-99	-2.6721	-3.1282	0.0193	0.3049	0.3242	-5.4760
Şili	99-02	-6.3249	-5.1253	0.0451	1.2782	1.3233	-10.1269
	02-05	-7.7661	2.3550	-0.5261	0.0517	-0.4744	-5.8854
	05-08	-19.8363	0.7030	-0.4948	-0.0357	-0.5304	-19.6637
	08-11	-8.4134	3.8731	-1.2614	-0.0254	-1.2868	-5.8271
	11-14	8.6379	-2.9332	0.2754	-0.3387	-0.0633	5.6415
	95-14	2.2257	-0.0222	0.0000	-0.4555	-0.4555	1.7479
	90-93	3.8578	-4.3188	0.0000	-0.5514	-0.5514	-1.0124
	93-96	170.4739	-0.3630	43.7670	0.7403	44.5074	214.6183
	96-99	240.0977	-0.1016	1.2246	-43.0073	-41.7827	198.2133
	99-02	75.5632	-1.3439	-0.3685	-35.7412	-36.1097	38.1096
Singapur	02-05	0.0972	-1.3160	-0.9558	0.4296	-0.5263	-1.7451
	05-08	-16.4689	-4.8169	-0.0538	1.9045	1.8507	-19.4350
	08-11	-13.5431	0.1393	-0.1378	-0.0003	-0.1381	-13.5419
	11-14	614.3964	6.9522	120.8857	-1.2081	119.6776	741.0261
	95-14	-1.8937	-0.3870	-0.0255	-0.5601	-0.5856	-2.8665
	90-93	21.5180	-2.9513	0.3022	-0.7410	-0.4388	18.1279
	93-96	-9.9280	3.3006	-3.5124	0.0187	-3.4937	-10.1210
	96-99	-1.9714	0.4196	0.0514	-0.0493	0.0021	-1.5497
	99-02	-5.2588	-2.4021	0.0472	0.1810	0.2282	-7.4327

Tablo 2.1. *Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	02-05	-3.0198	-0.7111	-0.5132	-0.1726	-0.6858	-4.4167
	05-08	19.2210	-4.2529	0.4650	-1.1154	-0.6505	14.3177
	08-11	-21.7193	0.4980	-0.2458	0.1748	-0.0710	-21.2923
	11-14	17.6453	-0.3834	0.6810	-2.2037	-1.5227	15.7392
	95-14	150.423	-0.0074	2.0543	0.0194	2.0737	152.4894
	90-93	-22.0649	-0.5720	-1.7051	2.2818	0.5768	-22.0601
	93-96	-7.7240	5.4526	-3.7667	0.3560	-3.4107	-5.6821
	96-99	-9.7948	-1.2678	-0.1915	-0.9056	-1.0971	-12.1597
	99-02	1110.2780	0.6321	38.4423	-1.5840	36.8583	1147.7680
Çin	02-05	3.0303	0.1979	0.0337	0.0234	0.0571	3.2853
	05-08	17.7222	0.9249	0.5474	0.0513	0.5987	19.2458
	08-11	14.3065	-0.6371	0.0767	-1.0399	-0.9632	12.7063
	11-14	-3.3566	-1.4354	0.0024	0.1593	0.1617	-4.6303
	95-14	-4.4594	-0.6121	0.0010	0.4560	0.4571	-4.6144
	90-93	-11.4599	-0.9721	0.0128	-0.0023	0.0105	-12.4215
	93-96	-3.8905	-1.5969	0.1167	-0.2413	-0.1246	-5.6121
	96-99	-12.9845	-1.0035	-0.2793	-0.2107	-0.4900	-14.4780
	99-02	10.9905	-2.6661	-0.0331	-2.3389	-2.3720	5.9525
Endonezya	02-05	-8.0798	0.5338	-0.1371	0.0249	-0.1121	-7.6581
	05-08	-12.6640	0.3548	-0.2499	-0.2974	-0.5473	-12.8565
	08-11	-15.7498	3.2447	-2.2140	0.0166	-2.1974	-14.7026
	11-14	-9.8987	-1.1698	0.5822	1.5259	2.1081	-8.9605
	95-14	-2.4487	0.4403	-0.4482	-0.02719	-0.7201	-2.7285
	90-93	-14.1163	-2.5455	-0.1905	0.7274	0.5370	-16.1248
	93-96	-2.4760	-3.3863	0.0437	0.0136	0.0573	-5.8049
	96-99	-2.8510	-0.4044	-0.0904	-0.1726	-0.2629	-3.5184
	99-02	-6.2897	-0.6871	-0.1443	-0.0727	-0.2170	-7.1937
Filipinler	02-05	-5.4698	-1.5750	0.0771	0.3686	0.4457	-6.5990
	05-08	-5.7682	0.4117	-0.0399	0.0745	0.0346	-5.3219
	08-11	6.7084	4.6171	0.7843	-0.2362	0.5481	11.8735
	11-14	-3.0034	2.3902	-1.0012	0.1043	-0.8969	-1.5102
	95-14	0.1138	-0.8278	0.0481	0.8325	0.8807	0.1667
	90-93	270.5136	3.6671	-1.9333	-14.5857	-16.5190	257.6617
	93-96	-14.5028	8.3663	-3.2126	-0.0331	-3.2457	-9.3822
	96-99	-15.4939	-5.2083	-0.2565	3.0341	2.7777	-17.9246
	99-02	-16.2959	-2.7872	0.4533	1.9386	2.3919	-16.6911
02-05	9.5650	-0.2866	0.0707	0.1039	0.1746	9.4530	
05-08	-12.3512	0.1504	-0.4474	-0.4848	-0.9322	-13.1329	
08-11	13.1959	2.5630	4.2889	-0.1991	4.0898	19.8487	

Tablo 2.1. *Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hindistan	11-14	11.0595	1.1414	0.1995	-0.4310	-0.2315	11.9694
	95-14	-3.8388	0.5210	-0.8109	0.0958	-0.7150	-4.0328
	90-93	-8.6541	-2.8225	-0.5633	-1.0269	-1.5902	-13.0668
	93-96	-27.4962	-4.3419	0.2278	4.7798	5.0075	-26.8305
	96-99	16.4258	-0.6748	-0.0157	-3.0028	-3.0185	12.7325
	99-02	-12.3607	-3.2882	-0.1000	1.1635	1.0635	-14.5855
	02-05	37.3314	0.7449	-0.4187	-0.8093	-1.2280	36.8483
	05-08	-9.2621	-1.7247	-0.3088	-0.2025	-0.5113	-11.4982
	08-11	16.3714	2.8782	1.5652	-0.2397	1.3255	20.5751
Malezya	11-14	7.5920	-0.7836	-0.7218	0.0562	-0.6656	6.1429
	95-14	-1.4139	0.4315	0.1270	0.1884	0.3155	-0.6668
	90-93	-14.6566	-1.8619	0.0709	0.4753	0.5462	-15.9723
	93-96	-6.0321	-2.6443	0.0056	-0.0673	-0.0616	-8.7381
	96-99	-2.3999	0.1118	-0.0427	-0.1255	-0.1682	-2.4563
	99-02	-4.2286	0.2470	-0.1451	-0.0068	-0.1519	-4.1335
	02-05	4.3739	-2.0745	0.0178	0.0067	0.0245	2.3239
	05-08	-4.8142	0.3042	-0.1447	0.0169	-0.1278	-4.6378
	08-11	-3.2152	3.3978	-0.1233	0.0138	-0.1095	0.0731
Tayland	11-14	4.0635	6.1046	0.7449	-0.0944	0.6505	10.8186
	95-14	-4.1224	0.4884	-0.8995	0.3179	-0.5819	-4.2160
	90-93	-6.7821	-5.4239	0.1571	2.1931	2.3502	-9.8559
	93-96	10.4427	0.1734	-1.6226	-1.2555	-2.8781	7.7379
	96-99	17.2407	-1.3488	-0.0258	-6.0523	-6.0781	9.8137
	99-02	15.1739	-1.6787	0.8540	0.4099	1.2639	14.7591
	02-05	11.9682	-0.9234	0.0615	-0.3007	-0.2392	10.8056
	05-08	-19.2650	-1.2168	-0.2849	1.8505	1.5656	-18.9162
	08-11	-6.9191	-0.2391	-0.0121	0.1055	0.0935	-7.0648
Türkiye	11-14	-22.4324	-1.4870	-0.0458	0.8234	0.7776	-23.1418
	95-14	34.3588	-1.9771	0.4037	-1.2787	-0.8749	31.5067
	90-93	-24.9289	0.5258	-0.5181	0.1183	-0.3998	-24.8029
	93-96	-14.1710	9.0145	-10.8540	-0.7906	-11.6446	-16.8012
	96-99	184.1592	-6.8089	3.1964	-2.2286	0.9678	178.3181
	99-02	-13.6117	1.3105	-0.3695	0.0532	-0.3164	-12.6175
	02-05	51.9539	0.9071	-0.0353	-9.0221	-9.0574	43.8036
	05-08	57.4745	-8.0002	2.3024	5.8790	8.1814	57.6558
	08-11	-24.0775	-0.0056	0.0103	0.3205	0.3308	-23.7524
Vietnam	11-14	39.5878	-0.5078	0.5372	-1.3845	-0.8472	38.2327
	95-14	-0.5558	-0.0239	-0.0082	-0.0140	-0.0222	-0.6019
	90-93	14.0172	-0.5538	0.5460	-0.3083	0.2377	13.7011

Tablo 2.1. *Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	93-96	0.7473	-0.5565	0.0411	0.0154	0.0565	0.2474
	96-99	13.5405	0.0225	0.2389	-0.0972	0.1418	13.7048
	99-02	5.2991	1.0535	0.1880	0.0074	0.1953	6.5479
	02-05	1.3731	0.5551	0.1865	0.0042	0.1907	2.1189
	05-08	-10.0736	0.9747	-0.3103	-0.0159	-0.3262	-9.4251
	08-11	-11.7404	0.4176	-0.0948	0.1760	0.0812	-11.2416
	11-14	4.5250	-2.8052	-0.0187	0.4678	0.4491	2.1690

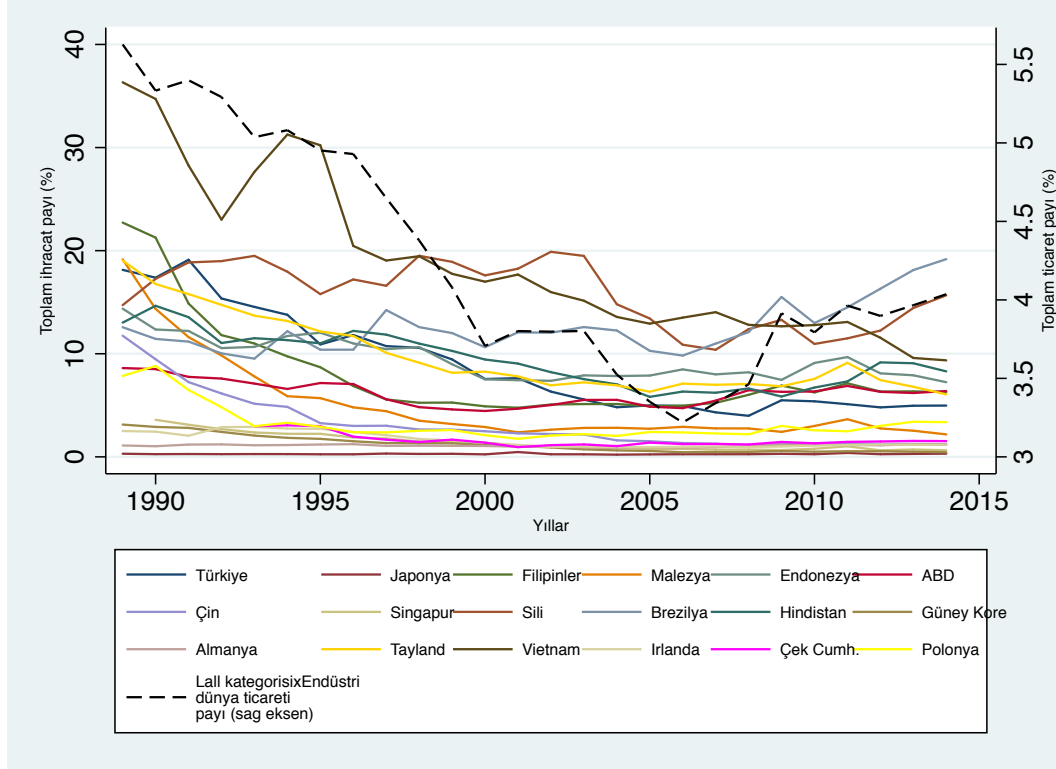
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

Elimizdeki seçili ülkeler dışında, dünyadaki tüm ülkeler nezdinde bu teknoloji yoğunluğundaki maden, petrol ve nükleer yakıtlar endüstrilerinde dünya pazar payını 2004-2014 döneminde yıllık ortalama %5'ten daha fazla oranda artıran ve azaltan ülkelerin CMS bulguları Ek'te yer almaktadır. Payını hızlı bir biçimde artıran 42 ülkeden sekizi kişi başına yüksek gelirli iken, diğerleri orta veya düşük gelirlidir. Pazar payını yıllık ortalama %5'ten daha yüksek oranda küçülten 26 ekonominin ise dokuzu yüksek gelirli konumdadır. Her iki grubun da bu endüstrilerdeki dünya ticareti artan veya azalan piyasalara uyumu ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Bu endüstrilerde, kişi başına yüksek gelirli ekonomilerin daha yüksek olasılıkla kaybedenler tarafında olduğunu söyleyebiliriz.

2.2.2.2. Tarım, balıkçılık ve yiyecek-içecek

Şekil 2.11'e göre, Birincil malların tarımsal ürünler grubunun dünya ticaretindeki payı 2005 yılına kadar azalma gösterdikten sonra tekrar artışa geçmiş ve son yıllarda sabit bir seyir izlemeye başlamıştır. Seçili ekonomilerdeki ihracat payları ise, bunların çoğunda dönem başından itibaren bir azalma eğiliminden sonra %10'un altında sabit bir seyirde kalmıştır. Brezilya ve Şili bu durumun istisnasını teşkil etmektedirler. Şili'nin dönem boyunca bu gruptaki toplam ihracat payı azalmasına rağmen son dönemde de %10'un üzerinde görünmektedir.

Şekil 2.11. Birincil Mallar İçerisindeki Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Seçili ekonomilerin ticaret paylarındaki değişim kaynakları üzerine yürüttüğümüz CMS analizi sonuçlarını (Tablo 2.2) incelediğimizde yukarıdaki petrol endüstrilerindeki analize benzer şekilde rekabet edebilirlik etkisinin ilgili dönemdeki toplam değişimi belirlemede önemli bir yere sahip olduğunu tekrar görmekteyiz. Yüksek düzeyde ihracat yapan ekonomiler arasında ABD, Almanya ve Güney Kore (2005-2008 dönemi dışında) son yıllarda pazar payını küçültürken, Çin ile Japonya (son dönem dışında) bu paylarını yükseltmişlerdir. Diğer bileşenlerde ise mal bileşimi etkisi de önemli düzeyde toplam değişimi etkilemektedir. Bu etki kimi dönemlerde rekabet edebilirlik etkisi ve toplam değişim ile aynı işarete sahip olurken, kimi yıllarda farklı işaretlere sahip olmaktadır. Bunun nedeni ise bu ürünlerin mevsimsel ve konjonktürel dalgalanmalara hassas olması ile ilişkilendirilebilir. Uyum etkilerinde ise genel olarak bu ekonomilerde düşük değerlerin (%1'in altında) olduğu ve toplam değişim üzerinde büyük bir etkiye sahip olmadığını gözlemlemekteyiz. Bununla beraber, Japonya son iki dönemde pazar payı yükselen ürünlere ve daha sonra düşen ürünlere güçlü bir biçimde uyum sağlayarak pazar payını yükseltmiştir.

Yüksek ihracata sahip olanlar dışındaki diğer ekonomilerde ise Çek Cumhuriyeti, Polonya, Brezilya, Vietnam ve Hindistan en az son üç dönemdir piyasa paylarını sürekli artırmışlardır. Ancak bunlar talebi düşen ve yükselen endüstrilere uyum konusunda aynı istikrara sahip değildirler. Hatta, Çek Cumhuriyeti son dönem dışında bu uyumlardan önemli derecede olumsuz etkilenmiştir. Bu gruptaki diğer ekonomiler pazar payını artırma konusunda istikrarsız bir seyir izlemektedirler.

Tablo 2.2. *Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-2.0545	1.0232	-0.6090	0.2274	-0.3815	-1.4129
	90-93	2.6507	1.5391	0.0702	0.0352	0.1053	4.2952
	93-96	-2.6296	-0.1099	-0.1962	0.3796	0.1834	-2.5561
	96-99	-3.6345	-3.3753	-0.0168	0.6620	0.6452	-6.3646
	99-02	-1.5574	2.1038	-0.3590	-0.0889	-0.4479	0.0985
	02-05	-3.5454	-0.4357	-0.1367	0.2998	0.1631	-3.8180
	05-08	-0.0043	5.1115	0.1913	0.0039	0.1952	5.3024
	08-11	-2.9639	-0.8032	-0.1142	0.1728	0.0586	-3.7085
	11-14	-2.6923	1.5763	0.0870	0.3385	0.4255	-0.6904
Almanya	95-14	0.1266	-0.3128	-0.0531	0.1070	0.0539	-0.1323
	90-93	-10.0193	0.5907	-1.2748	0.6671	-0.6077	-10.0363
	93-96	-0.6617	1.0771	-0.2013	-0.0251	-0.2264	0.1889
	96-99	2.4729	-1.1530	0.1058	-0.2537	-0.1479	1.1719
	99-02	0.2473	-0.7076	-0.0803	-0.4092	-0.4894	-0.9498
	02-05	3.2339	-0.5962	0.1067	-0.2032	-0.0965	2.5412
	05-08	-0.0482	1.0303	0.2662	-0.0717	0.1945	1.1766
	08-11	-2.2503	-2.3199	0.5645	0.3398	0.9042	-3.6660
	11-14	-0.3621	-0.4933	-0.0941	0.7405	0.6464	-0.2089
Çek Cumhuriyeti	95-14	3.4299	-0.8018	0.1381	-0.7838	-0.6457	1.9823
	93-96	19.1112	-4.1146	0.8569	-5.7933	-4.9363	10.0603
	96-99	10.5986	-1.4231	-0.2936	-2.0071	-2.3007	6.8747
	99-02	-1.6493	0.2151	0.0396	-0.4714	-0.4318	-1.8659
	02-05	22.1298	-1.2244	0.1330	-2.5377	-2.4047	18.5008
	05-08	-1.1870	4.8884	-3.0405	-0.6028	-3.6433	0.0581
	08-11	8.4525	-3.6268	-0.3822	-1.9223	-2.3044	2.5212
	11-14	1.7819	1.6922	0.0702	0.0686	0.1387	3.6128
	Güney Kore	95-14	-2.6095	-1.0675	-0.1477	0.8134	0.6657
90-93		-11.5164	0.2791	-2.0260	0.2450	-1.7810	-13.0182
93-96		-7.9214	-2.5693	-0.5110	0.7588	0.2477	-10.2430
96-99		1.5492	3.7665	0.0428	0.0107	0.0535	5.3692
99-02		-7.4082	1.2982	-0.5828	0.2504	-0.3323	-6.4423
02-05		-4.9379	-4.0423	-0.0900	0.6033	0.5133	-8.4669
05-08		-2.6914	-4.1970	-0.0554	0.1972	0.1418	-6.7466
08-11		3.8938	-0.9511	0.1927	-0.5414	-0.3487	2.5940
11-14		-6.1690	1.7583	-0.7926	0.2201	-0.5724	-4.9831
İrlanda	95-14	-2.3194	-0.5352	-0.2415	0.4219	0.1804	-2.6741
	90-93	65.5786	4.6524	7.1296	-4.0062	3.1235	73.3545
	93-96	-6.3085	0.1988	0.0706	0.1118	0.1824	-5.9273
	96-99	-1.9005	2.7353	-0.1313	0.0940	-0.0373	0.7974

Tablo 2.2. *Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-İçecek Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	-6.5327	-0.1022	0.0234	0.8637	0.8871	-5.7478
	02-05	-1.5267	-0.3624	-0.2827	-0.4892	-0.7719	-2.6610
	05-08	-3.7737	-5.9460	-0.4265	0.6970	0.2705	-9.4492
	08-11	3.0002	-1.5840	-0.2915	-0.7872	-1.0788	0.3374
	11-14	-3.6906	4.9236	-1.1403	-0.0521	-1.1923	0.0406
	95-14	-1.0330	-0.2574	-0.3289	0.1121	-0.2168	-1.5072
	90-93	-4.2870	2.3907	-1.4834	0.1342	-1.3492	-3.2455
	93-96	-7.5993	-3.3996	-0.5638	1.1431	0.5793	-10.4197
	96-99	4.1765	5.7068	2.4909	0.0103	2.5012	12.3845
	99-02	-5.9184	-4.0559	-0.1444	3.5613	3.4169	-6.5574
Polonya	02-05	-0.0719	0.1842	-0.4188	-0.3805	-0.7993	-0.6870
	05-08	1.3217	-4.8933	-0.4907	-0.3536	-0.8443	-4.4159
	08-11	3.9331	-0.4570	3.5256	0.4285	3.9541	7.4302
	11-14	-11.0678	-1.9001	-0.9405	3.2697	2.3291	-10.6388
	95-14	11.4569	0.3166	2.3369	-1.5117	0.8252	12.5988
	90-93	-19.4651	2.0048	-2.7900	0.8569	-1.9330	-19.3934
	93-96	12.8472	-0.9928	1.2193	-1.3302	-0.1110	11.7435
	96-99	8.7921	3.5455	0.6336	-0.8061	-0.1725	12.1650
	99-02	2.2975	0.1316	0.1438	0.3364	0.4802	2.9093
	02-05	22.7739	-0.1854	1.4854	-1.1157	0.3696	22.9582
Şili	05-08	8.3185	-2.6507	-0.4709	-2.0271	-2.4980	3.1698
	08-11	1.5071	-1.0483	-0.0376	-0.2296	-0.2672	0.1916
	11-14	12.4079	4.7623	0.6795	-0.1707	0.5088	17.6790
	95-14	0.9266	1.1311	1.2412	0.1029	1.3441	3.4018
	90-93	-4.9120	0.6183	-0.6211	0.4065	-0.2146	-4.5082
	93-96	0.7549	-0.9242	0.0069	-0.0701	-0.0632	-0.2325
	96-99	-0.1383	6.1834	-0.0632	0.0272	-0.0360	6.0091
	99-02	2.1213	1.9402	0.3500	-0.0285	0.3215	4.3830
	02-05	2.3715	2.0992	0.2601	-0.0775	0.1826	4.6533
	05-08	0.7574	-3.0684	-0.0306	-0.0803	-0.1109	-2.4219
Singapur	08-11	-2.6748	-1.2569	-0.1019	0.2460	0.1441	-3.7877
	11-14	3.1679	4.0500	1.0110	0.1105	1.1216	8.3395
	95-14	-3.9712	-0.6769	-0.6124	1.1694	0.5569	-4.0912
	90-93	-9.1644	-2.7976	-1.4334	1.4937	0.0603	-11.9017
	93-96	-6.4053	1.3072	-1.4483	0.4653	-0.9831	-6.0811
	96-99	-6.0972	-0.1482	-1.1527	-0.0446	-1.1973	-7.4427
	99-02	-10.2508	0.4054	-1.4329	0.6539	-0.7790	-10.6244
	02-05	-7.4293	0.3705	-0.6804	0.6191	-0.0613	-7.1200
	05-08	-5.3111	-0.6317	-1.6660	-0.2256	-1.8916	-7.8343

Tablo 2.2. *Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	4.3297	5.7929	1.6337	0.2410	1.8747	11.9974
	11-14	-9.8000	-6.7498	0.3089	3.1004	3.4093	-13.1404
	95-14	7.3613	0.3742	4.0279	-1.3474	2.6805	10.4159
	90-93	-9.9287	-0.7620	-0.7509	0.9210	0.1700	-10.5206
	93-96	-4.0196	2.7769	-0.9775	0.0212	-0.9563	-2.1991
	96-99	8.9456	2.1944	-0.2570	-0.5116	-0.7687	10.3713
	99-02	9.7980	-4.5686	1.3271	-0.5600	0.7670	5.9965
	02-05	5.3328	1.5844	0.6109	-0.3042	0.3067	7.2239
	05-08	1.7294	5.0147	0.5668	-0.1076	0.4592	7.2033
Çin	08-11	4.5794	1.6501	0.4106	-0.1407	0.2700	6.4995
	11-14	2.1581	1.2375	0.4648	-0.0485	0.4163	3.8118
	95-14	2.3355	0.5233	-0.0741	-0.3069	-0.3810	2.4778
	90-93	24.1447	3.6995	5.2720	-2.2624	3.0096	30.8538
	93-96	-10.7780	-1.2126	-1.1592	0.7394	-0.4198	-12.4104
	96-99	7.6091	2.2614	0.2903	-1.3149	-1.0246	8.8459
	99-02	6.4157	0.5676	0.3816	-0.0888	0.2928	7.2761
	02-05	1.4883	-1.2114	0.0236	-0.1314	-0.1078	0.1691
	05-08	-2.9913	-1.1750	-1.3438	0.2316	-1.1122	-5.2785
Endonezya	08-11	4.1189	0.1432	0.2496	-0.3003	-0.0507	4.2114
	11-14	0.3765	1.3636	-0.0545	0.1562	0.1017	1.8418
	95-14	-0.6713	-0.3838	-0.1335	0.0616	-0.0720	-1.1271
	90-93	-0.1699	-3.5895	-0.2309	-0.2947	-0.5256	-4.2850
	93-96	-0.4496	0.3485	-0.1442	-0.0119	-0.1561	-0.2572
	96-99	-1.5216	-0.5593	-0.2471	0.4318	0.1847	-1.8962
	99-02	-1.2346	-2.3397	0.0459	0.1096	0.1555	-3.4188
	02-05	0.9049	3.1461	0.5653	0.3088	0.8740	4.9251
	05-08	0.5765	1.4084	0.2023	-0.1671	0.0351	2.0200
Filipinler	08-11	-4.3564	13.4218	-1.4915	0.0290	-1.4626	7.6028
	11-14	-1.1621	-11.5000	-0.0241	0.9005	0.8764	-11.7857
	95-14	1.2496	0.0114	-0.2242	-0.6916	-0.9158	0.3452
	90-93	-8.1621	14.1992	-5.5746	-0.3814	-5.9560	0.0811
	93-96	-5.9238	-0.4158	-0.4711	0.4939	0.0228	-6.3168
	96-99	0.6294	5.1840	-0.0179	0.0412	0.0234	5.8368
	99-02	0.4602	0.5688	0.0470	0.0634	0.1104	1.1394
	02-05	-1.6028	-1.0043	0.0445	-0.0061	0.0385	-2.5686
	05-08	2.1759	-4.0484	-0.1085	-0.5223	-0.6308	-2.5032
Hindistan	08-11	3.7215	-2.1649	0.0168	-0.5918	-0.5749	0.9817
	11-14	2.2533	0.3209	-0.1402	-1.1055	-1.2457	1.3285
	95-14	5.9763	0.4508	0.2211	-1.7474	-1.5263	4.9008

Tablo 2.2. *Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	-9.5193	-2.1725	-0.9070	2.1690	1.2620	-10.4297
	93-96	5.8802	-2.1801	0.7511	-0.6257	0.1254	3.8255
	96-99	-4.5935	4.3704	0.2595	0.9614	1.2210	0.9979
	99-02	2.0578	-3.6564	-0.1689	0.5591	0.3902	-1.2084
	02-05	-1.9449	-0.5641	0.1325	0.3593	0.4918	-2.0172
	05-08	12.8962	-1.7416	0.5819	-2.6449	-2.0630	9.0916
	08-11	2.0954	4.1414	0.4352	0.0736	0.5089	6.7457
	11-14	6.0523	-0.9271	0.5293	-0.3617	0.1676	5.2928
	95-14	-2.4704	-0.5560	-0.3570	0.3783	0.0213	-3.0051
	90-93	-8.6615	-4.4559	-0.8197	1.5916	0.7719	-12.3455
	93-96	-9.0242	-2.7937	-0.8569	1.3540	0.4971	-11.3208
Tayland	96-99	-3.2435	-5.4434	0.0106	0.9740	0.9846	-7.7023
	99-02	-3.2868	-0.5346	-0.4970	0.5583	0.0614	-3.7600
	02-05	-0.6226	5.3514	0.1684	-0.1590	0.0094	4.7383
	05-08	-4.2377	1.2555	-1.0617	0.3117	-0.7500	-3.7323
	08-11	-3.8294	11.3144	-2.8998	0.7472	-2.1526	5.3325
	11-14	-6.2052	-9.7800	-0.1053	2.2495	2.1442	-13.8410
	95-14	-0.9854	-1.1753	0.1081	0.4612	0.5693	-1.5915
	90-93	0.8426	-3.0210	-0.9306	-0.6153	-1.5460	-3.7243
	93-96	-1.3850	-2.8953	0.1808	0.2619	0.4427	-3.8377
	96-99	-0.1293	-4.7993	-0.2864	-0.7171	-1.0035	-5.9321
	99-02	-2.8822	-0.0943	0.0861	0.3514	0.4375	-2.5390
Türkiye	02-05	-2.1038	4.3982	-0.2652	0.0582	-0.2070	2.0874
	05-08	2.6995	0.3620	0.5299	-0.3570	0.1729	3.2344
	08-11	-0.5602	9.4211	-0.3238	0.0963	-0.2275	8.6334
	11-14	-0.3235	-9.4045	-0.5711	-0.9704	-1.5415	-11.2695
	95-14	0.7072	-0.2366	0.1367	-0.0693	0.0674	0.5380
	90-93	-6.8532	-2.5328	-1.0754	0.5350	-0.5404	-9.9264
	93-96	-4.0610	-3.4564	-0.6237	0.7071	0.0834	-7.4340
	96-99	-0.4894	3.9624	-0.5899	-0.4000	-0.9899	2.4832
	99-02	-2.0876	-3.1301	-0.0598	0.0628	0.0030	-5.2147
	02-05	0.4104	4.1261	-0.7017	0.0277	-0.6740	3.8625
	05-08	2.6930	-5.1069	-0.5809	-0.4262	-1.0071	-3.4210
Vietnam	08-11	3.7930	-2.2488	0.0014	-0.3820	-0.3806	1.1637
	11-14	1.4653	2.3007	-0.0428	-0.1581	-0.2009	3.5650
	95-14	14.2167	-1.1548	2.7762	-3.4519	-0.6757	12.3862
	90-93	17.9206	1.4966	2.4710	-1.3968	1.0742	20.4914
	93-96	8.7545	-1.1822	1.8166	-0.9605	0.8561	8.4284
	96-99	13.2551	3.1042	1.5883	-0.9967	0.5915	16.9508

Tablo 2.2. *Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	27.5179	-7.5645	1.9548	-3.3107	-1.3559	18.5975
	02-05	3.3082	1.3119	0.0061	-0.2593	-0.2532	4.3668
	05-08	8.1675	-2.5352	0.2100	0.2676	0.4776	6.1099
	08-11	0.1131	5.0372	-0.1494	-0.1274	-0.2768	4.8734
	11-14	8.0049	-1.0928	0.2665	-2.9425	-2.6760	4.2361

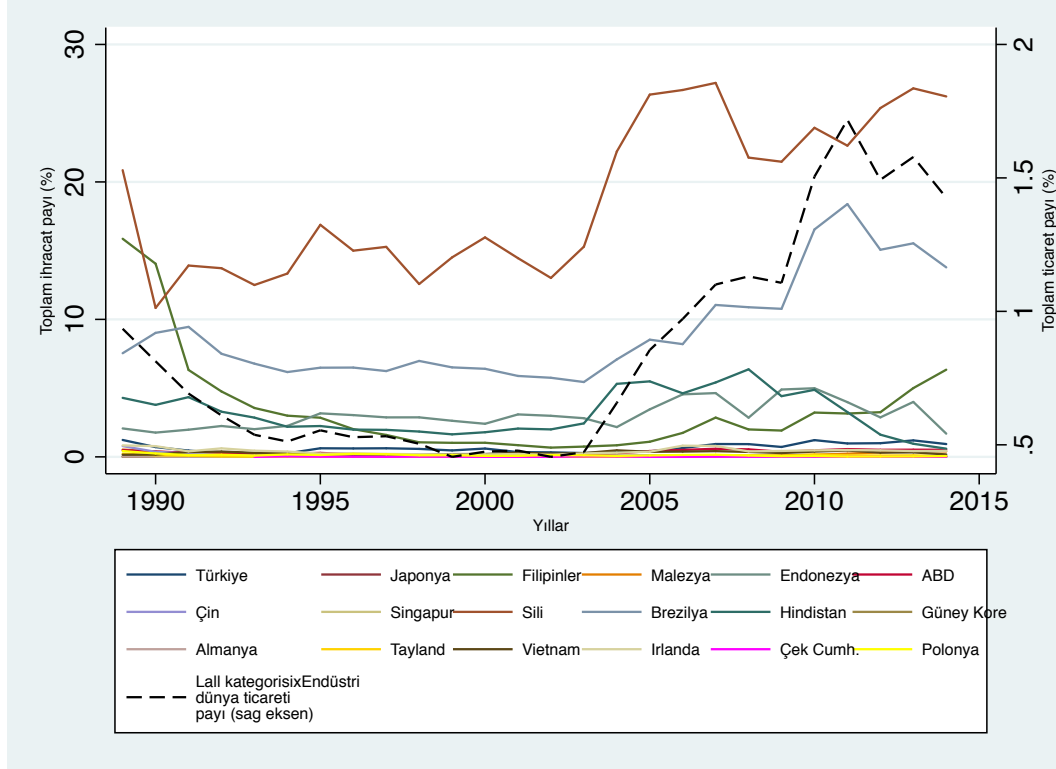
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

2.2.2.3. Temel metaller ve metal cevheri

Birincil malların temel metaller ve metal cevheri sektörlerinin, 2003 yılına kadar sabit bir seyir izledikten sonra hızlı bir talep artışı göstererek 2007 yılına kadar dünya ticaret payını hızla artırdığını, 2008 küresel krizinde hafif bir azalış gösterdikten sonra yeni ve daha güçlü bir büyüme trendine daha geçtiğini ve son yıllarda yine ufak bir düşüş yaşadığını Şekil 2.12'den görebiliriz. Bu sektörlerin ülkelerin toplam ihracatları paylarını incelediğimizde Şili ve özellikle son yıllarda Brezilya'nın oldukça yüksek düzeyleri göze çarpmaktadır. Diğer ülkelerde ise dönem başında Filipinler %15'in üzerindeyken son yıllarda bu oran %10'un oldukça altına inmiştir. Bundan başka ülkeler de tüm dönem boyunca %10 seviyesinin bir hayli altındaki seviyede devam etmektedirler.

Şekil 2.12. Birincil Mallar İçerisindeki Madencilik, Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Buradaki ürün grubunun CMS analizi bulgularına da baktığımızda yüksek ihracat yapan ülkeler arasında ABD, Almanya, Japonya ve Çin son dört dönemin en az üçünde küçülme yaşamışlardır (Tablo 2.3). Güney Kore de son iki dönemdir pazar payını kaybetmektedir. Bu küçülme oranlarında özellikle mal bileşimine uyum etkisinin, rekabet edebilirlik etkisinden sonraki payı önemli boyutlardadır. Diğer ülkelerde de Çek Cumhuriyeti, Filipinler ve Malezya son dört dönemin az üçünde yüksek pazar payı büyümesi yaşamış, özellikle Çek Cumhuriyeti ve Malezya’da bu büyümeye –yüksek ihracata sahip ülkelerin aksine- rekabet edebilirlik etkisinden sonra uyum etkisi de yüksek derecede eşlik etmiştir. Ancak bazı dönemlerde bunların talebi düşen ürünlerde varlıklarını sürdürmeleri ve burada pazar paylarını artırmaları bu uyum etkisini düşürmüştür. Polonya, Singapur, Çin, Endonezya ve Tayland’ın ise en az üç dönemde pazar payları küçülmüştür. Polonya ve Tayland’da bu küçülmenin rekabet edebilirlik etkisi dışındaki temel kaynağı büyümeye uyum etkisinin düşüklüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kalan iki ekonomide temel kaynaklar sırasıyla ise rekabet edebilirlik ve mal bileşimi etkisidir.

Tablo 2.3. Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-1.4298	-2.0703	0.0382	0.6470	0.6852	-2.8149
	90-93	6.9770	-2.0091	-0.1982	-1.8976	-2.0959	2.8720
	93-96	-10.3621	4.8798	-1.3911	-0.0190	-1.4101	-6.8924
	96-99	-1.4575	0.4582	-0.6360	-0.0320	-0.6680	-1.6673
	99-02	-3.5459	-0.0091	-2.1105	0.0681	-2.0423	-5.5974
	02-05	3.8674	4.6945	0.8377	-1.3922	-0.5546	8.0072
	05-08	6.5615	-7.4841	-0.6088	-2.5322	-3.1411	-4.0636
	08-11	-3.6524	-6.7549	-0.2594	-1.0106	-1.2700	-11.6773
Almanya	11-14	4.9188	2.1759	-0.0205	-0.9040	-0.9245	6.1702
	95-14	-0.5025	-1.8559	0.0525	0.0955	0.1480	-2.2104
	90-93	-20.5575	1.3932	-4.1556	2.3101	-1.8455	-21.0098
	93-96	40.8614	8.8310	-0.9654	0.6945	-0.2709	49.4215
	96-99	-13.4817	1.8154	-1.9631	-0.6165	-2.5796	-14.2459
	99-02	4.8449	1.5727	3.9226	-0.3458	3.5768	9.9943
	02-05	-11.4080	-6.8858	4.6559	6.4666	11.1225	-7.1714
	05-08	0.3969	-7.4027	-0.7241	-2.1158	-2.8399	-9.8457
Çek Cumhuriyeti	08-11	7.5015	-10.1439	-1.0249	0.4022	-0.6228	-3.2652
	11-14	0.4037	4.6503	-1.3464	-0.7394	-2.0858	2.9682
	95-14	-3.1849	-1.9858	1.5695	1.6250	3.1914	-1.9761
	93-96	612.1071	1.0456	355.6378	-0.0096	355.6282	968.7808
	96-99	21.9598	-9.9266	0.3928	-8.7570	-8.3641	3.6691
	99-02	-26.1747	10.3632	-10.3494	-0.1253	-10.4746	-26.2861
	02-05	2.0962	-7.9355	-0.1164	-6.4947	-6.6111	-12.4503
	05-08	187.7353	1.8144	2.6225	-87.3752	-84.7527	104.7970
Güney Kore	08-11	-14.4133	-19.8428	30.1926	16.8090	47.0016	12.7455
	11-14	13.4129	-0.5451	11.9592	-1.2282	10.7311	23.5988
	95-14	4.8686	-0.4956	-0.9961	-4.3563	-5.3524	-0.9794
	90-93	12.7259	-3.4477	-0.0705	-8.3016	-8.3722	0.9061
	93-96	-4.0994	-0.3618	-0.8216	0.6301	-0.1914	-4.6526
	96-99	-19.8240	2.3510	-2.9835	0.1827	-2.8009	-20.2739
	99-02	9.7628	1.4960	0.9855	-0.5221	0.4633	11.7221
	02-05	-3.1342	18.0161	-9.7413	-4.1353	-13.8766	1.0054
İrlanda	05-08	62.5131	-6.3424	-1.9042	-31.7979	-33.7021	22.4686
	08-11	-1.1498	-14.2789	-0.2604	2.4979	2.2375	-13.1912
	11-14	-4.7973	1.9373	-0.6638	0.0165	-0.6473	-3.5073
	95-14	0.8209	-1.3856	-0.3968	-0.8227	-1.2195	-1.7842
	90-93	75.7845	-11.6215	0.0000	-23.7567	-23.7567	40.4063
	93-96	-16.1421	2.5384	-0.6205	0.1322	-0.4883	-14.0920
	96-99	-3.9234	3.0593	-0.1490	0.1316	-0.0174	-0.8815

Tablo 2.3. Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	17.2441	-8.2418	0.0000	-4.6879	-4.6878	4.3144
	02-05	17.1758	-9.7990	-0.1581	-4.3857	-4.5438	2.8330
	05-08	-10.6949	-4.9753	-0.1091	1.9798	1.8708	-13.7994
	08-11	-1.3490	-4.9077	-0.5222	-0.3668	-0.8890	-7.1458
	11-14	-4.9162	6.8485	-0.9789	-0.0224	-1.0013	0.9310
	95-14	-3.5897	-2.0058	-0.0406	1.6591	1.6185	-3.9770
	90-93	28.9121	-0.8127	3.3824	-1.2555	2.1269	30.2263
	93-96	-23.3682	3.5483	-4.3093	1.6283	-2.6811	-22.5009
	96-99	-13.4092	-3.0387	1.5031	1.3894	2.8926	-13.5553
	99-02	58.9854	6.7441	-0.6789	-1.9568	-2.6357	63.0938
Polonya	02-05	-16.7019	-1.7990	-1.4867	-1.2857	-2.7724	-21.2733
	05-08	-8.8718	2.3991	-6.4003	0.1788	-6.2215	-12.6942
	08-11	-12.3635	-5.6224	-0.8724	4.3230	3.4507	-14.5352
	11-14	-4.5085	1.2309	-0.8196	0.9195	0.0999	-3.1777
	95-14	-3.4556	0.4721	-1.3025	0.9410	-0.3615	-3.3451
	90-93	-18.4626	-11.3760	0.0042	6.0784	6.0826	-23.7559
	93-96	73.4720	3.9363	27.0855	-1.4400	25.6454	103.0538
	96-99	-11.8019	0.8274	-0.4772	-0.0992	-0.5763	-11.5509
	99-02	18.3438	-4.4930	0.0601	-2.1528	-2.0927	11.7581
	02-05	-8.6453	-6.0431	-0.1016	0.9661	0.8645	-13.8239
Şili	05-08	-5.7469	3.5739	-3.4955	0.8542	-2.6413	-4.8143
	08-11	-28.4315	3.4219	-4.5124	1.7857	-2.7268	-27.7363
	11-14	58.0635	2.7814	6.6878	-0.3547	6.3331	67.1780
	95-14	0.1606	-1.0468	-0.0158	-0.0771	-0.0930	-0.9793
	90-93	11.9138	-1.2286	-0.4878	-1.4037	-1.8915	8.7937
	93-96	8.3402	2.6203	0.5125	0.0017	0.5142	11.4746
	96-99	0.8333	-0.7785	-0.0211	-0.0726	-0.0936	-0.0388
	99-02	-5.1025	2.0150	-0.3691	0.0093	-0.3599	-3.4474
	02-05	11.6526	7.7633	1.3558	-0.5951	0.7607	20.1766
	05-08	-6.9699	-5.7092	-0.1444	1.1156	0.9713	-11.7078
Singapur	08-11	-3.2099	-5.6006	-0.0142	0.4112	0.3969	-8.4136
	11-14	5.1009	4.0487	0.8846	0.0665	0.9511	10.1007
	95-14	-0.8119	-0.5734	-0.6624	0.3710	-0.2914	-1.6768
	90-93	-10.3468	0.6303	-0.9565	-0.0210	-0.9775	-10.6940
	93-96	7.1011	2.5286	-2.3264	-1.2875	-3.6139	6.0158
	96-99	42.0460	-3.8110	-0.1619	-14.8158	-14.9777	23.2574
	99-02	-5.9295	-0.3340	-1.9028	1.5097	-0.3930	-6.6566
	02-05	-19.4175	-11.7395	-0.0384	8.5812	8.5428	-22.6142
05-08	-18.6565	15.8224	-13.8261	0.4954	-13.3307	-16.1648	

Tablo 2.3. *Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	3.5388	-6.6341	0.5342	-0.4997	0.0345	-3.0608
	11-14	82.3507	13.8461	0.9393	-2.6294	-1.6901	94.5066
	95-14	-0.5489	1.8238	-0.7522	-0.0719	-0.8241	0.4507
	90-93	-7.7182	5.4221	-1.4151	0.0073	-1.4078	-3.7039
	93-96	-1.3165	-5.2145	0.0173	0.2210	0.2383	-6.2927
	96-99	2.5238	0.4502	0.0971	-0.0139	0.0832	3.0572
	99-02	-1.1027	-0.0903	-0.0254	0.1558	0.1304	-1.0627
	02-05	-1.0850	1.1986	-0.3290	-0.1016	-0.4305	-0.3169
	05-08	-2.4965	4.4616	-0.8848	-0.0550	-0.9398	1.0252
Çin	08-11	3.2291	4.6072	0.8890	0.2789	1.1678	9.0041
	11-14	-4.8095	-3.1047	0.0010	0.4005	0.4016	-7.5127
	95-14	-3.1534	-2.8612	-0.0938	1.7592	1.6653	-4.3492
	90-93	8.7120	6.0862	-1.2748	-3.7692	-5.0440	9.7543
	93-96	-2.3326	6.5927	-1.9628	-0.1680	-2.1309	2.1293
	96-99	9.2665	-3.6853	0.5457	-0.0096	0.5360	6.1172
	99-02	-4.9977	-1.6208	1.8942	3.0542	4.9484	-1.6701
	02-05	0.0469	30.8597	-6.9727	-2.8491	-9.8217	21.0849
	05-08	-4.1225	-13.8997	-0.2263	2.2619	2.0356	-15.9866
Endonezya	08-11	-12.2575	-16.8370	0.1011	7.9040	8.0051	-21.0894
	11-14	-10.2708	3.3376	0.2908	0.5808	0.8716	-6.0616
	95-14	-4.0021	-0.4519	-0.1331	0.4664	0.3332	-4.1208
	90-93	26.2899	-2.6999	0.1250	-2.3110	-2.1860	21.4039
	93-96	11.0086	3.2587	0.4391	0.0144	0.4536	14.7209
	96-99	-0.8525	-0.5121	0.0545	0.0171	0.0716	-1.2930
	99-02	2.9941	3.0915	-0.2332	-0.5905	-0.8237	5.2619
	02-05	-10.8112	-3.9334	0.0240	0.8033	0.8273	-13.9173
	05-08	-11.3568	-1.2149	0.4412	0.6951	1.1363	-11.4353
Filipinler	08-11	9.5642	-3.3984	0.0472	-3.0265	-2.9793	3.1865
	11-14	-21.1048	7.9298	-5.4626	0.2952	-5.1674	-18.3424
	95-14	-2.1586	-0.3790	1.8718	0.8426	2.7145	0.1767
	90-93	-9.6450	-0.5143	-0.4465	0.7472	0.3007	-9.8587
	93-96	-10.7841	2.3791	-0.9102	0.2700	-0.6402	-9.0451
	96-99	-8.9916	0.3600	-0.2513	0.3109	0.0596	-8.5720
	99-02	-13.0269	4.5209	-2.9997	0.1863	-2.8134	-11.3193
	02-05	-5.1519	-3.9451	-0.0599	0.1224	0.0625	-9.0345
	05-08	-0.7512	1.9614	1.4625	-0.3363	1.1262	2.3363
Hindistan	08-11	5.9632	-4.6738	0.3365	-0.4951	-0.1585	1.1309
	11-14	34.8204	9.8238	20.4655	-0.9118	19.5537	64.1979
	95-14	-3.8307	2.4002	-2.6701	-0.0324	-2.7026	-4.1331

Tablo 2.3. *Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	-5.1956	4.2510	-0.7445	-0.0275	-0.7721	-1.7166
	93-96	-5.5025	-4.6524	-0.0543	1.0731	1.0188	-9.1360
	96-99	-0.4417	-0.5128	0.0615	-0.0066	0.0549	-0.8995
	99-02	13.4490	-0.7057	0.2744	-0.8527	-0.5783	12.1650
	02-05	20.7574	2.4607	2.0230	-1.4205	0.6025	23.8206
	05-08	-4.6696	6.2267	-1.2046	0.0268	-1.1778	0.3793
	08-11	-21.7586	7.4005	-5.5401	0.5672	-4.9728	-19.3309
	11-14	-25.5033	-2.0168	0.1402	1.6796	1.8198	-25.7003
	95-14	-0.6292	-1.3090	1.2282	0.0067	1.2350	-0.7032
	90-93	-7.7573	-0.8611	-0.9419	0.2491	-0.6928	-9.3112
Tayland	93-96	-11.9343	3.0578	-1.4809	-0.0161	-1.4970	-10.3735
	96-99	-16.8931	0.1407	-0.0361	-0.0713	-0.1074	-16.8598
	99-02	-8.8425	3.0692	-2.0981	-0.1134	-2.2115	-7.9849
	02-05	-5.0883	-12.5601	0.3207	2.7488	3.0695	-14.5789
	05-08	4.8815	-2.2910	8.5070	0.7938	9.3008	11.8913
	08-11	33.8875	-4.3552	8.0342	-4.4307	3.6035	33.1357
	11-14	33.3894	-1.4852	3.8067	-1.4101	2.3966	34.3008
	95-14	-1.8435	0.1369	-1.1669	-0.3476	-1.5145	-3.2211
	90-93	-22.6539	-7.2903	-0.5917	5.9053	5.3136	-24.6307
	93-96	28.2627	10.3519	3.4715	0.0000	3.4715	42.0862
Türkiye	96-99	-14.5709	4.0873	-2.8546	0.1382	-2.7164	-13.2000
	99-02	-14.8645	14.8334	-10.6690	-2.1862	-12.8552	-12.8863
	02-05	4.4651	-14.2204	0.2743	-1.9982	-1.7240	-11.4792
	05-08	125.8968	-2.3753	19.7605	-1.8199	17.9406	141.4621
	08-11	3.4217	4.6350	-4.3733	-8.4380	-12.8113	-4.7546
	11-14	-16.6495	3.0312	-3.1628	0.0843	-3.0786	-16.6968
	95-14	2.7134	-2.0771	0.3356	-0.8393	-0.5037	0.1325
	90-93	-17.3647	-2.5792	-0.5358	-0.3334	-0.8691	-20.8130
	93-96	24.8362	26.1604	-6.8012	0.5984	-6.2028	44.7937
	96-99	2.1036	-3.1041	0.1918	0.3445	0.5363	-0.4643
Vietnam	99-02	0.7838	-6.6456	-0.3499	0.2576	-0.0923	-5.9541
	02-05	-3.7258	-1.8330	0.4910	-1.2226	-0.7316	-6.2904
	05-08	24.4603	6.4644	5.8589	-2.7384	3.1205	34.0452
	08-11	-5.3852	-7.8315	-0.1359	1.3478	1.2119	-12.0048
	11-14	8.9266	0.7956	1.1322	-0.4261	0.7060	10.4282
	95-14	9.0073	-1.6907	1.3615	-4.1864	-2.8248	4.4916
	90-93	153.4901	-8.3058	3.5443	-28.6421	-25.0978	120.0865
	93-96	-6.2525	7.7629	-2.0730	-1.0504	-3.1234	-1.6130
	96-99	41.3148	-0.5160	1.1581	-4.1205	-2.9624	37.8364

Tablo 2.3. Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	27.5107	-1.6081	6.0440	-4.0158	2.0282	27.9308
	02-05	18.5111	-12.7685	0.0052	-4.7380	-4.7328	1.0098
	05-08	1.4243	-0.6501	-1.3630	-2.7384	-4.1014	-3.3272
	08-11	6.0479	-1.5196	0.2624	-0.8221	-0.5597	3.9686
	11-14	-12.1956	1.4817	1.0764	0.3704	1.4469	-9.2671

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

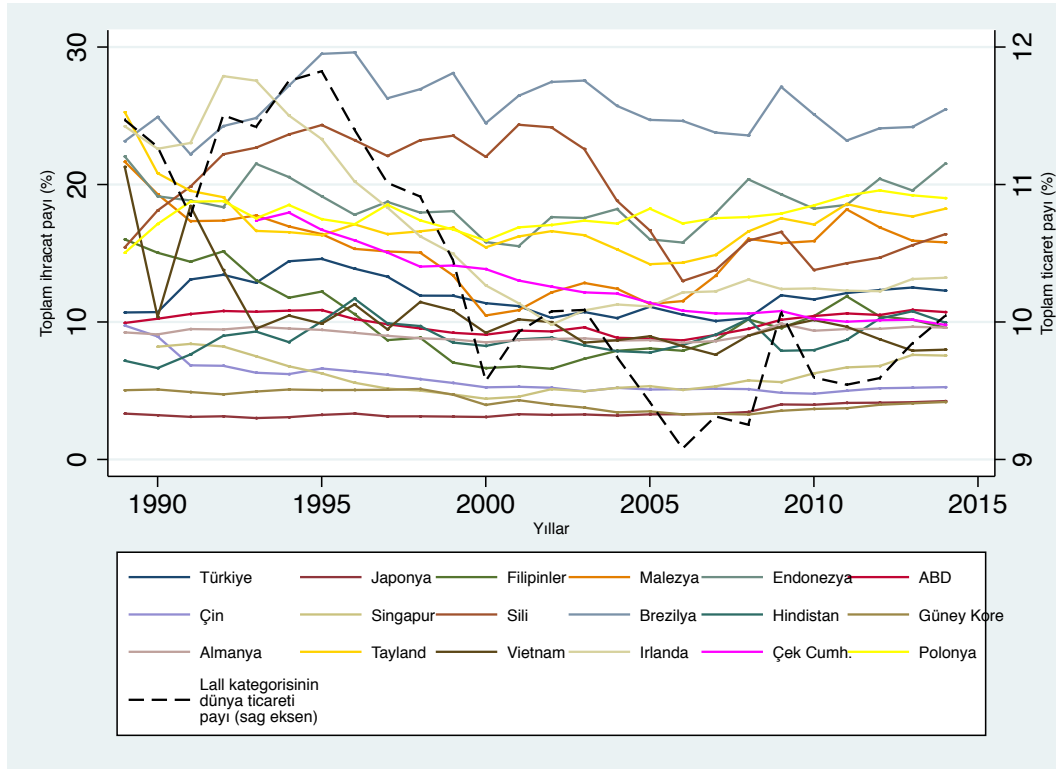
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Birincil mallar arasındaki bu endüstrilerde piyasa payını son on yılda en hızlı (%5'ten fazla) artıran 32 ülke bulunmaktadır (Ek). Bunlar arasında yüksek gelirli beş ekonomiden üçünün mal bileşimi etkisi ve büyüme uyumu etkisi pazar paylarını %1'den daha fazla artırmıştır. Orta ve düşük gelirli ekonomilerin ise mal bileşimine uyum etkisi negatiftir. Yani bunların uzmanlaştığı malların talebi son on yılda azalmaktadır. Ayrıca, bu ekonomiler pazar paylarını hızlı bir şekilde artırmalarına rağmen, yarısından fazlası piyasaların değişen talep yapılarına pazar payı düşen ürünlerde paylarını artırmalarından dolayı olumsuz etkilenmişlerdir. Pazar payını hızlı bir biçimde kaybeden ekonomilerde de 32 ülke arasından 8 ülke yüksek gelirli konumdadır. Bunların yalnızca iki tanesi endüstrilerdeki pazar payını dünya talebindeki değişikliklerle uyumlu bir şekilde küçültmüşlerdir. Bu durum düşük ve orta gelirli ekonomilerde daha fazladır (24 ülkeden 14'ü). Bunun nedeni bu ekonomilerin uyumlu bir şekilde dünya piyasa payı düşen piyasalardan çıkabilmeleridir.

2.2.3. Kaynak-yoğun mallar

Yukarıda da belirtildiği gibi, kaynak yoğun mallar basit düzeyde emek yoğun süreçlerle üretilse de bunların üretimi o ülkedeki veya bölgedeki doğal kaynakların da varlığına bağlıdır. Şekil 2.13 bize bu ürünlerin dünya ticaretinde 1990'lı yılların başında %11'in biraz üzerinde bir paya sahip olduğunu, 1996'da %12'ye çok yaklaştığını, ancak daha 2005'e kadar hızlı bir azalma sürecine girdiğini, günümüzde ise hafif artış göstererek %10 seviyesinde bulunduğunu göstermektedir. İkinci olarak, seçili ülkelerin toplam ihracat paylarının dağınık görünmesi de ekonomilerin kaynak-yoğun ürünlerde farklı

farklı düzeylere sahip olduğuna işaret etmektedir. Bununla beraber, genel olarak, yüksek ihracat yapan ve yüksek gelirli ekonomilerin toplam ihracat paylarının diğerlerine göre daha az paya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Diğer seçili ülkeler arasında Brezilya'nın en yüksek ihracat payına sahip olduğunu ve bunu sürdürdüğünü, 2000'lerin başına kadar bunu takip eden Şili'nin benzer düzeylere sahipken 2000'den sonra hızla payını azalttığını, bunlardan başka Filipinler ile Çek Cumhuriyeti'nin de paylarını zaman içerisinde azalttıklarını, diğerlerinin %10 ile %20 arasında yatay bir konumda seyrettiklerini yine Şekil 2.13'e bakarak gözlemleyebiliriz. Aşağıda kaynak yoğun mallar içerisinde hangi ana sektörlerin dünya ticaretinde ve seçili ülkelerin toplam ihracatlarında yer kapladığına bakacak ve dünya 2014 yılında dünya ticareti payı %1'den büyük olan endüstri gruplarının CMS analiz bulgularını tartışacağız.

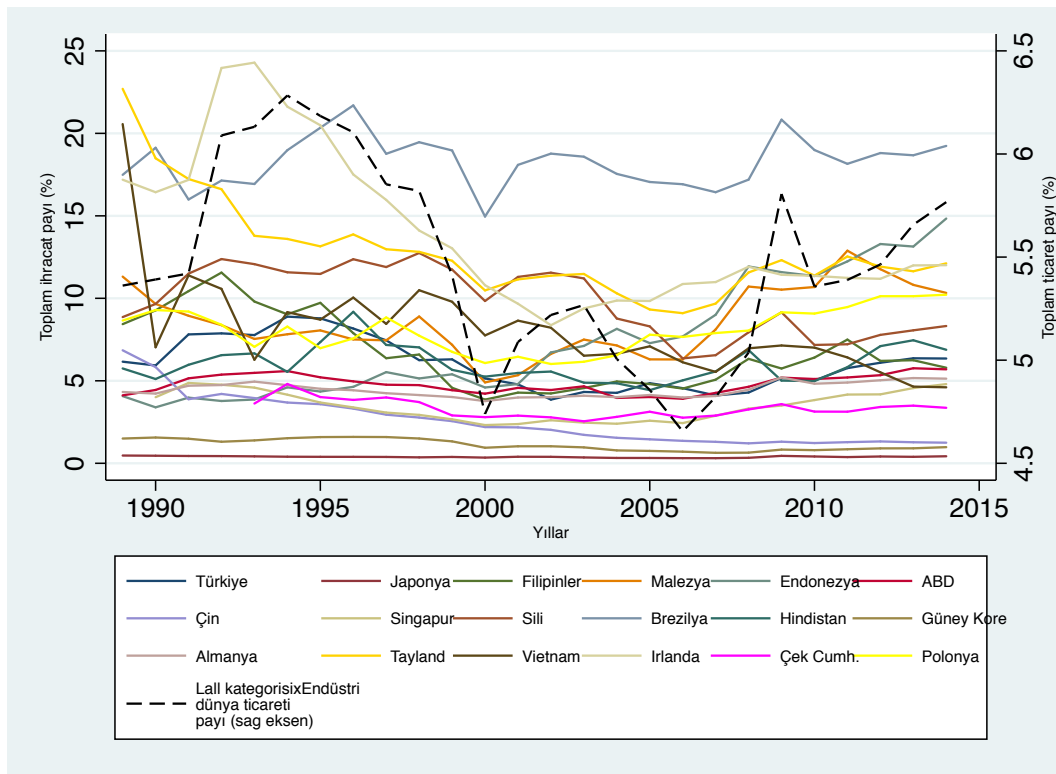
Şekil 2.13. Kaynak-yoğun Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

2.2.3.1. Tarım, balıkçılık, yiyecek-içecek ve tütün

Kaynak yoğun mallar arasında en çok yer kaplayan bu ana sektörün aynı zamanda birincil mallar grubundaki aynı ana sektöre kıyasla dünya ticaretinde daha fazla yer

kapladığını Şekil 2.14 ile Şekil 2.11'i karşılaştırarak görebiliriz. Dönem boyunca bu ürün grubunun dünya ticaretindeki payının inişli çıkışlı bir seyir izlemesi birincil mallardaki aynı ürün grubu hakkındaki yorumlarımızı tekrar geçerli hale getirmektedir. Ülkelerin toplam ihracat paylarında ise Brezilya dönem boyunca %20 civarında 1995'ten sonra açık bir farklılıkla birinciliğini sürdürmektedir. Tayland ile İrlanda dönem başında en az Brezilya kadar yüksek paylara sahipken, daha sonra ihracat kompozisyonunu bu ana sektör dışındakilere doğru kaydırmışlardır. Diğer ülkeler ise %10 ve daha az düzeyde konumlarını sürdürmektedirler.

Şekil 2.14. Kaynak-yoğun Mallar İçerisindeki Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.4'e göre kaynak yoğun mallar içerisindeki tarım ve gıda endüstrilerinin CMS bulguları yüksek ihracat yapan ekonomilerin, Güney Kore 1990-1993 dönemi dışında yüksek bir büyüme hızı göstermediğini, hatta Almanya ve Japonya'nın pazar payını kaybettiklerini söyleyebiliriz. Bu düşük performansın başlıca nedeni olan edebilirlik etkisi diğer bileşenlerin de çoğu dönemde zayıf kalmasına yol açmıştır. Diğer ülkelerde ise Çek Cumhuriyeti, Brezilya, Polonya, Endonezya ve Vietnam yıllık ortalama pazar

paylarını çoğu dönemde artırmışlardır. Ancak bu ÷lkelerde uyum etkisi ve mal bileşimi etkisi bir hayli dñřük olduğundan, yalnızca kendi çabalarından dolayı pazar paylarını artırarak toplam değişimi etkilemektedirler.

Tablo 2.4. Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-1.4846	-0.0579	-0.1239	0.5317	0.4078	-1.1348
	90-93	7.2109	5.8983	0.2380	-0.5412	-0.3032	12.8060
	93-96	-3.6763	-1.6421	-0.5765	0.1587	-0.4177	-5.7361
	96-99	1.0409	0.1996	0.1066	-0.2058	-0.0992	1.1413
	99-02	-3.9545	0.1188	-0.1554	0.2747	0.1193	-3.7164
	02-05	-6.9693	-0.6096	-0.2172	0.6000	0.3828	-7.1961
	05-08	-0.3048	0.1642	0.0167	0.2541	0.2708	0.1302
	08-11	0.1099	-0.0448	0.0272	-0.0238	0.0034	0.0684
	11-14	1.3936	1.6174	0.2584	0.0710	0.3294	3.3404
Almanya	95-14	0.1533	0.1142	-0.1015	-0.1982	-0.2997	-0.0322
	90-93	-12.4590	1.0548	-2.3887	1.2494	-1.1393	-12.5435
	93-96	-6.1567	0.2021	-0.7882	0.3913	-0.3969	-6.3515
	96-99	0.1042	0.3858	-0.0773	-0.1984	-0.2756	0.2143
	99-02	0.9116	0.1071	-0.0529	-0.0950	-0.1480	0.8707
	02-05	3.1397	0.2656	0.0869	-0.2610	-0.1741	3.2312
	05-08	0.8732	-1.2230	-0.0955	-0.1287	-0.2242	-0.5740
	08-11	-1.0404	-0.6125	0.0130	0.0311	0.0440	-1.6089
	11-14	-1.0395	0.6156	-0.0431	0.1092	0.0661	-0.3578
Çek Cumhuriyeti	95-14	6.4688	-0.1360	0.4539	-1.6399	-1.1859	5.1467
	93-96	39.0966	-1.4301	3.9146	-3.0038	0.9109	38.5774
	96-99	0.6935	-0.9687	0.1051	-0.0497	0.0555	-0.2198
	99-02	9.7086	-0.0355	0.5130	-0.2432	0.2698	9.9429
	02-05	12.2333	-0.2186	0.3768	-0.3787	-0.0019	12.0128
	05-08	8.7820	-1.4305	0.1114	-0.9811	-0.8697	6.4818
	08-11	-1.8177	-1.0081	-0.1606	0.0614	-0.0993	-2.9250
	11-14	2.0807	0.6239	0.1212	-0.2022	-0.0809	2.6237
	Güney Kore	95-14	-0.1240	-0.2352	-0.0216	-0.2627	-0.2843
90-93		-11.0887	-2.9171	-0.7535	2.4674	1.7140	-12.2919
93-96		0.2348	0.9501	0.3871	0.6116	0.9987	2.1836
96-99		1.0599	0.2685	-0.3593	-0.0494	-0.4087	0.9197
99-02		-5.6160	2.6191	-0.9832	-0.2529	-1.2361	-4.2330
02-05		-5.5491	-0.4298	-0.1154	0.3369	0.2214	-5.7574
05-08		-3.8260	-2.9234	-0.1276	0.3652	0.2376	-6.5118
08-11		11.4400	0.3643	0.8674	-0.5771	0.2903	12.0945
11-14		3.5835	0.1429	0.1824	-0.3836	-0.2012	3.5252
İrlanda	95-14	-2.0555	0.1519	-0.3947	0.1048	-0.2898	-2.1934
	90-93	83.8453	7.0266	12.9801	-8.8975	4.0825	94.9544
	93-96	-7.9886	-2.3526	-0.4264	0.8205	0.3941	-9.9471
	96-99	2.0555	0.9490	0.0374	-0.0150	0.0224	3.0269

Tablo 2.4. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	-5.4908	0.3522	-0.1891	0.1579	-0.0312	-5.1698
	02-05	0.4253	1.4877	-0.1610	-0.2588	-0.4199	1.4932
	05-08	-3.0180	-2.1722	-0.1078	0.3028	0.1949	-4.9952
	08-11	-4.6562	-0.3569	-0.1221	-0.0395	-0.1616	-5.1746
	11-14	-2.7339	2.4927	-0.3268	-0.0594	-0.3862	-0.6274
	95-14	-2.4049	0.0586	-0.5823	0.4830	-0.0993	-2.4456
	90-93	-14.5087	4.9007	-2.7488	0.9617	-1.7871	-11.3951
	93-96	-10.0490	0.4427	-1.4154	0.7090	-0.7064	-10.3127
	96-99	2.4658	0.1873	-0.1670	-0.6271	-0.7940	1.8592
	99-02	-2.2970	0.8760	-0.3873	-0.1571	-0.5445	-1.9655
Polonya	02-05	-6.1909	-0.8830	-0.1978	0.4347	0.2370	-6.8369
	05-08	-3.5864	-1.7306	-0.3922	0.2560	-0.1362	-5.4532
	08-11	-0.1408	0.2360	-0.1474	-0.0782	-0.2256	-0.1304
	11-14	-4.2876	1.0340	-0.3150	0.2297	-0.0853	-3.3389
	95-14	18.5225	-0.2093	2.0740	-5.5936	-3.5196	14.7936
	90-93	-4.8815	-1.9438	-0.9254	0.4034	-0.5220	-7.3473
	93-96	24.9945	-1.5117	2.4725	-1.9260	0.5465	24.0294
	96-99	1.8559	0.2443	0.0452	-0.3845	-0.3392	1.7609
	99-02	6.2369	-0.1470	0.1462	-0.3637	-0.2174	5.8724
	02-05	25.6098	-0.3559	1.2892	-0.5591	0.7301	25.9839
Şili	05-08	10.6739	-1.2973	0.2316	-1.1310	-0.8995	8.4771
	08-11	4.7606	-0.7439	0.0958	-0.0786	0.0172	4.0339
	11-14	4.6546	0.1119	0.3271	-0.2396	0.0875	4.8541
	95-14	0.4072	-0.5894	0.2026	0.2374	0.4400	0.2578
	90-93	-2.7403	-3.6330	-0.0768	-0.3807	-0.4575	-6.8308
	93-96	2.6084	1.3418	0.1366	0.3242	0.4608	4.4110
	96-99	-1.3972	-1.4717	0.4099	0.8717	1.2816	-1.5874
	99-02	0.2010	0.7350	-0.2208	0.0364	-0.1844	0.7517
	02-05	5.7007	-0.6733	0.2544	-0.4106	-0.1562	4.8712
	05-08	1.5055	-3.0254	0.1970	-0.0545	0.1425	-1.3775
Singapur	08-11	-1.2561	-1.0993	-0.0885	0.0333	-0.0553	-2.4107
	11-14	0.1653	0.1375	-0.0065	-0.0322	-0.0387	0.2641
	95-14	-0.6661	-0.4115	-0.2361	0.5766	0.3405	-0.7370
	90-93	-8.6784	8.1765	-2.2901	0.4258	-1.8643	-2.3662
	93-96	-5.3694	-3.1543	-0.5116	0.5517	0.0401	-8.4836
	96-99	-7.6946	-0.0514	-0.5861	0.3716	-0.2145	-7.9604
	99-02	-2.6632	-0.3944	-0.5868	0.3362	-0.2505	-3.3081
	02-05	-1.9253	0.1608	-0.1830	0.5810	0.3980	-1.3665
	05-08	1.6916	2.4882	-1.4041	-0.4739	-1.8780	2.3017

Tablo 2.4. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	8.8676	1.0210	-0.4945	-0.4813	-0.9758	8.9128
	11-14	0.5812	1.1017	-0.1382	0.3252	0.1871	1.8700
	95-14	1.7119	-0.0403	0.0269	0.0676	0.0945	1.7662
	90-93	-7.7523	-5.9383	-0.6223	1.1431	0.5208	-13.1698
	93-96	1.2173	1.3075	-0.0625	-0.1125	-0.1749	2.3499
	96-99	0.9098	-3.2340	0.0548	-0.1270	-0.0723	-2.3964
	99-02	4.2249	-0.6645	0.4726	0.1027	0.5753	4.1358
	02-05	8.7465	-1.1799	0.3024	-0.2987	0.0036	7.5703
	05-08	0.0113	1.1915	-0.0706	0.1324	0.0619	1.2646
Çin	08-11	-1.2781	4.4792	0.8287	0.2109	1.0396	4.2406
	11-14	-1.9517	-3.6684	0.0479	0.5498	0.5977	-5.0224
	95-14	1.5964	-0.6924	0.2910	-0.2028	0.0881	0.9921
	90-93	33.8363	0.6767	5.2023	-5.3230	-0.1207	34.3923
	93-96	-3.9003	0.7047	-1.0007	0.4731	-0.5276	-3.7232
	96-99	0.6685	-0.1469	0.2112	0.4149	0.6261	1.1477
	99-02	3.4400	-0.3106	0.4025	0.1689	0.5715	3.7009
	02-05	1.4356	-1.1958	-0.0320	-0.1526	-0.1846	0.0552
	05-08	-0.8669	-2.3152	0.2526	0.3506	0.6033	-2.5788
Endonezya	08-11	4.4998	-0.7356	0.2365	-0.1010	0.1356	3.8997
	11-14	0.6086	0.5591	0.1640	0.0739	0.2379	1.4056
	95-14	8.8637	2.9669	4.3767	-0.9935	3.3833	15.2140
	90-93	0.2152	1.0618	-1.3773	-1.2914	-2.6687	-1.3916
	93-96	1.3065	2.6498	0.4390	-0.0293	0.4097	4.3660
	96-99	7.2761	-0.0495	1.3001	-0.1419	1.1582	8.3848
	99-02	7.0997	1.4027	2.7704	-0.7828	1.9876	10.4900
	02-05	1.7424	1.4525	0.0853	0.1255	0.2108	3.4057
	05-08	3.9073	16.4262	1.9355	-0.1110	1.8245	22.1580
Filipinler	08-11	0.7912	4.0084	-0.0103	-0.0726	-0.0828	4.7168
	11-14	6.4747	-6.9416	0.1310	0.2312	0.3622	-0.1048
	95-14	-0.6329	-0.9427	0.0626	0.1099	0.1726	-1.4030
	90-93	29.2433	-2.1490	1.1198	-4.7493	-3.6295	23.4649
	93-96	-2.8805	5.5241	-1.4347	-0.2633	-1.6980	0.9456
	96-99	-4.6063	-1.3632	-0.2644	0.4957	0.2314	-5.7381
	99-02	3.2158	-3.9228	0.1085	-0.7896	-0.6810	-1.3880
	02-05	0.2779	0.6946	-0.0259	-0.2286	-0.2546	0.7180
	05-08	-0.6865	0.6251	-0.0642	-0.0777	-0.1419	-0.2033
Hindistan	08-11	1.6401	1.1734	0.8383	-0.2795	0.5588	3.3723
	11-14	-1.1509	-3.7464	0.0205	0.5751	0.5956	-4.3018
	95-14	4.9186	0.8892	0.5127	-0.5680	-0.0553	5.7525

Tablo 2.4. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	1.9526	-1.0706	-1.4249	-1.1409	-2.5658	-1.6838
	93-96	9.8283	1.7319	2.6670	-0.6406	2.0264	13.5865
	96-99	-9.2917	-2.6758	-0.4541	2.5875	2.1334	-9.8340
	99-02	7.4563	-1.3376	-0.3898	-1.0230	-1.4128	4.7059
	02-05	-0.0955	0.6402	-0.2202	-0.2139	-0.4341	0.1106
	05-08	19.2632	5.2901	1.5591	-2.0654	-0.5063	24.0470
	08-11	-0.9895	1.2814	-0.6920	0.1504	-0.5416	-0.2498
	11-14	5.2419	-0.1701	-0.2833	0.1604	-0.1229	4.9489
	95-14	-1.1289	3.1016	-1.0552	-0.0846	-1.1399	0.8328
	90-93	-5.2471	-3.9203	-0.3039	1.1649	0.8610	-8.3065
Tayland	93-96	-3.0174	5.5570	-0.8061	-0.0855	-0.8916	1.6480
	96-99	-2.5125	4.3172	-0.5194	-0.0880	-0.6073	1.1974
	99-02	-0.8200	-1.9197	0.5945	0.2972	0.8916	-1.8481
	02-05	-2.1918	2.3228	-0.1405	-0.0875	-0.2280	-0.0970
	05-08	0.7567	16.5615	-0.8006	-0.1825	-0.9830	16.3351
	08-11	1.2309	2.9099	0.1366	-0.0412	0.0953	4.2361
	11-14	-4.0900	-4.3709	0.0246	-0.0711	-0.0465	-8.5074
	95-14	-0.0081	0.6699	0.1528	-0.1604	-0.0076	0.6541
	90-93	-8.7273	-3.1132	-0.4052	1.3492	0.9440	-10.8965
	93-96	-2.8545	4.4335	-0.7725	-0.0237	-0.7962	0.7828
Türkiye	96-99	-2.2195	0.9231	-0.0383	0.4919	0.4537	-0.8427
	99-02	-0.8501	-0.3585	0.0489	0.1805	0.2294	-0.9792
	02-05	-3.3806	0.0763	0.0283	0.1852	0.2135	-3.0908
	05-08	4.5327	2.0138	0.8213	-0.3449	0.4764	7.0230
	08-11	3.1331	0.7511	0.6882	-0.1936	0.4946	4.3788
	11-14	-1.5879	-1.1602	0.0184	-0.0227	-0.0043	-2.7524
	95-14	3.2141	-0.2396	0.5688	-0.7604	-0.1916	2.7829
	90-93	-1.3767	1.2573	-1.9730	-0.8758	-2.8488	-2.9682
	93-96	-2.9549	5.5381	-2.3057	-0.5673	-2.8729	-0.2898
	96-99	-0.5904	-0.5852	0.0523	0.0758	0.1281	-1.0476
Vietnam	99-02	-8.7536	-0.5413	-0.1587	0.8375	0.6788	-8.6161
	02-05	19.5329	1.8410	2.2449	-0.5585	1.6864	23.0603
	05-08	0.7261	-1.1800	-0.2277	0.2019	-0.0258	-0.4797
	08-11	6.0031	-0.5810	0.2974	-0.3027	-0.0053	5.4167
	11-14	5.8587	-0.0710	0.2430	0.2690	0.5120	6.2997
	95-14	18.7905	0.9337	3.1720	-2.9390	0.2329	19.9572
	90-93	16.6099	-2.1402	0.5054	-1.7739	-1.2685	13.2012
	93-96	42.6157	5.3221	7.0598	-1.5346	5.5253	53.4630
	96-99	12.7765	2.2861	4.0668	0.0310	4.0978	19.1603

Tablo 2.4. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	16.7231	-4.1402	1.0402	-0.8022	0.2380	12.8209
	02-05	3.9038	0.7828	0.1368	-0.1341	0.0026	4.6892
	05-08	-0.1397	4.7890	0.6200	0.2806	0.9007	5.5500
	08-11	5.5078	-2.0797	0.3288	-0.2920	0.0368	3.4649
	11-14	3.1345	0.1188	0.0840	-0.6928	-0.6088	2.6446

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

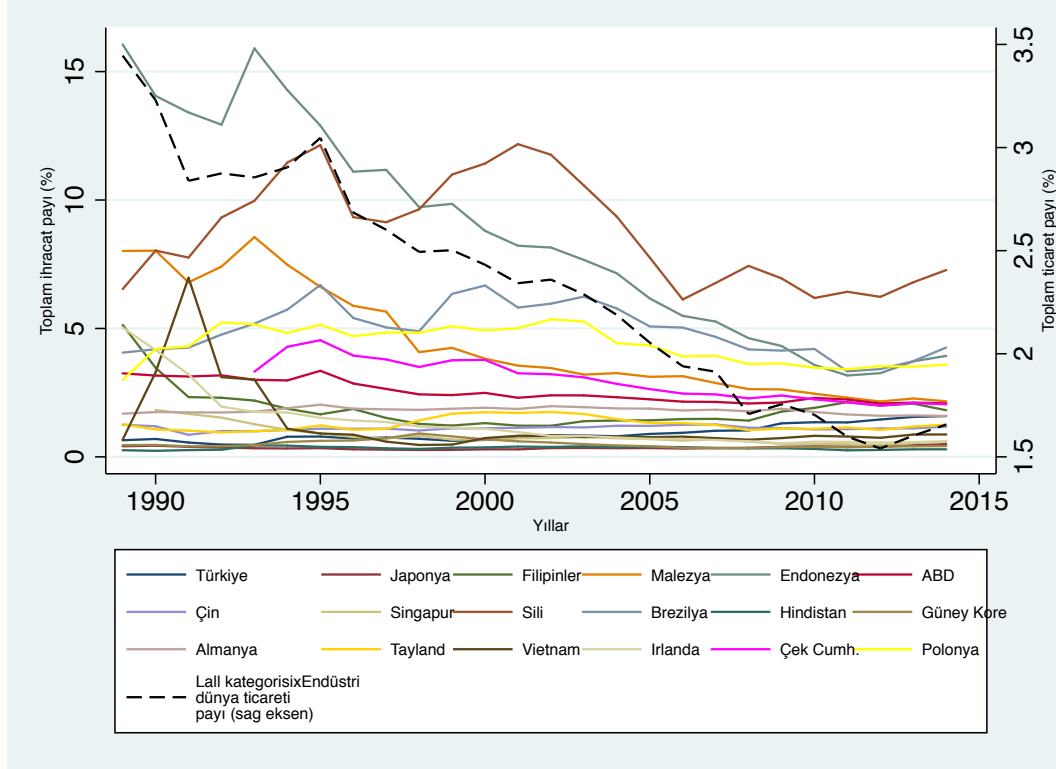
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Ek'e göre bu ürün grubunda payını son on yılda en çok artıran ve en çok azaltan ekonomilerde de benzer bulgular geçerlidir: uyum ve mal bileşimi etkileri oldukça düşükken rekabet edebilirlik etkisi toplam değişimi belirlemektedir. Pazar payını en hızlı artıranlar arasında 34 orta veya düşük gelirli, 5 yüksek gelirli ülke varken, en hızlı düşürenler arasında ise yalnızca on orta veya düşük gelirli ülke vardır. Buradan, yüksek gelirli ülkelerin genelde paylarını sabit bir seyirde tuttuklarını, diğerlerinin de ya sabit tuttuklarını ya da artırdıklarını söyleyebiliriz.

2.2.3.2. Ağaç, kağıt, basım ve yayın, mobilya

Tarım ve gıda sektöründen farklı olarak, kaynak-yoğun kategorisi altındaki orman ürünleri ve onun türevlerine dayanan bu endüstrilerin dünya ticaret payı Şekil 2.15'e göre zamanla azalmaktadır. Buna paralel şekilde seçili ülkelerin de payları dönem başında yüksek olan ekonomilerin (Şili, Endonezya, Brezilya, Malezya) de paylarını farklı hızlarda azalmaktadır. Bunlar dışında bir çok özellikle yüksek ihracata ve kişi başı yüksek gelire sahip ekonomilerin toplam ihracat payı %5'in altındadır.

Şekil 2.15. Kaynak-yoğun Mallar İçerisindeki Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.5'te bu ürün grubuna verdiğimiz CMS sonuçları yüksek düzeyde ihracat yapan seçili ülkeler arasında ABD ve Almanya'nın genelde düşük büyüme oranlarıyla pazar payını artırdıklarını ve bazı dönemlerde küçülmeler yaşadıklarını göstermektedir. Bu ülkelerin mal bileşimi ve uyum etkileri de oldukça düşüktür. Öte yandan, Çin ve Japonya istikrarlı bir biçimde bu paylarını artırmalarına rağmen, -özellikle Çin'in- talebi düşen ürünlerde varlığını sürdürmesi ve payını artırması uyum performansını düşürdüğünden bu durum toplam değişime yeterli katkı sağlayamamıştır. Diğer seçili ülkeler arasında da, bunların bir çoğu da piyasa paylarını bir çok dönem boyunca farklı oranlarda artırmışlar fakat dünya talebinde talebi artan mallardaki uzmanlaşmadan (mal bileşimi etkisi) veya dünya talebindeki değişimlere uyum sağlamadan (uyum etkisi) yararlanamamışlardır. Ancak Türkiye buradaki sektörlerde yukarıda bahsettiğimiz birinci durumdan yararlanabilmiş, ikinci durumdan yararlanamamıştır.

Tablo 2.5. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-1.1325	0.2702	-0.3919	0.0582	-0.3337	-1.1959
	90-93	12.4047	-0.1858	2.0660	-2.0151	0.0510	12.2698
	93-96	-3.5760	1.0649	-0.3215	0.2000	-0.1215	-2.6326
	96-99	-2.3535	0.0842	-0.1959	0.0892	-0.1067	-2.3761
	99-02	-4.3496	1.4244	-0.4678	0.1405	-0.3273	-3.2525
	02-05	-4.0904	-0.1562	-0.3030	0.1223	-0.1807	-4.4273
	05-08	-1.8382	2.7425	-0.7436	0.0483	-0.6953	0.2090
	08-11	0.9207	2.6267	-0.0664	-0.2357	-0.3021	3.2454
	11-14	0.8746	-1.8535	0.0828	-0.1855	-0.1027	-1.0815
Almanya	95-14	0.0137	1.7382	-0.6442	-0.1568	-0.8010	0.9509
	90-93	-11.6529	3.2743	-2.3735	0.4451	-1.9283	-10.3069
	93-96	-1.6610	3.0271	-0.4748	-0.1534	-0.6282	0.7378
	96-99	-0.3802	1.8883	0.2330	0.0432	0.2762	1.7843
	99-02	1.2828	3.0630	-0.4009	-0.3777	-0.7786	3.5672
	02-05	2.2863	0.6601	-0.1821	-0.0750	-0.2571	2.6894
	05-08	2.1785	-0.0471	0.2764	0.0797	0.3561	2.4875
	08-11	-2.2686	-0.1845	-0.1816	0.0689	-0.1127	-2.5658
	11-14	-2.3282	0.4782	-0.1018	0.0003	-0.1015	-1.9515
Çek Cumhuriyeti	95-14	2.5268	0.8521	0.7208	0.4015	1.1224	4.5014
	93-96	55.7776	1.8188	4.0987	-2.9967	1.1020	58.6984
	96-99	5.6557	1.4284	-0.0858	-0.5244	-0.6103	6.4738
	99-02	6.7255	-1.0754	0.4187	-0.2348	0.1840	5.8340
	02-05	2.1516	0.1623	-0.1449	-0.0956	-0.2405	2.0734
	05-08	8.3551	0.1567	0.5579	-0.8150	-0.2571	8.2547
	08-11	-0.0848	0.0728	0.4041	0.0639	0.4680	0.4559
	11-14	-1.3562	0.9059	-0.1989	0.5738	0.3748	-0.0755
	Güney Kore	95-14	6.7466	1.4964	-0.4828	-4.2035	-4.6864
90-93		-8.0451	7.8224	-3.0855	-0.1248	-3.2103	-3.4330
93-96		12.0467	1.9708	-0.0103	-1.7488	-1.7590	12.2585
96-99		18.3283	1.2323	-0.1955	-3.1507	-3.3462	16.2144
99-02		-7.6371	0.3217	-0.2540	1.0310	0.7770	-6.5384
02-05		-1.2632	-2.2642	-0.2115	0.3679	0.1564	-3.3709
05-08		0.9847	-1.1632	0.1455	-0.2325	-0.0869	-0.2654
08-11		19.0648	-1.2417	0.3224	-9.9503	-9.6279	8.1952
11-14		6.4313	-0.2979	-1.1461	-0.7667	-1.9129	4.2205
İrlanda	95-14	-1.4300	-1.1562	0.3446	1.1917	1.5364	-1.0497
	90-93	3.6007	5.1945	1.6400	1.1599	2.7998	11.5951
	93-96	-1.5343	-3.3315	-0.4605	-0.2836	-0.7441	-5.6099
	96-99	2.4990	0.8983	0.4974	-0.0945	0.4030	3.8003

Tablo 2.5. Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	0.3134	-1.2343	-0.0416	-0.2881	-0.3297	-1.2506
	02-05	-3.1921	-2.4518	-0.3348	0.5442	0.2094	-5.4345
	05-08	-5.7749	-4.1242	3.2646	2.0320	5.2966	-4.6025
	08-11	-2.1321	1.5955	-0.1268	0.0051	-0.1217	-0.6582
	11-14	-0.0040	-0.4120	-0.1726	0.4591	0.2865	-0.1296
	95-14	-0.0940	1.2122	0.1026	0.0598	0.1624	1.2807
	90-93	-10.2948	0.3714	-1.0098	1.4257	0.4158	-9.5076
	93-96	-11.2784	1.6738	-0.9292	0.0322	-0.8970	-10.5016
	96-99	-2.1876	1.0440	-0.5113	-0.1313	-0.6426	-1.7862
	99-02	1.7082	4.2070	0.6132	-0.2546	0.3586	6.2737
Polonya	02-05	2.1236	-0.6995	0.4138	-0.4694	-0.0556	1.3685
	05-08	-1.4265	4.7977	-1.8535	-0.7374	-2.5910	0.7802
	08-11	2.0317	2.6558	0.2384	0.2456	0.4840	5.1715
	11-14	2.0821	-1.7980	0.2881	-0.0829	0.2052	0.4893
	95-14	6.4660	2.4703	2.7308	-0.3581	2.3727	11.3090
	90-93	13.0987	6.2230	2.6819	-0.6550	2.0269	21.3487
	93-96	18.1495	2.4384	1.7578	-0.4447	1.3131	21.9009
	96-99	2.9795	4.2890	-0.1134	-0.0163	-0.1298	7.1387
	99-02	11.5846	0.9873	1.5114	-0.0455	1.4659	14.0379
	02-05	4.8576	1.3923	0.3289	-0.2143	0.1146	6.3644
Şili	05-08	8.2955	2.2173	-0.8189	-0.9265	-1.7454	8.7674
	08-11	1.6132	-0.4496	0.0798	-0.1981	-0.1182	1.0453
	11-14	2.9111	2.1448	0.0978	-0.1288	-0.0310	5.0249
	95-14	3.7093	-0.8718	0.3185	-0.4752	-0.1567	2.6806
	90-93	10.0009	-4.4867	-0.3480	-4.7971	-5.1452	0.3691
	93-96	2.6200	0.8552	0.0975	-0.3121	-0.2146	3.2606
	96-99	4.2248	-0.2253	0.3342	-0.1761	0.1581	4.1575
	99-02	6.0276	-1.0134	-0.0197	-0.5418	-0.5615	4.4527
	02-05	4.1288	0.2279	0.0490	-0.1027	-0.0537	4.3030
	05-08	5.9120	0.8729	0.2980	0.1517	0.4498	7.2347
Singapur	08-11	-0.5173	1.1160	-0.1008	-0.1677	-0.2685	0.3302
	11-14	0.8565	-0.7374	0.0373	0.2327	0.2700	0.3891
	95-14	-1.1616	0.9767	-1.1430	-0.0732	-1.2163	-1.4012
	90-93	-10.9481	3.6498	-1.8482	0.1457	-1.7025	-9.0008
	93-96	-11.7204	-2.7962	0.5278	2.2551	2.7829	-11.7336
	96-99	-8.3740	1.5337	-0.2642	0.3543	0.0900	-6.7502
	99-02	-2.4027	1.0720	0.5524	1.6552	2.2076	0.8769
	02-05	-2.2126	1.7667	-0.3211	0.1983	-0.1227	-0.5686
	05-08	-4.0380	-0.1292	-0.5056	1.0266	0.5210	-3.6461

Tablo 2.5. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	-1.6155	1.4769	-0.2909	-1.2127	-1.5036	-1.6422
	11-14	7.4024	-1.9251	-0.1608	-0.7782	-0.9389	4.5384
	95-14	2.7962	-0.0250	0.0574	0.1127	0.1701	2.9413
	90-93	8.2060	-2.9686	0.0409	-2.3213	-2.2805	2.9569
	93-96	-4.0850	2.7305	-0.8349	-0.3221	-1.1570	-2.5115
	96-99	5.6658	0.7490	-0.0634	-0.2108	-0.2742	6.1406
	99-02	3.4757	-0.3609	0.2336	-0.2760	-0.0424	3.0725
	02-05	5.5626	1.5364	0.5632	0.0872	0.6504	7.7494
	05-08	-2.2160	2.3995	0.2814	1.4436	1.7250	1.9085
Çin	08-11	-0.8268	-0.3645	0.1765	0.0391	0.2156	-0.9757
	11-14	3.4137	-1.6561	0.3852	-0.1742	0.2109	1.9685
	95-14	21.9401	1.3968	7.8083	-3.4401	4.3681	27.7051
	90-93	50.9964	8.4152	17.8565	0.7065	18.5630	77.9746
	93-96	5.5792	2.7028	-0.0946	-0.5743	-0.6690	7.6130
	96-99	6.0522	3.1881	0.8668	-0.2432	0.6236	9.8639
	99-02	14.3954	2.1187	0.7431	-0.5996	0.1435	16.6576
	02-05	16.6219	0.3988	2.0692	-0.7580	1.3112	18.3319
	05-08	10.0987	-1.0155	1.3179	-0.2804	1.0375	10.1207
Endonezya	08-11	6.1661	-1.0966	0.4170	-0.6152	-0.1982	4.8713
	11-14	5.0296	1.3722	0.3929	-0.1802	0.2128	6.6146
	95-14	-1.6941	-1.0053	-0.0275	0.6300	0.6024	-2.0970
	90-93	0.5508	5.6771	1.0686	0.0290	1.0976	7.3255
	93-96	-4.4150	-7.7569	0.5169	1.6063	2.1232	-10.0487
	96-99	0.5214	-4.0081	0.2018	0.3227	0.5245	-2.9622
	99-02	-2.9872	-1.0743	0.0751	0.4117	0.4868	-3.5747
	02-05	-6.2532	0.5721	-0.5266	0.3134	-0.2131	-5.8943
	05-08	-0.1673	-0.8696	2.4073	-3.0426	-0.6353	-1.6722
Filipinler	08-11	-1.1096	-5.4105	0.2960	3.9309	4.2269	-2.2932
	11-14	1.9557	-0.7753	0.6301	-0.0501	0.5800	1.7604
	95-14	5.4321	0.8067	2.7224	-1.8289	0.8935	7.1324
	90-93	3.1715	5.5980	1.1323	0.0090	1.1413	9.9108
	93-96	2.7604	-1.4116	0.5840	1.6560	2.2401	3.5888
	96-99	-6.2837	4.8512	-1.8218	-0.4063	-2.2281	-3.6606
	99-02	2.4390	1.1507	-1.1141	-0.7315	-1.8456	1.7441
	02-05	1.2702	3.0310	0.0518	0.0863	0.1381	4.4394
	05-08	-1.0784	0.0290	-1.1240	-0.2456	-1.3697	-2.4190
Hindistan	08-11	20.7082	-0.5818	1.0265	-0.7753	0.2512	20.3776
	11-14	2.7976	-0.1062	-0.4841	-2.5719	-3.0560	-0.3645
	95-14	12.0264	0.2581	1.9083	-4.0222	-2.1138	10.1707

Tablo 2.5. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
Malezya	90-93	15.3898	10.7211	0.7097	-0.5576	0.1521	26.2630	
	93-96	-2.4638	-0.8249	-0.4401	0.8179	0.3778	-2.9109	
	96-99	-0.3804	1.6912	-0.5065	0.2193	-0.2872	1.0237	
	99-02	6.7654	1.7197	0.8990	-0.2017	0.6973	9.1825	
	02-05	15.5271	-1.6445	0.3933	-1.7661	-1.3728	12.5097	
	05-08	10.7789	0.3278	-1.2021	-4.3990	-5.6011	5.5056	
	08-11	19.0957	-1.6808	0.4283	-16.7429	-16.3146	1.1003	
	11-14	5.4470	-0.6483	0.9307	-0.5374	0.3933	5.1921	
	95-14	-0.8244	-1.0720	-0.0358	-0.6131	-0.6490	-2.5454	
	90-93	6.1286	3.4926	1.0019	0.0481	1.0499	10.6711	
	93-96	0.3822	-8.8075	1.2480	-0.6010	0.6470	-7.7784	
	96-99	-5.9207	-2.6724	-0.1034	0.1392	0.0358	-8.5574	
	99-02	-3.9252	-1.2103	-0.1190	0.3396	0.2206	-4.9149	
	Tayland	02-05	-0.0850	1.1165	-0.4447	-0.2443	-0.6890	0.3425
05-08		8.4867	-1.6616	-1.5315	-7.7683	-9.2998	-2.4747	
08-11		0.9575	-2.8058	0.0141	-0.0784	-0.0643	-1.9126	
11-14		-3.9619	0.2721	0.4611	-0.2539	0.2072	-3.4827	
95-14		3.8805	0.7987	2.1820	-0.8369	1.3450	6.0243	
90-93		-6.1767	10.8375	-1.5296	-0.4504	-1.9800	2.6808	
93-96		2.1654	2.8326	0.4921	-1.0239	-0.5318	4.4662	
96-99		18.1453	3.4300	1.2818	-0.3671	0.9147	22.4900	
99-02		1.5677	2.1479	0.1921	-0.0456	0.1465	3.8621	
02-05		-3.0752	-0.2375	-0.4070	0.1026	-0.3044	-3.6171	
05-08		-0.9828	1.0485	-0.4383	-0.9290	-1.3673	-1.3016	
08-11		12.6192	-0.9546	0.1284	-1.1471	-1.0187	10.6460	
11-14		2.5165	-0.2781	-0.0525	0.1179	0.0654	2.3038	
Türkiye		95-14	16.3204	1.2654	15.9507	-0.7540	15.1967	32.7826
	90-93	-14.7624	3.5512	-2.6435	0.0939	-2.5496	-13.7608	
	93-96	11.8526	4.3082	1.3923	-0.4710	0.9213	17.0821	
	96-99	-1.1349	1.9349	0.2955	0.1357	0.4312	1.2311	
	99-02	18.2967	1.6143	2.3416	-0.1392	2.2024	22.1134	
	02-05	16.3378	0.1756	0.9475	-0.0804	0.8671	17.3805	
	05-08	18.9918	4.0358	2.6046	-5.2284	-2.6238	20.4038	
	08-11	7.9674	1.0600	0.6696	-0.1871	0.4825	9.5099	
	11-14	6.6658	3.1039	0.8857	0.0298	0.9155	10.6851	
	Vietnam	95-14	60.1964	0.2558	11.6506	-8.4073	3.2433	63.6956
		90-93	20.8902	5.6891	4.2858	-0.5865	3.6993	30.2786
		93-96	-15.2443	-8.1113	0.2609	6.3580	6.6189	-16.7367
		96-99	-7.0711	1.9837	-0.0910	0.6001	0.5091	-4.5782

Tablo 2.5. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	57.8284	0.9930	7.3435	-0.6246	6.7189	65.5403
	02-05	10.8903	-0.4445	0.4588	-1.5254	-1.0667	9.3792
	05-08	9.8440	-0.0632	0.6692	-0.6106	0.0586	9.8394
	08-11	22.6845	-0.7260	0.4433	-1.5650	-1.1216	20.8369
	11-14	23.8940	0.8604	1.5493	-2.6986	-1.1494	23.6050

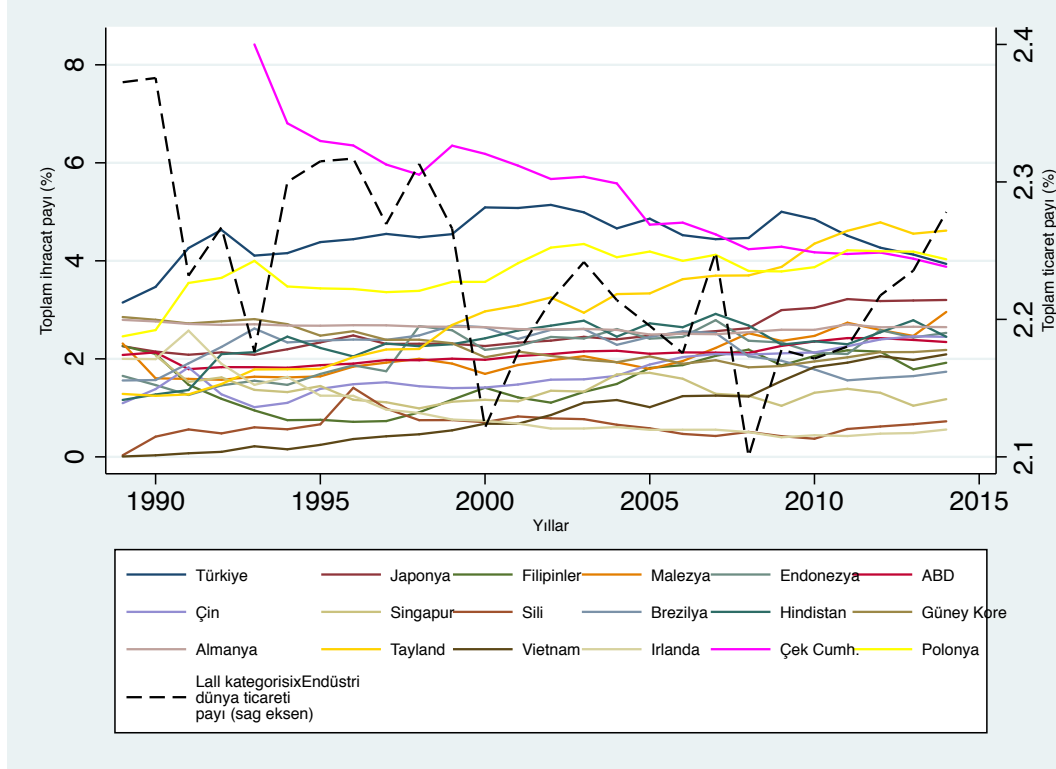
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

Kaynak-yoğun malların orman ürünleri ve yayın endüstrilerinde dünyada pazar payını en çok artıran 37 ekonomiden sadece dördü yüksek gelirli olduğunu Ek'teki CMS bulgularından görebiliriz. Buradaki ülkelerin hepsinin mal bileşimi ve uyum etkileri yalnızca aynı derecede yüksek değil, aynı zamanda bir çoğunda negatif işaretlidir. Bu durum bu ekonomilerin talebi düşen mallarda uzmanlaştıklarını ve paylarını artırdıklarını göstermektedir. Pazar payını en fazla kaybeden ülkeler ise çoğunlukla uzmanlaştıkları ürünlerin dünya piyasa payı düştüğünden önemli derecede olumsuz etkilenmişlerdir. Ancak, bu uzmanlaştıkları ürünlerde piyasa paylarını da artırmadıklarından yüksek derecedeki uyum performansları pazar kayıplarını bir dereceye kadar frenleyebilmiştir.

2.2.3.3. Kimya, kauçuk-plastik ve ametal mineraller

Bir çok teknoloji yoğunluğu altında bulunan ve her biri dünya ticaretinde önemli yere sahip kimya, plastik ve ametal mineral endüstrilerinin aşağıda da görüleceği gibi, yalnızca kaynak-yoğun mallarda dünya ticaret payı azalmaktadır. Ancak Şekil 2.16'ya göre bu azalma trendi oldukça dalgalı bir seyre sahiptir. Seçili ülkelerin toplam ihracat payları cinsinden şekle baktığımızda Çek Cumhuriyeti payını azaltarak son yıllara doğru yatay konumdaki Türkiye'ye ve artan trendlere sahip Tayland ve Polonya'ya doğru yaklaşmaktadır. Diğer ülkelerin payı ise %3 seviyesinin altındadır.

Şekil 2.16. Kaynak-yoğun Mallar İçerisindeki Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Bu teknoloji kategorisi altındaki CMS analizine göre (Tablo 2.6) kimya, plastik ve ametal mineral sektörlerinde yüksek düzeyde ihracat yapan ülkeler arasında yalnızca Çin toplam piyasa payını çoğu dönemde artırabilmiş, ancak o da uzmanlaştığı malların talep yapısı ve dünya talebindeki mallara uyumunun talebi artan mallarda güçlü ancak azalan mallarda zayıflığı nedeniyle pazar payını kısıtlı bir düzeyde bu artışı gerçekleştirebilmiştir. Diğer ülkelerden dokuz tanesinin toplam piyasa payı değişimi çoğu dönemde yüksek olmasına rağmen, mal bileşimi ve mal bileşimine uyum etkileri aynı derecede yüksek değildir. Dolayısıyla bu artışlar rekabet edebilirlik etkisinden kaynaklanmaktadır. Vietnam da Çin'e benzer şekilde talebi artan ürünlere pazar payını artırarak uyum sağlamakta ancak düşen ürünlere uyum sağlayamamakta, buna rağmen dört dönemde bu etkiden %1'in üzerinde yararlanabilmiştir.

Tablo 2.6. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-1.2765	0.6683	-0.3372	0.1687	-0.1684	-0.7766
	90-93	5.5817	0.5747	0.5456	-0.1913	0.3543	6.5107
	93-96	-3.4825	-0.3688	-0.0253	0.1629	0.1376	-3.7137
	96-99	2.3334	1.1861	0.1262	-0.0997	0.0265	3.5460
	99-02	-3.1141	0.2698	-0.1230	0.1550	0.0320	-2.8122
	02-05	-5.7785	-0.3679	-0.4122	0.4267	0.0145	-6.1319
	05-08	-3.2646	1.6620	-0.3244	0.2622	-0.0622	-1.6648
	08-11	0.9393	1.0659	-0.0033	-0.2392	-0.2425	1.7627
	11-14	-0.6927	0.3890	-0.0032	0.1407	0.1375	-0.1662
Almanya	95-14	-0.8484	-0.1649	-0.1775	0.2472	0.0697	-0.9437
	90-93	-11.6138	-0.3188	-0.8238	0.9895	0.1657	-11.7669
	93-96	-5.4587	0.0401	-0.1179	0.2209	0.1030	-5.3156
	96-99	-0.3195	0.1675	-0.0738	-0.0207	-0.0944	-0.2464
	99-02	0.1144	-0.2271	-0.0147	-0.0583	-0.0730	-0.1858
	02-05	-0.9554	-0.6898	0.0910	0.1388	0.2298	-1.4154
	05-08	-0.1408	0.3034	-0.1973	0.2774	0.0801	0.2426
	08-11	-1.5849	0.3955	-0.4158	-0.0271	-0.4428	-1.6322
	11-14	-1.9939	-0.0937	-0.2489	0.5221	0.2731	-1.8145
Çek Cumhuriyeti	95-14	2.7485	-0.7014	0.1716	-0.3504	-0.1788	1.8681
	93-96	20.1224	-1.2040	1.0521	-1.7882	-0.7360	18.1824
	96-99	6.7798	-0.2802	0.2367	-0.3488	-0.1121	6.3874
	99-02	4.8753	1.6519	-0.1362	-0.2600	-0.3962	6.1309
	02-05	-0.8338	0.1392	-0.6088	-0.3440	-0.9528	-1.6475
	05-08	5.3992	-1.1622	0.1592	-0.4159	-0.2568	3.9802
	08-11	-0.8706	-0.5559	-0.0682	0.0256	-0.0426	-1.4691
	11-14	0.1337	-1.0631	-0.1586	-0.1984	-0.3570	-1.2864
	Güney Kore	95-14	0.4190	0.3351	0.3713	-0.0170	0.3543
90-93		-3.1591	-0.5916	-0.0942	-0.0105	-0.1047	-3.8555
93-96		-5.7813	-1.0131	-0.2262	0.0940	-0.1323	-6.9267
96-99		1.7223	-0.7295	-0.0991	-0.0848	-0.1839	0.8090
99-02		-0.2185	-0.2323	-0.1599	0.0520	-0.1079	-0.5587
02-05		2.3846	-0.3467	0.5573	-0.6290	-0.0717	1.9663
05-08		-2.9436	-1.1280	-0.0858	1.0878	1.0020	-3.0696
08-11		4.1111	2.2005	0.3231	-0.3773	-0.0541	6.2574
11-14		2.6357	-0.1753	-0.3631	-0.3281	-0.6912	1.7692
İrlanda	95-14	-2.6454	-0.5002	-0.3247	0.4703	0.1455	-3.0002
	90-93	37.5743	0.8222	4.1846	-1.6898	2.4948	40.8913
	93-96	-7.0279	-1.0968	-0.2180	0.4424	0.2244	-7.9003
	96-99	-6.8634	1.1495	-0.4893	0.0151	-0.4743	-6.1882

Tablo 2.6. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	1.0564	-1.3141	-0.0204	-0.4152	-0.4357	-0.6934
	02-05	-4.1699	-2.8134	0.2024	0.4076	0.6100	-6.3734
	05-08	-8.9756	-1.7943	-0.0802	0.9411	0.8608	-9.9090
	08-11	-5.0721	-3.1945	-0.5254	1.2095	0.6840	-7.5826
	11-14	6.9024	0.7775	0.6127	-0.6696	-0.0568	7.6230
	95-14	-2.1891	-0.2742	-0.0561	0.6221	0.5659	-1.8973
	90-93	-4.6966	0.1668	-0.2512	0.3527	0.1015	-4.4283
	93-96	-6.0070	0.3046	-0.3674	0.3001	-0.0673	-5.7696
	96-99	-3.6115	0.3758	-0.2401	0.2622	0.0220	-3.2137
	99-02	-1.7628	-0.3020	-0.0871	0.0809	-0.0062	-2.0709
Polonya	02-05	-1.5700	-1.2060	0.2063	0.6973	0.9036	-1.8723
	05-08	-4.1068	0.7570	0.4015	0.8090	1.2105	-2.1393
	08-11	1.7138	2.0651	0.0049	-0.1117	-0.1068	3.6720
	11-14	-5.6501	-1.5057	0.0811	0.7400	0.8211	-6.3346
	95-14	10.6423	0.0373	0.7883	-1.3335	-0.5452	10.1344
	90-93	29.0005	1.3484	3.2031	-1.4668	1.7363	32.0852
	93-96	12.8851	-0.2052	0.6001	-1.0362	-0.4361	12.2437
	96-99	4.5191	-1.2156	0.4412	0.0665	0.5077	3.8112
	99-02	19.7247	-0.5335	0.2243	-0.9415	-0.7171	18.4741
	02-05	9.2823	-0.1227	0.1334	-0.3850	-0.2516	8.9080
Şili	05-08	8.2080	-0.2870	0.1007	-1.5301	-1.4295	6.4916
	08-11	2.6335	-0.1410	0.4415	0.0795	0.5210	3.0136
	11-14	1.6109	-1.0904	0.5551	0.4664	1.0215	1.5420
	95-14	1.9161	1.5685	-0.8241	-0.0273	-0.8515	2.6331
	90-93	4.8719	-1.0108	0.2284	-0.2984	-0.0700	3.7911
	93-96	41.7138	-0.9457	1.9140	-0.8255	1.0885	41.8566
	96-99	-15.3913	-2.4240	0.3595	2.3474	2.7068	-15.1085
	99-02	4.0316	-1.7255	-0.1605	0.3857	0.2253	2.5314
	02-05	1.9575	1.0238	0.3365	-0.0114	0.3252	3.3064
	05-08	-3.2120	1.6222	-0.8330	0.1646	-0.6683	-2.2581
Singapur	08-11	2.1403	2.5785	0.8897	0.2611	1.1508	5.8697
	11-14	7.3326	-1.8601	-0.2043	-0.5911	-0.7954	4.6772
	95-14	-3.3829	1.3656	-2.0693	1.5193	-0.5500	-2.5672
	90-93	-8.2236	-7.3991	-0.3076	4.7776	4.4700	-11.1527
	93-96	-7.2681	-3.1751	0.3665	3.5909	3.9574	-6.4858
	96-99	-5.0798	-0.2922	-0.2540	0.4711	0.2171	-5.1550
	99-02	-0.6783	3.6947	-0.1312	0.1130	-0.0181	2.9982
	02-05	-0.5074	5.2182	1.2592	-0.7851	0.4741	5.1849
	05-08	-13.1372	-0.6234	-0.7598	3.0370	2.2773	-11.4833

Tablo 2.6. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	2.1668	2.2906	0.9766	-0.0504	0.9262	5.3837
	11-14	-7.1664	1.2535	-1.6957	0.5763	-1.1193	-7.0323
	95-14	0.1541	0.1261	-0.4207	0.0367	-0.3839	-0.1036
	90-93	15.2301	-0.3319	0.0817	-1.5473	-1.4656	13.4326
	93-96	-8.5816	-0.6721	-0.4115	0.2397	-0.1718	-9.4254
	96-99	2.8239	-0.0434	-0.1739	-0.0450	-0.2188	2.5617
	99-02	2.2459	0.3467	0.1956	0.0075	0.2031	2.7956
	02-05	7.4734	-0.8625	0.2019	-0.2421	-0.0402	6.5706
	05-08	-0.7311	-1.5479	-0.2164	0.3765	0.1600	-2.1190
Çin	08-11	-5.6492	0.4346	-0.6289	0.3779	-0.2510	-5.4657
	11-14	-2.7372	0.0356	-0.1309	-0.0652	-0.1960	-2.8977
	95-14	26.7546	0.0660	2.7286	-4.8019	-2.0733	24.7473
	90-93	61.8406	-0.1318	3.2633	-3.8251	-0.5617	61.1471
	93-96	14.1038	0.0684	1.1396	-0.3874	0.7522	14.9244
	96-99	5.4417	-1.1986	0.5369	0.2280	0.7649	5.0080
	99-02	17.6280	0.5514	1.0069	-0.7218	0.2851	18.4644
	02-05	20.5601	-0.7858	1.0015	-1.8523	-0.8508	18.9235
	05-08	12.7705	-0.9571	0.5852	-1.3520	-0.7668	11.0466
Endonezya	08-11	6.7018	-1.0415	0.5026	-0.3045	0.1981	5.8585
	11-14	5.9890	0.0248	0.6212	-0.3640	0.2572	6.2709
	95-14	3.0569	-0.8235	1.0926	-0.1073	0.9853	3.2187
	90-93	3.4222	5.3359	-1.5937	-4.2489	-5.8426	2.9155
	93-96	3.5821	1.9518	-2.2678	-0.8471	-3.1149	2.4191
	96-99	11.3696	-1.3080	1.0600	-0.8602	0.1999	10.2615
	99-02	0.0593	0.7697	-0.9895	-0.2862	-1.2757	-0.4468
	02-05	-0.5631	-0.7917	-0.0505	-0.5561	-0.6066	-1.9614
	05-08	2.7324	-0.5276	0.7857	-1.2686	-0.4829	1.7219
Filipinler	08-11	2.0733	-1.2022	0.8705	0.2077	1.0782	1.9493
	11-14	5.1010	1.2398	-2.4119	-3.4215	-5.8333	0.5075
	95-14	9.9451	0.0161	1.3254	-3.9671	-2.6417	7.3196
	90-93	0.4113	-7.5102	-2.4506	5.8700	3.4195	-3.6795
	93-96	-9.4850	5.3755	-0.6733	0.7133	0.0400	-4.0695
	96-99	30.7173	-0.6542	2.8583	-0.4741	2.3842	32.4472
	99-02	-2.0626	-0.0078	0.3560	-0.0904	0.2656	-1.8048
	02-05	10.2127	0.9489	2.0838	-0.3227	1.7610	12.9226
	05-08	0.2589	-2.5098	-0.6214	2.1863	1.5649	-0.6860
Hindistan	08-11	10.5974	1.6198	-0.5520	-13.0367	-13.5887	-1.3715
	11-14	0.9709	24.4003	-25.5087	-0.2883	-25.7970	-0.4259
	95-14	13.0971	-0.2747	1.2302	-7.0751	-5.8448	6.9775

Tablo 2.6. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	16.8775	0.9687	0.6293	-1.2307	-0.6014	17.2448
	93-96	-2.3371	-0.1370	0.0821	-0.2533	-0.1712	-2.6454
	96-99	6.1867	-0.7083	0.5801	-0.6582	-0.0781	5.4003
	99-02	10.6307	1.1697	-0.2083	-0.3734	-0.5818	11.2186
	02-05	7.1672	-0.1377	0.3046	-0.5926	-0.2879	6.7416
	05-08	10.6368	-0.5117	1.0153	-4.9265	-3.9112	6.2139
	08-11	2.1196	-1.7292	0.3499	0.2831	0.6330	1.0234
	11-14	6.5378	-0.4184	1.0429	-5.0742	-4.0313	2.0881
	95-14	4.8517	-0.2187	1.4951	-3.2742	-1.7791	2.8538
	90-93	18.6460	3.7575	-1.2783	-14.2239	-15.5022	6.9013
Tayland	93-96	1.5624	14.6134	-11.7640	-0.7729	-12.5369	3.6388
	96-99	1.8806	-1.1600	-0.1026	-0.1337	-0.2363	0.4843
	99-02	1.5978	-0.3558	0.2238	0.0532	0.2770	1.5190
	02-05	-1.2833	-2.5880	-0.2991	0.7108	0.4118	-3.4596
	05-08	14.5614	-1.9119	2.9656	-4.4105	-1.4449	11.2045
	08-11	-2.7715	-0.7184	0.9985	3.7342	4.7327	1.2428
	11-14	-0.3644	-6.4953	5.3682	2.4219	7.7901	0.9304
	95-14	8.8519	-0.4878	2.6051	-0.9187	1.6863	10.0503
	90-93	16.8637	3.0285	0.6872	-0.7350	-0.0478	19.8443
	93-96	1.8403	-0.4803	0.2291	0.0408	0.2699	1.6299
Türkiye	96-99	13.0902	-0.4503	0.1601	-2.0580	-1.8978	10.7420
	99-02	7.3793	0.1628	0.7998	-0.1237	0.6762	8.2184
	02-05	2.0175	0.8464	-0.2913	-0.4123	-0.7036	2.1603
	05-08	4.9867	-0.0259	0.4899	0.3517	0.8416	5.8023
	08-11	6.7049	1.7627	2.6269	0.2563	2.8831	11.3507
	11-14	3.4486	-2.7255	-0.0124	-1.6179	-1.6302	-0.9071
	95-14	5.1927	-0.2880	0.1163	-0.7935	-0.6772	4.2274
	90-93	0.4651	1.1736	-0.8272	-0.2422	-1.0694	0.5693
	93-96	-0.6534	-0.5571	0.1057	-0.3701	-0.2644	-1.4749
	96-99	7.4951	-1.4621	0.1523	-0.7491	-0.5967	5.4363
Vietnam	99-02	13.3172	-1.1071	0.3576	-0.6109	-0.2532	11.9569
	02-05	5.4924	0.9657	-0.2090	0.0297	-0.1793	6.2788
	05-08	4.4375	-0.7013	0.2995	-0.2427	0.0568	3.7930
	08-11	-1.3282	-2.0011	-0.2160	0.2039	-0.0121	-3.3414
	11-14	-2.0877	1.0822	0.0109	-0.1623	-0.1515	-1.1570
	95-14	210.4214	-0.2574	38.3808	-20.9768	17.4093	227.568
	90-93	44.5741	2.7018	2.0936	-1.8101	0.2835	47.5594
	93-96	39.7175	-0.6395	2.9516	-1.5328	1.4188	40.4968
	96-99	33.2363	-1.2603	3.1189	-1.9268	1.1921	33.1681

Tablo 2.6. *Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	53.3241	0.9601	2.5404	-3.0912	-0.5508	53.7333
	02-05	13.6738	-1.9898	2.3767	-0.0778	2.2989	13.9829
	05-08	19.2476	5.3754	-3.5793	-1.9981	-5.5775	19.0455
	08-11	33.4569	1.1046	3.0444	-6.6527	-3.6083	30.9532
	11-14	20.6912	0.0335	2.6438	-0.8419	1.8019	22.5265

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

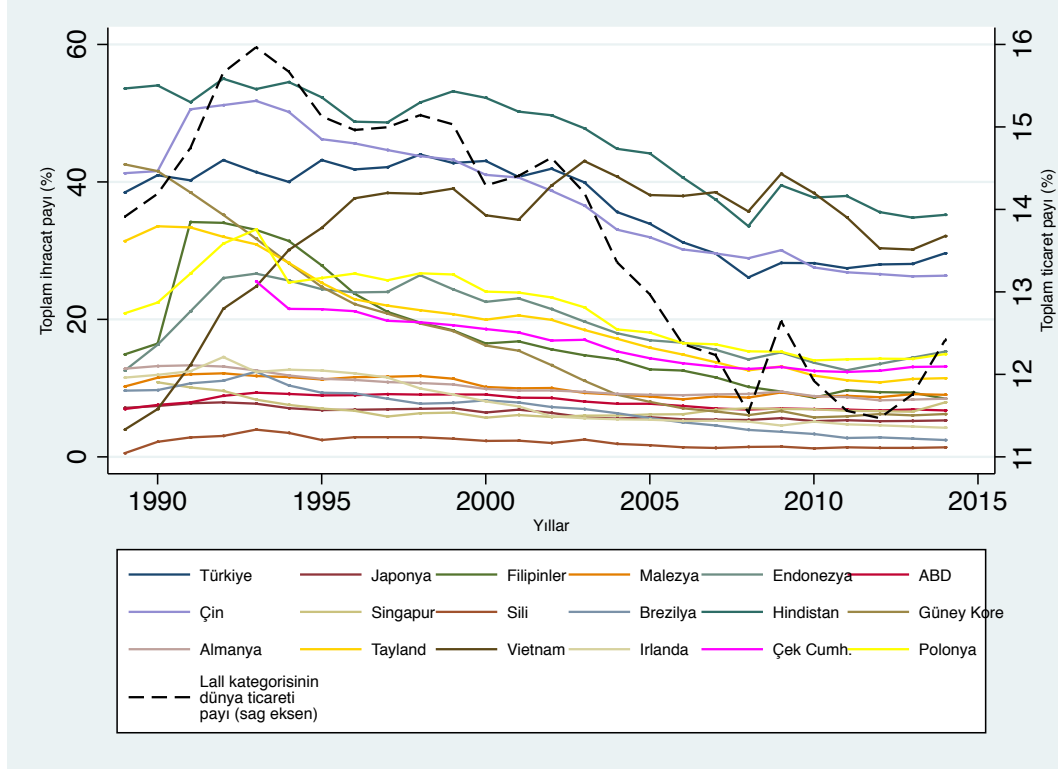
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Bu ürün grubunun hızlı yükselen 35 ekonomisinden üçü yüksek gelirli, diğerleri orta ve düşük gelirli konumdadır (Ek). Ancak bunlardan yalnızca dört tanesinin mal bileşimi etkisi %1'in üzerindedir. Bununla beraber, 15 ülkenin uyum etkisi, durağanlık uyum etkisinin negatif etkisine rağmen %1'in üzerindedir. En hızlı pazar payı kaybeden biri yüksek gelirli diğerleri orta ve düşük gelirli olan 11 ülkede açık bir farkla bu kaybı belirleyen etki rekabet edebilirlik etkisidir.

2.2.4. Düşük teknoloji mallar

Şekil 2.17'ye göre, içerisinde tekstil sektörünün en önemli paya sahip olduğu düşük teknoloji mallar dünya ticaretindeki konumlarını 2008'den sonraki ani artışa rağmen zamanla yitirmektedirler. Benzer şekilde, Vietnam dışında, dönem başında çok yüksek ihracat payına sahip olan ekonomiler de bu paylarını azaltmaktadırlar. En yüksek ihracat payına sahip ülkeler Türkiye, Vietnam, Hindistan ve Çin'dir.

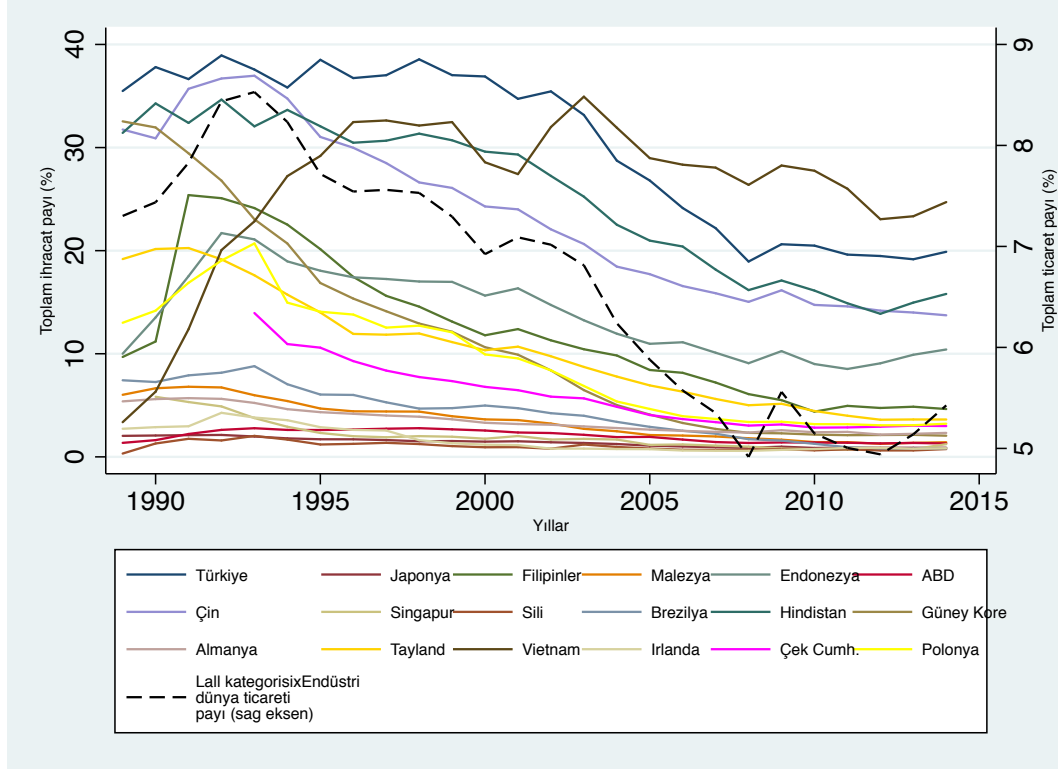

Şekil 2.17. Düşük teknoloji Malların Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

2.2.4.1. Tekstil, giyim eşyası ve deri

Büyük bir çoğunluğu düşük teknoloji konumda olan tekstil ve deri endüstrilerinin dünya ticaretindeki payının azalan bir konumda olduğunu Şekil 2.18'e bakarak görebiliriz. Dönem başında çok yüksek toplam ihracat payına sahip olan Türkiye, Çin ve Hindistan, Filipinler ve Endonezya, Tayland, Polonya gibi ülkelerin de toplam ihracat payları zamanla küçülmektedir. Diğer ülkelerin payları ise %10 düzeyinin altında ve hafif azalma trendindedir.

Şekil 2.18. Düşük teknoloji Mallar İçerisindeki Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.7 düşük teknoloji yoğunluğu altındaki tekstil ve deri endüstrilerinin CMS sonuçlarını göstermektedir. Yüksek ihracat yapan ülkeler arasında yalnızca Çin dünya pazarındaki payını büyük ölçüde rekabet edebilirlik etkisi sayesinde artırmış, diğerleri neredeyse her dönem pazar paylarını yine aynı etki yoluyla düşürmüştür. Diğer ülkeler arasında pazar payını çoğu dönemde artırabilen ülkeler Türkiye, Hindistan ve Vietnam'dır. Bu ülkeler de, -özellikle Vietnam- Çin gibi pazar paylarını yalnızca rekabet edebilirlik etkisi sayesinde sağlayabilmişlerdir. Diğer payların etkisi oldukça düşüktür.

Tablo 2.7. Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
ABD	95-14	-2.5263	0.3683	-0.9287	0.3409	-0.5878	-2.7457	
	90-93	26.7154	1.2546	5.1790	-2.9616	2.2174	30.1874	
	93-96	-2.6546	2.4589	-0.4276	0.0686	-0.3591	-0.5548	
	96-99	0.9582	1.6031	-0.0695	-0.2236	-0.2931	2.2682	
	99-02	-7.3086	0.2955	-1.0131	0.3184	-0.6947	-7.7078	
	02-05	-6.1383	-0.4000	-0.4885	0.6038	0.1154	-6.4229	
	05-08	-7.9904	-0.8530	-0.4063	0.9321	0.5259	-8.3175	
	08-11	-2.1273	0.9443	-0.2447	-0.0666	-0.3114	-1.4944	
	11-14	-0.9347	-0.8108	-0.1490	-0.0578	-0.2067	-1.9522	
	Almanya	95-14	-1.8715	-0.5786	-0.2617	0.7696	0.5079	-1.9422
		90-93	-14.5891	-2.1473	-1.8701	1.7127	-0.1574	-16.8938
93-96		-6.1247	0.2382	-0.7142	0.3841	-0.3301	-6.2166	
96-99		-2.9824	-0.8426	-0.3279	0.3467	0.0188	-3.8062	
99-02		-3.0892	-0.9334	-0.2902	0.3729	0.0827	-3.9399	
02-05		0.1061	-0.2372	0.0602	0.0897	0.1499	0.0189	
05-08		0.8459	-0.3412	-0.0996	-0.1527	-0.2524	0.2523	
08-11		-1.5374	-0.5617	-0.1198	0.1538	0.0339	-2.0651	
11-14		-3.1715	-0.2754	-0.3040	0.2404	-0.0636	-3.5105	
Çek Cumhuriyeti		95-14	-0.0906	-0.3610	-0.0392	-0.0161	-0.0553	-0.5069
		90-93	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
	93-96	20.3612	0.0081	2.4143	-1.7614	0.6529	21.0221	
	96-99	0.0514	-0.9061	-0.2731	-0.4017	-0.6748	-1.5295	
	99-02	2.8608	-0.2211	-0.0289	-0.3020	-0.3309	2.3088	
	02-05	-1.8756	0.2670	-0.4339	-0.0761	-0.5100	-2.1185	
	05-08	3.2544	-0.4610	0.0429	-0.3029	-0.2601	2.5334	
	08-11	-2.1080	0.2364	-0.2732	0.1456	-0.1276	-1.9992	
	11-14	1.9542	-0.4211	0.1599	-0.3739	-0.2140	1.3191	
	Güney Kore	95-14	-3.5685	-0.1944	-1.0694	0.8153	-0.2541	-4.0171
		90-93	-15.0114	0.5757	-3.0773	1.1364	-1.9409	-16.3766
93-96		-10.1883	-0.7488	-0.3468	1.1780	0.8312	-10.1060	
96-99		-3.2865	-0.4065	0.0328	0.4970	0.5298	-3.1632	
99-02		-6.1754	-1.4466	-0.2738	0.4455	0.1718	-7.4502	
02-05		-11.3748	-1.7792	-0.6176	0.9881	0.3705	-12.7836	
05-08		-9.9487	-1.1256	-0.8028	0.6457	-0.1571	-11.2314	
08-11		-0.5958	0.7605	-0.3502	-0.2386	-0.5887	-0.4241	
11-14		-1.5962	-0.3401	-0.3959	-0.2719	-0.6677	-2.6040	
İrlanda		95-14	-2.3112	0.6045	-0.7840	0.1811	-0.6028	-2.3096
		90-93	76.1176	5.3240	6.2316	-10.4891	-4.2575	77.1841
	93-96	-8.9650	2.3025	-1.8110	0.1896	-1.6214	-8.2839	

Tablo 2.7. Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	96-99	-11.2317	2.3004	-1.9081	0.3705	-1.5376	-10.4689
	99-02	-6.4631	-0.2385	-0.6355	0.4335	-0.2020	-6.9036
	02-05	-3.8374	-0.1318	0.6542	0.9198	1.5739	-2.3953
	05-08	-9.8892	-0.9532	-0.5860	1.2058	0.6198	-10.2227
	08-11	13.9064	-1.0820	1.2912	-0.8694	0.4218	13.2462
	11-14	-3.9857	0.4062	-0.3887	-0.0073	-0.3960	-3.9755
	95-14	-2.4368	-1.3896	-0.3486	0.7197	0.3711	-3.4554
	90-93	-7.5909	-2.6330	-1.1495	0.7544	-0.3951	-10.6190
	93-96	-8.6436	0.2964	-1.3352	0.4166	-0.9186	-9.2658
	96-99	-1.6542	-1.8264	-0.2244	-0.2062	-0.4305	-3.9112
Polonya	99-02	-2.6499	-2.3822	-0.0199	0.2623	0.2425	-4.7897
	02-05	-3.1740	-2.3027	-0.3566	-0.0930	-0.4496	-5.9264
	05-08	-3.8704	-2.4418	-0.2877	0.4397	0.1520	-6.1602
	08-11	-1.0562	-0.7085	-0.1887	-0.1457	-0.3344	-2.0991
	11-14	-5.6986	-1.3521	-0.3536	0.1111	-0.2424	-7.2932
	95-14	-1.3862	0.0194	-0.1114	0.4153	0.3039	-1.0629
	90-93	15.6234	1.9202	1.0176	-2.2410	-1.2234	16.3202
	93-96	10.9710	-1.0130	1.0055	-1.3590	-0.3535	9.6046
	96-99	-1.9563	0.3248	-0.2848	0.1079	-0.1769	-1.8083
	99-02	-2.5574	-0.4841	-0.1069	0.3912	0.2842	-2.7572
Şili	02-05	-5.8042	1.1520	-0.7286	0.2352	-0.4934	-5.1456
	05-08	3.6651	-0.1915	0.2123	-0.2505	-0.0382	3.4354
	08-11	-1.9034	-0.2618	-0.0373	0.0923	0.0550	-2.1102
	11-14	2.2216	0.1179	-0.0440	-0.1047	-0.1487	2.1908
	95-14	1.9657	-0.0200	0.3951	-0.8865	-0.4914	1.4543
	90-93	-1.0506	1.4961	-1.4040	-1.2043	-2.6083	-2.1628
	93-96	-8.4307	0.4379	-0.1680	0.5909	0.4229	-7.5698
	96-99	-5.0827	-1.8389	-0.5594	0.1175	-0.4420	-7.3635
	99-02	-7.6821	0.7726	-0.9955	0.7914	-0.2041	-7.1136
	02-05	30.6978	-2.7192	0.9593	-3.5663	-2.6070	25.3716
Singapur	05-08	4.4859	-1.1883	0.2410	-0.5846	-0.3436	2.9540
	08-11	3.8684	-0.2479	1.0017	-0.1024	0.8993	4.5198
	11-14	-3.4182	2.0897	-1.5485	-0.3391	-1.8876	-3.2161
	95-14	-3.0729	0.6474	-0.9060	0.5858	-0.3202	-2.7457
	90-93	-16.0805	1.8031	-2.8212	1.0614	-1.7597	-16.0371
	93-96	-12.9903	0.4795	-1.2595	0.5706	-0.6889	-13.1997
	96-99	-5.3774	1.1770	-0.6964	0.3660	-0.3303	-4.5307
	99-02	-7.5261	0.7929	-0.5484	0.3387	-0.2097	-6.9429
	02-05	-8.4669	-0.1581	-0.4112	0.5755	0.1644	-8.4606

Tablo 2.7. Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	05-08	-2.6579	0.2748	-0.5277	-1.0145	-1.5422	-3.9253
	08-11	-7.7695	0.6180	-1.3971	0.3414	-1.0557	-8.2072
	11-14	18.1201	0.1940	2.1580	-0.5563	1.6017	19.9158
	95-14	-3.4717	-0.3375	-0.5105	0.4734	-0.0370	-3.8461
	90-93	-5.1956	-0.9518	-0.6200	0.7412	0.1213	-6.0262
	93-96	-12.0002	0.4750	-0.6529	0.3455	-0.3075	-11.8327
	96-99	-6.8549	-0.6848	-0.5816	0.2924	-0.2892	-7.8288
	99-02	-0.3937	1.0167	0.0357	0.0607	0.0964	0.7195
	02-05	2.4401	-1.0687	0.0350	-0.3897	-0.3547	1.0168
Çin	05-08	-8.2946	0.6768	-0.6490	0.0079	-0.6410	-8.2589
	08-11	-12.3058	-0.6622	-1.0340	1.1080	0.0740	-12.8940
	11-14	-9.0613	-0.6428	-0.6124	0.2897	-0.3228	-10.0269
	95-14	4.2624	0.4401	1.4356	-0.8664	0.5692	5.2718
	90-93	76.4489	5.6293	15.4774	-7.1575	8.3199	90.3981
	93-96	0.5890	-1.8693	0.0374	0.1266	0.1640	-1.1163
	96-99	1.6333	0.6980	0.1644	-0.1560	0.0084	2.3397
	99-02	5.6533	0.4301	0.5612	-0.3474	0.2138	6.2972
	02-05	7.5953	0.3001	0.6620	-0.3761	0.2859	8.1814
Endonezya	05-08	4.8534	0.2831	0.6341	-0.2090	0.4251	5.5616
	08-11	1.9721	0.4403	0.2079	-0.0783	0.1296	2.5421
	11-14	-0.9672	0.6432	-0.0079	0.0818	0.0738	-0.2502
	95-14	-0.6301	0.0798	-0.2188	0.1199	-0.0988	-0.6491
	90-93	8.9753	2.1954	-0.5043	-0.8840	-1.3884	9.7824
	93-96	-3.5860	-1.0509	-0.2619	0.8164	0.5546	-4.0824
	96-99	-0.5640	-0.7395	0.0819	0.0389	0.1209	-1.1826
	99-02	-2.2978	-0.1361	-0.3426	0.0564	-0.2862	-2.7201
	02-05	-4.0573	-1.3703	-0.1286	0.2630	0.1344	-5.2932
Filipinler	05-08	1.8313	0.3223	0.4590	-1.1240	-0.6650	1.4886
	08-11	3.9397	0.5531	0.2801	-0.3433	-0.0631	4.4297
	11-14	-0.3311	0.0034	0.1171	-0.0583	0.0588	-0.2689
	95-14	-2.4390	1.0545	-1.1783	-0.6007	-1.7789	-3.1634
	90-93	61.5319	7.3640	13.9718	-3.3215	10.6504	79.5463
	93-96	0.5982	0.5530	0.0784	-0.1991	-0.1207	1.0304
	96-99	-2.4827	2.0711	-0.2989	0.1478	-0.1512	-0.5628
	99-02	-3.5899	-0.0863	-0.1663	0.3545	0.1882	-3.4880
	02-05	-8.9022	0.4381	-0.4284	0.4227	-0.0056	-8.4697
05-08	-10.9792	1.3321	-1.3730	0.2750	-1.0980	-10.7451	
08-11	-6.1153	-0.2174	-0.1670	-0.3217	-0.4887	-6.8215	
11-14	3.3378	1.0906	-0.0834	-3.1033	-3.1867	1.2416	

Tablo 2.7. Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
Hindistan	95-14	3.9464	-0.9411	0.6413	-1.1767	-0.5354	2.4699	
	90-93	-8.4750	-2.9181	-0.9297	1.5604	0.6306	-10.7625	
	93-96	3.2696	-0.1393	0.7229	-0.4034	0.3195	3.4498	
	96-99	4.1055	-2.4981	0.5166	-0.2475	0.2690	1.8765	
	99-02	1.2136	-0.0475	-0.0152	-0.0125	-0.0277	1.1384	
	02-05	2.7366	-0.5440	0.4472	-0.0923	0.3549	2.5475	
	05-08	2.2022	0.2499	-0.1063	-0.2097	-0.3160	2.1362	
	08-11	4.6846	-0.1839	0.2617	-0.4531	-0.1915	4.3092	
	11-14	2.4367	-2.1307	0.4644	-0.1403	0.3241	0.6302	
	Malezya	95-14	-3.3090	0.7601	-1.3633	0.5880	-0.7753	-3.3242
		90-93	-5.6441	2.8639	-2.0822	0.0694	-2.0128	-4.7931
93-96		-4.9611	1.0542	-0.3563	0.0941	-0.2622	-4.1691	
96-99		-4.4905	1.0481	-0.6975	0.3237	-0.3738	-3.8162	
99-02		-5.1794	-0.6309	-0.2491	0.7682	0.5190	-5.2913	
02-05		-7.7495	0.1366	-0.5719	0.3011	-0.2708	-7.8836	
05-08		-2.2953	1.2311	-0.7716	-0.5999	-1.3715	-2.4357	
08-11		-7.4405	0.9335	-0.8500	0.1059	-0.7440	-7.2511	
11-14		-1.9642	-1.0458	-0.1161	0.1627	0.0466	-2.9635	
Tayland		95-14	-2.8853	0.5567	-1.1065	0.4066	-0.6999	-3.0286
		90-93	-8.2294	2.8018	-2.2240	0.3631	-1.8609	-7.2885
	93-96	-7.3378	-0.1134	-0.5424	0.5100	-0.0324	-7.4836	
	96-99	-2.4436	0.6623	-0.1867	0.0600	-0.1268	-1.9081	
	99-02	-2.6504	0.1129	-0.2239	0.1536	-0.0703	-2.6078	
	02-05	-3.6760	0.0599	-0.5275	-0.0901	-0.6175	-4.2336	
	05-08	-4.0937	0.6106	-0.7996	0.1529	-0.6466	-4.1297	
	08-11	-4.4061	0.4894	-0.4883	0.1906	-0.2977	-4.2145	
	11-14	-3.9512	-0.0305	-0.6597	-0.3096	-0.9693	-4.9510	
	Türkiye	95-14	2.3920	0.3486	0.5412	-0.8963	-0.3551	2.3855
		90-93	-9.7163	-0.7897	-1.4275	1.4477	0.0202	-10.4858
93-96		2.3781	-1.4587	0.6015	-0.0697	0.5318	1.4512	
96-99		4.0074	1.0888	0.5164	-0.3376	0.1788	5.2749	
99-02		3.9654	1.0377	0.5737	-0.1174	0.4563	5.4595	
02-05		3.0450	1.3639	0.2135	-0.3795	-0.1661	4.2428	
05-08		-0.2989	0.0025	-0.0876	-0.2634	-0.3510	-0.6474	
08-11		-1.7348	-0.3089	0.0110	0.0358	0.0468	-1.9969	
11-14		3.0654	0.0126	0.0748	-0.4437	-0.3689	2.7091	
Vietnam		95-14	39.5608	1.5171	12.7805	-4.8566	7.9238	49.0017
		90-93	117.5131	2.6169	20.4395	-4.6671	15.7724	135.9024
	93-96	55.6024	-0.5476	2.8226	-3.5461	-0.7235	54.3312	

Tablo 2.7. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	96-99	16.4915	0.2703	0.5087	-1.1183	-0.6096	16.1522
	99-02	21.6513	-0.6225	2.0245	-1.1714	0.8532	21.8819
	02-05	12.0514	-0.6597	0.5687	-0.9280	-0.3593	11.0324
	05-08	9.4941	2.2813	0.1582	-0.5102	-0.3519	11.4235
	08-11	7.4445	0.5229	0.6641	-0.5258	0.1383	8.1057
	11-14	10.6477	2.2929	1.2177	-0.4931	0.7246	13.6651

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

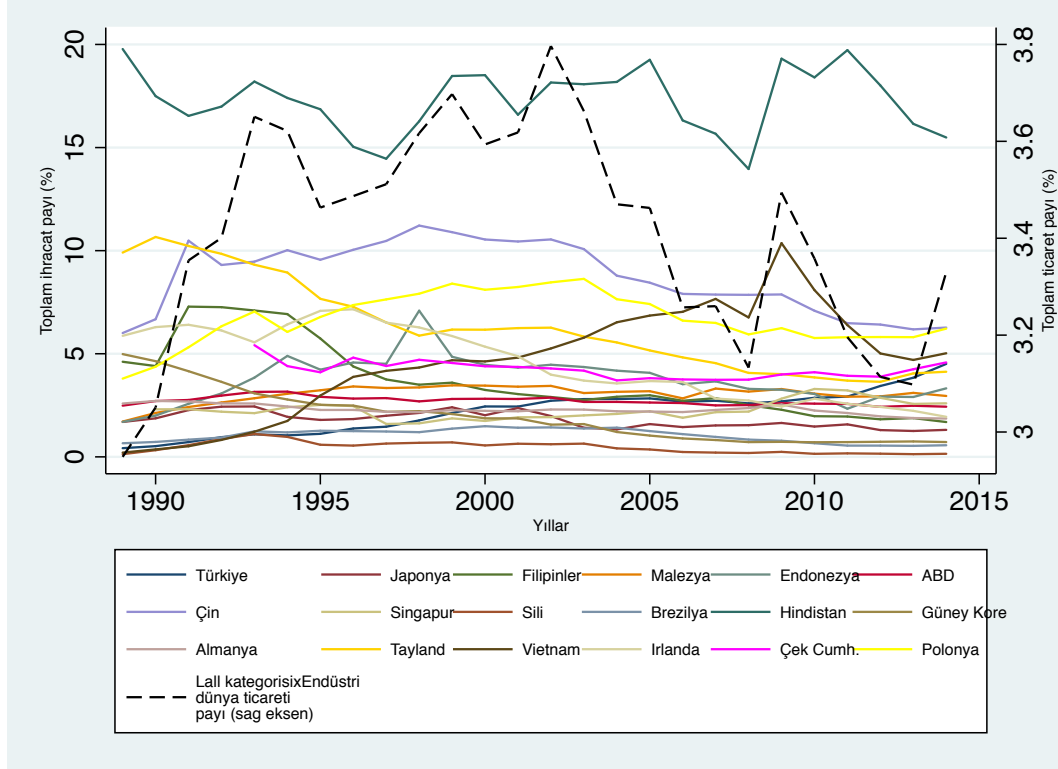
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Ek'teki bulgulara göre, bu mal grubunda son on yıl içerisinde pazar payını dünyada en çok artıran 19 ülke arasında hiçbir yüksek gelirli ülkenin olmayışı dikkat çekicidir. Bunların mal bileşimi etkisi düşükken, yarısının uyum etkisi %1'in üzerindedir. Bu pozitif etki söz konusu ülkelerin talebi artan mallardaki piyasa paylarını paralel şekilde artırmalarından kaynaklanmaktadır. Ancak bu ülkeler talebi düşen mallarda da piyasa paylarını artırdıklarından uyum etkilerinin bazı ülkelerde önemli derecede düşmesine yol açmıştır. Pazar payını en çok düşüren 19 ülke içerisinde bu listede beş ülke bulunmaktadır. Bunların çoğunun mal bileşimi ve uyum etkileri %1'in altındadır.

2.2.4.2. Ağaç, kağıt, basım ve yayın, mobilya

Ağaç, kağıt, basım ve yayın endüstrilerinin bu teknoloji yoğunluğundaki dünya ticareti payı kaynak yoğun mallara göre dönem ortalaması cinsinden Şekil 2.19 ile Şekil 2.15'i karşılaştırdığımızda daha fazladır. Ana sektörün dünya ticareti cinsinden payı 2000'li yılların başına kadar yüksek bir düzeydeyken son yıllara kadar çalkantılı bir seyir izlemiş, son yıllarda %3 seviyesinin biraz üzerinde yer almıştır. Ülkelerin toplam ihracat payı cinsinden ise en yüksek payı olan Hindistan'ın inişli çıkışlı ancak sabit görünümlü bir trendi vardır. Diğer ülkelerin payları da %10 seviyesinin altında benzer bir trend sergilemektedir.

Şekil 2.19. Düşük teknoloji Mallar İçerisindeki Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.8’de bu endüstri grubuna ait CMS analizi bulguları ihracatı yüksek olan ekonomiler arasında ABD dışındaki diğer dört ülkenin çoğu dönemde pazar paylarındaki toplam değişimi artırdıklarını göstermektedir. Bununla beraber, tüm ekonomilerin uyum etkileri düşük kalırken, Japonya ve Çin’in özellikle dönem başlarında mal bileşimi etkisinin pozitif olmuştur. Bu olgu bize bu ekonomilerin uzmanlaştıkları ürünlerin dünya talebinin arttığını ve pazar paylarına pozitif katkıda bulunduğunu ima etmektedir. Bunlardan başka, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Şili, Brezilya ve Tayland ise pazar payını artıran diğer seçili ülkelerdir. Ayrıca, Türkiye ve Vietnam pazar payını artırırken mal bileşimi etkisinden de yararlanmışlardır.

Tablo 2.8. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-2.0048	-0.4959	-0.3654	0.6868	0.3214	-2.1793
	90-93	12.4047	-0.1858	2.0660	-2.0151	0.0510	12.2698
	93-96	-3.5760	1.0649	-0.3215	0.2000	-0.1215	-2.6326
	96-99	-2.3535	0.0842	-0.1959	0.0892	-0.1067	-2.3761
	99-02	-4.3496	1.4244	-0.4678	0.1405	-0.3273	-3.2525
	02-05	-4.0904	-0.1562	-0.3030	0.1223	-0.1807	-4.4273
	05-08	-1.8382	2.7425	-0.7436	0.0483	-0.6953	0.2090
	08-11	0.9207	2.6267	-0.0664	-0.2357	-0.3021	3.2454
	11-14	0.8746	-1.8535	0.0828	-0.1855	-0.1027	-1.0815
Almanya	95-14	-1.0150	-0.1269	-0.4892	0.0820	-0.4072	-1.5491
	90-93	-11.6529	3.2743	-2.3735	0.4451	-1.9283	-10.3069
	93-96	-1.6610	3.0271	-0.4748	-0.1534	-0.6282	0.7378
	96-99	-0.3802	1.8883	0.2330	0.0432	0.2762	1.7843
	99-02	1.2828	3.0630	-0.4009	-0.3777	-0.7786	3.5672
	02-05	2.2863	0.6601	-0.1821	-0.0750	-0.2571	2.6894
	05-08	2.1785	-0.0471	0.2764	0.0797	0.3561	2.4875
	08-11	-2.2686	-0.1845	-0.1816	0.0689	-0.1127	-2.5658
	11-14	-2.3282	0.4782	-0.1018	0.0003	-0.1015	-1.9515
Çek Cumhuriyeti	95-14	7.3303	0.1113	2.7736	-1.7871	0.9866	8.4282
	90-93	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
	93-96	55.7776	1.8188	4.0987	-2.9967	1.1020	58.6984
	96-99	5.6557	1.4284	-0.0858	-0.5244	-0.6103	6.4738
	99-02	6.7255	-1.0754	0.4187	-0.2348	0.1840	5.8340
	02-05	2.1516	0.1623	-0.1449	-0.0956	-0.2405	2.0734
	05-08	8.3551	0.1567	0.5579	-0.8150	-0.2571	8.2547
	08-11	-0.0848	0.0728	0.4041	0.0639	0.4680	0.4559
	11-14	-1.3562	0.9059	-0.1989	0.5738	0.3748	-0.0755
Güney Kore	95-14	-2.8562	-0.9541	-0.2906	0.9976	0.7071	-3.1033
	90-93	-8.0451	7.8224	-3.0855	-0.1248	-3.2103	-3.4330
	93-96	12.0467	1.9708	-0.0103	-1.7488	-1.7590	12.2585
	96-99	18.3283	1.2323	-0.1955	-3.1507	-3.3462	16.2144
	99-02	-7.6371	0.3217	-0.2540	1.0310	0.7770	-6.5384
	02-05	-1.2632	-2.2642	-0.2115	0.3679	0.1564	-3.3709
	05-08	0.9847	-1.1632	0.1455	-0.2325	-0.0869	-0.2654
	08-11	19.0648	-1.2417	0.3224	-9.9503	-9.6279	8.1952
	11-14	6.4313	-0.2979	-1.1461	-0.7667	-1.9129	4.2205
İrlanda	95-14	-2.4731	-2.3137	-0.0827	1.2712	1.1885	-3.5984
	90-93	3.6007	5.1945	1.6400	1.1599	2.7998	11.5951
	93-96	-1.5343	-3.3315	-0.4605	-0.2836	-0.7441	-5.6099

Tablo 2.8. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	96-99	2.4990	0.8983	0.4974	-0.0945	0.4030	3.8003
	99-02	0.3134	-1.2343	-0.0416	-0.2881	-0.3297	-1.2506
	02-05	-3.1921	-2.4518	-0.3348	0.5442	0.2094	-5.4345
	05-08	-5.7749	-4.1242	3.2646	2.0320	5.2966	-4.6025
	08-11	-2.1321	1.5955	-0.1268	0.0051	-0.1217	-0.6582
	11-14	-0.0040	-0.4120	-0.1726	0.4591	0.2865	-0.1296
	95-14	-2.5017	-0.6442	-0.6521	0.4379	-0.2142	-3.3601
	90-93	-10.2948	0.3714	-1.0098	1.4257	0.4158	-9.5076
	93-96	-11.2784	1.6738	-0.9292	0.0322	-0.8970	-10.5016
	96-99	-2.1876	1.0440	-0.5113	-0.1313	-0.6426	-1.7862
Polonya	99-02	1.7082	4.2070	0.6132	-0.2546	0.3586	6.2737
	02-05	2.1236	-0.6995	0.4138	-0.4694	-0.0556	1.3685
	05-08	-1.4265	4.7977	-1.8535	-0.7374	-2.5910	0.7802
	08-11	2.0317	2.6558	0.2384	0.2456	0.4840	5.1715
	11-14	2.0821	-1.7980	0.2881	-0.0829	0.2052	0.4893
	95-14	6.8537	0.2789	1.3298	-1.3693	-0.0395	7.0931
	90-93	13.0987	6.2230	2.6819	-0.6550	2.0269	21.3487
	93-96	18.1495	2.4384	1.7578	-0.4447	1.3131	21.9009
	96-99	2.9795	4.2890	-0.1134	-0.0163	-0.1298	7.1387
	99-02	11.5846	0.9873	1.5114	-0.0455	1.4659	14.0379
Şili	02-05	4.8576	1.3923	0.3289	-0.2143	0.1146	6.3644
	05-08	8.2955	2.2173	-0.8189	-0.9265	-1.7454	8.7674
	08-11	1.6132	-0.4496	0.0798	-0.1981	-0.1182	1.0453
	11-14	2.9111	2.1448	0.0978	-0.1288	-0.0310	5.0249
	95-14	-2.8274	0.1024	-0.6355	0.4299	-0.2056	-2.9306
	90-93	10.0009	-4.4867	-0.3480	-4.7971	-5.1452	0.3691
	93-96	2.6200	0.8552	0.0975	-0.3121	-0.2146	3.2606
	96-99	4.2248	-0.2253	0.3342	-0.1761	0.1581	4.1575
	99-02	6.0276	-1.0134	-0.0197	-0.5418	-0.5615	4.4527
	02-05	4.1288	0.2279	0.0490	-0.1027	-0.0537	4.3030
Singapur	05-08	5.9120	0.8729	0.2980	0.1517	0.4498	7.2347
	08-11	-0.5173	1.1160	-0.1008	-0.1677	-0.2685	0.3302
	11-14	0.8565	-0.7374	0.0373	0.2327	0.2700	0.3891
	95-14	-1.2797	0.5303	-0.6950	-0.1190	-0.8140	-1.5634
	90-93	-10.9481	3.6498	-1.8482	0.1457	-1.7025	-9.0008
	93-96	-11.7204	-2.7962	0.5278	2.2551	2.7829	-11.7336
	96-99	-8.3740	1.5337	-0.2642	0.3543	0.0900	-6.7502
	99-02	-2.4027	1.0720	0.5524	1.6552	2.2076	0.8769
	02-05	-2.2126	1.7667	-0.3211	0.1983	-0.1227	-0.5686

Tablo 2.8. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	05-08	-4.0380	-0.1292	-0.5056	1.0266	0.5210	-3.6461
	08-11	-1.6155	1.4769	-0.2909	-1.2127	-1.5036	-1.6422
	11-14	7.4024	-1.9251	-0.1608	-0.7782	-0.9389	4.5384
	95-14	-2.1450	2.1011	-1.9884	0.0589	-1.9295	-1.9734
	90-93	8.2060	-2.9686	0.0409	-2.3213	-2.2805	2.9569
	93-96	-4.0850	2.7305	-0.8349	-0.3221	-1.1570	-2.5115
	96-99	5.6658	0.7490	-0.0634	-0.2108	-0.2742	6.1406
	99-02	3.4757	-0.3609	0.2336	-0.2760	-0.0424	3.0725
	02-05	5.5626	1.5364	0.5632	0.0872	0.6504	7.7494
	05-08	-2.2160	2.3995	0.2814	1.4436	1.7250	1.9085
Çin	08-11	-0.8268	-0.3645	0.1765	0.0391	0.2156	-0.9757
	11-14	3.4137	-1.6561	0.3852	-0.1742	0.2109	1.9685
	95-14	6.8584	-1.0150	1.5749	-1.2630	0.3119	6.1553
	90-93	50.9964	8.4152	17.8565	0.7065	18.5630	77.9746
	93-96	5.5792	2.7028	-0.0946	-0.5743	-0.6690	7.6130
	96-99	6.0522	3.1881	0.8668	-0.2432	0.6236	9.8639
	99-02	14.3954	2.1187	0.7431	-0.5996	0.1435	16.6576
	02-05	16.6219	0.3988	2.0692	-0.7580	1.3112	18.3319
	05-08	10.0987	-1.0155	1.3179	-0.2804	1.0375	10.1207
	08-11	6.1661	-1.0966	0.4170	-0.6152	-0.1982	4.8713
Endonezya	11-14	5.0296	1.3722	0.3929	-0.1802	0.2128	6.6146
	95-14	0.1182	-0.5101	-0.0784	-0.1847	-0.2632	-0.6551
	90-93	0.5508	5.6771	1.0686	0.0290	1.0976	7.3255
	93-96	-4.4150	-7.7569	0.5169	1.6063	2.1232	-10.0487
	96-99	0.5214	-4.0081	0.2018	0.3227	0.5245	-2.9622
	99-02	-2.9872	-1.0743	0.0751	0.4117	0.4868	-3.5747
	02-05	-6.2532	0.5721	-0.5266	0.3134	-0.2131	-5.8943
	05-08	-0.1673	-0.8696	2.4073	-3.0426	-0.6353	-1.6722
	08-11	-1.1096	-5.4105	0.2960	3.9309	4.2269	-2.2932
	11-14	1.9557	-0.7753	0.6301	-0.0501	0.5800	1.7604
Filipinler	95-14	8.6029	-1.1492	-0.5079	-10.2190	-10.7269	-3.2732
	90-93	3.1715	5.5980	1.1323	0.0090	1.1413	9.9108
	93-96	2.7604	-1.4116	0.5840	1.6560	2.2401	3.5888
	96-99	-6.2837	4.8512	-1.8218	-0.4063	-2.2281	-3.6606
	99-02	2.4390	1.1507	-1.1141	-0.7315	-1.8456	1.7441
	02-05	1.2702	3.0310	0.0518	0.0863	0.1381	4.4394
	05-08	-1.0784	0.0290	-1.1240	-0.2456	-1.3697	-2.4190
	08-11	20.7082	-0.5818	1.0265	-0.7753	0.2512	20.3776
	11-14	2.7976	-0.1062	-0.4841	-2.5719	-3.0560	-0.3645

Tablo 2.8. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hindistan	95-14	2.9646	1.3912	1.0143	-0.0974	0.9169	5.2727
	90-93	15.3898	10.7211	0.7097	-0.5576	0.1521	26.2630
	93-96	-2.4638	-0.8249	-0.4401	0.8179	0.3778	-2.9109
	96-99	-0.3804	1.6912	-0.5065	0.2193	-0.2872	1.0237
	99-02	6.7654	1.7197	0.8990	-0.2017	0.6973	9.1825
	02-05	15.5271	-1.6445	0.3933	-1.7661	-1.3728	12.5097
	05-08	10.7789	0.3278	-1.2021	-4.3990	-5.6011	5.5056
	08-11	19.0957	-1.6808	0.4283	-16.7429	-16.3146	1.1003
	11-14	5.4470	-0.6483	0.9307	-0.5374	0.3933	5.1921
Malezya	95-14	-1.0467	0.3337	-0.2699	0.2691	-0.0008	-0.7138
	90-93	6.1286	3.4926	1.0019	0.0481	1.0499	10.6711
	93-96	0.3822	-8.8075	1.2480	-0.6010	0.6470	-7.7784
	96-99	-5.9207	-2.6724	-0.1034	0.1392	0.0358	-8.5574
	99-02	-3.9252	-1.2103	-0.1190	0.3396	0.2206	-4.9149
	02-05	-0.0850	1.1165	-0.4447	-0.2443	-0.6890	0.3425
	05-08	8.4867	-1.6616	-1.5315	-7.7683	-9.2998	-2.4747
	08-11	0.9575	-2.8058	0.0141	-0.0784	-0.0643	-1.9126
	11-14	-3.9619	0.2721	0.4611	-0.2539	0.2072	-3.4827
Tayland	95-14	-2.4057	1.3555	-1.1420	0.3390	-0.8031	-1.8533
	90-93	-6.1767	10.8375	-1.5296	-0.4504	-1.9800	2.6808
	93-96	2.1654	2.8326	0.4921	-1.0239	-0.5318	4.4662
	96-99	18.1453	3.4300	1.2818	-0.3671	0.9147	22.4900
	99-02	1.5677	2.1479	0.1921	-0.0456	0.1465	3.8621
	02-05	-3.0752	-0.2375	-0.4070	0.1026	-0.3044	-3.6171
	05-08	-0.9828	1.0485	-0.4383	-0.9290	-1.3673	-1.3016
	08-11	12.6192	-0.9546	0.1284	-1.1471	-1.0187	10.6460
	11-14	2.5165	-0.2781	-0.0525	0.1179	0.0654	2.3038
Türkiye	95-14	29.8880	1.5842	9.8782	-2.7807	7.0975	38.5697
	90-93	-14.7624	3.5512	-2.6435	0.0939	-2.5496	-13.7608
	93-96	11.8526	4.3082	1.3923	-0.4710	0.9213	17.0821
	96-99	-1.1349	1.9349	0.2955	0.1357	0.4312	1.2311
	99-02	18.2967	1.6143	2.3416	-0.1392	2.2024	22.1134
	02-05	16.3378	0.1756	0.9475	-0.0804	0.8671	17.3805
	05-08	18.9918	4.0358	2.6046	-5.2284	-2.6238	20.4038
	08-11	7.9674	1.0600	0.6696	-0.1871	0.4825	9.5099
	11-14	6.6658	3.1039	0.8857	0.0298	0.9155	10.6851
Vietnam	95-14	79.4580	-0.6886	8.4160	-13.1023	-4.6864	74.0831
	90-93	20.8902	5.6891	4.2858	-0.5865	3.6993	30.2786
	93-96	-15.2443	-8.1113	0.2609	6.3580	6.6189	-16.7367

Tablo 2.8. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	96-99	-7.0711	1.9837	-0.0910	0.6001	0.5091	-4.5782
	99-02	57.8284	0.9930	7.3435	-0.6246	6.7189	65.5403
	02-05	10.8903	-0.4445	0.4588	-1.5254	-1.0667	9.3792
	05-08	9.8440	-0.0632	0.6692	-0.6106	0.0586	9.8394
	08-11	22.6845	-0.7260	0.4433	-1.5650	-1.1216	20.8369
	11-14	23.8940	0.8604	1.5493	-2.6986	-1.1494	23.6050

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

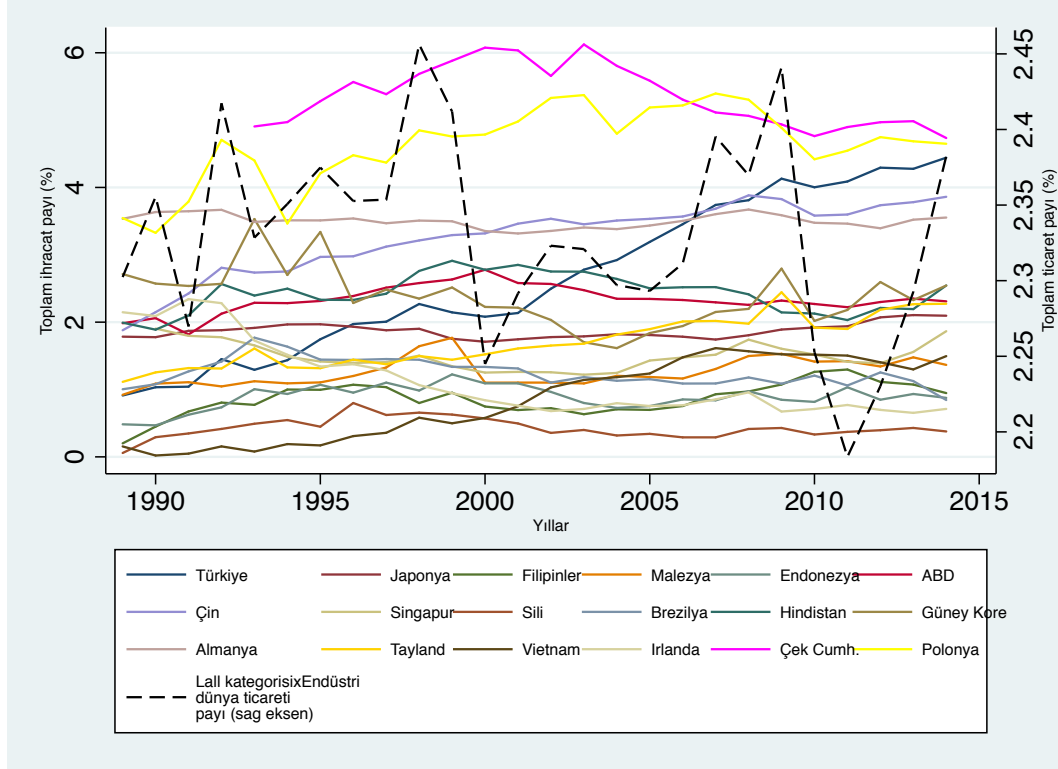
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Bu endüstriler içerisinde Ek'e göre pazar payını son on yılda en çok artıran 29 ülkeden dördü yüksek gelirlidir. Bunlardan 16 tanesi %1'in üzerinde mal bileşimi etkisinden, 12 tanesi de talebi artan mallarda payını artırdığından dolayı yine %1'den daha fazla oranda uyum etkisi aracılığıyla pazar paylarını artırmışlardır. Ancak dokuz ülke de dünya talebi azalan mallarda pazar paylarını artırdıklarından bunların toplam değişimi %1'den fazla olumsuz etkilenmiştir. En çok pazar payı kaybı yaşayan 21 ülkenin de bu kaybı çoğunlukla rekabet edebilirlik bileşeninden kaynaklanmıştır. Diğer bileşenlerin etkisinin %1'den fazla olduğu ülke sayısı oldukça azdır.

2.2.4.3. Fabrikasyon metaller ve makineler

Şekil 2.20'ye baktığımızda, ortalama olarak düşük teknolojili mallar kategorisinde en az yer kaplayan bu endüstrinin dünya ticareti payı %2,2 ile %2,4 arasında dalgalanmakta ve sabit bir seyir izlemektedir. Seçili ülkelerin toplam ihracat payları da en yüksek Çek Cumhuriyeti'nin olan %6 civarlarındadır. Diğer ülkelerin payları %4'ün altında neredeyse sabit bir konumdayken, bunlar arasında Türkiye'nin 1990'ların sonlarından günümüze gösterdiği seyir dikkat çekici bir durum arz etmektedir.

Şekil 2.20. Düşük teknoloji mallar içerisindeki fabrikasyon metaller ve makineler endüstrilerinin seçili ülkelerin toplam ihracatında (sol eksen) ve dünya ticaretindeki (sağ eksen) payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.9'daki CMS modeli bulgularına göre yüksek ihracat yapanlar arasında Güney Kore ve Çin pazar payını çoğu dönemde artırmış bunların neredeyse tamamı rekabet edebilirlik bileşeni sayesinde gerçekleşmiştir. Diğer ekonomiler içerisinde dokuz ülke çoğu dönemde pazar payını artırmış ancak yüksek ihracat yapanlara benzer şekilde bu artışlar rekabet edebilirlik etkisi sayesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 2.9. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-1.8452	0.1658	-0.2531	0.1722	-0.0809	-1.7603
	90-93	14.7176	0.1766	0.6713	-1.0868	-0.4155	14.4787
	93-96	-2.6697	1.0094	-0.2903	-0.0685	-0.3588	-2.0191
	96-99	2.9067	0.7517	0.0897	-0.2161	-0.1264	3.5320
	99-02	-4.5578	-0.2320	-0.1275	0.4107	0.2832	-4.5066
	02-05	-8.1903	-0.2979	-0.2979	0.3315	0.0336	-8.4547
	05-08	-4.9095	-0.4116	-0.3424	0.3253	-0.0171	-5.3382
	08-11	-0.0318	0.9230	-0.0647	-0.1003	-0.1650	0.7263
	11-14	0.8542	-0.0273	-0.0045	-0.0295	-0.0340	0.7929
Almanya	95-14	-0.9450	0.0311	-0.1115	0.0963	-0.0152	-0.9291
	90-93	-12.5581	-1.1629	-1.0281	1.0082	-0.0199	-13.7409
	93-96	-3.6933	0.7622	-0.2837	0.0453	-0.2384	-3.1695
	96-99	-1.9056	0.2886	-0.1783	0.0456	-0.1327	-1.7497
	99-02	-0.4287	0.0049	-0.0278	0.0339	0.0061	-0.4177
	02-05	0.6799	0.2510	0.0074	-0.0980	-0.0905	0.8404
	05-08	-0.3116	-0.2123	-0.1922	-0.0023	-0.1945	-0.7183
	08-11	-1.6778	-0.0051	-0.0613	0.0767	0.0154	-1.6675
	11-14	-1.7369	0.0863	-0.0652	0.0395	-0.0257	-1.6763
Çek Cumhuriyeti	95-14	4.6294	0.4057	0.6202	-0.4932	0.1270	5.1622
	93-96	48.2187	0.7152	2.7868	-3.2282	-0.4414	48.4925
	96-99	6.6324	0.2361	0.1087	-0.2073	-0.0986	6.7699
	99-02	9.9037	-0.0635	0.2194	-0.3142	-0.0949	9.7453
	02-05	3.5657	0.9196	-0.0171	-0.1862	-0.2033	4.2820
	05-08	1.0617	1.0717	-0.4310	-0.1915	-0.6225	1.5109
	08-11	2.3640	-0.3309	0.1990	-0.0066	0.1924	2.2255
	11-14	-1.5789	-0.0191	-0.1015	0.1019	0.0004	-1.5976
	Güney Kore	95-14	0.3364	0.1874	-0.1158	-0.2669	-0.3827
90-93		-4.2345	1.8272	6.2648	0.2409	6.5057	4.0983
93-96		-12.8134	-7.1700	-0.0832	6.4784	6.3951	-13.5882
96-99		7.4237	-0.6127	0.0889	-0.5497	-0.4608	6.3502
99-02		-2.0505	-0.5711	-0.0242	-0.4896	-0.5137	-3.1353
02-05		-0.7083	-0.4018	-0.1507	0.1583	0.0076	-1.1025
05-08		1.5826	2.3698	0.4127	-0.0792	0.3335	4.2859
08-11		7.2775	-0.8642	0.3048	-0.2205	0.0843	6.4975
11-14		2.6158	0.5333	0.1982	-0.1666	0.0315	3.1806
İrlanda	95-14	-2.4666	-0.3493	-0.2440	0.3977	0.1537	-2.6622
	90-93	50.8477	-1.7428	2.1742	-4.7510	-2.5768	46.5280
	93-96	-8.3028	0.7182	-0.6042	0.3157	-0.2885	-7.8731
	96-99	-3.2432	-0.2119	-0.6924	-0.1388	-0.8311	-4.2861

Tablo 2.9. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	-1.7730	-0.2957	0.2233	0.0687	0.2920	-1.7767
	02-05	-1.9538	-0.4483	-0.1842	0.3219	0.1376	-2.2644
	05-08	-3.1826	0.0662	-0.5594	0.1528	-0.4066	-3.5229
	08-11	-5.7267	0.3422	-0.3484	0.2678	-0.0806	-5.4651
	11-14	-5.1487	-0.2842	-0.1899	0.0200	-0.1699	-5.6028
	95-14	-2.5661	-0.2491	-0.2267	0.3463	0.1196	-2.6957
	90-93	-2.3537	-0.2699	-0.9951	0.0515	-0.9436	-3.5672
	93-96	-8.1827	-0.6128	-0.3542	0.4564	0.1022	-8.6932
	96-99	-5.3004	0.1285	-0.2804	0.0970	-0.1833	-5.3552
	99-02	-1.1011	-0.8392	-0.0396	-0.0477	-0.0873	-2.0276
Polonya	02-05	-1.5528	-0.8564	-0.1111	0.0123	-0.0988	-2.5081
	05-08	-5.2275	-0.8518	-0.4132	0.3160	-0.0972	-6.1765
	08-11	1.9035	1.0473	0.1404	0.0862	0.2266	3.1774
	11-14	-5.2732	0.2296	-0.2394	0.1042	-0.1352	-5.1788
	95-14	8.2463	0.8054	0.9448	-1.0700	-0.1252	8.9265
	90-93	20.0470	-0.5667	0.7638	-1.1585	-0.3947	19.0856
	93-96	23.8864	0.4868	1.1444	-1.4668	-0.3224	24.0508
	96-99	2.9372	-0.0392	0.1851	-0.3261	-0.1411	2.7569
	99-02	15.5480	0.0674	0.5046	-0.1729	0.3317	15.9471
	02-05	7.5139	1.6922	0.2735	-0.7156	-0.4421	8.7640
Şili	05-08	7.3180	2.4930	-0.2691	-1.2611	-1.5302	8.2808
	08-11	-1.4199	-0.2437	-0.1474	0.0704	-0.0770	-1.7406
	11-14	2.4611	-0.2324	0.0875	-0.1447	-0.0572	2.1716
	95-14	0.5482	-0.1601	0.3081	-0.1063	0.2018	0.5899
	90-93	3.9304	-0.7697	1.4960	-0.0326	1.4634	4.6241
	93-96	24.6232	-0.0079	1.2934	-0.4833	0.8101	25.4254
	96-99	-9.9298	-0.5368	-0.6472	0.5603	-0.0868	-10.5535
	99-02	-13.7137	0.4945	-0.7690	0.3839	-0.3850	-13.6043
	02-05	12.8105	0.9677	1.4131	-0.7048	0.7083	14.4865
	05-08	5.1446	3.6649	-0.6073	-0.5999	-1.2072	7.6023
Singapur	08-11	2.4839	-0.6757	0.2749	-0.1143	0.1606	1.9689
	11-14	-3.8490	-0.5307	-0.1737	0.3403	0.1665	-4.2131
	95-14	-1.1906	0.0568	-0.0328	0.1686	0.1358	-0.9980
	90-93	-5.7267	0.1876	-0.9200	0.1675	-0.7524	-6.2916
	93-96	-5.8448	0.1582	-0.1320	0.4090	0.2770	-5.4096
	96-99	-6.8047	-0.1445	0.0516	0.4569	0.5085	-6.4407
	99-02	-4.5031	-0.3521	-0.1845	0.3798	0.1953	-4.6600
	02-05	0.9013	0.4083	0.2280	-0.1790	0.0490	1.3587
	05-08	0.5482	0.3271	0.0222	-0.3730	-0.3508	0.5244

Tablo 2.9. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	-1.6081	0.2413	-0.1771	-0.0954	-0.2725	-1.6392
	11-14	6.3470	-0.5725	0.4485	0.0597	0.5082	6.2827
	95-14	-1.1477	-0.0510	-0.1782	0.1540	-0.0242	-1.2229
	90-93	6.4983	5.5888	-1.8016	-0.6396	-2.4411	9.6460
	93-96	-8.5024	-0.7497	-0.6912	-0.9794	-1.6705	-10.9226
	96-99	-5.0537	0.0699	-0.1927	0.2392	0.0465	-4.9373
	99-02	-1.9235	0.2246	-0.3430	0.0098	-0.3332	-2.0322
	02-05	11.8438	0.0011	0.4632	-1.2536	-0.7904	11.0545
	05-08	1.9151	-0.2046	0.1860	-0.0185	0.1675	1.8779
Çin	08-11	2.1464	0.9389	0.6428	0.0777	0.7204	3.8058
	11-14	-12.2788	-2.0668	-0.2599	2.1383	1.8785	-12.4671
	95-14	16.5652	-0.4320	2.0909	-1.7928	0.2981	16.4314
	90-93	107.5127	3.7023	14.1940	-6.8474	7.3465	118.5615
	93-96	6.5544	-1.9084	0.1424	-0.2614	-0.1190	4.5271
	96-99	9.2705	-0.1537	0.4927	-0.1773	0.3154	9.4321
	99-02	15.5231	0.8416	0.9187	-0.4023	0.5164	16.8811
	02-05	11.2091	-1.0078	0.6755	-0.3410	0.3345	10.5358
	05-08	8.1716	-1.4387	1.0997	-0.4058	0.6939	7.4268
Endonezya	08-11	4.3621	0.1383	0.1741	-0.1727	0.0014	4.5017
	11-14	3.9332	0.3008	0.0995	-0.1690	-0.0694	4.1646
	95-14	-0.6730	0.0355	-0.1551	0.0698	-0.0853	-0.7228
	90-93	30.2612	3.6158	1.1312	-0.8766	0.2546	34.1316
	93-96	-3.1404	-0.4212	-0.4845	0.0615	-0.4230	-3.9846
	96-99	8.0090	-0.9436	0.2368	-0.6930	-0.4562	6.6092
	99-02	-5.3083	0.1089	-0.2611	-0.1566	-0.4176	-5.6170
	02-05	-8.0501	-0.6620	-0.3569	0.6956	0.3387	-8.3734
	05-08	7.5790	0.4053	3.7667	-1.1189	2.6478	10.6321
Filipinler	08-11	14.5203	-0.9488	-0.0061	-1.0294	-1.0355	12.5360
	11-14	-10.7557	0.5277	-0.7055	0.0300	-0.6755	-10.9035
	95-14	0.9821	0.1309	0.0162	-0.9721	-0.9559	0.1571
	90-93	46.1222	-0.9912	5.2066	-2.8021	2.4045	47.5355
	93-96	21.5890	-1.1481	0.8550	-0.2487	0.6063	21.0472
	96-99	5.9064	0.2004	0.2285	-0.2489	-0.0204	6.0865
	99-02	-8.7620	-0.3621	-0.2301	0.7771	0.5470	-8.5771
	02-05	-5.9762	-0.3423	-0.2767	0.5222	0.2455	-6.0730
	05-08	1.2066	1.1345	-0.4930	-0.1014	-0.5944	1.7466
Hindistan	08-11	14.3185	0.4141	0.3216	-0.5662	-0.2445	14.4881
	11-14	-3.5444	-0.0482	0.0940	-3.1048	-3.0108	-6.6034
	95-14	7.0624	-0.3467	0.8324	-0.8192	0.0132	6.7290

Tablo 2.9. *Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
Malezya	90-93	2.4511	1.5335	-0.9483	-0.8182	-1.7665	2.2180	
	93-96	4.1225	-1.4393	-0.1016	-2.9552	-3.0568	-0.3736	
	96-99	9.0804	-0.2550	0.0069	-0.9795	-0.9726	7.8528	
	99-02	2.8032	0.8277	-0.0239	-0.2751	-0.2990	3.3318	
	02-05	3.8772	-0.9132	0.0736	-0.3986	-0.3250	2.6390	
	05-08	2.2436	0.0247	0.4936	-0.1967	0.2970	2.5652	
	08-11	4.3332	0.1100	0.2861	-0.0585	0.2276	4.6708	
	11-14	6.4464	-0.3923	0.4992	-0.0337	0.4655	6.5195	
	95-14	0.1970	0.2740	-0.0700	-0.1705	-0.2405	0.2305	
	90-93	5.9526	-0.1192	-0.0253	-1.0325	-1.0578	4.7756	
	93-96	2.4261	-0.3651	1.2220	0.4116	1.6336	3.6945	
	96-99	10.5380	0.4833	1.5223	0.0530	1.5753	12.5967	
	99-02	-11.9334	0.5248	-0.6165	0.0092	-0.6073	-12.0159	
	Tayland	02-05	1.1923	0.2190	0.2878	0.3979	0.6857	2.0970
05-08		1.9382	1.8357	0.2073	-0.2909	-0.0836	3.6902	
08-11		1.3677	-0.3664	0.0427	0.0313	0.0741	1.0754	
11-14		-3.8992	-0.1464	-0.1587	0.0965	-0.0622	-4.1078	
95-14		4.8531	-0.3094	0.8247	-0.2857	0.5389	5.0826	
90-93		9.4931	0.1884	1.1526	-0.1173	1.0353	10.7168	
93-96		-3.0341	-0.8078	0.0119	0.4540	0.4659	-3.3760	
96-99		-0.9318	-0.7542	0.0835	0.0264	0.1099	-1.5760	
99-02		6.2269	0.7647	-0.0540	-0.1757	-0.2297	6.7619	
02-05		7.7439	-1.2063	0.3181	-0.2938	0.0244	6.5620	
05-08		0.7028	0.5992	-0.4328	-0.1437	-0.5765	0.7255	
08-11		5.1839	0.3155	0.1588	-0.1955	-0.0367	5.4627	
11-14		3.2105	0.3984	0.2557	-0.0586	0.1971	3.8060	
Türkiye		95-14	21.5611	-0.1700	2.8143	-3.1025	-0.2882	21.1029
	90-93	-1.3261	0.8083	0.1851	-0.2877	-0.1025	-0.6203	
	93-96	19.6900	0.5567	0.0551	-6.1337	-6.0785	14.1682	
	96-99	8.1663	-0.9183	0.0857	-1.3503	-1.2646	5.9834	
	99-02	13.3478	0.2839	0.7360	-0.2741	0.4620	14.0937	
	02-05	18.4222	1.1600	1.5272	-0.5249	1.0023	20.5845	
	05-08	9.1902	2.2573	0.4922	-0.6091	-0.1169	11.3306	
	08-11	4.1795	-1.6015	0.0748	-0.1906	-0.1158	2.4622	
	11-14	5.5818	-0.5127	0.2255	-0.2598	-0.0343	5.0348	
	Vietnam	95-14	280.6645	0.0056	34.4483	-30.3290	4.1193	284.7894
		90-93	3.6094	-1.7124	-0.5289	0.1737	-0.3552	1.5418
		93-96	136.4988	-2.2291	16.1143	0.4718	16.5861	150.8559
		96-99	37.5140	0.5077	1.9499	-2.9204	-0.9705	37.0511

Tablo 2.9. *Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	76.0672	1.1700	3.1017	-3.6663	-0.5646	76.6726
	02-05	16.6308	-0.6093	1.0951	-0.5781	0.5170	16.5385
	05-08	14.4771	0.5620	2.9412	-0.9986	1.9425	16.9816
	08-11	12.0200	-0.9626	0.3862	-0.2346	0.1516	11.2091
	11-14	15.7342	-0.4599	0.7819	-0.4928	0.2891	15.5634

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

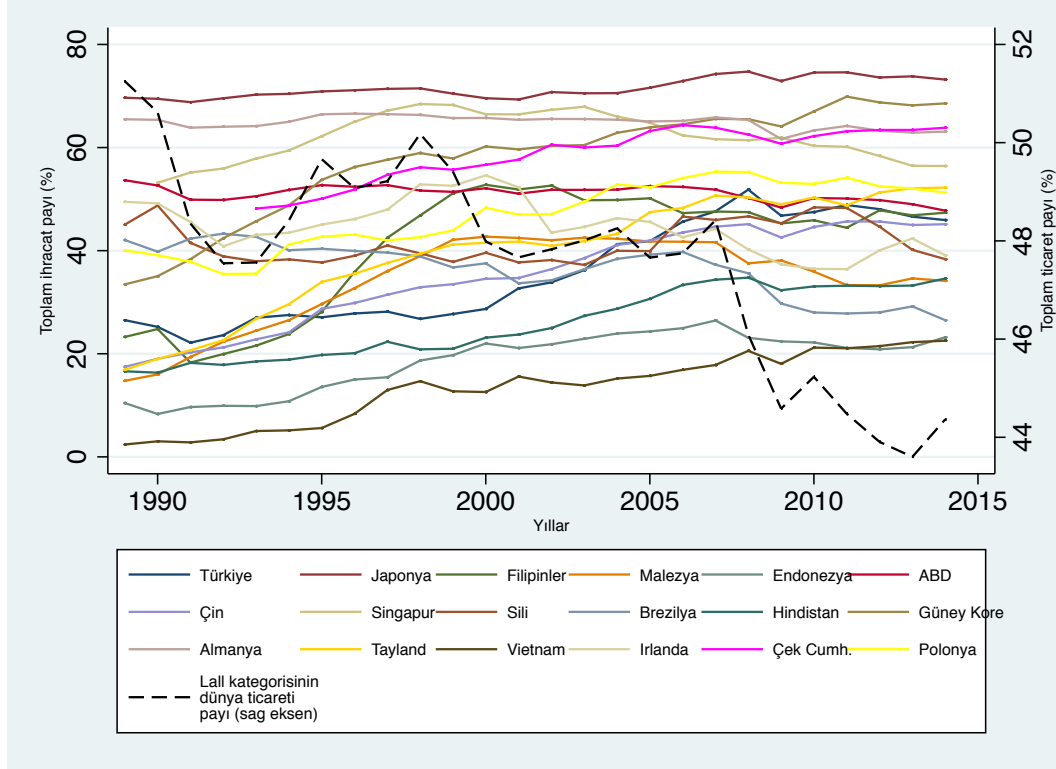
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Ek'e göre bu teknoloji yoğunluğu içinde fabrikasyon metaller ve makineler endüstrisinde en çok pazar payı elde eden 34 ülkeden beş tanesi yüksek gelirlidir. Ancak bunlar arasında uzmanlaştıkları ürünlerin dünya talebi artışından dolayı %1'den fazla toplam değişime katkı sağlayan ülke sayısı altıdır. Dünyada pazar payı artan ürünlerde de payını artırarak bu uyumdan dolayı toplam değişimi %1'den fazla artıran ülke sayısı ise dokuzdur. Paralel bir şekilde, hızlı bir pazar kaybı yaşayan bir tanesi yüksek gelirli (Suudi Arabistan) toplam 13 ülkede rekabet edebilirlik bileşeni bu kaybı açıklayan en önemli bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.5. Orta teknoloji mallar

Şekil 2.21'e göre dünya ticaretinde payı yavaş bir trendle azalsa da, diğer bölümlerde göreceğimiz gibi halen en yüksek paya sahip olan orta teknoloji mallar içerisinde en yüksek yer kaplayan başlıca ana sektörler ulaştırma ekipmanları, kimya ve fabrikasyon metaller ile makinelerdir. Bu kategori altındaki endüstrilerde küresel iş bölümü yüksek düzeyde yaşansa da, yukarıda belirtildiği gibi ileri ve geri bağlantıların yüksekliği kalkınmasını geçmişte tamamlayan ülkelerin bu sektörlerin üretiminin farklı aşamalarında varlıklarını sürdürmelerini zorunlu kılmaktadır.

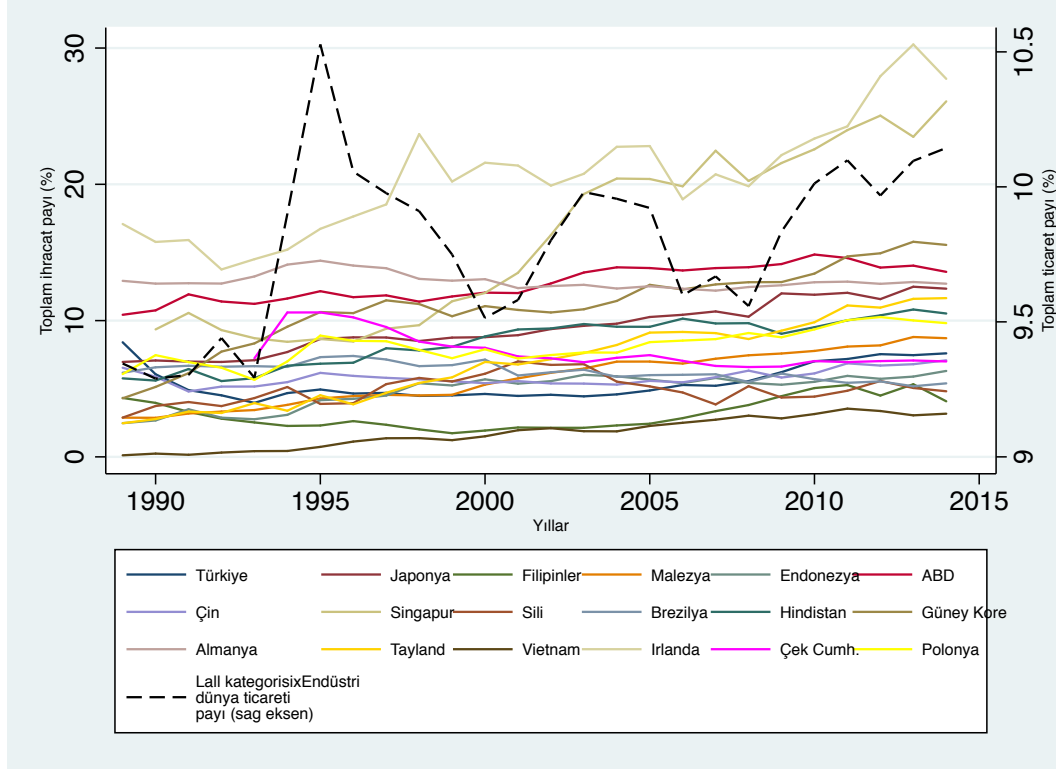

Şekil 2.21. Orta teknoloji malların seçili ülkelerin toplam ihracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

2.2.5.1. Madencilik ve taş ocakçılığı (enerji üreten materyaller dışında), kimya, kauçuk-plastik ve ametal mineraller

Bu endüstri grubunun dünya ticareti payının %9 ile %10,5 bandı arasında hafif bir artış eğilimine sahip olduğunu Şekil 2.22’de görebiliriz. Birincil malların kimya, plastik ve ametal mineraller ana sektörü ile kıyasladığımızda (Şekil 2.16) bu teknoloji yoğunluğundaki ana sektör oldukça yüksek bir paya sahiptir. Ele aldığımız ülkelerin toplam ihracat paylarında bu ana sektörün payını incelediğimizde de İrlanda ve Singapur’un dönem boyunca artan ve en yüksek paya sahip olduğunu açıkça gözlemleyebiliriz. Ayrıca, diğer ülkelerin de %15’in altında, ve Tayland ile Güney Kore dışında hafif artan bir trendi olduğu görülebilir.

Şekil 2.22. Orta teknoloji Mallar İçerisindeki Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Bu ana sektörü CMS analizi ışığında incelediğimizde de yüksek ihracatlı ülkeler arasında Güney Kore ve Çin pazar payını her dönem artırırken diğerleri neredeyse her dönem büyük ölçüde rekabet edebilirlik etkisinin etkisiyle azaltmıştır. Ayrıca bunlar arasında yalnızca Güney Kore bazı dönemlerde uzmanlaştığı ürünlerin dünya talebindeki artışın önemli bir katkısını görmüştür. Bunun dışında mal bileşimi ve uyum etkilerinin %1'den fazla olduğu başka bir ülke yoktur. Diğer ülkeler içerisinde de Brezilya dışında tüm ülkeler çoğu dönemde pazar paylarını artırmışlardır. Ancak bunlar içerisinde uyum etkisi en az üç dönemde %1'den daha fazla olan ülkeler İrlanda ve Singapur'dur. Bu uyum performansı talebi artan mallardaki pazar payını da eş zamanlı olarak artırmasından kaynaklanmaktadır. Yine bir çok dönemde uzmanlaştıkları malların dünya talebi artışından dolayı %1'den fazla pazar payını artıran ülkeler İrlanda Şili ve Endonezya'dır.

Tablo 2.10. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
ABD	95-14	-1.0904	0.0898	-0.2870	0.1131	-0.1739	-1.1745	
	90-93	9.9584	0.9407	1.0774	-0.8967	0.1807	11.0799	
	93-96	-4.1692	0.4160	-0.5156	0.1762	-0.3394	-4.0927	
	96-99	1.4419	0.7308	0.0599	-0.0699	-0.0101	2.1626	
	99-02	-2.5328	-0.1611	-0.2889	0.2847	-0.0043	-2.6981	
	02-05	-4.1356	-0.3139	-0.2285	0.2622	0.0337	-4.4158	
	05-08	-1.8658	0.4564	-0.5722	-0.0001	-0.5722	-1.9816	
	08-11	-1.5974	0.1363	-0.2186	-0.0316	-0.2502	-1.7112	
	11-14	-0.2009	0.1238	-0.0820	0.0281	-0.0539	-0.1310	
	Almanya	95-14	-1.2527	-0.1176	-0.2092	0.2666	0.0574	-1.3129
90-93		-10.9664	-1.6503	-0.9257	1.2177	0.2920	-12.3246	
93-96		-3.0957	-1.0429	-0.1112	0.3515	0.2403	-3.8983	
96-99		-2.2559	0.4210	-0.3858	0.0110	-0.3749	-2.2098	
99-02		-0.9995	-0.2157	-0.2329	-0.0021	-0.2351	-1.4502	
02-05		-0.1361	-0.7535	-0.0841	0.1535	0.0694	-0.8202	
05-08		0.0378	-0.6071	-0.0513	-0.1378	-0.1891	-0.7584	
08-11		-2.5371	-0.4363	-0.2443	0.1046	-0.1397	-3.1130	
11-14		-0.8058	0.8652	-0.1522	-0.1226	-0.2747	-0.2154	
Çek Cumhuriyeti		95-14	2.8069	0.1087	0.2882	-0.4221	-0.1338	2.7818
	93-96	57.9156	1.6018	5.0562	-3.5753	1.4809	60.9983	
	96-99	-0.4995	-1.2922	-0.0621	0.2065	0.1444	-1.6473	
	99-02	5.0925	0.3870	-0.1088	-0.2911	-0.3999	5.0797	
	02-05	4.4777	0.4566	0.3232	-0.2293	0.0940	5.0283	
	05-08	3.4559	-0.1513	0.0040	-0.2123	-0.2082	3.0964	
	08-11	1.1662	-0.5371	0.0567	-0.2149	-0.1582	0.4709	
	11-14	1.9181	1.2644	-0.0701	-0.5563	-0.6264	2.5562	
	Güney Kore	95-14	5.1550	-0.0052	1.3221	-0.9301	0.3920	5.5417
		90-93	12.6881	-0.1856	-0.4376	-2.2958	-2.7333	9.7691
93-96		1.9047	1.2332	-0.0365	-0.3336	-0.3701	2.7678	
96-99		6.5869	-1.9769	0.1145	-0.7950	-0.6805	3.9295	
99-02		1.8004	1.7441	0.0368	-0.1272	-0.0903	3.4541	
02-05		3.8280	3.8007	0.5892	-0.1449	0.4443	8.0730	
05-08		1.9365	-1.3279	0.5302	-0.2108	0.3194	0.9281	
08-11		4.8921	1.9818	0.2326	-0.2858	-0.0532	6.8207	
11-14		4.4675	-1.9872	0.2742	-0.1106	0.1636	2.6439	
İrlanda		95-14	0.0308	1.0494	1.6281	0.4853	2.1134	3.1937
	90-93	43.9639	4.9319	10.9443	-1.5797	9.3646	58.2604	

Tablo 2.10. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	93-96	0.5800	0.3991	1.3796	0.5756	1.9551	2.9342
	96-99	5.5015	9.3611	2.7424	0.1885	2.9309	17.7935
	99-02	0.9920	2.5634	3.0440	1.4895	4.5336	8.0890
	02-05	1.6353	-4.2994	0.3020	0.2607	0.5627	-2.1014
	05-08	-9.2748	-4.8586	-0.4018	3.1435	2.7417	-11.3917
	08-11	1.3924	1.3141	0.4656	0.4174	0.8830	3.5895
	11-14	0.0934	3.4884	0.0351	0.3496	0.3847	3.9665
	95-14	-1.2024	-0.4209	-0.1938	0.1443	-0.0495	-1.6729
	90-93	-5.2822	-0.0504	-0.7374	0.1060	-0.6314	-5.9640
	93-96	-5.1396	0.3822	-0.6453	0.2557	-0.3896	-5.1470
	96-99	-0.2826	-0.1202	-0.3004	-0.0792	-0.3796	-0.7824
Polonya	99-02	-1.2829	0.0278	-0.3009	-0.1001	-0.4010	-1.6562
	02-05	-0.5562	-0.2051	-0.1786	-0.0470	-0.2256	-0.9869
	05-08	-2.5720	-1.4722	-0.0859	0.0446	-0.0413	-4.0855
	08-11	0.2821	1.4246	-0.2317	-0.0911	-0.3227	1.3840
	11-14	-3.3141	-0.6564	-0.3741	-0.0239	-0.3980	-4.3685
	95-14	8.1837	-0.4632	1.9828	-0.6030	1.3797	9.1002
	90-93	-3.8777	0.8283	-1.4644	0.2335	-1.2309	-4.2803
	93-96	35.4255	5.3908	4.3279	-1.0909	3.2371	44.0533
	96-99	-0.1933	-3.5064	0.0823	0.7814	0.8636	-2.8360
	99-02	9.8909	0.0149	0.4000	-0.1734	0.2265	10.1323
	02-05	13.0496	0.7810	0.8517	-0.6536	0.1981	14.0287
Sili	05-08	12.2451	1.5244	0.4544	-0.4172	0.0373	13.8068
	08-11	3.3563	-1.5122	0.3434	-0.0001	0.3433	2.1874
	11-14	3.1008	0.7319	0.1814	-0.4013	-0.2199	3.6128
	95-14	2.5598	0.9239	1.0249	-0.6142	0.4106	3.8944
	90-93	-4.1665	3.1873	-6.6855	0.2175	-6.4680	-7.4472
	93-96	-2.0719	1.0997	-0.5073	-0.0731	-0.5804	-1.5526
	96-99	9.4888	1.4735	0.1676	-0.9399	-0.7723	10.1901
	99-02	8.2839	1.7900	0.5524	-3.6599	-3.1075	6.9663
	02-05	3.9446	1.4961	-0.6906	-0.5159	-1.2065	4.2341
	05-08	-2.8870	6.5876	-0.8655	-0.1553	-1.0208	2.6798
	08-11	1.5957	-2.0490	0.0076	-0.5147	-0.5072	-0.9605
Singapur	11-14	-1.4261	-0.4059	-0.2722	-0.5039	-0.7761	-2.6081
	95-14	2.6379	-0.1623	2.1323	0.2749	2.4072	4.8827
	90-93	-4.6513	0.8390	-0.9924	0.0995	-0.8929	-4.7051
	93-96	-1.2591	-2.5308	0.1836	0.3367	0.5203	-3.2696

Tablo 2.10. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
Brezilya	96-99	6.6052	-1.0116	1.0628	-0.2131	0.8497	6.4433	
	99-02	7.9311	0.2213	0.8723	-0.4060	0.4664	8.6188	
	02-05	0.9414	1.1171	0.9853	0.8492	1.8345	3.8931	
	05-08	-1.7020	-2.9014	0.2930	0.6188	0.9118	-3.6915	
	08-11	3.2362	2.0894	1.5889	0.1233	1.7122	7.0378	
	11-14	0.3631	-0.0075	0.5878	0.9291	1.5169	1.8725	
	95-14	-0.0507	-0.2050	0.0236	0.3182	0.3418	0.0861	
	90-93	-5.5043	-1.0394	-0.4727	0.6740	0.2013	-6.3425	
	93-96	-4.6694	-0.2223	-0.7031	0.3123	-0.3908	-5.2825	
	96-99	-1.2402	-1.8220	-0.3311	-0.0441	-0.3751	-3.4374	
	99-02	0.5474	-0.9567	-0.0035	0.3374	0.3339	-0.0754	
	02-05	5.7599	0.5459	0.6202	-0.3085	0.3117	6.6176	
	05-08	0.5132	0.6355	-0.2010	-0.5568	-0.7578	0.3910	
	08-11	0.6036	1.8292	-0.1654	0.0982	-0.0672	2.3657	
Çin	11-14	-4.3456	-0.3139	-0.3388	-0.0896	-0.4284	-5.0878	
	95-14	17.1250	-0.3828	1.7445	-3.7671	-2.0226	14.7196	
	90-93	56.6772	3.5891	12.9481	-3.7506	9.1974	69.4637	
	93-96	5.5282	-1.0428	0.1830	-0.6154	-0.4324	4.0530	
	96-99	4.4604	0.8911	-0.0142	-0.4447	-0.4590	4.8925	
	99-02	12.5298	-1.5041	0.3151	-1.1767	-0.8615	10.1642	
	02-05	14.4621	-2.3022	0.7307	-1.9297	-1.1990	10.9609	
	05-08	11.7467	-0.4038	1.2361	-0.7518	0.4843	11.8272	
	08-11	5.9498	-0.9066	0.5567	-0.3030	0.2537	5.2970	
	11-14	5.8445	-0.2349	0.5049	-0.2634	0.2415	5.8511	
	Endonezya	95-14	3.7252	0.0297	0.4470	-0.8383	-0.3912	3.3637
		90-93	-6.1717	7.0441	-2.7448	-0.2747	-3.0196	-2.1471
		93-96	8.9357	1.0596	1.2173	-0.5006	0.7167	10.7120
		96-99	12.7365	-4.1214	0.0743	-1.7856	-1.7113	6.9038
99-02		0.8633	2.1375	-0.3085	-0.2257	-0.5342	2.4666	
02-05		-2.3878	1.3902	-0.5777	0.0183	-0.5594	-1.5570	
05-08		-0.4839	0.7912	1.1286	0.1956	1.3242	1.6315	
08-11		7.4030	1.1351	1.2262	-0.2442	0.9821	9.5201	
11-14		-1.5183	-0.7267	-0.0602	-0.0867	-0.1469	-2.3919	
Filipinler		95-14	3.1527	0.5162	0.7222	-0.6731	0.0491	3.7180
		90-93	1.1856	0.0479	1.2879	0.4901	1.7780	3.0115
		93-96	-0.4412	0.9768	-0.5615	-0.1136	-0.6752	-0.1396
		96-99	0.2649	0.5031	-0.1362	-0.3240	-0.4602	0.3078

Tablo 2.10. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hindistan	99-02	7.5364	-0.4781	0.0771	-0.3135	-0.2364	6.8218
	02-05	-4.6565	-0.9043	0.1740	0.7267	0.9007	-4.6602
	05-08	5.0344	4.8802	-0.0294	-0.5365	-0.5659	9.3487
	08-11	7.4817	1.5140	0.4376	-0.8473	-0.4097	8.5860
	11-14	3.8653	-1.2713	0.0954	-4.5689	-4.4735	-1.8794
	95-14	16.0172	-0.8252	1.9875	-5.0044	-3.0169	12.1752
	90-93	-4.5003	1.8993	-2.1547	-0.4803	-2.6350	-5.2360
	93-96	6.6395	-1.9183	0.6772	-1.0114	-0.3342	4.3870
	96-99	9.6441	-0.8552	0.1349	-1.5247	-1.3898	7.3992
	99-02	12.3204	-2.1350	0.9565	-1.1686	-0.2120	9.9734
Malezya	02-05	7.8597	-1.2892	0.3767	-1.2113	-0.8346	5.7359
	05-08	11.8163	-2.0478	0.7652	-2.8219	-2.0567	7.7117
	08-11	5.4858	1.5519	0.1598	-0.2634	-0.1036	6.9340
	11-14	2.4080	0.4457	0.1680	-0.1091	0.0588	2.9125
	95-14	4.0155	0.0961	0.6074	-1.0245	-0.4170	3.6946
	90-93	10.2494	2.9756	-0.6901	-2.4451	-3.1352	10.0898
	93-96	6.7259	2.1246	0.1794	-0.4813	-0.3019	8.5485
	96-99	1.1922	-0.8740	0.1609	-0.2100	-0.0491	0.2691
	99-02	9.0357	1.2973	0.7882	-0.4639	0.3243	10.6573
	02-05	1.0776	2.3203	-0.1224	-0.1863	-0.3087	3.0893
Tayland	05-08	0.3918	0.1904	-0.1409	-0.2355	-0.3764	0.2058
	08-11	1.0403	0.2665	-0.2461	-0.0223	-0.2684	1.0384
	11-14	3.1660	-0.2474	0.0636	-0.6398	-0.5762	2.3425
	95-14	8.2807	-0.0608	1.9805	-1.4974	0.4831	8.7030
	90-93	11.2961	2.1047	1.9566	-0.1989	1.7577	15.1585
	93-96	-2.4465	-1.2129	-0.1668	0.7020	0.5352	-3.1242
	96-99	19.3038	-1.0235	0.4301	-1.8855	-1.4554	16.8249
	99-02	6.1934	1.2752	0.5527	-0.2499	0.3027	7.7713
	02-05	5.8221	3.2517	0.7718	-0.0686	0.7032	9.7771
	05-08	2.0610	-1.6167	0.0040	-0.5635	-0.5595	-0.1152
Türkiye	08-11	10.0583	1.3575	0.7949	-0.3492	0.4457	11.8615
	11-14	1.9772	-0.3292	0.2348	0.0892	0.3240	1.9719
	95-14	12.0504	0.2549	1.1691	-2.3345	-1.1653	11.1400
	90-93	-14.9261	1.0397	-1.3835	1.0832	-0.3004	-14.1868
	93-96	-0.4032	-0.6590	0.1279	0.3534	0.4813	-0.5809
	96-99	4.3640	-0.0936	-0.2158	-0.3661	-0.5819	3.6885
99-02	5.9356	0.1811	-0.0773	-0.4884	-0.5657	5.5510	

Tablo 2.10. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Vietnam	02-05	11.8359	-0.5296	-0.0066	-0.6539	-0.6605	10.6459
	05-08	12.7428	-0.3157	0.9494	-0.9231	0.0263	12.4534
	08-11	5.8594	-1.2354	0.1201	-0.4910	-0.3709	4.2532
	11-14	5.7358	1.2495	0.4423	-0.1919	0.2503	7.2357
	95-14	128.2037	0.2920	20.4310	-13.7175	6.7135	135.2092
	90-93	-3.9343	1.2958	0.3070	0.6480	0.9549	-1.6836
	93-96	92.3656	-1.1297	-0.7918	-15.9408	-16.7327	74.5032
	96-99	20.0880	-0.1820	1.0230	-3.0922	-2.0692	17.8369
	99-02	51.2025	1.2312	1.1879	-3.5313	-2.3434	50.0903
	02-05	15.8182	-3.0923	0.4941	-1.4897	-0.9956	11.7303
	05-08	21.9737	-0.0539	1.9453	-1.2490	0.6962	22.6160
	08-11	14.3447	-0.4120	0.9927	-2.5757	-1.5830	12.3497
	11-14	14.9680	0.2523	1.1297	-1.7823	-0.6525	14.5678

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

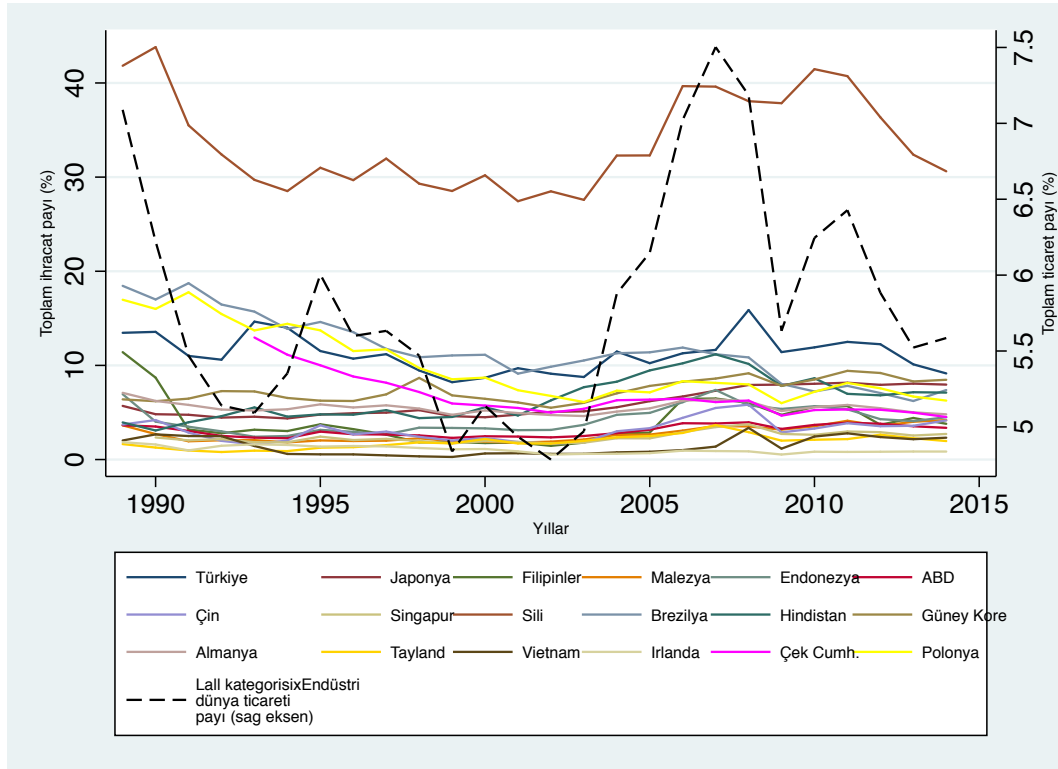
uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Bu ana endüstride son on yılda en çok pazar payı artıranların görülebildiği CMS modelinde ise 50 ülkenin yılda ortalama %5'ten daha fazla payını artırdığını Ek'teki bulguları inceleyerek söyleyebiliriz. Bu ekonomilerin yalnızca dördü yüksek gelirli olup bunlardan yalnızca Litvanya mal bileşimi etkisi ve Birleşik Arap Emirlikleri büyüme uyum etkisi yoluyla %1'den daha fazla kazanç elde etmiştir. Orta ve düşük gelirli ülkelerde ise birinci etkiden 12, ikinci etkiden 15 ülke %1'den daha fazla yararlanabilmiştir. 16 ülke ise dünya talebi düşen mallarda pazar payını artırdığından %1'den fazla oranda pazar payını yitirmiştir. %5'ten daha fazla oranda Pazar payını yitiren ülkelerde de Senegal dışında esas belirleyici rekabet edebilirlik etkisi olmuştur.

2.2.5.2. Madencilik (enerji üreten materyaller dışında) ve temel metaller

Orta teknoloji malların kimya, plastik ve ametaller endüstrilerinde olduğu gibi, burada da temel metaller ve metal cevheri endüstrileri ana sektörünün dünya ticaretinin birincil mallardaki aynı ana sektördekinden daha büyük olduğunu Şekil 2.23 ile Şekil 2.17'yi kıyaslayarak görebiliriz. Aynı şekilde bu endüstrinin dünya ticareti de düşük bir aralıkta

(%5-7,5) dalgalanmaktadır. Seçili ülkelerin toplam ihracatlarını incelediğimizde de Şili'nin bu endüstrilerdeki çok yüksek ihracat payı dikkat çekmektedir. Öte yandan, Brezilya ve Polonya dönem başlarında yüksek olan ihracat paylarını zaman içerisinde azaltarak diğer seçili ekonomilerle benzer seviyelere getirmişlerdir. Türkiye ise bu iki ülke kadar benzer bir seviyede olmasa da dönem başında yüksek olan seviyesini önce düşürmüştü ancak daha sonra yükseltmiştir. Son yıllarda Şili'den sonra toplam ihracatında bu endüstrilere en çok pay ayıran ikinci ekonomi konumundadır.

Şekil 2.23. Orta teknolojili Mallar İçerisindeki Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.11’de verilen CMS bulgularımız da yüksek düzeyde ihracat yapan ülkeler için Güney Kore ve Çin’in ele aldığımız çoğu dönemde ortalama yıllık pazar büyümesi cinsinden artışlar gösterdiğini, ancak Çin’in buna ek olarak en az üç dönemde uzmanlaştığı malların talebindeki %1’den daha fazla orandaki artışlardan dolayı da pazar payını artırdığını göstermektedir. Bu ülke aynı zamanda talebi artan mallarda da eş güdümlü olarak payını yine en az üç dönem artırmış, ancak talebi düşen mallarda da pay artışları geçirdiğinden bu durum küresel piyasalara uyumunu güçleştirmiştir. Diğer ülkeler arasında Şili, Polonya, Endonezya ve Filipinler bir çok dönemde rekabet

edebilirlik etkisinin yanında mal bileşimi etkisi yoluyla toplam pazar payını önemli düzeyde artırmıştır. Öte yandan, büyük çoğunlukla rekabet edebilirlik etkisiyle pazar payını artıran ülkeler durumunda yukarıdaki ülkelere Çek Cumhuriyeti, Hindistan, Malezya, Tayland, Türkiye ve Vietnam da eklenebilir.

Tablo 2.11. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-1.2215	0.5869	-0.4400	0.1261	-0.3139	-0.9485
	90-93	1.1459	0.0200	0.1434	-0.1573	-0.0138	1.1521
	93-96	-1.1069	0.0541	-0.2258	-0.1720	-0.3978	-1.4506
	96-99	-1.5280	1.7791	0.1805	0.1397	0.3202	0.5713
	99-02	-2.7673	-0.5400	-0.3637	-0.1929	-0.5566	-3.8639
	02-05	-3.4908	-2.5405	-0.0759	0.9760	0.9001	-5.1312
	05-08	-1.6151	0.4197	-0.2548	0.2409	-0.0139	-1.2094
	08-11	0.7925	2.2917	-0.6570	-0.5135	-1.1705	1.9138
	11-14	1.1587	0.9936	0.1477	-0.1305	0.0172	2.1695
Almanya	95-14	-1.2883	-0.1022	-0.2967	0.2118	-0.0849	-1.4754
	90-93	-11.8741	-0.5477	-1.3840	1.0961	-0.2878	-12.7096
	93-96	-4.3918	0.3947	-0.4988	0.1832	-0.3156	-4.3127
	96-99	-0.9384	0.3161	-0.1325	0.0180	-0.1145	-0.7368
	99-02	0.6074	0.2002	-0.5213	-0.3807	-0.9020	-0.0944
	02-05	-2.8397	-0.9385	-0.3376	0.2654	-0.0722	-3.8505
	05-08	-2.4390	0.1462	-0.5476	0.1598	-0.3877	-2.6805
	08-11	-0.7344	-0.1773	0.0469	0.0218	0.0687	-0.8430
	11-14	-1.5307	0.2909	-0.1278	0.0974	-0.0304	-1.2702
Çek Cumhuriyeti	95-14	0.0832	-0.0068	0.2170	0.0957	0.3126	0.3890
	93-96	13.4484	-0.8076	0.7588	-1.9336	-1.1748	11.4660
	96-99	-1.6235	-1.8211	0.2240	0.3432	0.5672	-2.8774
	99-02	3.8052	-0.1312	-0.1466	-0.3741	-0.5207	3.1532
	02-05	1.5984	3.3801	-0.6176	-0.3403	-0.9579	4.0206
	05-08	-1.4013	2.1568	-0.7786	0.2626	-0.5160	0.2395
	08-11	1.5542	-2.6345	0.2956	-0.4245	-0.1290	-1.2092
	11-14	3.8682	0.5585	-0.3722	-2.8016	-3.1737	1.2530
	Güney Kore	95-14	5.3897	-0.4203	1.0405	-0.9511	0.0894
90-93		5.8819	0.0708	-0.0313	-0.8092	-0.8405	5.1122
93-96		-9.2808	0.1125	-0.7606	0.6274	-0.1332	-9.3015
96-99		14.9639	-0.4227	0.7536	-1.8107	-1.0570	13.4842
99-02		-3.0183	-0.6046	-0.1700	-0.1558	-0.3258	-3.9487
02-05		5.6582	-0.2575	0.6416	-0.4339	0.2077	5.6084
05-08		1.2653	-1.9031	-0.0343	-0.0684	-0.1027	-0.7405
08-11		10.7496	0.1971	0.4101	-2.1870	-1.7769	9.1697
11-14		2.6200	-0.2411	0.1446	-0.5671	-0.4225	1.9564
İrlanda	95-14	-2.1965	0.0217	-0.2371	0.4039	0.1668	-2.0081
	90-93	62.5397	6.1718	9.8882	-2.8299	7.0582	75.7697
	93-96	-5.6687	-1.9376	-0.2622	0.5235	0.2613	-7.3450
	96-99	1.5415	0.4903	2.0123	0.0967	2.1090	4.1407

Tablo 2.11. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	-11.8646	-2.6023	-0.2442	2.1740	1.9298	-12.5371
	02-05	-4.5780	-1.2703	-0.1031	0.6190	0.5158	-5.3325
	05-08	-4.1187	-2.0689	-0.9945	0.0890	-0.9055	-7.0931
	08-11	2.2501	-2.2306	0.0621	-0.3768	-0.3147	-0.2952
	11-14	1.4293	4.1172	0.4602	0.0554	0.5156	6.0620
	95-14	-0.9964	0.2083	-0.5131	0.3616	-0.1515	-0.9396
	90-93	-1.8140	0.0458	-0.0690	0.0084	-0.0606	-1.8289
	93-96	-8.6784	-0.2911	-0.8079	0.7302	-0.0777	-9.0473
	96-99	2.3244	-0.7722	-0.2572	-0.3672	-0.6245	0.9278
	99-02	-1.0292	0.8153	-0.1729	0.0880	-0.0850	-0.2988
Polonya	02-05	-5.3545	1.1183	-0.8146	0.2154	-0.5992	-4.8354
	05-08	-1.7561	-0.2356	-0.5104	-0.0792	-0.5895	-2.5812
	08-11	4.0335	-0.1463	-0.5066	-0.6451	-1.1517	2.7356
	11-14	-1.0951	0.0213	-0.3337	-0.0952	-0.4289	-1.5027
	95-14	0.6867	0.4384	-0.0789	-0.0456	-0.1245	1.0006
	90-93	8.7090	0.4704	0.2464	-1.4854	-1.2389	7.9404
	93-96	11.5597	-2.2791	1.5627	-0.7847	0.7780	10.0586
	96-99	-1.7178	-2.3920	0.1521	0.4699	0.6220	-3.4878
	99-02	1.8198	-1.0042	-0.1351	-0.0485	-0.1835	0.6321
	02-05	0.9310	0.4891	0.2591	0.0159	0.2750	1.6950
Sili	05-08	3.3458	3.7718	0.0880	-0.2817	-0.1937	6.9239
	08-11	2.2853	0.6950	1.9605	0.4411	2.4016	5.3819
	11-14	1.8914	-1.9435	0.2083	-0.0916	0.1168	0.0648
	95-14	0.2016	1.9229	0.1542	0.0349	0.1891	2.3137
	90-93	-9.9216	-4.9699	-0.1251	1.5910	1.4659	-13.4255
	93-96	-0.8816	1.0860	-0.0797	-0.0331	-0.1128	0.0916
	96-99	3.9234	-3.8618	-0.0119	-0.3294	-0.3412	-0.2796
	99-02	0.1833	0.1800	-0.0016	-0.0059	-0.0075	0.3558
	02-05	3.2800	5.5868	1.5308	0.0417	1.5725	10.4393
	05-08	-0.6234	2.9311	-0.0994	-0.6476	-0.7470	1.5607
Singapur	08-11	-1.6061	12.9485	-1.1047	0.0200	-1.0846	10.2578
	11-14	-5.2615	-1.6068	-0.0020	0.4362	0.4343	-6.4340
	95-14	-1.4693	0.9487	-0.6885	-0.1450	-0.8335	-1.3540
	90-93	-3.9385	2.5976	-2.8925	0.3727	-2.5198	-3.8607
	93-96	2.0044	-0.7927	-0.0863	-0.0320	-0.1183	1.0934
	96-99	-5.5553	-0.3025	-0.2862	0.1716	-0.1146	-5.9724
	99-02	-3.3712	-0.4509	-0.1326	0.3723	0.2397	-3.5824
	02-05	-2.6307	-0.3115	-0.0673	0.5003	0.4330	-2.5093
	05-08	7.5319	1.4267	0.3657	-1.7199	-1.3542	7.6045

Tablo 2.11. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	-2.1220	1.8267	-1.3096	0.3530	-0.9565	-1.2519
	11-14	0.1481	0.7043	0.1509	-0.0687	0.0822	0.9346
	95-14	-1.7363	-0.4965	-0.0013	0.7225	0.7212	-1.5116
	90-93	-6.0201	3.7518	-1.9206	0.0528	-1.8678	-4.1361
	93-96	-11.3361	-0.2654	-0.9501	0.9400	-0.0101	-11.6116
	96-99	-2.3533	-1.8742	0.2206	0.2402	0.4608	-3.7667
	99-02	-1.4388	0.9405	0.1380	-0.0783	0.0597	-0.4385
	02-05	2.0639	2.7569	-0.5545	-0.0474	-0.6019	4.2189
	05-08	-3.5618	-0.2258	-0.6731	0.1377	-0.5354	-4.3230
Çin	08-11	-0.0064	-2.0816	-0.5865	0.0379	-0.5487	-2.6366
	11-14	-3.4549	0.4668	0.1147	0.5779	0.6927	-2.2955
	95-14	13.9169	-0.4071	4.1165	-2.3336	1.7829	15.2928
	90-93	21.5770	5.4459	-1.7868	-4.4141	-6.2009	20.8221
	93-96	19.8899	-0.2322	2.1479	-1.9914	0.1565	19.8143
	96-99	2.2270	-2.4989	0.8859	0.7067	1.5926	1.3207
	99-02	6.7706	-1.6340	-0.2419	-0.0141	-0.2559	4.8807
	02-05	30.7223	1.3532	2.9077	-2.0172	0.8905	32.9660
	05-08	20.2351	0.5194	4.2535	-0.9406	3.3129	24.0674
Endonezya	08-11	-4.1470	-2.6134	-0.4388	1.6971	1.2583	-5.5022
	11-14	10.1054	2.4194	1.9285	-0.5022	1.4262	13.9511
	95-14	1.9152	-0.2534	1.0504	0.1705	1.2209	2.8827
	90-93	-8.4873	-3.6324	-0.2159	1.2281	1.0123	-11.1074
	93-96	2.4317	-1.7583	0.1798	0.5625	0.7423	1.4157
	96-99	14.1912	-4.0372	0.3563	-2.1093	-1.7530	8.4010
	99-02	-0.4725	-0.7387	-0.4339	0.3382	-0.0957	-1.3070
	02-05	1.3021	3.3099	0.6533	0.1736	0.8269	5.4389
	05-08	2.2144	1.0067	-0.2233	-1.4393	-1.6627	1.5585
Filipinler	08-11	1.4480	5.4493	1.0692	-0.2204	0.8488	7.7460
	11-14	-2.5462	-2.5030	0.2165	-0.1285	0.0880	-4.9612
	95-14	-1.6514	1.8239	-0.6119	-0.2762	-0.8882	-0.7157
	90-93	-3.8417	-4.4438	-0.1593	0.5974	0.4380	-7.8475
	93-96	0.9808	1.0919	-0.0073	-0.3202	-0.3275	1.7452
	96-99	-3.2917	-3.4722	0.2413	0.2258	0.4671	-6.2968
	99-02	-6.8216	-1.6507	-0.0729	0.8591	0.7862	-7.6861
	02-05	5.2416	3.1016	0.1908	-0.6878	-0.4970	7.8462
	05-08	12.9912	2.3335	0.4772	-2.5223	-2.0450	13.2796
Hindistan	08-11	-7.2684	11.4188	-2.9057	0.0319	-2.8737	1.2767
	11-14	1.9412	-1.4344	0.0107	-2.7308	-2.7200	-2.2132
	95-14	12.6007	-0.3543	1.9482	-1.9570	-0.0088	12.2375

Tablo 2.11. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	12.5018	9.1746	-2.0189	0.0465	-1.9725	19.7039
	93-96	-7.5576	1.3463	-1.4246	0.9721	-0.4525	-6.6639
	96-99	4.8183	-2.0061	1.4436	-0.4324	1.0113	3.8235
	99-02	17.0148	-1.2342	2.5510	0.5834	3.1344	18.9149
	02-05	13.0727	-0.9457	0.9242	-0.5814	0.3428	12.4699
	05-08	3.9208	-1.3480	0.6977	-1.3028	-0.6052	1.9677
	08-11	0.3860	-1.3485	0.2739	-0.6402	-0.3662	-1.3287
	11-14	6.6443	0.4906	0.4487	-0.2245	0.2242	7.3592
	95-14	4.5832	0.2908	0.4299	-1.2149	-0.7850	4.0891
	90-93	-3.2182	1.1815	-1.2409	1.5023	0.2613	-1.7754
Tayland	93-96	-2.6938	0.2551	-1.0037	0.4240	-0.5797	-3.0183
	96-99	4.1379	-1.3628	0.7239	0.0650	0.7889	3.5640
	99-02	-1.3297	-1.3874	1.4109	0.3101	1.7210	-0.9961
	02-05	4.5317	-2.6512	0.7489	-0.7391	0.0097	1.8902
	05-08	2.5898	0.5352	0.0087	-2.0789	-2.0701	1.0549
	08-11	8.4251	1.6926	0.9447	-0.5793	0.3654	10.4831
	11-14	10.2628	-1.1409	-0.0733	-3.5988	-3.6721	5.4498
	95-14	5.1016	-0.2362	0.7251	-1.1782	-0.4532	4.4123
	90-93	-2.2713	-2.1137	-0.1562	0.9417	0.7854	-3.5996
	93-96	11.9650	-1.2910	-0.0665	-1.2513	-1.3178	9.3562
Türkiye	96-99	14.5990	-0.0217	1.3611	-1.0337	0.3274	14.9047
	99-02	2.6681	-2.2622	-0.1059	0.0364	-0.0695	0.3365
	02-05	4.9742	-0.6404	1.5948	-0.1505	1.4443	5.7781
	05-08	0.6186	-0.0231	-0.0383	-0.0451	-0.0834	0.5122
	08-11	-2.2548	0.6567	-0.5350	-0.1085	-0.6435	-2.2416
	11-14	1.7482	0.5428	-0.1885	-0.2797	-0.4682	1.8228
	95-14	3.3357	0.5502	0.2755	-0.7133	-0.4379	3.4481
	90-93	-10.4527	10.1724	-2.0267	0.4810	-1.5457	-1.8259
	93-96	-5.4303	-7.7689	-0.3481	0.9773	0.6292	-12.5700
	96-99	0.6481	-1.9137	0.2033	0.5710	0.7743	-0.4913
Vietnam	99-02	8.4394	-0.2460	2.3015	-0.0913	2.2102	10.4036
	02-05	0.4454	2.6216	-0.2378	0.1918	-0.0459	3.0211
	05-08	8.4064	6.0607	3.6635	-0.1466	3.5169	17.9840
	08-11	0.1235	-7.2738	0.1237	0.8047	0.9284	-6.2219
	11-14	-1.8970	1.0900	-0.8340	0.7841	-0.0499	-0.8569
	95-14	26.3150	1.0238	2.3677	-6.2566	-3.8889	23.4500
	90-93	41.5678	0.3483	0.1538	-10.8787	-10.7250	31.1912
	93-96	-10.8180	-5.2385	-0.1400	1.9496	1.8097	-14.2468
	96-99	-8.0321	-2.9472	0.1308	1.5796	1.7104	-9.2689

Tablo 2.11. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	43.2664	-1.4378	-0.0892	-2.6992	-2.7885	39.0402
	02-05	9.8953	-0.7715	0.7929	-0.9904	-0.1974	8.9264
	05-08	97.4922	0.2644	8.5678	-6.3095	2.2583	100.0149
	08-11	9.3351	-3.0799	0.5088	0.3130	0.8218	7.0770
	11-14	15.1605	2.1397	1.2842	-0.5499	0.7343	18.0345

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

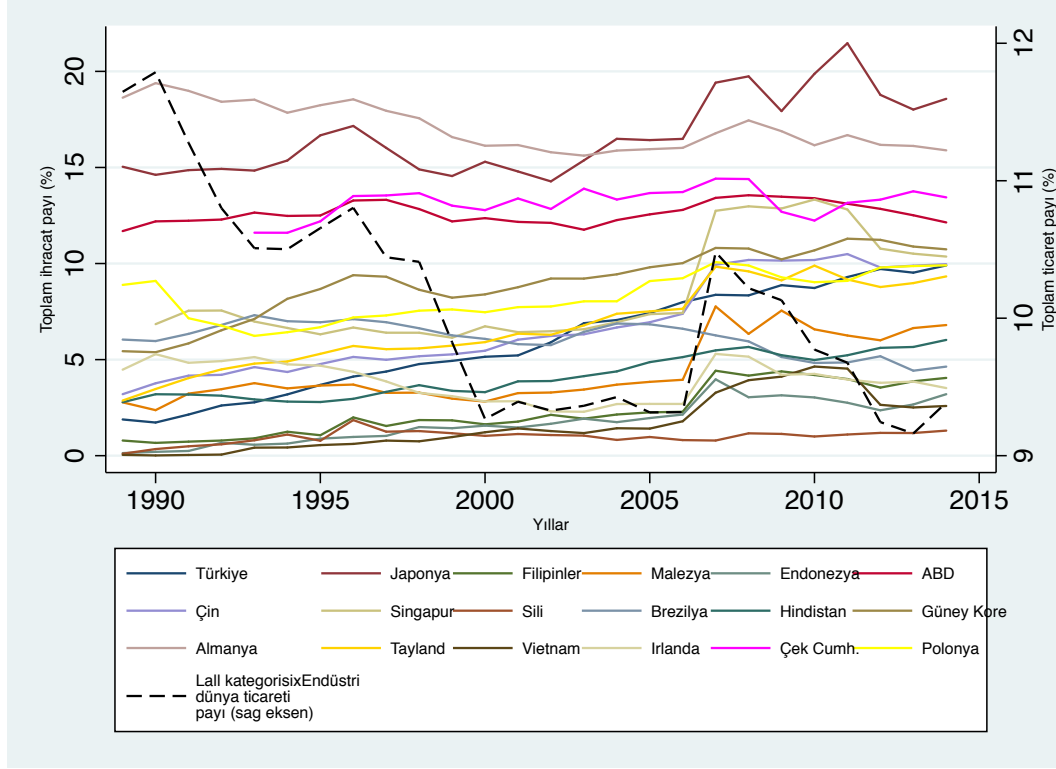
uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Ek'e göre bu ana sektörde en çok pazar payı elde eden otuz beş ülkeden üçü yüksek gelirlidir. Bu yüksek gelirli ekonomiler arasında Hong Kong rekabet edebilirlik etkisine ek olarak mal bileşimi ve büyüme uyumu etkisi yoluyla pazar payını artırabilmiştir. Daha düşük gelirli ülkelerde de 26 ülke yıllık ortalama %1'den fazla oranda mal bileşimi etkisi yoluyla pazar payını artırmıştır. Büyüme uyumu etkisi yoluyla pazar payını %1'den daha fazla artıran ülke sayısı da 28'dir. Ek olarak, pazar payını yine son on yılda en hızlı düşüren ekonomilerde de başlıca etmen rekabet edebilirlik etkisi olmakla birlikte, Çad dışında mal bileşimi etkisi de büyük ölçüde negatif etkide bulunmuştur. Yine bu ülkelerden bazılarında durağanlık uyumu etkisi talebi düşen mallarda aynı anda pazarı düşürme yoluyla pozitif olmasına rağmen bu pazar kaybını önleyememiştir.

2.2.5.3. Fabrikasyon metaller ve makineler

Fabrikasyon metaller ve makinaların orta düzey teknoloji yoğunluğuna sahip endüstrilerinin dünya ticareti payı, Şekil 2.24'e göre azalma eğiliminde olsa da düşük teknoloji yoğunluğundaki ürünlere göre halen daha fazladır (Şekil 2.20). Elimizdeki seçili ülkelerin bu ana endüstride ne kadar uzmanlaştıklarını görebilmek için toplam ihracat paylarına baktığımızda her ülkenin farklı derecelerde bu ana endüstriye pay ayırdığını görebiliriz. Almanya bu ülke grubu içerisinde 2003 yılına kadar en yüksek paya sahipken, daha sonra Japonya daha fazla paya sahip olmuştur. Bunları takip eden Çek Cumhuriyeti ile ABD sabit bir seyre sahiptir. Türkiye, Güney Kore, Çin Tayland ve Singapur da dönem başında düşük düzeylerden istikrarlı bir çıkışla %10 seviyesine

gelmiştir. Son olarak diğer ülkeler daha çok buldukları seyirde kalmaya devam etmişlerdir.

Şekil 2.24. Orta teknolojili Mallar İçerisindeki Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.1’te sunulan CMS modeli bulgularından ihracatı yüksek olan ülkelerde Güney Kore ve Çin’in pazar payını çoğu dönemde yükselttiklerini diğerlerinin ise rekabet edebilirlik etkisinin negatif ve en dominant etkisinden dolayı pazar paylarını yitirdiklerini söyleyebiliriz. Diğer ülkelerin bulgularında da, Brezilya hariç tüm ülkeler pazar paylarını artırdığını görebiliriz. Yukarıdaki tüm örneklerde olduğu gibi bu artışlardaki başlıca bileşen rekabet edebilirlik etkisidir. Ancak bunlar arasında en az üç dönem boyunca toplam pazar payı değişimine %1’den daha fazla oranda uzmanlaştığı malın dünya talep artışından dolayı katkıda bulunan tek ülke Şili’dir. Malezya ve Şili de yine en az üç dönemde dünyada talebi artan mallarda pazar paylarını artırarak bu dönemlerde yılda ortalama %1’den daha yüksek oranlarda toplam değişime katkıda bulunmuşlardır.

Tablo 2.12. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-1.5988	0.3461	-0.4476	0.3350	-0.1126	-1.3654
	90-93	12.3784	3.4888	1.5502	-1.2339	0.3162	16.1835
	93-96	-2.6034	0.2731	-0.1992	0.1542	-0.0450	-2.3753
	96-99	0.5895	0.6583	0.0488	-0.0392	0.0095	1.2574
	99-02	-3.9091	0.4113	-0.2185	0.2009	-0.0176	-3.5154
	02-05	-5.3936	-0.0107	-0.2440	0.2152	-0.0288	-5.4331
	05-08	-3.1975	0.5330	-1.6754	0.5900	-1.0854	-3.7499
	08-11	-1.1022	0.4908	-0.1758	0.0066	-0.1693	-0.7806
	11-14	0.5916	0.3645	0.1381	-0.2204	-0.0823	0.8738
Almanya	95-14	-0.7211	-0.1244	-0.3212	0.1498	-0.1713	-1.0169
	90-93	-10.4019	-1.3935	-0.9603	1.0568	0.0965	-11.6989
	93-96	-3.7311	-0.3310	-0.2464	0.2241	-0.0223	-4.0844
	96-99	-0.6253	-0.5016	-0.0064	0.0103	0.0038	-1.1230
	99-02	0.4500	-0.5323	-0.0540	-0.0337	-0.0877	-0.1700
	02-05	0.2389	-0.2271	-0.0040	-0.0184	-0.0223	-0.0106
	05-08	-0.5208	0.4108	-1.8225	0.0329	-1.7896	-1.8996
	08-11	-1.8662	-0.2251	-0.1469	0.1474	0.0005	-2.0908
	11-14	-0.3571	0.8236	-0.2028	-0.5453	-0.7481	-0.2816
Çek Cumhuriyeti	95-14	9.1824	-0.0508	1.7403	-1.5580	0.1822	9.3138
	93-96	47.7824	0.3301	3.8024	-3.3859	0.4164	48.5289
	96-99	8.7081	-0.4155	0.4232	-0.9159	-0.4927	7.7999
	99-02	11.6270	-0.2021	0.5289	-0.4014	0.1275	11.5524
	02-05	7.4899	-0.6314	0.3284	-0.4458	-0.1173	6.7411
	05-08	5.6789	-1.2196	0.9783	-0.6643	0.3140	4.7733
	08-11	-1.1109	0.2707	0.0378	0.1674	0.2051	-0.6351
	11-14	2.6885	1.6450	0.2210	-0.1690	0.0520	4.3854
	Güney Kore	95-14	4.3973	-0.2756	1.0584	-0.4487	0.6097
90-93		6.5273	-0.3646	0.6196	-0.4021	0.2175	6.3802
93-96		7.3526	-1.4851	0.7397	-0.3451	0.3945	6.2620
96-99		1.8650	-0.2164	0.2671	0.2964	0.5636	2.2122
99-02		7.4380	1.3349	0.8315	-0.4006	0.4308	9.2037
02-05		2.7342	0.8176	0.3269	0.2729	0.5998	4.1516
05-08		-0.1913	-1.5474	0.7132	0.2682	0.9813	-0.7574
08-11		7.1932	0.3087	0.3873	-0.3279	0.0594	7.5612
11-14		0.5245	-0.6272	0.5200	-0.2731	0.2469	0.1441
İrlanda	95-14	-1.6672	0.4551	-0.0236	0.1661	0.1425	-1.0696
	90-93	57.7666	8.5989	4.9080	-2.2826	2.6255	68.9910
	93-96	-6.4642	-0.1051	-0.5740	0.2551	-0.3189	-6.8881
	96-99	-0.0165	1.0318	-0.3688	-0.3345	-0.7034	0.3120

Tablo 2.12. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	-1.2469	1.4049	-0.1673	-0.0435	-0.2107	-0.0527
	02-05	-1.7424	0.2739	0.0772	0.2315	0.3087	-1.1598
	05-08	-4.1030	-1.7915	13.8160	1.0975	14.9135	9.0190
	08-11	-5.7410	-1.1466	-0.2746	-0.1754	-0.4501	-7.3376
	11-14	-4.2489	0.7592	-0.1370	0.2758	0.1387	-3.3510
	95-14	-2.2971	-0.4383	-0.0170	0.5455	0.5285	-2.2070
	90-93	-0.4476	-1.2681	-0.3380	-0.1871	-0.5250	-2.2407
	93-96	-5.9798	0.1281	-0.1722	0.4533	0.2811	-5.5706
	96-99	-3.9890	0.0192	-0.2328	0.3456	0.1128	-3.8570
	99-02	-1.5764	-1.1516	-0.0025	0.1116	0.1091	-2.6189
Polonya	02-05	0.4550	0.5674	0.0495	0.0543	0.1038	1.1262
	05-08	-4.4354	-1.1288	2.2487	0.7943	3.0430	-2.5212
	08-11	1.0224	1.3842	0.1609	0.0606	0.2215	2.6282
	11-14	-6.7388	-2.4264	-0.2417	1.3867	1.1450	-8.0202
	95-14	15.3741	0.0838	2.7886	-2.0763	0.7124	16.1703
	90-93	-2.3010	-0.6486	-0.3944	0.0276	-0.3668	-3.3164
	93-96	27.5554	0.6164	2.4331	-1.1940	1.2391	29.4108
	96-99	7.6649	-0.0035	0.1836	-0.6461	-0.4625	7.1989
	99-02	12.0230	0.6714	0.3004	-0.7055	-0.4051	12.2893
	02-05	15.2253	1.1957	0.7080	-0.4549	0.2531	16.6741
Şili	05-08	11.6978	-1.5112	-0.1694	-1.6090	-1.7784	8.4083
	08-11	0.0721	-0.2424	-0.1097	-0.0804	-0.1901	-0.3604
	11-14	7.8601	2.0444	0.5415	-1.2790	-0.7375	9.1670
	95-14	6.9336	0.4961	1.7700	-1.0394	0.7306	8.1603
	90-93	21.5439	2.5744	4.8616	-1.2035	3.6581	27.7764
	93-96	37.7188	-0.5304	0.9869	-2.9410	-1.9541	35.2344
	96-99	-10.4690	-0.9139	-0.5726	1.0671	0.4945	-10.8885
	99-02	-2.7377	1.6841	-0.8870	0.1933	-0.6938	-1.7473
	02-05	9.1579	3.6589	-1.4082	-0.7062	-2.1144	10.7024
	05-08	3.5369	0.8107	0.2433	-0.9381	-0.6948	3.6528
Singapur	08-11	4.9568	0.3021	-0.3050	-1.0388	-1.3438	3.9152
	11-14	7.3813	1.6600	-0.1311	-4.3636	-4.4946	4.5466
	95-14	0.1023	0.2304	0.5951	-0.1534	0.4417	0.7744
	90-93	0.0266	4.1541	-1.8544	-0.4375	-2.2919	1.8888
	93-96	-1.5378	-0.4267	-0.0887	-0.1771	-0.2658	-2.2304
	96-99	-4.3817	-0.0019	-0.2553	0.2109	-0.0444	-4.4279
	99-02	-0.8221	0.8988	-0.4367	-0.0899	-0.5266	-0.4498
	02-05	1.5298	-0.4876	0.1443	-0.2626	-0.1182	0.9240
	05-08	2.7478	1.9155	9.2631	-1.0804	8.1827	12.8460

Tablo 2.12. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	2.9394	0.1710	1.1292	-0.0132	1.1160	4.2264
	11-14	-4.6659	-2.7607	0.0078	1.3996	1.4074	-6.0192
	95-14	-0.0889	0.1148	-0.1248	0.0940	-0.0308	-0.0049
	90-93	3.1992	-0.4806	-0.2834	-0.2446	-0.5281	2.1905
	93-96	-6.3574	-0.9316	-0.4217	0.7261	0.3044	-6.9846
	96-99	-2.3527	-0.3276	-0.1262	-0.1436	-0.2698	-2.9500
	99-02	1.7086	0.7021	-0.2792	-0.0828	-0.3621	2.0485
	02-05	15.0173	0.6658	1.2385	-0.4292	0.8093	16.4924
	05-08	-4.7009	-0.7263	-0.2336	0.5535	0.3199	-5.1074
Çin	08-11	0.0391	-0.5373	-0.0237	-0.0118	-0.0355	-0.5338
	11-14	-5.2673	0.6857	-0.5508	-0.0558	-0.6066	-5.1882
	95-14	32.6225	-0.0100	8.4019	-6.5685	1.8334	34.4459
	90-93	95.6767	6.0214	32.7283	-6.0352	26.6932	128.3913
	93-96	6.7965	-2.0033	0.2933	-0.3149	-0.0216	4.7717
	96-99	10.3485	0.5639	0.8536	-0.3589	0.4947	11.4072
	99-02	18.9830	2.5383	1.8439	-0.6336	1.2103	22.7315
	02-05	16.4919	-1.2714	0.8169	-1.0163	-0.1994	15.0211
	05-08	13.6840	-2.3396	8.2317	-1.6448	6.5869	17.9313
Endonezya	08-11	7.7976	-0.1093	0.3382	-0.4421	-0.1039	7.5843
	11-14	3.1441	-1.1944	0.4072	1.6455	2.0527	4.0024
	95-14	15.6988	0.3237	4.4146	-3.2175	1.1972	17.2197
	90-93	32.9986	8.4726	9.4542	-1.6209	7.8333	49.3044
	93-96	18.6434	-0.7569	0.4032	-0.6188	-0.2156	17.6709
	96-99	17.3492	0.1862	1.3143	-1.1906	0.1237	17.6591
	99-02	7.7471	0.2151	0.3875	-0.2686	0.1188	8.0810
	02-05	3.8391	-0.5467	0.6745	-0.0275	0.6470	3.9394
	05-08	23.3650	-1.5976	11.5185	-16.8844	-5.3659	16.4015
Filipinler	08-11	6.2133	-0.5959	0.0551	-0.4519	-0.3968	5.2206
	11-14	2.1067	-6.5230	0.7472	5.4827	6.2298	1.8135
	95-14	39.4728	0.4514	6.5783	-27.0745	-20.4962	19.4280
	90-93	43.4365	3.1026	3.9415	-2.8631	1.0784	47.6175
	93-96	48.1330	0.2056	3.0667	-5.5888	-2.5221	45.8165
	96-99	8.5626	-0.8318	0.7496	-1.3321	-0.5825	7.1483
	99-02	6.6304	0.6815	-0.0308	-0.1135	-0.1443	7.1675
	02-05	-3.5790	-0.2297	-0.2151	0.1033	-0.1118	-3.9205
	05-08	-3.6690	0.5256	13.4700	0.4602	13.9302	10.7868
Hindistan	08-11	0.4953	0.8002	0.0015	-0.9764	-0.9749	0.3205
	11-14	13.1525	-2.5870	1.7589	-3.8424	-2.0835	8.4820
	95-14	23.2253	0.0464	3.1118	-4.9447	-1.8329	21.4389

Tablo 2.12. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	-6.1496	-0.6595	-0.4793	1.1180	0.6387	-6.1704
	93-96	1.3253	-0.1747	-0.3793	-0.5307	-0.9100	0.2406
	96-99	10.1204	-0.6991	0.2405	-0.7522	-0.5117	8.9096
	99-02	12.4807	0.1683	0.3660	-1.0195	-0.6534	11.9956
	02-05	15.5354	-0.0164	0.9465	-0.7773	0.1692	15.6882
	05-08	9.3281	0.9031	-1.8317	-0.9835	-2.8152	7.4160
	08-11	8.1585	-0.2551	0.2069	-0.8791	-0.6722	7.2313
	11-14	6.9224	1.8145	0.4660	-1.2953	-0.8293	7.9076
	95-14	2.3945	0.8183	1.4789	-0.5653	0.9136	4.1264
	90-93	22.8798	7.4313	2.7837	-1.4373	1.3464	31.6576
	93-96	0.4041	-0.8646	0.2904	0.1967	0.4871	0.0265
	96-99	-5.0173	-0.1587	-0.2054	0.2902	0.0847	-5.0913
	99-02	3.8753	2.5044	-1.0991	-0.2712	-1.3703	5.0094
	02-05	4.9145	-0.2256	0.1315	-0.1542	-0.0227	4.6662
Tayland	05-08	0.9907	-1.1267	12.4965	-0.1107	12.3858	12.2497
	08-11	1.4000	-0.2851	0.3372	0.0325	0.3697	1.4845
	11-14	4.3494	-2.4089	0.4601	1.4135	1.8736	3.8141
	95-14	5.9897	0.1852	1.4347	-0.8888	0.5459	6.7208
	90-93	14.8579	7.6444	-2.3588	-1.1671	-3.5259	18.9764
	93-96	6.6147	-0.3936	0.3764	-0.7939	-0.4175	5.8035
	96-99	1.7297	0.4274	0.4195	0.0029	0.4224	2.5795
	99-02	3.8352	1.9152	0.1200	-0.2089	-0.0889	5.6614
	02-05	7.9108	-0.0988	0.3902	-0.5219	-0.1316	7.6804
	05-08	5.4897	-2.5430	3.7962	-0.7862	3.0100	5.9567
	08-11	3.9242	0.0978	0.3622	-0.1340	0.2282	4.2502
	11-14	1.2196	-0.0032	0.0241	0.9342	0.9583	2.1747
	95-14	27.0543	0.1337	4.1758	-4.9870	-0.8113	26.3768
	90-93	9.2421	1.6030	1.5061	-0.3498	1.1563	12.0014
93-96	13.6082	-0.8731	0.5704	-1.3387	-0.7683	11.9668	
96-99	15.5562	0.9745	0.7331	-2.1631	-1.4300	15.1007	
99-02	15.4000	0.8349	0.3120	-0.7800	-0.4679	15.7669	
02-05	18.6318	0.4735	1.0110	-0.9926	0.0184	19.1237	
05-08	10.1689	-1.9595	-0.4774	-1.4705	-1.9479	6.2615	
08-11	4.2143	-0.8115	-0.0316	-0.4337	-0.4653	2.9375	
11-14	7.1679	2.1805	0.6543	-1.0126	-0.3583	8.9901	
Vietnam	95-14	127.7985	0.0440	52.6772	-22.7974	29.8798	157.7223
	90-93	72.2447	-1.1892	7.8729	-16.8413	-8.9684	62.0871
	93-96	70.4729	-5.0010	0.4898	-22.0692	-21.5793	43.8925
	96-99	39.2937	2.3707	2.1106	-3.0772	-0.9665	40.6979

Tablo 2.12. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	39.5410	1.3608	0.5982	-1.8547	-1.2565	39.6453
	02-05	13.0414	-1.3743	0.7044	-0.9378	-0.2334	11.4338
	05-08	23.3704	-1.1166	50.9603	-2.3537	48.6066	70.8605
	08-11	20.7656	-1.1437	0.3840	-1.2090	-0.8250	18.7969
	11-14	-2.7866	-13.1854	1.2164	12.9671	14.1835	-1.7885

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

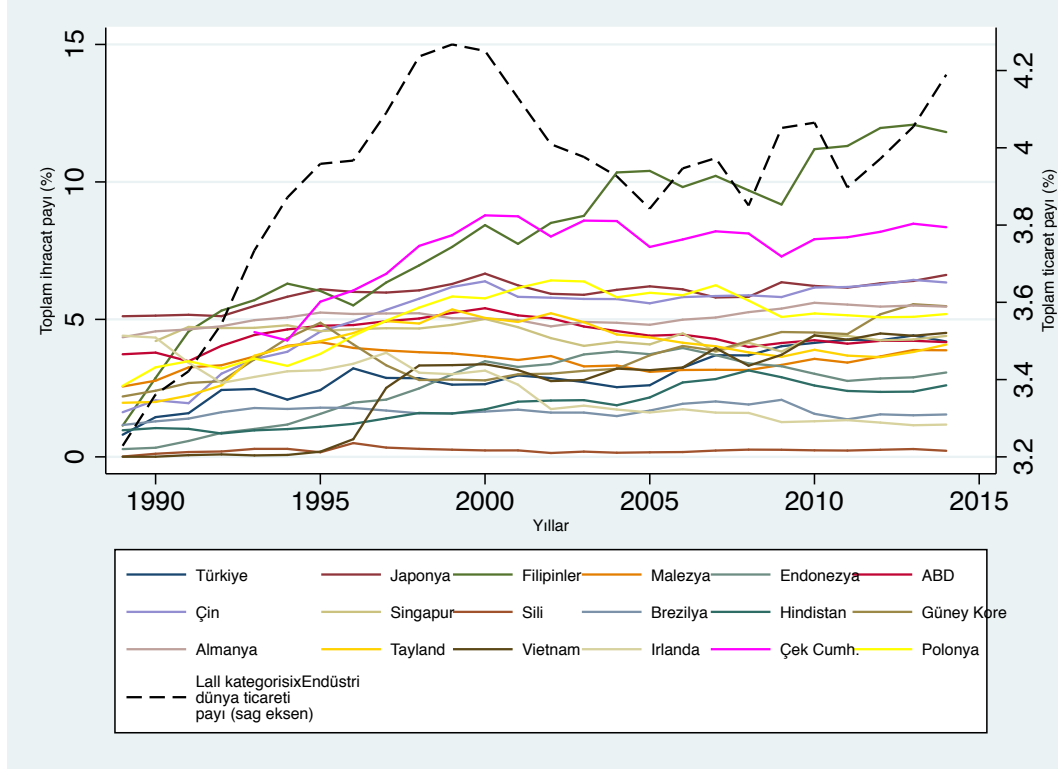
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Ek'teki bulgular da endüstri grubunda son on yılda pazar payını en çok artıran 36 ülkeden dördünün yüksek gelirli olduğunu göstermektedir. Yine yukarıdaki örneklerde olduğu gibi, 6 ülke mal bileşimi etkisi yoluyla pazar payını yılda ortalama %1'den daha yüksek oranda, 12 ülke de uyum etkisi yoluyla pazar payının %1'den daha yüksek oranda artırmıştır. Dokuz ülke ise dünyada talebi artan mallarda pazar payını artırarak %1'den fazla oranda katkı sağlamasına rağmen dünya talebi düşen mallarda da pazar payını artırdığı için uyum etkisinin düşük kalmasına yol açmıştır. Son olarak, en çok pazar kaybı yaşayan ülkelerin büyük bir çoğunluğu ise bu kaybı rekabet edebilirlik etkisinden dolayı yaşamıştır.

2.2.5.4. Elektrikli makineler

Bu ana sektörün dünya ticareti payının dar bir aralıkta dalgalandığını Şekil 2.25'in sağ eksenindeki toplam ticaret payının en alt (%3,2) ve en üst (%4,2) noktalarına bakarak görebiliriz. Sol ekseni dikkate alarak seçili ülkelerin orta teknoloji yoğunluğunun bu ana sektöründeki toplam ihracat paylarını incelediğimizde Endonezya ile Çek Cumhuriyeti'nin bu ana sektörde hızlı bir biçimde uzmanlaştıkları sonucuna ulaşırız. Benzer şekilde Çin, Tayland ve Vietnam da bu payını çok düşük seviyelerden alarak yükseltmiş ancak son yıllarda bu iki ülkeden daha düşük bir seviyeye gelmiştir.

Şekil 2.25. Orta teknoloji Mallar İçerisindeki Elektrikli Makineler Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014
Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.13'teki CMS bulgularının da bize gösterdiği gibi, yüksek düzeyde ihracat yapan ülkeler arasında Güney Kore ve Çin bu ana sektördeki pazar payını artırmakta, ancak bu artış çoğunlukla yalnızca rekabet edebilirlik etkisi aracılığıyla gerçekleşmektedir. Diğer ülkeler içerisinde Çek Cumhuriyeti, Polonya, Endonezya, Hindistan, Malezya, Tayland ve Türkiye payını bir çok dönemde yine rekabet edebilirlik etkisi yoluyla artırmıştır. Bunlardan ayrı olarak Şili ve Filipinler en az üç dönemde %1'den büyük oranda mal bileşimi etkisi yoluyla pazar payını artırmış, uyum etkisinden benzer biçimde yalnızca Vietnam yararlanabilmiştir. Uyum etkisi konusunda aslında Türkiye ve Şili talebi artan ürünlerde pazar paylarını artırarak uyumlu tepki vermelerine rağmen bu pazar artışını talebi düşen mallarda da gerçekleştiriyor olması toplam değişime olumlu katkılar sağlayamamıştır.

Tablo 2.13. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-2.4885	0.1138	-0.4905	0.5119	0.0215	-2.3532
	90-93	10.2166	0.3363	1.6691	-0.7883	0.8808	11.4337
	93-96	-2.0621	-0.5433	-0.1228	0.2654	0.1426	-2.4628
	96-99	1.7906	0.0770	-0.1466	-0.2782	-0.4248	1.4428
	99-02	-4.3710	0.0981	-0.0799	0.2050	0.1251	-4.1477
	02-05	-9.0939	0.4519	-0.4285	0.2688	-0.1597	-8.8017
	05-08	-6.5560	-0.7304	-0.4610	1.6253	1.1643	-6.1221
	08-11	-0.9467	0.3234	-0.1295	-0.1450	-0.2744	-0.8977
	11-14	0.4851	0.0369	-0.0281	-0.0424	-0.0705	0.4515
Almanya	95-14	-1.1577	-0.0940	-0.1112	0.3209	0.2096	-1.0421
	90-93	-12.0546	-1.5102	-1.2395	1.2490	0.0095	-13.5553
	93-96	-3.3519	-0.2112	-0.3832	0.1723	-0.2109	-3.7741
	96-99	-3.1781	-0.5837	-0.1883	0.1620	-0.0263	-3.7881
	99-02	-0.4303	0.2760	-0.0141	-0.0335	-0.0475	-0.2019
	02-05	1.0555	0.5387	-0.0335	-0.1071	-0.1406	1.4536
	05-08	0.7155	0.3059	-0.0299	0.1448	0.1149	1.1363
	08-11	-1.3817	0.2315	-0.0956	0.0822	-0.0133	-1.1636
	11-14	-2.6025	0.0956	-0.1180	0.1820	0.0640	-2.4429
Çek Cumhuriyeti	95-14	9.2914	0.1870	2.5938	-1.0449	1.5489	11.0273
	93-96	58.3996	-0.3693	2.9812	-3.0770	-0.0957	57.9345
	96-99	14.8480	0.2783	0.9847	-1.3074	-0.3227	14.8036
	99-02	12.2765	-0.2386	0.6861	-0.3664	0.3197	12.3577
	02-05	3.9548	0.1098	0.1102	-0.1349	-0.0248	4.0399
	05-08	7.6854	0.6738	0.5094	-0.0607	0.4487	8.8079
	08-11	-0.9787	0.6703	-0.1135	-0.0072	-0.1207	-0.4290
	11-14	0.1388	1.2686	0.0958	0.0163	0.1120	1.5194
	Güney Kore	95-14	1.7750	-1.9741	1.1775	1.3042	2.4817
90-93		-0.8989	-0.0178	2.3391	1.0125	3.3516	2.4350
93-96		2.1704	-1.3036	-0.1774	-0.5286	-0.7060	0.1608
96-99		-8.6198	-5.6888	0.0142	4.5320	4.5462	-9.7624
99-02		7.9416	-0.1124	0.3094	-0.1848	0.1246	7.9538
02-05		10.6327	-0.0824	1.0685	-0.1306	0.9379	11.4881
05-08		2.2138	0.3201	0.9138	0.2632	1.1770	3.7108
08-11		5.6242	-0.4537	0.2303	-0.0765	0.1538	5.3242
11-14		5.2995	-0.3205	0.5086	0.1525	0.6611	5.6401
İrlanda	95-14	-3.5967	-0.3863	-0.7683	1.2545	0.4863	-3.4967
	90-93	22.6796	6.3061	-0.7336	-2.0548	-2.7884	26.1973
	93-96	1.5641	0.0746	0.6855	-0.2413	0.4442	2.0829
	96-99	3.3629	-2.7565	1.0385	0.7633	1.8018	2.4082

Tablo 2.13. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	-6.7841	-0.9404	-0.1339	0.5550	0.4212	-7.3033
	02-05	-7.2043	0.7028	-0.0743	-0.0569	-0.1312	-6.6327
	05-08	-10.1835	-0.1689	-0.9164	1.9066	0.9902	-9.3622
	08-11	-7.9315	0.9655	-0.1373	0.1443	0.0070	-6.9589
	11-14	-7.1669	1.0152	-0.5216	0.1270	-0.3946	-6.5463
	95-14	-2.5231	0.1368	-0.8241	0.4234	-0.4007	-2.7870
	90-93	-5.7031	-0.6189	-1.2792	0.5329	-0.7463	-7.0683
	93-96	-8.1745	0.0359	-0.2657	0.4670	0.2014	-7.9372
	96-99	-3.4236	1.0364	-0.0661	-0.0927	-0.1588	-2.5460
	99-02	-3.3714	-0.4582	0.1217	0.2238	0.3455	-3.4841
Polonya	02-05	-1.2335	0.4852	-0.0920	0.1478	0.0558	-0.6924
	05-08	-5.8861	-1.0469	-0.7119	0.6470	-0.0650	-6.9980
	08-11	-1.0148	0.4068	-0.1376	0.1180	-0.0195	-0.6275
	11-14	-4.9736	0.1813	-0.3089	0.1589	-0.1500	-4.9422
	95-14	10.5416	-0.0205	2.5180	-1.4084	1.1096	11.6307
	90-93	2.6336	-0.1764	1.6055	-0.7616	0.8439	3.3012
	93-96	31.8068	0.7979	1.9944	-1.6835	0.3109	32.9157
	96-99	9.2949	-0.2554	0.8706	-0.3439	0.5267	9.5661
	99-02	15.8705	0.1198	0.7890	-0.4922	0.2968	16.2871
	02-05	8.6159	-0.7415	0.3673	-0.1556	0.2117	8.0861
Şili	05-08	4.7929	1.8333	-0.0047	0.0098	0.0051	6.6313
	08-11	-2.3878	-0.6952	-0.0532	0.2056	0.1525	-2.9305
	11-14	2.2701	-0.1812	0.1332	-0.0061	0.1271	2.2161
	95-14	2.6727	-0.8099	1.7583	0.4474	2.2058	4.0686
	90-93	8.8046	10.1538	1.1847	-0.9515	0.2333	19.1917
	93-96	27.6351	-0.3172	1.9057	-3.5198	-1.6141	25.7038
	96-99	-17.7726	-1.5807	-0.4441	1.2018	0.7577	-18.5956
	99-02	-13.5738	-1.3382	-0.2038	0.6766	0.4728	-14.4393
	02-05	24.0552	1.5860	1.8314	-1.5489	0.2825	25.9237
	05-08	9.8472	8.8270	3.4120	-0.8791	2.5329	21.2071
Singapur	08-11	-0.0585	-1.1493	0.0628	-0.5593	-0.4965	-1.7042
	11-14	-4.7638	-1.2314	-0.0005	0.0044	0.0040	-5.9913
	95-14	-2.0838	-0.4460	-0.2372	0.4460	0.2088	-2.3210
	90-93	-3.7319	2.8198	-1.1810	-0.4019	-1.5829	-2.4950
	93-96	-1.9158	-0.1422	-0.2564	0.1876	-0.0688	-2.1268
	96-99	-5.3996	0.5756	-0.9598	-0.0954	-1.0551	-5.8791
	99-02	-4.4420	-0.5039	-0.1901	0.1294	-0.0607	-5.0066
	02-05	-3.8013	-0.2158	0.0249	0.3799	0.4048	-3.6123
	05-08	-2.9248	-0.7348	-0.3896	-0.1775	-0.5672	-4.2268

Tablo 2.13. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	4.2048	0.0324	0.1208	0.0116	0.1324	4.3695
	11-14	-2.5276	-0.3349	-0.0815	0.0303	-0.0511	-2.9136
	95-14	-0.1008	-0.0186	0.1524	0.3674	0.5198	0.4005
	90-93	1.1393	-1.0341	-0.3072	-1.0541	-1.3612	-1.2560
	93-96	-6.1210	-0.7300	-0.3905	0.1523	-0.2382	-7.0891
	96-99	-5.6551	-1.5033	-0.2567	0.0126	-0.2441	-7.4025
	99-02	5.8507	0.3553	0.1642	-0.1495	0.0148	6.2207
	02-05	12.0188	0.0761	0.6832	-0.4176	0.2656	12.3605
	05-08	1.4394	4.2003	0.8633	0.3253	1.1886	6.8283
	08-11	-5.6829	-1.4718	0.0784	0.7184	0.7968	-6.3579
Çin	11-14	-2.3523	-0.5328	-0.4582	0.0480	-0.4102	-3.2953
	95-14	16.3136	-0.5343	3.9090	-2.9375	0.9714	16.7508
	90-93	144.8285	1.4726	17.3065	-12.5859	4.7206	151.0217
	93-96	10.9238	0.7637	0.9791	-0.0989	0.8802	12.5677
	96-99	10.9580	1.0779	1.2462	-0.4302	0.8160	12.8519
	99-02	12.9457	-0.9616	0.2213	-0.6185	-0.3972	11.5870
	02-05	10.8625	-0.9522	0.7349	-0.3706	0.3643	10.2745
	05-08	7.4041	-1.9032	1.1748	0.2320	1.4067	6.9076
	08-11	5.2562	0.3888	0.3602	-0.2519	0.1084	5.7534
	11-14	3.3616	-0.0340	0.0398	-0.2920	-0.2521	3.0755
Endonezya	95-14	6.0164	-0.8418	1.0999	-1.1660	-0.0661	5.1084
	90-93	44.1040	8.9274	5.4512	-3.9362	1.5150	54.5465
	93-96	22.7430	0.7086	1.0535	-0.8695	0.1841	23.6356
	96-99	12.7255	0.0298	0.2017	-1.1312	-0.9295	11.8258
	99-02	8.2007	-0.8073	0.2313	-0.3518	-0.1205	7.2729
	02-05	5.0677	-2.1713	0.4319	-0.2269	0.2050	3.1015
	05-08	1.4119	-0.5572	-0.4309	-1.8436	-2.2745	-1.4197
	08-11	-1.8689	0.0172	0.1146	0.2431	0.3576	-1.4941
	11-14	-3.2304	-0.0047	-0.0342	0.2597	0.2255	-3.0097
	95-14	6.8348	0.6532	1.1966	-2.1688	-0.9722	6.5159
Filipinler	90-93	47.3329	12.6745	17.6566	-4.0264	13.6302	73.6375
	93-96	2.0645	2.7465	0.7234	-0.1882	0.5352	5.3462
	96-99	16.6751	3.2016	1.6921	-0.5449	1.1472	21.0239
	99-02	5.7470	0.1401	0.3959	-0.1118	0.2840	6.1711
	02-05	3.6452	-1.1156	0.1091	-0.2735	-0.1644	2.3653
	05-08	-5.3577	-3.5959	-0.1242	-0.0368	-0.1609	-9.1146
	08-11	3.3298	1.9104	0.1265	-0.5112	-0.3847	4.8555
	11-14	5.0653	1.0539	0.0407	-0.3595	-0.3187	5.8005
	95-14	21.4918	-0.2131	2.9126	-4.7404	-1.8277	19.4510

Tablo 2.13. Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	-9.7945	1.5875	-1.8361	-0.3307	-2.1668	-10.3737
	93-96	8.2074	-0.4509	0.0336	-0.9321	-0.8984	6.8581
	96-99	10.7099	-1.0861	-0.4534	-1.3200	-1.7734	7.8504
	99-02	18.5990	-0.5487	0.9967	-0.7256	0.2711	18.3214
	02-05	10.7052	-0.6767	0.2793	-0.6367	-0.3574	9.6712
	05-08	20.1705	2.4677	4.0650	-4.1819	-0.1170	22.5212
	08-11	-0.3625	-1.8946	-0.0321	0.2925	0.2604	-1.9967
	11-14	3.7180	-1.6232	0.0500	-0.4332	-0.3832	1.7116
	95-14	-1.2690	-0.3663	-0.0713	0.4465	0.3752	-1.2601
	90-93	10.0493	1.0772	0.1613	-1.3477	-1.1864	9.9400
	93-96	1.4169	1.1051	-0.0291	-0.1042	-0.1333	2.3886
Tayland	96-99	-5.2748	-0.2407	-0.0861	0.5202	0.4341	-5.0813
	99-02	1.4725	-0.7766	0.1280	-0.0319	0.0961	0.7919
	02-05	-4.7473	-0.4069	-0.1095	0.5360	0.4265	-4.7278
	05-08	1.5282	-1.2051	-0.4910	-2.2791	-2.7701	-2.4470
	08-11	1.7153	0.3086	0.1437	0.3394	0.4831	2.5070
	11-14	1.3416	0.5135	-0.2253	-0.0877	-0.3130	1.5420
	95-14	1.1894	-0.1532	-0.0970	-0.6875	-0.7845	0.2517
	90-93	19.1674	7.9153	-1.2976	-2.3995	-3.6971	23.3856
	93-96	4.1759	0.7807	0.5719	0.0414	0.6132	5.5698
	96-99	2.7629	0.9950	-0.2740	-0.7495	-1.0234	2.7344
	99-02	1.5662	-0.1414	0.0334	0.1400	0.1735	1.5983
Türkiye	02-05	-2.5364	-1.6770	0.1412	0.5311	0.6723	-3.5411
	05-08	-1.6189	-2.2498	-0.1850	0.1624	-0.0226	-3.8914
	08-11	1.6447	0.6782	0.0371	-0.0417	-0.0045	2.3183
	11-14	1.3741	0.5564	-0.1522	-0.1799	-0.3321	1.5984
	95-14	9.3859	0.4497	2.6585	-0.7789	1.8796	11.7152
	90-93	0.2816	4.1796	3.0772	-0.3914	2.6859	7.1470
	93-96	5.1343	0.6502	0.0697	-0.5366	-0.4669	5.3176
	96-99	-5.2493	-0.0783	-0.3065	0.3987	0.0922	-5.2354
	99-02	11.8150	0.5336	0.2911	-0.7199	-0.4288	11.9198
	02-05	5.6221	-0.8717	1.1278	0.3127	1.4405	6.1908
	05-08	14.8153	6.4572	2.0986	-2.0778	0.0208	21.2934
Vietnam	08-11	3.3839	-1.5001	0.0394	-0.1194	-0.0801	1.8038
	11-14	2.7758	-0.5640	-0.0370	-0.1820	-0.2189	1.9928
	95-14	809.8662	0.1055	115.2314	-137.7822	-22.5507	787.4210
	90-93	-8.0681	4.1888	-1.0562	0.0000	-1.0562	-4.9355
	93-96	297.5045	-0.5878	23.4581	-3.0754	20.3827	317.2994
	96-99	190.3425	0.7010	13.3771	-5.8830	7.4941	198.5377

Tablo 2.13. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	13.2763	2.1311	0.0585	-0.8859	-0.8274	14.5800
	02-05	18.8832	-1.9384	0.4802	-1.8134	-1.3333	15.6116
	05-08	10.8141	-2.0828	1.7117	-0.7021	1.0097	9.7410
	08-11	21.5012	0.5203	0.4564	-1.4073	-0.9509	21.0706
	11-14	17.4367	0.9029	1.3693	-0.2445	1.1248	19.4643

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

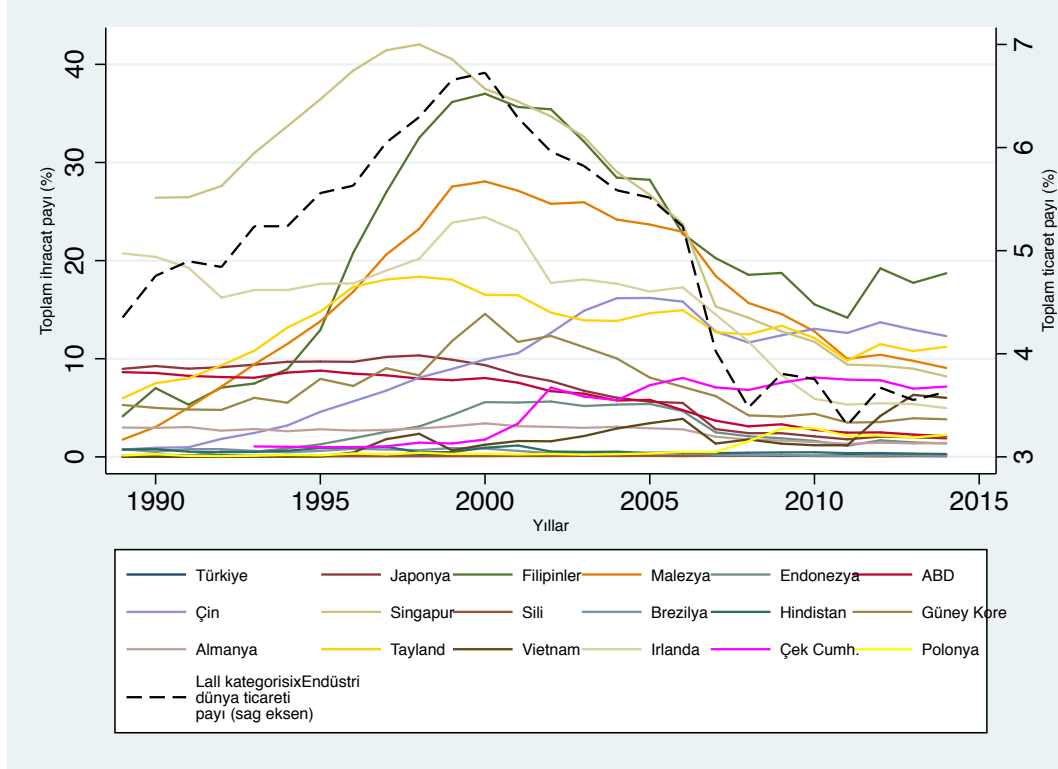
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Orta teknoloji yoğunluğuna sahip elektrikli makineler mallarında son on yılda en yüksek pazar artışı yaşayan dördü yüksek gelirli toplam 40 ülke vardır (Ek). Bunlardan 17 tanesi mal bileşimi etkisi yoluyla, 12 tanesi de uyum etkisi yoluyla %1'den daha fazla oranda toplam değişime katkıda bulunabilmişlerdir. 13 ülke %1'in üzerinde bir oranla büyüme uyumu etkisi yoluyla katkı sağlayabilecekken durağanlık uyumu etkisi yüzünden bu katkıyı sağlayamamıştır. Yukarıdaki ana sektörlerden farklı olarak, en çok pazar kaybı yaşayan on ülkenin en az yedisinde mal bileşimi veya uyum etkisi %1'den daha fazla oranda rol oynamıştır.

2.2.5.5. Ofis makinaları, iletişim, medikal, ölçüm ve optik araçlar

Bu ana sektörün dünya ticaret payı Şekil 2.26'ya göre 2000'li yıllarda %7'ye yakın bir düzey zirveye çıktıktan sonra inişe geçmiş ve son yıllarda %3,5 seviyesinde kadar gelmiştir. Buna paralel olarak bazı ülkeler de bu ana sektörün kendi toplam ihracat paylarında benzer bir eğilimi (ters u şeklinde) göstermişlerdir. Dünya ticaret payı büyüklüklerine göre sırasıyla Singapur, Filipinler, Malezya, İrlanda, Tayland Güney Kore ve Hindistan bunlara örnek gösterilebilir. Öte yandan, Çin ve Çek Cumhuriyeti dönem başında düşük olan payını yükseltirken, ABD, Japonya ve bir dereceye kadar da Almanya bu ana sektörde tam tersi bir eğilim geçirmişlerdir. Diğer ülkelerin payı oldukça düşük ve gözle görülebilir bir artış veya azalış eğilimi göstermemişlerdir.

Şekil 2.26. Orta teknoloji Mallar İçerisindeki Ofis Makinaları, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Seçili ülkeleri tablo 2.14'teki CMS analizinin sonuçları bakımından incelediğimizde yüksek ihracat düzeyine sahip dört ülkenin bu ana sektörde neredeyse bütün dönemlerde pazar payını kaybettiğini, bununla beraber Çin'in her dönem çok yüksek oranlarda artırdığını görürüz. Ancak bu etki yine yüksek oranda rekabet edebilirlik etkisinden kaynaklanmaktadır. Aslında Pazar payı artan mallarda bu ülke eşanlı bir şekilde endüstri pazar payını güçlü bir şekilde artırabilmesine rağmen, bunun aynı zamanda pazar payı düşen mallarda da gerçekleşiyor olması uyum etkisinin sıfıra yaklaşmasına yol açmıştır. Diğer ülkeler arasında İrlanda, Singapur, Brezilya, Endonezya, Filipinler ve Malezya en az dört dönem boyunca (özellikle son dönemlerde) pazar paylarını kaybetmişlerdir. Çek Cumhuriyeti, Polonya, Şili, Hindistan, Malezya, Tayland, Türkiye ve Vietnam da en az beş dönemde pazar paylarını artırmışlardır. Bu artıranlar arasında Şili dört dönem uzmanlaştığı malların dünya talebi artışlarından %1'den daha fazla oranda, Polonya ve Vietnam da yine en az dört dönem talebi artan mallara uyum sağladığından yine en az %1 oranında pazar payını artırabilmiştir.

Tablo 2.14. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-3.7817	0.3012	-1.4152	0.9359	-0.4793	-3.9598
	90-93	2.6442	0.0892	0.1663	0.2216	0.3879	3.1213
	93-96	-3.9758	0.3384	-0.2642	0.2225	-0.0416	-3.6790
	96-99	-7.0147	0.6344	-0.4141	0.1668	-0.2473	-6.6276
	99-02	-5.8650	0.3170	-0.6005	0.0697	-0.5308	-6.0788
	02-05	-7.9524	0.4338	-0.8259	0.2322	-0.5938	-8.1123
	05-08	-5.9392	-1.0714	-0.7395	-0.1014	-0.8408	-7.8515
	08-11	-5.0907	-1.8436	-0.2778	0.4835	0.2058	-6.7286
	11-14	-4.5248	-0.4173	-0.6178	0.2873	-0.3304	-5.2725
Almanya	95-14	-1.9371	0.4629	-1.1100	0.6358	-0.4741	-1.9483
	90-93	-15.1931	-0.6580	-0.7277	0.8532	0.1255	-15.7256
	93-96	-6.6241	-0.4391	-0.2477	0.3160	0.0683	-6.9949
	96-99	-0.2546	-0.7826	-0.0428	-0.0272	-0.0700	-1.1073
	99-02	3.1312	0.8254	-0.3406	-0.6928	-1.0334	2.9233
	02-05	-0.0897	0.8252	-0.1549	0.0443	-0.1105	0.6249
	05-08	-4.0167	1.2385	-0.6537	0.1712	-0.4826	-3.2608
	08-11	-8.6692	0.8810	-1.4784	0.5379	-0.9406	-8.7287
	11-14	-1.4074	0.5406	0.4435	-0.1550	0.2885	-0.5783
Çek Cumhuriyeti	95-14	130.5127	1.1066	16.9938	-24.2833	-7.2895	124.3298
	93-96	36.9674	-6.3721	1.3344	-2.2912	-0.9568	29.6384
	96-99	12.4597	-1.4086	0.5701	0.4054	0.9756	12.0266
	99-02	220.9584	0.4700	25.7665	-30.3859	-4.6194	216.8090
	02-05	7.1086	5.5411	-3.5821	-0.3861	-3.9682	8.6815
	05-08	26.7897	0.6098	2.1664	-4.1415	-1.9751	25.4243
	08-11	7.7776	0.5297	0.4220	-0.9346	-0.5126	7.7947
	11-14	-5.3817	2.5543	-1.0622	0.2592	-0.8030	-3.6304
	Güney Kore	95-14	1.0440	-0.9648	0.2646	-0.2840	-0.0194
90-93		-4.0587	0.6138	-0.2724	-0.0804	-0.3528	-3.7977
93-96		2.3286	-1.1731	0.1109	-0.1493	-0.0384	1.1171
96-99		16.4639	0.8881	0.7011	-0.3917	0.3094	17.6614
99-02		7.9922	-0.3338	0.6566	0.3742	1.0308	8.6892
02-05		-6.8467	-0.6214	-1.1059	0.1875	-0.9183	-8.3865
05-08		-2.3924	-4.3233	-0.0973	0.3962	0.2990	-6.4167
08-11		2.1169	-3.8776	0.7356	-0.1425	0.5931	-1.1675
11-14		1.8279	0.6389	-1.2751	-0.4354	-1.7105	0.7563
İrlanda	95-14	-3.1290	1.4641	-1.8537	0.3785	-1.4752	-3.1400
	90-93	40.5678	2.1015	2.0913	-0.7440	1.3473	44.0165
	93-96	-2.6243	0.0595	0.0779	0.3984	0.4762	-2.0886
	96-99	16.3282	-0.4293	0.8652	-0.6563	0.2089	16.1078

Tablo 2.14. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	-0.0606	2.2475	0.0997	-0.5337	-0.4340	1.7529
	02-05	-7.0952	4.2728	-2.6220	0.4053	-2.2167	-5.0391
	05-08	-7.6001	4.1538	-3.5825	0.5521	-3.0303	-6.4766
	08-11	-18.4735	1.3084	-1.6225	0.6730	-0.9495	-18.1146
	11-14	-3.7067	-1.7439	-0.6036	0.6008	-0.0028	-5.4534
	95-14	-4.3798	-0.2516	-1.2641	1.3583	0.0942	-4.5373
	90-93	-7.9931	0.2541	-0.4433	0.0153	-0.4281	-8.1670
	93-96	-9.2972	-0.3278	-0.5560	0.5083	-0.0477	-9.6727
	96-99	-5.4026	-0.4407	-0.2674	0.1130	-0.1544	-5.9976
	99-02	-7.7473	0.5146	-0.9317	0.7351	-0.1966	-7.4293
Polonya	02-05	-9.5889	-0.5642	-0.4317	0.7600	0.3283	-9.8248
	05-08	-14.5159	-1.8182	-0.9764	3.1521	2.1757	-14.1583
	08-11	-7.6345	-0.7504	-1.2651	0.6573	-0.6078	-8.9928
	11-14	-7.0302	0.4329	0.1765	0.4177	0.5942	-6.0031
	95-14	298.3253	1.8296	18.2433	-47.9861	-29.7428	270.4120
	90-93	-16.7151	-5.9344	0.2913	3.6833	3.9746	-18.6749
	93-96	111.5975	-0.7515	10.9524	-3.6192	7.3332	118.1791
	96-99	-7.6453	-0.0952	0.0665	-0.0605	0.0060	-7.7345
	99-02	13.5198	1.8069	-0.6909	-1.1097	-1.8006	13.5261
	02-05	23.4795	-1.2153	0.1620	-0.8100	-0.6480	21.6162
Şili	05-08	211.0374	0.8681	84.5333	-24.1366	60.3967	272.3022
	08-11	14.1080	6.1728	-5.4223	-0.7194	-6.1418	14.1390
	11-14	-2.5892	-9.3448	5.4477	9.2484	14.6962	2.7622
	95-14	6.7044	6.5806	-4.9525	-1.9098	-6.8623	6.4228
	90-93	28.0148	5.4913	-0.7464	-1.0081	-1.7544	31.7517
	93-96	0.9560	-2.5160	-0.3175	1.9221	1.6047	0.0446
	96-99	0.1648	-1.0279	-0.3223	-0.1921	-0.5144	-1.3775
	99-02	8.3545	-1.4237	1.3252	-0.8064	0.5189	7.4496
	02-05	39.6099	1.9875	-0.4469	-3.5966	-4.0435	37.5540
	05-08	20.6610	-0.6314	3.9585	-4.6119	-0.6534	19.3762
Singapur	08-11	-4.1997	1.4086	-1.8639	0.0574	-1.8064	-4.5975
	11-14	-10.5321	5.0925	-7.1629	-0.5091	-7.6721	-13.1117
	95-14	-3.5759	0.5135	-1.6535	0.5731	-1.0804	-4.1428
	90-93	-0.3787	-0.2209	0.1821	-0.1443	0.0378	-0.5617
	93-96	4.3417	1.7178	0.2660	-0.0761	0.1899	6.2494
	96-99	-8.6851	0.2325	-0.2618	0.2665	0.0047	-8.4478
	99-02	-3.4785	-1.2170	-0.5189	0.1603	-0.3586	-5.0541
	02-05	-6.1851	-2.5193	-0.2414	0.6362	0.3948	-8.3096
	05-08	-8.5605	0.5741	-1.1923	0.0306	-1.1617	-9.1481

Tablo 2.14. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	-6.3584	-2.2218	-0.0342	0.3909	0.3567	-8.2235
	11-14	-7.5604	-1.0603	0.1073	1.1817	1.2890	-7.3317
	95-14	-3.0336	0.9340	-1.6405	0.5849	-1.0556	-3.1552
	90-93	-6.3137	1.3518	-1.3273	-0.3336	-1.6608	-6.6226
	93-96	4.8359	-1.0438	-0.6061	-1.4581	-2.0642	1.7279
	96-99	-1.6132	-1.6939	-0.4432	0.4522	0.0090	-3.2981
	99-02	-16.4359	-3.2524	-0.8077	3.6607	2.8530	-16.8353
	02-05	19.6595	-1.1259	0.1949	-1.8103	-1.6154	16.9182
	05-08	-9.7631	-1.1142	-0.8637	1.8171	0.9534	-9.9239
	08-11	-9.4682	-2.4783	-0.7154	1.6426	0.9272	-11.0193
Çin	11-14	-5.0060	2.2070	-0.7070	-0.3048	-1.0118	-3.8107
	95-14	51.6140	-1.3079	26.3390	-13.1433	13.1956	63.5017
	90-93	247.2390	3.0042	14.2188	-13.4764	0.7424	250.9856
	93-96	46.7760	-1.8481	1.7536	-4.1922	-2.4386	42.4894
	96-99	19.6507	-0.2521	0.9652	-0.5867	0.3784	19.7770
	99-02	37.4056	-0.2399	2.4177	-1.9052	0.5125	37.6782
	02-05	24.7894	-0.9059	3.8039	-1.0514	2.7524	26.6359
	05-08	9.2753	0.4165	1.9099	-1.2197	0.6902	10.3820
	08-11	7.2242	1.6169	1.2253	-0.5239	0.7013	9.5424
	11-14	0.5540	0.4048	-0.1758	-0.2298	-0.4056	0.5532
Endonezya	95-14	6.4801	-0.9811	-0.4044	-0.9403	-1.3447	4.1543
	90-93	2111.2560	-2.5827	43.1874	-341.0316	-297.8442	1810.8290
	93-96	81.3015	-3.7701	1.0485	-4.2930	-3.2445	74.2869
	96-99	26.2456	-0.0541	1.4583	-0.4887	0.9697	27.1611
	99-02	18.0034	-0.2781	0.4668	-1.4792	-1.0124	16.7128
	02-05	2.1483	-2.1815	-0.0478	-0.6115	-0.6593	-0.6924
	05-08	-9.1318	-3.2628	-1.0714	1.8342	0.7628	-11.6318
	08-11	-6.8658	-3.8404	0.0345	0.0993	0.1338	-10.5724
	11-14	-5.5270	0.4016	3.4897	0.4541	3.9438	-1.1816
	95-14	19.2242	-1.5698	0.2137	-8.9782	-8.7645	8.8899
Filipinler	90-93	25.1551	0.3506	1.0863	-0.5186	0.5677	26.0734
	93-96	68.1385	2.0682	6.9843	-0.6832	6.3012	76.5078
	96-99	26.9762	1.0364	1.2985	-0.6643	0.6343	28.6468
	99-02	1.9680	-1.0752	2.4810	-0.2518	2.2292	3.1220
	02-05	-7.1053	1.8838	-4.1509	0.1501	-4.0007	-9.2222
	05-08	-4.9759	0.3830	-1.0985	-0.3778	-1.4763	-6.0693
	08-11	-5.3641	-2.9117	-0.0513	1.6882	1.6369	-6.6388
	11-14	18.9956	-2.7198	1.4370	-2.8085	-1.3715	14.9044
	95-14	0.6803	0.1787	-0.6900	0.0224	-0.6675	0.1915

Tablo 2.14. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	-16.6255	0.4293	-0.9120	0.4333	-0.4788	-16.6750
	93-96	24.3111	0.8059	2.5576	-0.7960	1.7616	26.8787
	96-99	-17.9794	1.1910	-1.3794	-0.7779	-2.1573	-18.9458
	99-02	13.0020	1.4465	-0.4400	-0.2806	-0.7206	13.7279
	02-05	-0.9559	-0.5202	-0.3919	-0.9311	-1.3230	-2.7991
	05-08	32.7462	-0.2508	2.8890	-3.2568	-0.3678	32.1276
	08-11	9.3197	-2.3052	0.2329	-1.0561	-0.8232	6.1913
	11-14	-9.5195	2.4089	-2.7010	0.5161	-2.1850	-9.2955
	95-14	0.7805	-1.1499	-0.0738	-0.3582	-0.4321	-0.8015
	90-93	68.4601	0.0206	3.2552	-2.3132	0.9420	69.4226
	93-96	23.3619	0.0476	1.7312	-0.4321	1.2990	24.7084
Tayland	96-99	9.4235	0.8786	0.7739	-0.1174	0.6565	10.9586
	99-02	-0.2283	-0.8546	1.6568	0.4893	2.1461	1.0632
	02-05	-2.6209	1.2321	-0.0327	0.3590	0.3262	-1.0626
	05-08	-1.8763	2.9712	-2.3724	-0.2496	-2.6220	-1.5270
	08-11	-8.0347	-0.2591	-3.0509	0.4279	-2.6230	-10.9169
	11-14	-3.4942	-3.0891	0.2105	0.4721	0.6826	-5.9007
	95-14	3.8996	-1.3310	-0.1166	-0.7320	-0.8486	1.7201
	90-93	11.4554	0.6116	0.5780	-1.1460	-0.5680	11.4990
	93-96	15.4068	1.0520	1.1131	-0.6115	0.5015	16.9604
	96-99	-5.2730	0.3475	0.0833	0.2203	0.3036	-4.6219
	99-02	-1.8698	-1.1038	0.0544	0.2280	0.2824	-2.6913
Türkiye	02-05	7.4544	-2.5673	0.2236	-1.4835	-1.2599	3.6272
	05-08	8.9276	0.4140	2.0103	0.8738	2.8842	12.2257
	08-11	-0.6574	-1.4474	-0.0143	-0.4496	-0.4639	-2.5687
	11-14	4.4122	-3.5176	1.3892	-0.3160	1.0733	1.9678
	95-14	31.9902	1.9123	3.2938	-5.0147	-1.7209	32.1815
	90-93	-21.8811	2.4731	-2.5964	-1.2955	-3.8919	-23.3000
	93-96	2.7249	-1.3588	0.3595	-0.0834	0.2761	1.6422
	96-99	31.7684	-1.1676	0.4339	0.1160	0.5499	31.1507
	99-02	-14.2986	1.7234	-1.9655	0.0357	-1.9298	-14.5050
	02-05	13.4434	-0.5131	0.4931	-1.1769	-0.6838	12.2465
	05-08	28.1570	1.7479	4.5789	-4.6036	-0.0246	29.8803
Vietnam	08-11	19.0045	-0.7506	-0.8148	-2.3723	-3.1871	15.0667
	11-14	4.4024	2.4315	1.5655	-0.2422	1.3232	8.1572
	95-14	6098.5820	1.3494	4299.2420	-1291.6610	3007.5800	9107.5120
	93-96	2429.2780	-3.1343	6.7553	-66.1272	-59.3718	2366.7710
	96-99	22.0895	4.1450	2.2188	-1.1089	1.1099	27.3443
	99-02	110.7729	1.3426	4.1666	-1.3054	2.8612	114.9767

Tablo 2.14. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	02-05	72.8206	-0.1956	30.1877	-3.0049	27.1828	99.8078
	05-08	5.0125	-3.8346	-0.4022	-0.4218	-0.8240	0.3539
	08-11	-1.4953	-10.1163	1.7945	6.4537	8.2482	-3.3634
	11-14	196.8568	-0.2548	30.4096	-11.0193	19.3903	215.9923

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

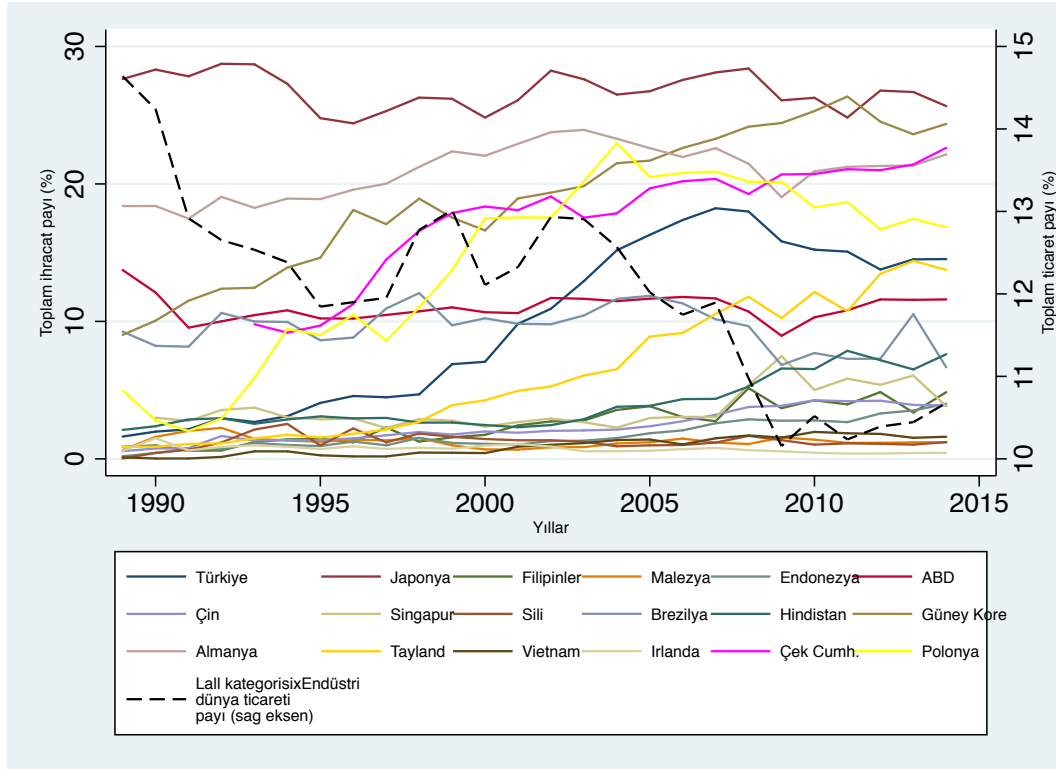
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Bu ana sektörün son on yılda en çok pazar payı artıran ülkeleri arasında beş yüksek gelirli toplam 39 ülke bulunmaktadır. Bunlar içerisinde sekiz ülke mal bileşimi etkisi yoluyla pazar payını %1'den daha büyük oranda artırırken, 13 ülke uyum etkisi yoluyla artırmıştır. 12 ülke de dünya talebi artan mallarda %1'den fazla toplam değişime katkı sağlayacakken dünya talebi düşen mallarda da paylarını artırdıklarından uyum performansını negatif etkilemişler ve dolayısıyla pazar paylarını artıramamışlardır. En çok pazar payını yitiren 28 ülkeden de sekizi yüksek gelirlidir.

2.2.5.6. Otomotiv, demiryolları ve gemicilik

Orta teknoloji düzeyindeki taşımacılık ekipmanları ana sektörünün dünya ticaretinde payı Şekil 2.27'ye göre azalmasına rağmen kişi başına yüksek gelirli ülkelerin toplam ihracatları içerisindeki payları zaman içerisinde sabit veya artış eğilimine sahiptir. Diğer seçili ülkeler arasında Polonya, ve 2000' den sonra Türkiye ile Tayland'ın toplam ihracatlarındaki pay artışları dikkat çekicidir. Ancak son dönemlerde Türkiye ile Tayland'ın bu ana sektördeki toplam ihracat payları azalmaktadır. Kalan ülkelerin payları ise %10 seviyesinin altında olup, Son zamanlarda Filipinler, Hindistan, Çin ve Singapur bu seviyeye yaklaşmışlardır.

Şekil 2.27. Orta teknoloji Mallar İçerisindeki Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Orta teknoloji bu ana sektörün Tablo 2.15'teki CMS modeli bulgularında, ofis makinaları, iletişim ve ölçüm araçları endüstrilerinden farklı olarak yüksek ihracatlı ülkeler arasında Çin'e ek olarak Güney Kore de Pazar payını artıran ülkeler arasındadır. Her ikisi de dönem dönem %1'in üzerinde mal bileşiminden dolayı toplam Pazar payı değişimini artırabilirlerken, dünya talebi artan mallarda pazar payını artırarak %1'in üzerinde toplam değişimi artırabilen ülke Çin olmuştur. Ancak bazı dönemlerde de talebi düşen mallarda da pazar payını artırdığından toplam değişime bunun net etkisi %1'in altına inmiştir. Diğer ülkelerin bulgularında da, on ülke (Çek Cumhuriyeti, Polonya, Şili, Endonezya, Filipinler, Hindistan, Malezya, Tayland, Türkiye, Vietnam) toplam pazar paylarını önemli ölçülerde artırırlarken, bunların büyük bir çoğunluğu büyük ölçüde rekabet edebilirlik etkisi sayesinde gerçekleşmiştir. Türkiye, Vietnam, Malezya, Hindistan ve Filipinler'in uzmanlaştığı ürünlerin en az üç dönem boyunca dünya talebinin de artması onlara bu dönemlerde %1'den fazla pazar payı kazandırmıştır. Türkiye ve Hindistan ise bu dünya talebi artan ürünlerde pazar payını artırdığından büyüme uyumu yüksek olmuş, ancak dünya talebi düşen mallarda da pazar

payını artırdığı için durağanlık uyumu negatif olduğu için, uyum etkisi sayesinde yüksek pazar payı kazançları yaşamamışlardır. Vietnam ise bazı dönemlerde dünya talebi düşen ürünlerde eş zamanlı olarak pazar payını düşürerek, bazı dönemlerde de talebi artan mallarda pazar payını artırarak toplam uyum etkisini %1'in üzerinde çıkarabilmiştir.

Tablo 2.15. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	-0.8340	0.1938	-0.2355	0.0474	-0.1882	-0.8283
	90-93	7.8887	0.8802	0.3257	-0.6723	-0.3466	8.4223
	93-96	-2.9328	1.7940	-0.8220	-0.1987	-1.0207	-2.1594
	96-99	-0.3041	0.9517	-0.0622	-0.0959	-0.1581	0.4896
	99-02	-2.5504	-0.5740	0.1992	0.0448	0.2440	-2.8804
	02-05	-4.1014	-0.0887	-0.3362	-0.0231	-0.3593	-4.5494
	05-08	-1.7849	-0.7378	-0.5361	0.0125	-0.5236	-3.0464
	08-11	1.7652	-0.2744	-0.1713	-0.1768	-0.3481	1.1427
	11-14	2.5389	0.9619	0.0434	-0.0181	0.0253	3.5261
Almanya	95-14	0.0152	-0.0048	0.2184	0.0878	0.3062	0.3166
	90-93	-10.2464	-0.8566	-0.3849	0.8814	0.4965	-10.6064
	93-96	-0.3856	1.2740	-0.2851	0.0377	-0.2474	0.6409
	96-99	0.0534	0.7549	0.0262	0.0316	0.0578	0.8660
	99-02	1.3679	0.6180	0.1293	-0.1083	0.0210	2.0070
	02-05	0.0472	0.1966	-0.0569	0.2020	0.1452	0.3890
	05-08	0.0119	-0.9238	0.0823	0.2771	0.3594	-0.5525
	08-11	-0.0197	-0.4696	-0.0877	0.0814	-0.0063	-0.4957
	11-14	-0.3718	0.7329	0.0902	-0.1421	-0.0519	0.3092
Çek Cumhuriyeti	95-14	23.5097	-0.0331	5.1725	-3.7222	1.4503	24.9269
	93-96	52.3181	0.2686	3.9996	-3.3393	0.6603	53.2471
	96-99	23.4627	-1.8466	1.6213	-0.1523	1.4689	23.0850
	99-02	14.0374	-0.2954	0.3422	-1.0393	-0.6970	13.0449
	02-05	7.0872	1.5635	0.3718	-0.6454	-0.2735	8.3771
	05-08	9.1434	-0.6659	1.3765	-0.6452	0.7313	9.2089
	08-11	6.0211	0.4262	0.1354	-0.0400	0.0954	6.5426
	11-14	1.6904	2.5507	-0.7308	-0.0309	-0.7616	3.4795
	Güney Kore	95-14	7.6116	-0.6320	1.8921	-1.4370	0.4551
90-93		1.4862	4.3371	-2.5426	0.7029	-1.8397	3.9836
93-96		17.7817	-2.7256	0.9667	-2.1905	-1.2238	13.8323
96-99		2.4594	-3.9498	0.6180	0.6935	1.3116	-0.1788
99-02		6.3584	-1.2008	0.7961	0.4620	1.2581	6.4157
02-05		9.3765	0.4254	0.3215	-0.9642	-0.6427	9.1591
05-08		1.7006	4.8654	0.4802	-0.7910	-0.3109	6.2552
08-11		7.0721	1.9045	1.0598	-0.1345	0.9253	9.9019
11-14		0.1595	-2.8073	-0.1548	-0.2703	-0.4252	-3.0730
İrlanda	95-14	-1.7361	-0.0584	-0.2615	0.3016	0.0401	-1.7544
	90-93	16.6452	12.1472	-7.8242	-1.9915	-9.8157	18.9768
	93-96	-1.5288	2.4939	-0.1451	-0.4582	-0.6033	0.3618
	96-99	-0.4111	-1.1624	-0.1372	0.2382	0.1010	-1.4725

Tablo 2.15. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	18.2620	0.2985	0.8506	-1.3098	-0.4591	18.1013
	02-05	-15.7629	1.5435	-1.1598	1.1646	0.0048	-14.2146
	05-08	-5.3519	1.7763	0.1824	0.4753	0.6577	-2.9179
	08-11	-12.0247	-2.2886	-0.3970	1.6411	1.2441	-13.0693
	11-14	1.5737	-0.4595	0.1784	0.7136	0.8921	2.0063
	95-14	-2.1951	-0.2736	-0.4212	0.3994	-0.0218	-2.4905
	90-93	-1.8000	-0.1532	-0.1484	0.1865	0.0381	-1.9151
	93-96	-10.2832	-1.6447	-0.5009	1.1980	0.6971	-11.2309
	96-99	-1.6921	-0.6657	-0.0354	0.0832	0.0479	-2.3099
	99-02	-0.8012	-0.1464	-0.2795	0.1470	-0.1326	-1.0801
Polonya	02-05	-1.8475	-1.2047	-0.2254	0.4172	0.1918	-2.8604
	05-08	0.2537	-0.0614	-0.5976	-0.2351	-0.8327	-0.6404
	08-11	-3.5946	-0.6753	0.1704	0.1392	0.3095	-3.9604
	11-14	-4.8759	-0.3796	-0.3866	0.4172	0.0306	-5.2249
	95-14	20.2237	0.5647	3.5868	-3.5084	0.0785	20.8668
	90-93	60.3522	0.3800	3.0340	-4.8435	-1.8095	58.9227
	93-96	74.6213	-0.5563	4.2595	-10.1618	-5.9023	68.1627
	96-99	12.3728	0.3035	-1.6721	-2.7135	-4.3856	8.2906
	99-02	24.0907	-1.3494	0.5081	-2.1665	-1.6584	21.0830
	02-05	18.0067	4.7441	0.7205	-3.2115	-2.4910	20.2598
Şili	05-08	11.0610	2.4206	0.7139	-2.2960	-1.5821	11.8995
	08-11	0.0993	0.3956	0.1813	-0.2733	-0.0921	0.4029
	11-14	0.9266	-0.6475	-0.0581	-0.7575	-0.8156	-0.5364
	95-14	2.9967	0.2785	1.1090	-0.4386	0.6704	3.9456
	90-93	102.9123	3.1405	2.9150	-10.5129	-7.5980	98.4547
	93-96	1.8734	-0.7776	1.7384	1.2044	2.9428	4.0385
	96-99	-9.5713	-0.7444	-0.0704	-1.6847	-1.7551	-12.0708
	99-02	-4.0595	-0.4670	-0.2493	-0.2085	-0.4578	-4.9843
	02-05	6.2751	-1.0542	0.2773	-0.0442	0.2331	5.4539
	05-08	27.1881	2.3400	4.0585	-2.6513	1.4072	30.9354
Singapur	08-11	-6.4210	0.4366	-0.4216	-1.0167	-1.4383	-7.4226
	11-14	6.8026	1.1025	-0.8414	-4.5580	-5.3994	2.5057
	95-14	-1.0672	2.6537	-2.0350	-0.0265	-2.0615	-0.4749
	90-93	3.3820	8.8147	-1.3856	-0.5577	-1.9433	10.2534
	93-96	-3.8776	-1.7949	-0.3727	0.5364	0.1637	-5.5087
	96-99	-10.9479	-1.9841	3.0164	1.2977	4.3141	-8.6178
	99-02	-0.2551	-2.8971	2.0352	-0.8622	1.1731	-1.9792
	02-05	-4.3580	5.2544	-2.5454	1.1285	-1.4169	-0.5206
	05-08	9.4258	14.1333	1.1974	-1.4045	-0.2071	23.3520

Tablo 2.15. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	0.5697	9.5841	-1.5235	0.1491	-1.3744	8.7793
	11-14	-8.1808	-6.5017	0.1280	1.7708	1.8988	-12.7837
	95-14	0.6879	0.7186	-0.0551	-0.5869	-0.6420	0.7645
	90-93	0.9840	0.6310	0.9807	-0.1806	0.8001	2.4151
	93-96	-8.5828	1.5077	-0.9848	0.5178	-0.4670	-7.5421
	96-99	-0.7611	-0.5619	0.1380	-0.3113	-0.1733	-1.4964
	99-02	4.7155	-0.6697	-0.1717	-0.1904	-0.3621	3.6837
	02-05	20.2985	-0.4144	2.2405	-1.4466	0.7940	20.6781
	05-08	-3.0112	0.4281	-0.0815	-0.0771	-0.1586	-2.7417
Çin	08-11	-2.9879	1.2665	-0.9594	-0.0709	-1.0303	-2.7517
	11-14	-6.6265	1.1308	-0.8872	0.0339	-0.8533	-6.3490
	95-14	43.5825	0.6691	7.8651	-6.5596	1.3055	45.5571
	90-93	169.3421	8.8941	34.2309	-22.5472	11.6837	189.9198
	93-96	10.5447	-1.3082	0.4837	-1.0184	-0.5346	8.7019
	96-99	14.5000	-3.1166	-0.0383	-1.8898	-1.9282	9.4552
	99-02	21.2532	0.2793	0.6393	-3.0260	-2.3866	19.1459
	02-05	17.7089	2.6477	1.3378	-0.9725	0.3653	20.7218
	05-08	25.7320	3.9965	6.1929	-2.4045	3.7885	33.5170
Endonezya	08-11	8.8585	1.3294	1.3293	-0.0181	1.3112	11.4992
	11-14	3.3739	-3.1974	0.1724	0.1608	0.3332	0.5097
	95-14	22.0295	2.5360	1.6227	-5.1512	-3.5285	21.0369
	90-93	38.3819	8.9194	17.5770	-2.3542	15.2229	62.5242
	93-96	5.4885	-3.9267	1.6802	-0.4794	1.2008	2.7626
	96-99	-3.1370	-2.3763	-1.4371	1.1420	-0.2951	-5.8084
	99-02	7.3254	0.0653	-1.0605	-1.7988	-2.8593	4.5314
	02-05	14.9800	2.8315	-0.5806	-1.8457	-2.4263	15.3852
	05-08	29.2082	0.5300	5.0617	-8.7191	-3.6575	26.0808
Filipinler	08-11	2.4438	3.8295	-0.1902	0.0815	-0.1087	6.1646
	11-14	8.4544	-0.7802	0.6316	0.5560	1.1876	8.8618
	95-14	26.2683	-0.0831	0.7486	-17.7046	-16.9559	9.2293
	90-93	17.7811	4.4992	3.6125	-0.5495	3.0631	25.3434
	93-96	7.7540	2.1305	0.4881	-0.2639	0.2241	10.1087
	96-99	16.5144	-0.2735	1.1840	-2.7145	-1.5306	14.7103
	99-02	24.1338	0.5037	-0.3024	0.2721	-0.0303	24.6071
	02-05	9.5317	0.8063	0.1013	-1.2643	-1.1630	9.1750
	05-08	1.5366	3.3999	-0.9263	-0.0506	-0.9770	3.9595
Hindistan	08-11	-11.3956	3.9963	-1.2798	-0.0094	-1.2893	-8.6886
	11-14	20.9352	-3.6826	0.5308	-5.5516	-5.0207	12.2319
	95-14	21.7996	0.2880	3.5860	-4.6122	-1.0263	21.0613

Tablo 2.15. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	-1.0456	3.2955	-0.9576	0.2234	-0.7343	1.5156
	93-96	12.7464	-2.0298	0.1082	-3.2400	-3.1318	7.5849
	96-99	-3.9929	-1.2341	-0.6697	0.2228	-0.4468	-5.6739
	99-02	3.1865	-0.2129	-0.5622	-0.6018	-1.1640	1.8097
	02-05	32.5915	2.6514	1.2849	-4.0579	-2.7730	32.4700
	05-08	18.5047	2.1694	5.0921	-1.6233	3.4688	24.1429
	08-11	25.3480	5.1408	3.8204	-1.0211	2.7992	33.2881
	11-14	-0.2433	-1.1629	-0.4395	0.7512	0.3117	-1.0945
	95-14	-0.4370	2.3234	-2.1821	-0.2057	-2.3878	-0.5013
	90-93	-0.4473	7.9128	-1.7397	-1.4678	-3.2075	4.2580
	93-96	4.7427	-3.0508	0.6468	-0.5809	0.0659	1.7578
Tayland	96-99	-9.9977	-0.7687	-1.8719	0.1755	-1.6963	-12.4628
	99-02	3.1694	-0.8088	-0.4403	-0.7992	-1.2395	1.1211
	02-05	6.6427	3.5690	-0.6690	-1.2726	-1.9417	8.2701
	05-08	-4.7807	8.7747	-6.3394	-1.3768	-7.7162	-3.7223
	08-11	2.0758	3.2172	0.2882	-0.3025	-0.0143	5.2787
	11-14	0.0861	-0.1165	-0.1706	-0.1994	-0.3700	-0.4004
	95-14	55.5013	0.3360	8.2789	-10.4206	-2.1417	53.6955
	90-93	25.3903	2.5928	4.9682	-2.2389	2.7293	30.7124
	93-96	12.0472	-0.5687	0.7286	-2.5039	-1.7754	9.7032
	96-99	32.0290	-2.9451	0.9531	0.9132	1.8663	30.9502
	99-02	12.3078	0.0954	0.4205	-0.3812	0.0393	12.4425
Türkiye	02-05	30.0228	0.9402	1.0635	-3.1620	-2.0985	28.8645
	05-08	19.2328	-0.4256	0.2671	-3.4285	-3.1614	15.6458
	08-11	3.1240	-0.2764	0.4339	-0.2386	0.1953	3.0428
	11-14	6.9464	0.8725	0.6460	-0.2915	0.3545	8.1734
	95-14	32.2274	0.1001	8.1234	-4.8303	3.2931	35.6206
	90-93	5.5405	3.7285	0.4955	-2.6326	-2.1371	7.1319
	93-96	18.8325	1.2670	2.5856	-0.7307	1.8549	21.9545
	96-99	20.0290	-0.8631	0.7715	-2.0830	-1.3115	17.8544
	99-02	28.6219	-0.1684	1.6433	-1.3530	0.2904	28.7438
	02-05	30.9607	2.7143	2.6214	-2.7822	-0.1607	33.5142
	05-08	10.5834	1.7241	1.4600	-0.3832	1.0768	13.3843
Vietnam	08-11	-4.9318	-1.2093	-0.1191	0.6128	0.4937	-5.6474
	11-14	2.0585	0.1581	0.2384	-0.2284	0.0100	2.2266
	95-14	178.6879	0.0936	12.3146	-23.7256	-11.4109	167.3705
	90-93	119.2175	-0.3279	0.1023	-16.1809	-16.0785	102.8111
	93-96	6.2911	-0.5474	-0.9211	-1.9966	-2.9176	2.8261
	96-99	76.7946	-2.1985	0.3837	1.5902	1.9739	76.5700

Tablo 2.15. Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	73.8214	1.7708	9.0917	-1.7749	7.3169	82.9091
	02-05	25.0152	-0.4178	0.7031	-0.3665	0.3365	24.9339
	05-08	7.8047	10.7021	-3.4005	-1.1215	-4.5220	13.9848
	08-11	15.0357	3.6799	1.1202	-1.0404	0.0799	18.7955
	11-14	13.8801	-3.7568	0.9873	0.0614	1.0487	11.1720

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

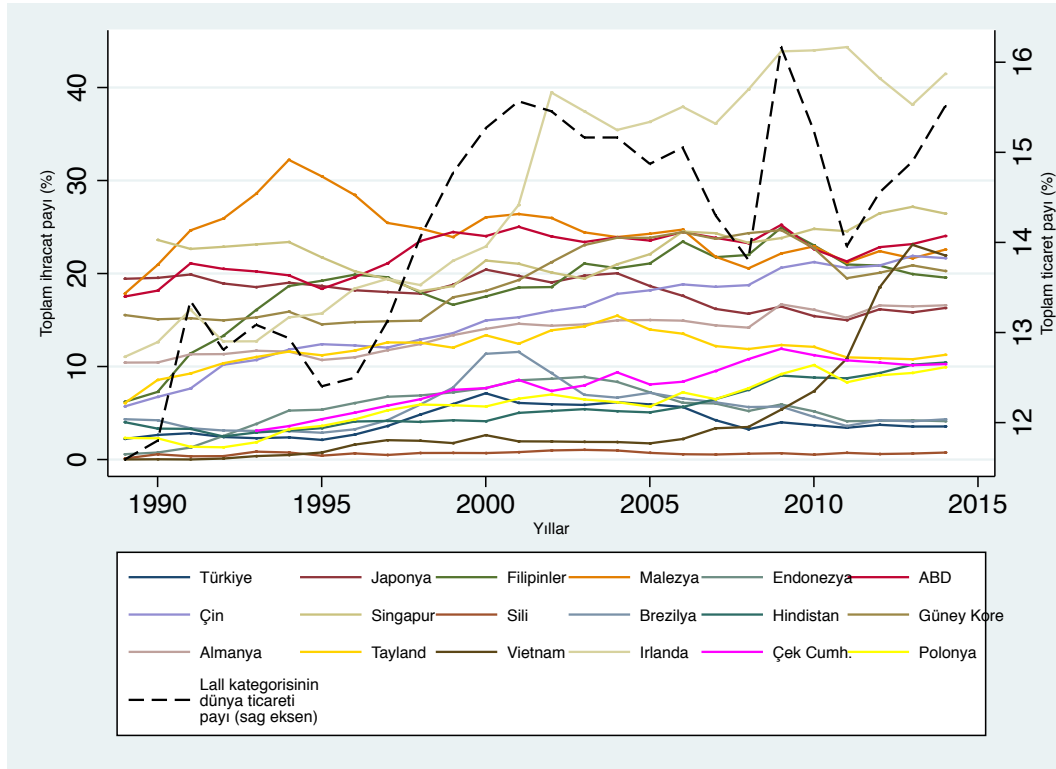
uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Bu ana sektörde son on yılda en yüksek oranda pazar payını 49 ülke artırabilmiştir. Bunlardan yalnızca beş tanesi yüksek gelirlidir (Ek). İhracatlarının ağırlıklı olduğu malların dünya talebi artışından dolayı pazar payını ve yine dünya talebi artan ürünlerde pazar payını artırarak bu uyum sayesinde toplam değişim etkisini %1'in üzerinde artıran 21 ülke vardır. 12 ülke de bu büyüme uyum etkisini yüksek tutmalarına rağmen, durağanlık uyumu etkisi de negatif yönde daha yüksek olduğundan uyum etkisinden yararlanamamıştır. Pazar payını en çok kaybeden dokuz ülkenin beş tanesinde mal bileşimi etkisi pozitif ve %1'in üzerindedir. Pazar kayıplarında hakim bileşen rekabet edebilirlik etkisidir.

2.2.6. Yüksek teknolojili mallar

Yüksek teknolojili malların dünya ticaretindeki payı 1995'ten 2000'li yılların başına kadar istikrarlı bir şekilde %16'ya kadar artmış, daha sonra 2008 küresel krizinde %14'e kadar inmiştir. 2009'da tekrar ani bir şekilde yükselip tekrar düştükten sonra 2014 yılında kriz önceki seviyesine yeniden ulaşmıştır (Şekil 2.28). Bu teknoloji yoğunluğunun en önemli ana sektörü, ileride de görüleceği gibi ofis makinaları, iletişim, medikal, ölçüm ve optik araçlar endüstrileridir. Neredeyse tüm ürünlerin ilaç endüstrisine ait olduğu kimya, plastik ve ametal mineraller ana sektörü son yıllarda taşımacılık ekipmanlarını geçmeye başlamıştır. Seçili ülkelerin toplam ticaret paylarında ise Singapur 2000 yılından sonra ihracatını genelde bu kategoriye, özelde ise ileride göreceğimiz gibi ilaç endüstrilerine ayırarak bu seçili ekonomiler arasında en yüksek paya sahip ülkedir. Singapur'dan başka dönem başındaki %10 civarındaki düşük

payını %20'lere yükselten ülkeler Çin, Filipinler ve Vietnam'dır. Çek Cumhuriyeti, Tayland, Polonya ve Hindistan dönem sonunda paylarını %10'a kadar çıkarabilmişlerdir. Diğer ekonomiler ise daha yatay konumda pozisyonlarını devam ettirmektedirler. Aşağıda bu teknoloji yoğunluğundaki üç farklı ana kategoride ülkelerin ihracat paylarına ve dünya ticaret payına baktıktan sonra ülkelerin bu sektörlerdeki dünya ticaretindeki paylarının kaynaklarını inceleyeceğiz.

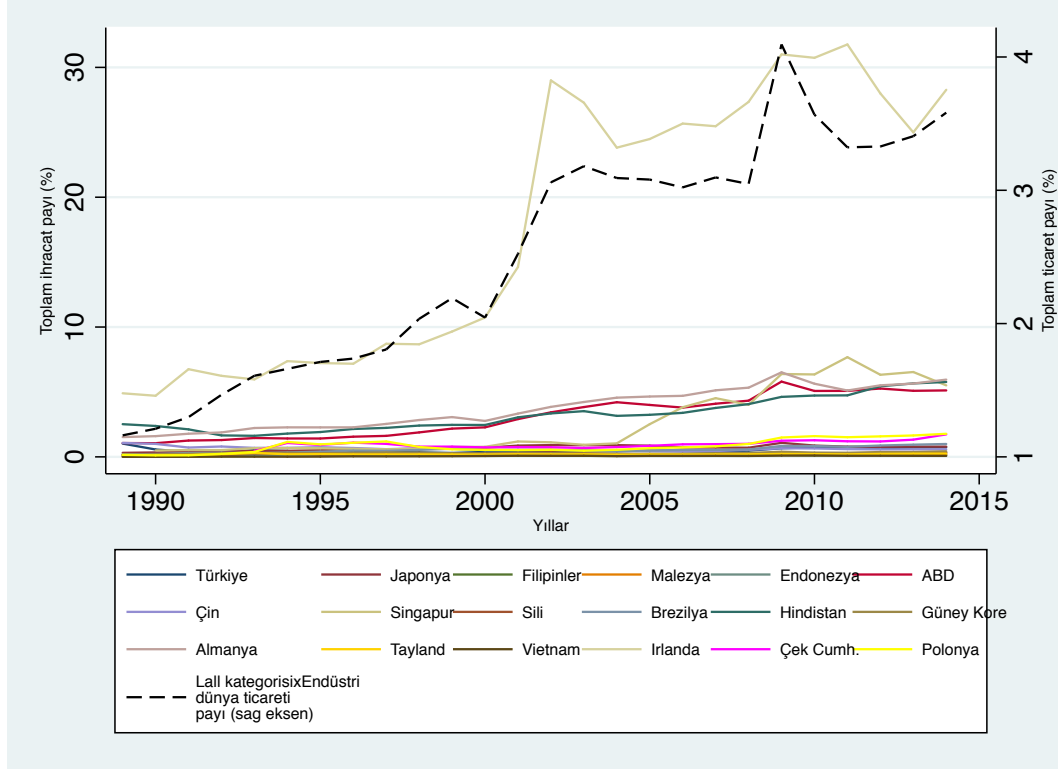

Şekil 2.28. Yüksek teknoloji mallarının seçili ülkelerin toplam ihracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

2.2.6.1. İlaç sanayii

Şekil 2.29'da görüldüğü gibi, bu ana sektör dünya ticaretindeki payı en istikrarlı artan ana sektörlerden biridir. Yine şekilde açıkça görüleceği gibi, 2000 yılından sonra Singapur'un ihracatında oldukça yüksek paya sahip olmuştur. Diğer ülkeler toplam ihracatlarında Singapur ile kıyaslanamayacak kadar düşük paylara sahiptirler. Bununla beraber, ABD, Hindistan, İrlanda, Almanya paylarını hızlı bir şekilde %5'e çıkarmışlardır.

Şekil 2.29. Yüksek teknolojili Mallar İçerisindeki Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.16'daki CMS analizi bulguları orta ve düşük teknoloji yoğunluğundaki ana sektörler kadar açık bir düzenlilik ortaya koymamaktadır. Örneğin, ABD, Almanya, Güney Kore ve Çin dört dönemde pazar payını artırmış kalan dört dönemde ise azaltmıştır. Ancak Japonya ise bir çok ana endüstride olduğu gibi her dönem pazar payını azaltmıştır. ABD dört dönemde mal bileşimi etkisinden pozitif ve %1'in üzerinde yararlanırken, uyum etkilerinden bu yüksek ihracata sahip ülkeler arasında yararlanan olmamıştır. Diğer ülkelerde de bu uyum etkisinden yararlanan olmadığı gibi, yalnızca dokuz ülke en az beş dönemde pazar payını -çoğunlukla rekabet edebilirlik etkisi sayesinde- %1'den daha fazla oranda artırmıştır. Polonya ve Şili yalnızca dönem başlarında mal bileşimi etkisinden güçlü bir şekilde yararlanabilmiştir.

Tablo 2.16. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD	95-14	0.2954	1.2585	-1.0124	0.2869	-0.7256	0.8284
	90-93	9.1469	2.0978	1.4007	-1.8482	-0.4476	10.7971
	93-96	-2.5019	-0.5276	-0.4565	0.1942	-0.2624	-3.2919
	96-99	5.6056	-2.4820	1.1427	0.4524	1.5951	4.7187
	99-02	-1.3544	0.0968	0.0727	-0.0038	0.0689	-1.1887
	02-05	-2.9625	0.5657	-0.0971	0.2910	0.1940	-2.2029
	05-08	-2.6245	1.9286	0.0699	0.2059	0.2758	-0.4201
	08-11	0.3483	1.2617	-0.4281	-0.2125	-0.6406	0.9694
Almanya	11-14	-0.1116	2.0617	-1.2722	-0.5422	-1.8144	0.1356
	95-14	-0.6173	0.1242	0.2056	0.4079	0.6135	0.1205
	90-93	-11.9388	0.2757	-1.3847	0.8578	-0.5269	-12.1900
	93-96	-4.3807	-0.4018	-0.2572	0.1609	-0.0962	-4.8786
	96-99	0.9517	0.6268	0.1007	0.0067	0.1074	1.6860
	99-02	-3.9864	1.0761	-0.8491	0.1822	-0.6669	-3.5771
	02-05	5.1543	0.6127	0.3166	0.0766	0.3932	6.1602
	05-08	2.4133	0.6687	0.1571	-0.0312	0.1259	3.2080
Çek Cumhuriyeti	08-11	-5.5201	-0.6291	-0.2504	0.2857	0.0352	-6.1140
	11-14	1.5256	0.6577	0.7631	0.0674	0.8305	3.0138
	95-14	7.6597	-0.6308	0.9674	-2.5475	-1.5801	5.4487
	93-96	135.1739	-3.2110	6.0907	-12.7090	-6.6183	125.3446
	96-99	-7.9830	-2.7804	-0.9574	0.5636	-0.3937	-11.1572
	99-02	-1.2004	-3.9859	0.2841	0.7170	1.0011	-4.1851
	02-05	11.1950	-2.5785	0.1110	0.6650	0.7760	9.3925
	05-08	15.7420	-0.9559	0.1479	-0.8304	-0.6826	14.1035
Güney Kore	08-11	4.4246	-0.6129	0.3166	-0.3712	-0.0545	3.7571
	11-14	17.2788	-1.0783	0.2157	-1.8206	-1.6049	14.5957
	95-14	3.9575	-1.9810	0.4429	-2.5836	-2.1407	-0.1642
	90-93	-4.3689	-1.0770	-0.6510	0.2613	-0.3898	-5.8357
	93-96	0.7482	-1.8967	-0.1228	-0.2044	-0.3272	-1.4757
	96-99	-1.7331	-4.6212	-0.4254	0.0561	-0.3693	-6.7236
	99-02	-4.1932	-3.5820	-0.5793	0.2136	-0.3658	-8.1410
	02-05	1.5075	-2.4368	-0.2239	-0.9396	-1.1636	-2.0928
İrlanda	05-08	9.2028	-1.3386	0.9474	-1.9984	-1.0510	6.8131
	08-11	2.3735	3.0950	-1.5136	-1.2821	-2.7957	2.6728
	11-14	14.3565	-1.1204	0.4485	-4.0049	-3.5563	9.6797
	95-14	2.4314	-0.2824	1.6039	0.0990	1.7029	3.8519
	90-93	53.0040	2.5057	7.3432	-2.8214	4.5218	60.0315
	93-96	2.2930	-0.5637	0.6420	0.2385	0.8805	2.6099
	96-99	12.3360	0.7256	1.1968	-1.3693	-0.1725	12.8891

Tablo 2.16. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	47.8486	0.3326	9.9089	-0.4613	9.4477	57.6288
	02-05	-9.7670	-0.6902	-0.1235	0.3535	0.2300	-10.2272
	05-08	-5.1038	-1.3615	0.0320	0.5029	0.5349	-5.9303
	08-11	1.5872	-0.4941	-0.3179	-0.0602	-0.3781	0.7150
	11-14	-6.7984	-0.8350	0.7259	0.6027	1.3286	-6.3048
	95-14	-2.9176	-1.9691	-0.2308	1.6397	1.4089	-3.4778
	90-93	-4.1415	-0.5212	-1.0430	-0.1209	-1.1639	-5.8267
	93-96	-3.6442	-0.8507	-0.1363	0.5638	0.4275	-4.0674
	96-99	0.9718	-3.3247	0.7123	0.0072	0.7195	-1.6334
	99-02	-3.7619	-3.1031	-0.5169	0.2267	-0.2902	-7.1552
Polonya	02-05	-3.4280	-1.5574	-0.2357	0.0840	-0.1517	-5.1371
	05-08	-8.5024	-2.2619	-0.1554	0.7857	0.6304	-10.1339
	08-11	-1.2185	0.6694	-0.8418	0.2144	-0.6275	-1.1766
	11-14	-4.7236	-1.4565	-0.4060	-0.3682	-0.7742	-6.9543
	95-14	5.2873	0.1958	1.1246	-0.5448	0.5798	6.0629
	90-93	29.9460	1.4258	3.9475	4.1510	8.0986	39.4703
	93-96	118.5299	2.1416	5.3869	-9.6653	-4.2783	116.3932
	96-99	-19.0329	1.6297	-2.5496	1.5369	-1.0127	-18.4159
	99-02	-4.9575	1.1347	-0.9491	-0.2055	-1.1546	-4.9774
	02-05	17.8648	0.5320	0.9095	-0.6048	0.3047	18.7015
Şili	05-08	31.3375	-1.2435	0.3929	-0.6804	-0.2875	29.8065
	08-11	16.2809	-1.0409	0.1637	-1.3364	-1.1727	14.0673
	11-14	9.9739	-1.5344	0.1510	-0.6551	-0.5042	7.9353
	95-14	1.2513	0.1824	0.0613	-0.4507	-0.3894	1.0442
	90-93	-3.2348	3.5258	-0.9823	-0.0602	-1.0425	-0.7515
	93-96	-6.5120	0.9501	-0.0625	0.1459	0.0834	-5.4785
	96-99	-5.8714	2.9339	-0.6428	0.2279	-0.4148	-3.3524
	99-02	0.8900	1.7628	-0.7526	-1.0984	-1.8510	0.8018
	02-05	-4.3855	0.1012	-0.1446	-0.0909	-0.2355	-4.5198
	05-08	2.8516	-1.3418	0.0704	-0.1870	-0.1166	1.3933
Singapur	08-11	9.0056	-1.7591	0.2259	-0.5747	-0.3488	6.8976
	11-14	5.7799	-1.5342	-0.0053	-0.5612	-0.5665	3.6792
	95-14	7.4108	-2.0893	3.3832	-1.1190	2.2642	7.5858
	90-93	-2.5535	5.2397	-3.4692	-0.7046	-4.1738	-1.4876
	93-96	-4.4441	-0.7702	0.1900	0.0575	0.2476	-4.9667
	96-99	-1.4963	-3.5736	-0.0190	-0.2609	-0.2799	-5.3498
	99-02	7.8898	-4.2420	-1.2915	-4.5669	-5.8585	-2.2107
	02-05	35.7749	-2.1261	0.5184	-0.3206	0.1978	33.8467
	05-08	15.3456	-0.5598	-0.0077	-1.8625	-1.8702	12.9155

Tablo 2.16. Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	20.5888	1.5684	7.9789	-0.2137	7.7651	29.9224
	11-14	-10.7423	-6.3922	-0.1281	5.6786	5.5505	-11.5840
	95-14	3.8045	-1.6490	1.1982	-0.3460	0.8522	3.0077
	90-93	-0.6352	-1.7309	-1.2295	-4.3375	-5.5670	-7.9331
	93-96	13.8693	-3.2005	0.5917	-1.9969	-1.4052	9.2636
	96-99	1.3058	-2.0754	0.7307	-0.9430	-0.2123	-0.9819
	99-02	-7.4238	-3.2659	-0.7502	1.1763	0.4261	-10.2636
	02-05	5.4305	-0.4173	-0.0667	-1.5098	-1.5765	3.4368
	05-08	10.5402	-0.3056	-0.2593	-1.3768	-1.6360	8.5986
Çin	08-11	11.9710	0.8873	1.5513	-0.2101	1.3412	14.1995
	11-14	0.5340	1.5300	-0.6481	-0.9109	-1.5590	0.5050
	95-14	14.5762	-3.0082	0.1630	-10.7519	-10.5889	0.9790
	90-93	33.0271	-1.7785	0.2623	-3.2545	-2.9922	28.2564
	93-96	3.1968	-3.4392	-0.1527	-0.7894	-0.9421	-1.1845
	96-99	6.3326	-8.1542	-0.1192	-2.4752	-2.5944	-4.4160
	99-02	3.0578	-7.8671	-0.0920	-1.3080	-1.4000	-6.2093
	02-05	9.8907	-5.4059	-0.0165	-2.1448	-2.1612	2.3235
	05-08	17.6169	-1.7794	1.3935	-2.8114	-1.4179	14.4197
Endonezya	08-11	4.2747	2.0770	-0.8033	-0.5864	-1.3897	4.9620
	11-14	10.5806	-5.7500	0.1671	-3.9219	-3.7549	1.0758
	95-14	3.5664	-0.7616	0.7227	-1.5490	-0.8262	1.9786
	90-93	-9.9039	1.8606	-3.5522	1.4769	-2.0753	-10.1187
	93-96	-1.3549	-0.0416	-0.1996	-0.4030	-0.6027	-1.9992
	96-99	11.6072	-1.9790	-0.2267	-1.4353	-1.6620	7.9662
	99-02	7.0384	-4.7613	0.6968	-0.7373	-0.0405	2.2365
	02-05	-15.5087	-0.7600	-0.4686	0.3674	-0.1012	-16.3699
	05-08	20.3639	-3.2571	0.7541	-5.4362	-4.6821	12.4246
Filipinler	08-11	15.4603	-0.6074	0.7750	-1.6828	-0.9078	13.9451
	11-14	3.8231	1.6462	-0.0560	-0.5245	-0.5805	4.8888
	95-14	-0.8272	-0.1901	-0.2000	-0.1013	-0.3013	-1.3186
	90-93	0.2277	1.8730	-0.7444	0.2219	-0.5224	1.5783
	93-96	50.8417	0.8772	0.0732	-10.4829	-10.4097	41.3092
	96-99	-19.5297	-0.4135	-1.0531	1.5004	0.4473	-19.4958
	99-02	-12.8122	-0.4931	-1.6024	0.9886	-0.6138	-13.9191
	02-05	-3.8968	-0.3843	-0.0377	-0.0650	-0.1027	-4.3838
	05-08	-3.3643	-1.1970	-0.0112	-0.1161	-0.1273	-4.6886
08-11	5.7107	-1.5702	-0.1075	-0.8425	-0.9500	3.1905	
11-14	12.2389	-1.6809	-0.0918	-1.4987	-1.5906	8.9674	
90-93	-17.8415	-2.0495	-4.2523	4.9171	0.6648	-19.2262	

Tablo 2.16. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hindistan	95-14	15.9363	-1.8454	2.2453	-5.7283	-3.4830	10.6079
	93-96	9.8021	-0.1808	0.2625	-1.2553	-0.9927	8.6286
	96-99	1.2227	-2.3190	-0.5492	-0.9544	-1.5036	-2.5999
	99-02	9.0834	-3.8315	0.0733	-2.3337	-2.2604	2.9916
	02-05	7.1692	-2.4444	0.0910	-0.5913	-0.5004	4.2245
	05-08	20.2390	-2.6202	0.0579	-2.2534	-2.1955	15.4234
	08-11	12.8232	0.1563	-0.7270	-1.0810	-1.8080	11.1715
	11-14	10.4960	-3.0936	0.0878	-1.6159	-1.5280	5.8743
	90-93	-7.9334	2.6134	-2.9861	-0.2801	-3.2663	-8.5863
Malezya	95-14	0.8264	-0.8474	-0.2369	-1.3323	-1.5692	-1.5902
	93-96	-3.7285	-0.2197	0.2001	-0.0548	0.1452	-3.8030
	96-99	-7.5808	-0.0568	-1.0181	-0.0090	-1.0271	-8.6648
	99-02	1.8093	-2.2373	-0.6768	-2.0129	-2.6897	-3.1177
	02-05	-3.2200	-0.6684	-0.3657	-1.2784	-1.6441	-5.5325
	05-08	-0.4803	-2.4102	-0.5989	-2.2016	-2.8005	-5.6910
	08-11	10.6244	-0.5151	0.3491	-1.3658	-1.0166	9.0926
	11-14	8.0818	-1.6199	0.1907	-1.2377	-1.0470	5.4148
	90-93	33.7239	2.0226	-0.1797	-3.7703	-3.9500	31.7965
Tayland	95-14	1.1815	-1.7486	-0.0880	-1.1013	-1.1892	-1.7563
	93-96	-12.2244	-1.6207	-0.3260	0.0285	-0.2975	-14.1427
	96-99	-6.7500	-1.7268	-0.6397	0.6186	-0.0212	-8.4980
	99-02	-4.2218	-2.2457	-1.0713	-0.5449	-1.6163	-8.0837
	02-05	1.8726	-1.4122	0.1607	-0.4734	-0.3127	0.1477
	05-08	6.4659	-1.9070	0.0514	-2.4323	-2.3808	2.1781
	08-11	3.0406	-1.0150	-0.1087	-1.1789	-1.2876	0.7380
	11-14	10.4060	-1.9384	0.1063	-0.9840	-0.8777	7.5899
	90-93	-10.0782	2.3919	-1.7007	-1.0132	-2.7139	-10.4002
Türkiye	95-14	7.3622	-1.3621	1.8312	-1.6741	0.1571	6.1572
	93-96	-15.6046	0.7121	-1.3602	0.7511	-0.6091	-15.5016
	96-99	-6.5256	-1.9357	-0.6484	0.3805	-0.2680	-8.7293
	99-02	12.5674	-5.1398	0.5325	-3.0928	-2.5603	4.8673
	02-05	15.7233	0.0089	-0.0907	-0.8818	-0.9724	14.7597
	05-08	6.6222	-1.9824	0.0575	-0.0500	0.0076	4.6474
	08-11	7.6987	-1.8606	-0.0332	-0.3144	-0.3476	5.4905
	11-14	8.9606	-2.1281	0.7435	-0.7473	-0.0038	6.8286
	90-93	87.0400	-0.7652	7.9001	-30.6510	-22.7508	63.5240
Vietnam	93-96	28.1544	0.6173	1.3454	-0.0519	1.2934	30.0651
	96-99	20.7620	2.9997	7.0362	-0.4846	6.5516	30.3133
	99-02	35.7546	-2.5307	0.4644	-11.4100	-10.9456	22.2783

Tablo 2.16. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	02-05	3.6887	-1.0216	-0.0337	0.3113	0.2776	2.9447
	05-08	9.2883	-3.4770	0.0117	-0.5002	-0.4885	5.3229
	08-11	13.4424	-1.1313	0.1469	-1.0652	-0.9183	11.3928
	11-14	16.4876	-2.2350	0.0352	-1.7994	-1.7642	12.4884

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

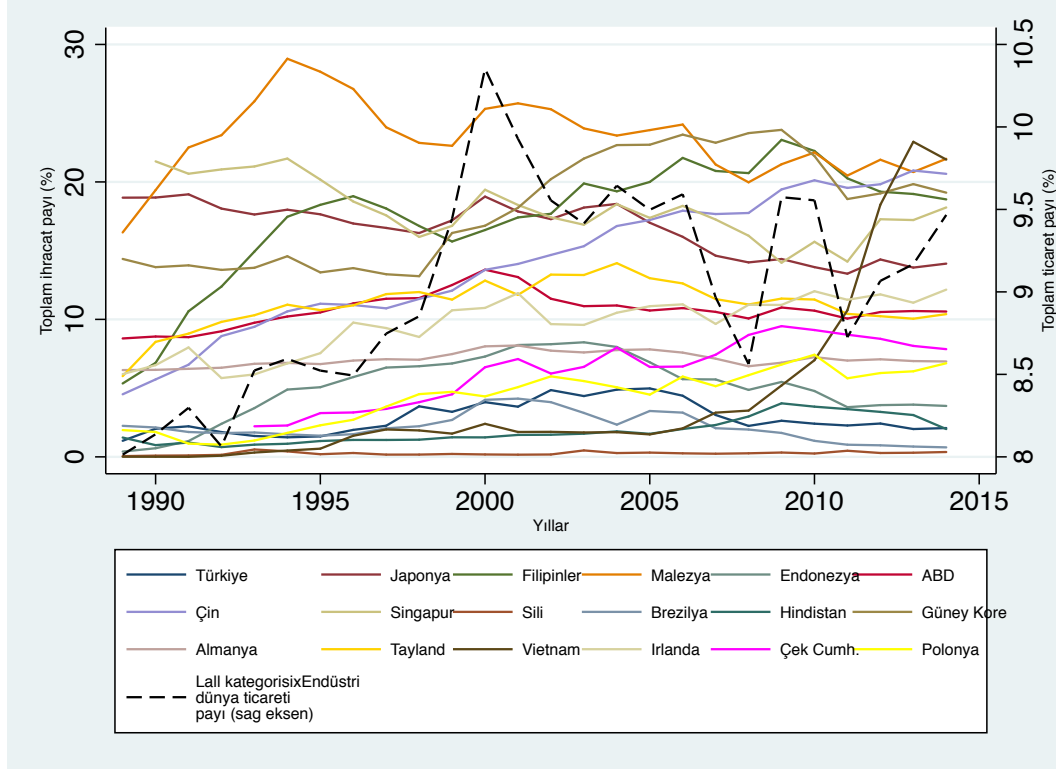
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Ek'e göre toplam ticaret payını geçtiğimiz on yılda en çok artıran 39 ülke arasında mal bileşiminden pozitif ve %1'in üzerinde yararlanan tek ülke Ruanda'dır. Bu ülke ile beraber Singapur da uyum etkisinden etkili bir şekilde yararlanabilmiştir. Pazar payını en çok düşüren 13 ülke vardır. Bu ülkelerin bir çoğu dünya talebi düşen ürünlerde de uyumlu bir şekilde davranarak pazar paylarını düşürerek korunmaya çalışsalar da rekabet edebilirlik etkisinin negatif etkisini telafi edememişlerdir.

2.2.6.2. İletişim, medikal, ölçüm ve optik araçlar

Bu ana sektör yüksek teknoloji endüstriler arasında, Singapur dışında gerek toplam ihracat gerekse de dünya ticareti payı (ortalama %9) bakımından dominant bir konumda olduğundan, Şekil 2.28'deki yorumlarımız genel olarak Şekil 2.30 için de geçerlidir. Bunlardan farklı olarak dönem başında %20'nin üzerinde paya sahip olan Singapur zamanla bu payı %15'e kadar indirmiş ancak son dönemlerde yeniden artışa geçmiştir. Bu kısımdaki ana sektörü orta teknolojiler endüstrisine ait ana sektör ile kıyasladığımızda her dönem daha yüksek paya sahip olduğunu gözlemleyebiliriz.

Şekil 2.30. Yüksek teknolojili Mallar İçerisindeki İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.17'deki CMS bulguları rekabet edebilirlik etkisinin en belirleyici olduğunu ve yüksek düzeyde ihracat yapan ülkeler arasında ABD son dönemlerde payını azalttığını, Güney Kore'nin ise dönem başında ve sonlarında payını azalttığını, payını artırdığı dönemlerde de talebi artan mallarda pazar payını artırarak güçlü bir şekilde uyum gösterdiğini bize sunmaktadır. Ayrıca, Almanya çoğu dönemde Japonya ise bütün dönemlerde yine rekabet edebilirlik etkisi sayesinde pazar paylarını azalmaktadırlar. Çin'in performansı ise rekabet edebilirlik etkisi tüm dönemlerde hakim olmakla birlikte, bir çok dönemde ticaret payının yüksek olduğu endüstrilerin dünya talebindeki düşüş pazar payını önemli ölçüde etkilemekte, ancak dünya talebi artan mallarda da pazar payını artırması uyum etkisini artırarak toplam değişimi olumlu yönde etkilemektedir. Diğer ülkelerden söz edecek olursak, Vietnam, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Hindistan ve Tayland çoğu dönemde payını artırırken Türkiye, Malezya, Filipinler, Endonezya ve İrlanda dört dönemde payını artırmış dört dönemde de azaltmıştır. Rekabet edebilirlik etkisi başta olmak üzere %1'in üzerinde toplam değişime mal bileşimi etkisi yoluyla katkı sağlayan ülkeler Polonya, Hindistan ve

Türkiye'dir. Dünyada yüksek teknolojiye sahip ofis makinaları, iletişim, medikal, ölçüm ve optik araçlar endüstrilerinde talebi artan mallarda payını artırarak %1'in üzerinde toplam değişime katkı sağlayan ülkeler de İrlanda, Polonya ve Vietnam'dır.

Tablo 2.17. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
ABD	95-14	-2.0543	1.0805	-1.4571	0.3845	-1.0726	-2.0464	
	90-93	10.5310	0.3682	1.2548	-0.2254	1.0294	11.9286	
	93-96	-0.8308	2.4673	-0.1405	-0.0162	-0.1566	1.4798	
	96-99	-0.0934	2.4023	-0.8773	-0.2639	-1.1412	1.1676	
	99-02	-6.6869	-0.7335	-0.8037	0.7978	-0.0059	-7.4263	
	02-05	-7.5963	-0.4522	-0.9064	0.6523	-0.2540	-8.3025	
	05-08	-2.8719	1.0649	-0.2291	0.2390	0.0099	-1.7971	
	08-11	-2.0094	0.5857	-0.2983	-0.3599	-0.6582	-2.0819	
	11-14	-1.9798	10.6885	-8.6769	1.3612	-7.3157	1.3929	
	Almanya	95-14	-0.9138	0.6844	-1.0955	0.0560	-1.0394	-1.2689
		90-93	-12.5184	-0.0628	-1.2524	1.1055	-0.1469	-12.7281
93-96		-2.6012	0.4030	-0.0766	0.1360	0.0594	-2.1388	
96-99		-2.6709	1.3690	-0.6244	0.0412	-0.5832	-1.8851	
99-02		-0.2472	1.0573	-0.3786	-0.0004	-0.3790	0.4311	
02-05		0.4254	0.1140	-0.2509	-0.0816	-0.3326	0.2068	
05-08		-4.7940	1.8069	-2.1544	1.2921	-0.8623	-3.8494	
08-11		-2.0206	1.3282	-0.3916	0.0206	-0.3710	-1.0634	
11-14		-2.2937	-0.5268	-0.0281	0.2546	0.2265	-2.5941	
Çek Cumhuriyeti		95-14	20.9985	-1.2174	7.6605	-6.8411	0.8195	20.6006
		90-93	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
	93-96	66.7356	2.0305	6.9373	-2.9793	3.9579	72.7240	
	96-99	13.2447	2.3387	1.8477	-1.4875	0.3602	15.9436	
	99-02	23.8343	-0.5102	3.3806	-3.1928	0.1878	23.5119	
	02-05	11.1496	-0.8082	-0.3519	-2.4922	-2.8441	7.4973	
	05-08	17.8518	0.2121	8.5094	-0.2109	8.2985	26.3624	
	08-11	0.8120	-0.7949	-0.0898	0.0578	-0.0320	-0.0149	
	11-14	-7.3984	-5.6091	4.1560	4.6264	8.7824	-4.2251	
	Güney Kore	95-14	1.3234	-0.7837	2.6762	0.7032	3.3794	3.9191
		90-93	-6.9750	0.4054	-1.2654	0.1532	-1.1123	-7.6818
93-96		-2.5543	-0.8909	0.6557	0.3521	1.0078	-2.4374	
96-99		4.1179	-1.4559	3.9277	-0.5397	3.3880	6.0500	
99-02		7.9670	0.8407	2.2874	-0.2604	2.0271	10.8347	
02-05		1.8839	2.4346	2.2016	-0.0593	2.1422	6.4607	
05-08		4.1152	-0.5093	0.8355	-0.3782	0.4573	4.0632	
08-11		-4.7387	0.5161	-0.2816	0.0545	-0.2271	-4.4497	
11-14		2.3143	-2.9018	0.4562	-0.9453	-0.4891	-1.0767	
İrlanda		95-14	-0.4008	2.7196	-0.3684	-0.0287	-0.3971	1.9217
		90-93	43.5227	4.9491	7.2878	-2.5314	4.7563	53.2282
	93-96	12.8228	2.7584	4.3322	-0.4528	3.8794	19.4607	

Tablo 2.17. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	96-99	4.5418	2.1963	1.8123	0.6286	2.4409	9.1790
	99-02	3.6782	-1.0747	1.9806	-0.0589	1.9217	4.5253
	02-05	-3.7565	1.3071	0.1470	0.4186	0.5657	-1.8837
	05-08	-5.7438	-0.5285	-0.9627	1.1302	0.1675	-6.1048
	08-11	-1.0642	-1.5303	0.5518	1.0784	1.6303	-0.9643
	11-14	-4.6728	0.5918	0.8731	2.0111	2.8842	-1.1968
	95-14	-3.2544	-0.5086	-1.3707	1.6270	0.2563	-3.5067
	90-93	-7.9279	-0.7863	-0.9566	0.6966	-0.2599	-8.9742
	93-96	-8.8240	-0.6574	-1.0595	1.0502	-0.0093	-9.4907
	96-99	-3.3152	-1.5206	-0.2561	0.5731	0.3170	-4.5188
Polonya	99-02	-3.4418	-0.0621	-0.9186	0.6288	-0.2898	-3.7937
	02-05	-4.2265	0.6082	-0.7721	0.6905	-0.0816	-3.7000
	05-08	-6.2699	-1.6502	-0.8836	1.3779	0.4943	-7.4259
	08-11	-4.3056	-0.0384	-0.5505	0.5215	-0.0290	-4.3731
	11-14	-7.0287	-0.4568	-2.0285	3.7767	1.7482	-5.7373
	95-14	23.1572	-1.7126	9.9561	-2.7066	7.2495	28.6941
	90-93	-10.9110	0.9377	-1.9692	1.1707	-0.7985	-10.7718
	93-96	91.7747	3.3239	7.8009	-6.2687	1.5322	96.6308
	96-99	27.7559	-3.1882	0.1437	-3.1526	-3.0089	21.5588
	99-02	14.6227	2.7525	2.0300	-0.9160	1.1140	18.4892
Şili	02-05	0.6463	0.4472	-0.3655	-0.8611	-1.2266	-0.1330
	05-08	23.2067	1.3147	5.7203	-2.3808	3.3395	27.8609
	08-11	2.2375	-3.8068	0.3364	-0.0545	0.2820	-1.2873
	11-14	6.7900	-4.0182	5.0531	0.4414	5.4946	8.2664
	95-14	11.4151	0.6756	2.2546	-7.5770	-5.3224	6.7682
	90-93	84.8953	0.7467	10.5499	-9.7339	0.8160	86.4579
	93-96	-13.4401	-3.6557	-0.1217	3.1124	2.9906	-14.1052
	96-99	-10.5806	-1.6344	-0.7171	1.1062	0.3890	-11.8259
	99-02	-6.0869	-1.0623	-0.4751	1.2016	0.7265	-6.4227
	02-05	77.9171	-1.5435	0.9393	-22.7495	-21.8103	54.5634
Singapur	05-08	18.9152	-2.5919	0.6829	-17.6089	-16.9260	-0.6027
	08-11	28.4881	-2.4186	1.0489	1.1739	2.2228	28.2923
	11-14	-11.4430	0.8380	0.4322	-0.5801	-0.1479	-10.7529
	95-14	-1.8613	-1.6621	-0.0420	0.9802	0.9381	-2.5853
	90-93	-4.6951	0.5044	-0.3915	0.1108	-0.2807	-4.4714
	93-96	-3.4277	-1.1462	0.1985	0.6006	0.7992	-3.7748
	96-99	-10.0345	-2.9551	0.5351	2.3619	2.8970	-10.0926
	99-02	-2.0891	-0.2457	-0.7265	0.0528	-0.6737	-3.0085
	02-05	-0.3923	-2.1556	-0.2459	-0.3538	-0.5998	-3.1476

Tablo 2.17. *Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	05-08	-1.5525	-2.4637	0.3707	-0.1809	0.1898	-3.8264
	08-11	-0.9974	-2.3124	0.2428	0.9288	1.1717	-2.1381
	11-14	12.6350	0.2640	2.9328	-10.6684	-7.7355	5.1634
	95-14	-1.8452	-1.9285	-0.0524	1.4858	1.4335	-2.3402
	90-93	-12.6352	0.9194	-1.7284	0.5672	-1.1612	-12.8770
	93-96	-5.8258	-1.3510	-0.6686	0.5093	-0.1593	-7.3361
	96-99	11.1043	-1.5990	3.8780	-0.8629	3.0151	12.5204
	99-02	13.9191	1.7398	5.1600	-0.6707	4.4893	20.1482
	02-05	-0.9275	2.8998	-0.1494	0.1870	0.0376	2.0099
Çin	05-08	-5.3115	-1.3166	-4.5625	1.3591	-3.2034	-9.8316
	08-11	-16.8542	2.4430	-2.1936	-0.0540	-2.2475	-16.6587
	11-14	-12.4891	32.7404	-33.8369	0.8806	-32.9562	-12.7049
	95-14	20.4193	-1.1961	11.0345	-7.6733	3.3612	22.5844
	90-93	142.1808	2.3121	21.6869	-9.4448	12.2422	156.7352
	93-96	13.2931	-3.6441	0.5630	-2.3653	-1.8023	7.8467
	96-99	9.8002	-2.5104	0.0045	-1.5982	-1.5937	5.6960
	99-02	20.8603	-1.6479	4.0005	-2.4652	1.5353	20.7477
	02-05	17.6919	-1.3695	2.9704	-1.4911	1.4793	17.8017
Endonezya	05-08	8.8521	-2.0761	4.2499	-0.5847	3.6652	10.4413
	08-11	7.2012	-0.2369	0.6524	-0.2359	0.4166	7.3808
	11-14	3.8214	-2.2295	2.5912	-0.5384	2.0528	3.6447
	95-14	3.6356	-1.4787	-0.1456	-2.9954	-3.1409	-0.9840
	90-93	132.8381	5.5892	13.3310	-17.4924	-4.1614	134.2659
	93-96	25.1630	-3.0224	1.3365	-5.3345	-3.9981	18.1425
	96-99	4.5003	-4.0903	-0.0613	-0.0897	-0.1510	0.2590
	99-02	5.1335	-0.7441	2.0376	0.5451	2.5827	6.9720
	02-05	-3.6325	-2.0112	-0.8597	-0.1647	-1.0244	-6.6681
Filipinler	05-08	16.7406	-8.5167	3.2900	-17.2739	-13.9839	-5.7600
	08-11	0.4986	-4.2145	-0.0697	-0.6429	-0.7126	-4.4286
	11-14	-1.2091	-7.6834	-0.2847	3.5680	3.2833	-5.6092
	95-14	5.0476	0.7062	-1.1285	-3.5745	-4.7030	1.0508
	90-93	75.9308	2.3761	15.1964	-2.0568	13.1396	91.4465
	93-96	18.2346	-0.6401	4.1419	-0.9775	3.1644	20.7589
	96-99	-0.9408	-1.2211	-0.3779	0.4973	0.1194	-2.0425
	99-02	5.5685	-1.7200	0.6666	-0.6807	-0.0141	3.8345
	02-05	0.4747	-1.1901	-1.0836	0.3159	-0.7677	-1.4831
05-08	-4.9044	-1.2237	0.6475	1.9747	2.6222	-3.5059	
08-11	4.5977	-0.3937	0.5228	-6.1703	-5.6475	-1.4435	
11-14	4.6026	12.1118	-14.7241	-1.0003	-15.7244	0.9900	

Tablo 2.17. Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hindistan	95-14	17.1901	-0.9965	4.1021	-7.3843	-3.2822	12.9113
	90-93	-5.6727	-0.7958	0.1530	0.0024	0.1554	-6.3131
	93-96	16.6964	0.7690	-0.6125	-2.5407	-3.1532	14.3121
	96-99	6.3264	-3.6084	0.1895	-1.1848	-0.9953	1.7227
	99-02	8.5478	0.1890	0.4623	-0.7874	-0.3251	8.4118
	02-05	12.7021	-2.0297	0.4118	-3.4915	-3.0797	7.5927
	05-08	50.0865	1.8247	3.1620	-13.7004	-10.5384	41.3729
	08-11	12.8434	3.0316	-0.6366	-0.3148	-0.9515	14.9236
Malezya	11-14	-14.4287	3.1674	-3.1402	-0.2994	-3.4397	-14.7010
	95-14	-1.7028	-1.4952	-0.0349	1.0839	1.0490	-2.1491
	90-93	13.1757	0.7122	1.2052	-2.0045	-0.7994	13.0886
	93-96	5.0345	-1.4299	0.0352	-0.6520	-0.6168	2.9878
	96-99	-7.0364	-3.4898	0.2920	1.2279	1.5199	-9.0063
	99-02	3.2712	-0.1153	0.2595	-0.4040	-0.1445	3.0114
	02-05	0.1917	-1.5345	-0.9955	-0.2411	-1.2367	-2.5794
	05-08	-1.9794	-2.9268	1.5432	-1.7290	-0.1858	-5.0920
Tayland	08-11	1.0070	-0.5509	0.3386	-0.5293	-0.1907	0.2653
	11-14	-2.6117	-7.9942	5.3621	4.3688	9.7309	-0.8751
	95-14	2.2682	-0.4654	-0.0782	-1.4762	-1.5544	0.2484
	90-93	9.2847	-1.4046	-0.0812	-0.9030	-0.9842	6.8958
	93-96	2.8956	0.6705	-0.2728	-0.5760	-0.8487	2.7173
	96-99	0.7167	-3.9889	-0.0238	0.3852	0.3613	-2.9108
	99-02	7.5893	-1.0430	0.5707	-1.5645	-0.9937	5.5526
	02-05	3.2018	-3.2245	-0.0017	0.4007	0.3990	0.3762
Türkiye	05-08	-6.2894	-1.4678	2.7450	3.6156	6.3606	-1.3966
	08-11	3.0858	-1.4469	-0.1843	-0.5111	-0.6953	0.9436
	11-14	-7.5116	-6.0737	3.7447	7.6607	11.4054	-2.1799
	95-14	7.7773	-0.0351	0.8710	-0.6944	0.1765	7.9188
	90-93	-13.1686	-2.6766	-1.2480	2.3006	1.0526	-14.7925
	93-96	8.8767	-0.3055	-0.4328	-0.9760	-1.4088	7.1623
	96-99	26.7885	-0.1445	-1.0600	-3.2602	-4.3202	22.3238
	99-02	13.7896	5.7244	4.6540	-0.3710	4.2830	23.7969
Vietnam	02-05	5.2998	3.7210	0.6274	-0.0728	0.5545	9.5753
	05-08	-16.7470	7.9207	-5.0789	-0.0106	-5.0895	-13.9158
	08-11	1.4961	-4.5847	0.0425	0.3239	0.3665	-2.7222
	11-14	3.5685	-3.7074	0.3658	-0.9338	-0.5681	-0.7069
	95-14	776.3653	-1.7878	789.0469	-144.9484	644.0984	1418.6760
	90-93	37.5451	2.8952	-2.9937	-6.2672	-9.2610	31.1794
	93-96	134.6862	-3.5195	4.6522	-7.9583	-3.3061	127.8606

Tablo 2.17. *Yüksek teknoloji Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	96-99	36.6844	-4.1701	3.7290	-12.5852	-8.8561	23.6583
	99-02	26.7514	-2.5525	1.9051	-1.8642	0.0410	24.2399
	02-05	9.7271	-4.0496	0.4391	-2.8429	-2.4038	3.2738
	05-08	42.6941	-4.7262	25.6163	-3.0554	22.5609	60.5287
	08-11	96.9150	-2.3006	8.7213	-3.7236	4.9977	99.6121
	11-14	47.2710	11.9241	9.7912	-0.7953	8.9959	68.1910

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

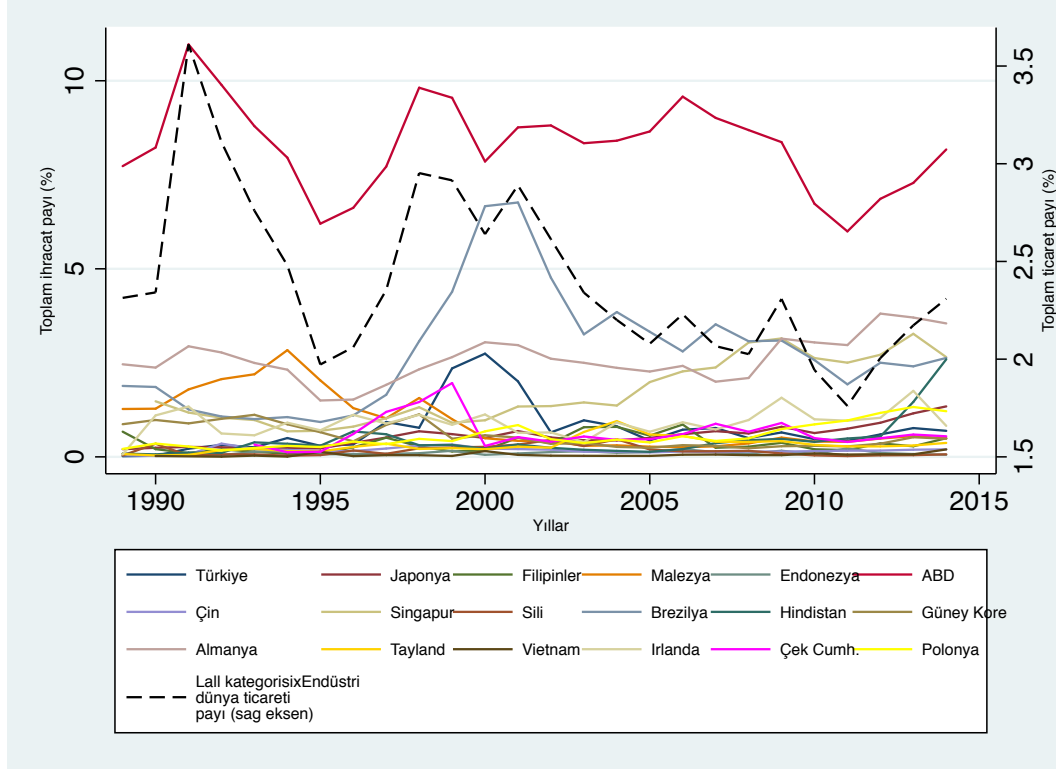
Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Ek'teki bulgulara göre, bu ana sektörde son on yılda diğer ülkeler arasında pazar payını en çok artıran 39 ülkeden dördü yüksek gelirli, diğerleri orta ve düşük gelirlidir. Bunlar arasında 13 ülkenin mal bileşimi etkisi %1'in üzerindedir. Bir diğer deyişle ifade edersek, bu 13 ülke uzmanlaştıkları endüstrilerin dünya talebi artışı sonucu kendi pazar paylarını önemli ölçüde artırmışlardır. On ülke de dünya talebi artan mallarda pazar payını genişletmesinden dolayı pazar payını %1'in üzerinde artırabilmiştir. Bununla beraber, 14 ülke de benzer şekilde pazar payını artırmakta, ancak bunlar dünya talebi düşen mallarda da paylarını genişlettiklerinden uyum etkisinden güçlü bir şekilde yararlanamamaktadırlar. Diğer yandan, altısı yüksek gelirli yirmi ülke de bu ana sektörde en çok pazar kaybı yaşayanlar arasındadır. Bu kaybın kaynakları büyük ölçüde rekabet edebilirlik bileşeninden gelmektedir.

2.2.6.3. Havacılık ve Uzay

Dönem başındaki yüksek dalgalanmayı göz ardı ettiğimizde bu ana sektörün dünya ticareti %1,5 ile %3 arasındadır. Seçili ülkelerin toplam ihracat payları cinsinden incelediğimizde ise ABD'nin diğerlerinin oldukça üzerinde, bir paya sahip olduğunu görebiliriz. Öte yandan, Singapur, İrlanda, Brezilya ve Almanya da zaman içerisinde paylarını yaklaşık %3 seviyesine çıkaran ülkelerdir. Diğer ülkelerin toplam ihracatları - 1990'lar sonu ve 2000'lerin başındaki Türkiye dışında- oldukça düşük ve sabit bir seyirdedir.

Şekil 2.31. Yüksek teknolojili Mallar İçerisindeki Havacılık ve Uzay Endüstrilerinin Seçili Ülkelerin Toplam İhracatında (sol eksen) ve Dünya Ticaretindeki (sağ eksen) Payları, 1989-2014

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 2.18’de seçili ülkelerin CMS analizi bulgularına göre, yüksek ihracat yapan ülkeler arasında Japonya ile Çin altı dönem boyunca pazar paylarını yüksek tutmuşlardır. Bununla beraber, Japonya ticaret payını artırırken dört dönem boyunca mal bileşimi etkisi sayesinde pazar payındaki değişime %1’den daha fazla katkı sağlamıştır. Güney Kore ve ABD bir çok dönemde pazar payını düşürürken, Almanya pazar payında dört dönem büyüme dört dönem kayıp yaşamıştır. Bu ülkelerin de toplam değişimlerindeki temel etken rekabet edebilirlik etkisidir. Diğer ülkelere de baktığımızda da rekabet edebilirlik etkisi dışında %1’in üzerinde mal bileşimi ve uyum etkileri yoluyla toplam değişimi %1’in üzerinde artıran ülkeler burada daha fazladır. İrlanda, Polonya, Singapur, Filipinler ve Hindistan mal bileşimi etkisiyle, Çek Cumhuriyeti, Hindistan, Tayland ve Türkiye büyüme uyumu etkisi yoluyla en az üç dönem boyunca pazar paylarını artırmışlardır.

Tablo 2.18. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)	
ABD	95-14	-1.4299	0.1458	-0.1045	0.0903	-0.0142	-1.2983	
	90-93	6.1536	0.6444	-0.9516	-0.5825	-1.5341	5.2640	
	93-96	-1.8505	-0.4355	-0.5385	0.0618	-0.4768	-2.7628	
	96-99	1.2174	0.5936	0.0347	-0.2539	-0.2191	1.5919	
	99-02	-3.9156	-0.2240	-0.0444	0.1731	0.1287	-4.0109	
	02-05	-0.0094	0.0468	-0.0486	-0.1367	-0.1853	-0.1479	
	05-08	-2.1392	-0.1506	-0.0989	0.0445	-0.0544	-2.3442	
	08-11	-8.3587	0.4708	-0.5505	0.4047	-0.1458	-8.0337	
	11-14	3.7287	-0.0396	0.2913	-0.0644	0.2269	3.9160	
	Almanya	95-14	3.0425	-0.1826	0.2227	0.3363	0.5590	3.4189
		90-93	-14.4666	-1.0378	-1.1884	1.3748	0.1863	-15.3181
93-96		-9.3865	-0.5249	-0.5022	1.6212	1.1190	-8.7925	
96-99		6.2858	-0.2472	0.9252	0.0227	0.9479	6.9865	
99-02		3.5445	-0.5733	0.2056	-0.2297	-0.0241	2.9470	
02-05		2.4558	0.0950	0.2515	-0.1126	0.1389	2.6897	
05-08		-3.0396	-0.5598	-0.1711	0.3343	0.1632	-3.4362	
08-11		14.7575	0.8108	1.3364	0.2245	1.5609	17.1293	
11-14		-3.3910	0.6955	-0.1804	0.1793	-0.0011	-2.6966	
Çek Cumhuriyeti		95-14	34.7148	-0.5599	1.6519	-6.4845	-4.8326	29.3223
		93-96	110.3197	7.8422	21.8419	-11.2608	10.5811	128.7430
	96-99	54.2271	-4.0985	6.7291	-1.3658	5.3633	55.4919	
	99-02	-24.3071	-1.3426	0.6342	1.5947	2.2290	-23.4207	
	02-05	16.2440	1.2303	3.6087	0.5787	4.1874	21.6616	
	05-08	19.3328	7.6403	-1.4169	-0.8580	-2.2748	24.6982	
	08-11	-4.6035	-3.4017	-0.9314	-1.2009	-2.1322	-10.1374	
	11-14	6.3868	-1.1580	-0.3204	-0.6555	-0.9758	4.2530	
	Güney Kore	95-14	-1.1053	0.4777	-0.4731	0.1317	-0.3414	-0.9690
		90-93	-13.9104	17.3426	-10.8093	0.1064	-10.7029	-7.2707
		93-96	-18.0622	2.0200	-1.9747	-0.0136	-1.9883	-18.0305
96-99		-4.3128	1.1374	-1.2809	-0.3636	-1.6445	-4.8200	
99-02		-5.1972	-0.3682	0.0532	1.1107	1.1639	-4.4014	
02-05		-3.6036	0.6265	0.4279	-0.0065	0.4214	-2.5556	
05-08		-1.8440	0.1764	-0.8252	0.8118	-0.0134	-1.6810	
08-11		16.3162	1.0520	1.0846	-0.2139	0.8707	18.2389	
11-14		13.7308	-1.1832	0.1067	-1.3440	-1.2373	11.3103	
İrlanda		95-14	-0.4646	0.0610	-0.0739	-0.1064	-0.1803	-0.5839
		90-93	0.9315	-2.6924	1.9402	1.9335	3.8736	2.1127
	93-96	56.2582	3.0398	2.5712	-10.6633	-8.0920	51.2060	
	96-99	-9.4641	-1.5856	-0.9735	1.9153	0.9418	-10.1080	

Tablo 2.18. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya	99-02	0.5667	1.0034	1.1367	-0.0147	1.1220	2.6921
	02-05	3.1374	1.0693	-0.9444	-1.7213	-2.6657	1.5410
	05-08	4.9828	-1.4763	0.0462	-0.5191	-0.4729	3.0336
	08-11	1.5302	1.6622	0.1510	-0.5974	-0.4464	2.7460
	11-14	-12.4630	-0.1139	-0.2839	0.9249	0.6410	-11.9359
	95-14	6.6335	0.2316	0.4224	-0.2197	0.2026	7.0678
	90-93	-13.1754	2.9855	-1.8159	-0.2935	-2.1094	-12.2992
	93-96	17.8115	4.6531	1.0085	-0.8028	0.2058	22.6703
	96-99	7.6152	-3.0565	-0.3199	-1.1497	-1.4696	3.0891
	99-02	-5.9982	1.4077	-0.4429	-0.0469	-0.4898	-5.0803
Polonya	02-05	0.8096	2.9556	-0.3059	-0.0195	-0.3255	3.4398
	05-08	1.3999	1.2640	-0.1622	-0.2338	-0.3960	2.2680
	08-11	9.0934	0.9447	0.2327	-0.2061	0.0265	10.0647
	11-14	7.8377	-2.1559	0.0140	-0.2345	-0.2205	5.4613
	95-14	40.3801	0.0922	7.3231	-1.7607	5.5624	46.0347
	90-93	-5.4969	-0.2386	-0.0571	0.2271	0.1701	-5.5654
	93-96	55.3979	8.7782	17.4393	-1.7544	15.6848	79.8609
	96-99	-0.8089	-9.0896	0.4079	3.4181	3.8260	-6.0725
	99-02	8.9900	2.3106	-0.1105	-0.0209	-0.1314	11.1692
	02-05	9.7184	0.9577	0.0228	-0.2055	-0.1827	10.4935
Şili	05-08	19.5189	3.4272	0.0213	-0.9177	-0.8963	22.0498
	08-11	45.5786	0.6795	1.2585	-3.9954	-2.7369	43.5212
	11-14	4.2602	-1.0622	0.1195	-0.4157	-0.2962	2.9018
	95-14	2.0609	0.9673	-0.5832	-1.5308	-2.1141	0.9142
	90-93	-0.5897	-0.6486	-0.1414	0.1452	0.0038	-1.2345
	93-96	67.1848	6.3844	8.9958	-20.7805	-11.7847	61.7844
	96-99	8.8619	-5.3093	-0.2002	-2.5346	-2.7348	0.8177
	99-02	27.6709	1.4580	2.3419	-0.1328	2.2091	31.3380
	02-05	-4.4451	1.1386	-1.9086	-0.2049	-2.1135	-5.4200
	05-08	0.4505	-0.6841	-1.5072	0.0973	-1.4099	-1.6436
Singapur	08-11	-27.5039	0.1572	-1.6667	1.1643	-0.5024	-27.8491
	11-14	49.1428	0.0074	-0.2460	-7.9068	-8.1528	40.9974
	95-14	5.1341	0.4606	0.6672	-0.9367	-0.2694	5.3253
	90-93	-14.6440	-1.2407	-1.0022	0.8542	-0.1481	-16.0327
	93-96	2.2653	3.6303	-1.0511	-1.3795	-2.4307	3.4649
	96-99	-7.8984	-1.8842	-0.6467	-0.0324	-0.6791	-10.4617
	99-02	15.4487	2.2083	-0.7471	-1.2155	-1.9626	15.6944
	02-05	20.9800	1.0724	1.4360	-0.9205	0.5155	22.5679
	05-08	10.8177	-0.2464	0.9483	0.0671	1.0154	11.5868

Tablo 2.18. *Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Brezilya	08-11	0.3033	0.4112	-0.1916	0.2558	0.0642	0.7787
	11-14	-5.6847	-1.3018	0.0404	0.0150	0.0554	-6.9312
	95-14	13.4833	-0.8851	0.8690	-1.8935	-1.0245	11.5736
	90-93	-21.3375	-0.9843	0.0769	0.7976	0.8745	-21.4474
	93-96	1.6497	6.2588	0.6686	-0.9700	-0.3013	7.6072
	96-99	51.2408	-1.9235	3.6675	2.0493	5.7169	55.0342
	99-02	11.3853	-0.1507	-0.0802	-0.2802	-0.3604	10.8741
	02-05	5.3106	-3.6339	0.5526	1.0767	1.6293	3.3060
	05-08	1.3949	-0.7260	-0.2657	0.0910	-0.1746	0.4943
Çin	08-11	-3.6608	-0.5197	-0.5777	-1.1427	-1.7205	-5.9010
	11-14	-3.6276	0.9548	-0.5079	-0.4176	-0.9255	-3.5982
	95-14	12.5176	-0.2773	1.6004	-0.3888	1.2117	13.4519
	90-93	322.0801	16.8946	90.4026	-3.5749	86.8277	425.8023
	93-96	-0.4838	4.6756	-3.5832	-1.7985	-5.3817	-1.1899
	96-99	19.9133	0.3552	5.0922	0.2062	5.2984	25.5669
	99-02	-5.8658	0.9756	0.2650	0.5783	0.8433	-4.0470
	02-05	1.1907	-1.2175	0.2362	0.5630	0.7992	0.7723
	05-08	14.0505	-1.1476	0.6900	0.2833	0.9733	13.8762
Endonezya	08-11	17.7123	0.8439	0.6204	-2.9472	-2.3268	16.2294
	11-14	2.5725	-0.8196	0.1613	0.0116	0.1729	1.9258
	95-14	-1.4157	0.3779	-0.1701	0.0108	-0.1594	-1.1971
	90-93	93.2666	21.2045	-15.4063	0.8301	-14.5761	99.8950
	93-96	-14.7066	3.0495	-1.5935	-0.0164	-1.6100	-13.2670
	96-99	10.6619	0.2013	1.0856	-3.1484	-2.0628	8.8004
	99-02	-4.9579	0.5411	-0.7474	0.3027	-0.4447	-4.8616
	02-05	6.3268	0.1474	1.3798	-0.6510	0.7288	7.2030
	05-08	-8.1095	-0.9428	-0.1787	0.4171	0.2384	-8.8139
Filipinler	08-11	95.9713	-0.1894	4.8118	-16.6969	-11.8851	83.8969
	11-14	-1.9956	-0.5304	0.2151	0.3871	0.6022	-1.9238
	95-14	3.8914	0.5136	-0.3151	-0.8747	-1.1898	3.2152
	90-93	-1.5476	5.4963	-1.9084	0.0993	-1.8091	2.1397
	93-96	35.6350	4.8385	1.9727	-0.3454	1.6272	42.1007
	96-99	-13.1674	-0.7033	-1.7753	-1.7762	-3.5515	-17.4222
	99-02	55.1932	4.4270	4.6271	-3.5933	1.0338	60.6540
	02-05	12.2582	3.3219	0.1418	-1.1373	-0.9955	14.5846
	05-08	-19.4699	-2.1171	-0.5286	2.4905	1.9618	-19.6252
Hindistan	08-11	-12.4821	1.4329	-0.3149	-0.0144	-0.3293	-11.3785
	11-14	58.3612	1.2556	0.9916	-7.8228	-6.8312	52.7856
	95-14	19.4244	0.5685	1.0247	-4.6584	-3.6336	16.3593

Tablo 2.18. *Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	90-93	18.1551	2.4736	0.2238	-6.1580	-5.9342	14.6945
	93-96	37.8256	1.3365	5.7450	-0.2971	5.4478	44.6099
	96-99	-20.6161	1.5906	-2.7687	0.5037	-2.2649	-21.2904
	99-02	-3.0407	1.9052	-0.4268	-0.0088	-0.4356	-1.5711
	02-05	-7.7311	1.6034	-0.6183	0.3082	-0.3101	-6.4378
	05-08	77.1548	-1.6893	2.0713	-3.5476	-1.4762	73.9892
	08-11	17.9856	-0.1601	0.7737	0.8659	1.6396	19.4652
	11-14	107.4773	-2.2012	4.0859	-2.3240	1.7619	107.0379
	95-14	-4.3318	0.3503	-0.3623	0.0128	-0.3494	-4.3309
	90-93	28.4491	-3.9764	-0.1714	-5.1458	-5.3171	19.1556
	93-96	-2.9984	-3.4500	-0.2888	0.4857	0.1969	-6.2515
Tayland	96-99	-16.4981	2.2845	-1.9417	0.3215	-1.6203	-15.8339
	99-02	-19.3803	0.8912	-0.5421	1.0408	0.4987	-17.9904
	02-05	-8.5570	0.8978	0.0245	0.4563	0.4808	-7.1784
	05-08	12.3046	-2.8370	-0.1045	-0.9452	-1.0496	8.4179
	08-11	9.2358	1.4733	-0.5159	-0.8464	-1.3623	9.3468
	11-14	1.1978	-1.2490	-0.2322	-0.3367	-0.5689	-0.6201
	95-14	9.7751	0.5795	0.8199	-3.3209	-2.5010	7.8536
	90-93	115.1155	-2.4370	8.3682	-6.3330	2.0353	114.7138
	93-96	14.2007	5.2562	0.4941	-0.3299	0.1641	19.6210
	96-99	-14.7126	-0.6183	0.2821	1.4348	1.7169	-13.6140
	99-02	5.0829	1.9547	0.0829	-0.4924	-0.4095	6.6280
Türkiye	02-05	63.6662	-0.7040	6.8246	1.4443	8.2689	71.2311
	05-08	-9.1355	-0.5275	-1.7049	1.1956	-0.5093	-10.1723
	08-11	-2.0422	0.8068	-1.0061	-0.7984	-1.8046	-3.0399
	11-14	3.2570	-2.1621	0.7735	-1.3461	-0.5726	0.5223
	95-14	14.1003	-0.3870	1.0452	-0.4307	0.6145	14.3278
	90-93	150.1799	-11.9962	11.5620	4.8028	16.3647	154.5484
	93-96	8.6032	5.7370	1.6907	-0.5456	1.1451	15.4854
	96-99	138.8871	-2.0934	16.0749	-1.6010	14.4739	151.2676
	99-02	-21.4381	-0.3245	-0.8866	1.3411	0.4545	-21.3081
	02-05	0.9850	-0.6711	1.1463	0.1611	1.3073	1.6211
	05-08	11.3318	1.3212	-0.3162	-0.2493	-0.5655	12.0875
Vietnam	08-11	-3.7135	0.7972	-0.4860	0.1505	-0.3355	-3.2518
	11-14	16.8992	-1.3749	-0.0400	-0.8067	-0.8467	14.6776
	95-14	22.8389	0.2977	0.7337	0.0000	0.7337	23.8703
	90-93	-14.4935	-4.7016	0.0000	1.6528	1.6528	-17.5422
	93-96	12.9387	4.2370	-0.6625	0.0000	-0.6625	16.5132
	96-99	19.4563	-3.4224	-0.0108	-2.5928	-2.6036	13.4303

Tablo 2.18. *Yüksek teknoloji Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Seçili Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 1990-2014 (devamı)*

Ülke	Dönem	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
	99-02	-12.7207	0.5001	-0.6855	-1.4317	-2.1172	-14.3377
	02-05	-1.6721	3.4937	1.4129	-0.0802	1.3327	3.1543
	05-08	20.9179	-3.6172	5.1874	1.6476	6.8351	24.1358
	08-11	45.0049	-0.7384	1.6294	-1.0420	0.5874	44.8539
	11-14	205.4157	-1.8499	8.1642	-61.3362	-53.1721	150.3938

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık

uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

Bu ana sektörün diğer ülkeler ile ilgili CMS bulguları Ek'tedir. Son on yılda en çok pazar payını artıran yedisi yüksek gelirli 43 ülkeden yalnızca beş tanesi mal bileşimi etkisi yoluyla pazar payını %1'in üzerinde artırabilmiştir. 18 ülke de dünya talebi artan mallarda rekabet edebilirliğini artırarak toplam değişimini %1 veya daha fazla oranda artırmıştır. Pazar payını en çok 26 ülke düşürmüştür ve bunlardan dokuz tanesi yüksek gelirlidir. Altı ülke ana sektör payı düşen mallarda eşzamanlı olarak rekabet edebilirliğini düşürmesine ve uyum etkisinden %1'in üzerinde pozitif değer kazanmasına rağmen, bu yüksek kaybı önleyememişlerdir.

2.3. Bulgular

Bu bölümde, sabit pazar payı modelinden yararlanarak, aralarından seçtiğimiz 19 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin her bir teknoloji kategorisi içerisindeki endüstri ihracatının dünya payındaki değişimleri, o ülkenin kendi çabalarından (rekabet edebilirlik), dünyadaki talep yapısından ve son olarak bu iki bileşenin etkileşiminden kaynaklanmasına göre belirlemeye çalıştık. Ayrıca, aynı analizi son on yılda bu pay değişimini en yüksek ve en düşük oranda yaşayanları da belirleyebilmek amacıyla bütün ülkeler için yaptık. Elimizdeki çok çeşitli bulgulara rağmen, iki başlık halinde genellemeler yapmanın uygun olacağını düşünüyoruz.

İlk olarak, birincil mallar ve havacılık ve uzay endüstrisi dışında, ABD, Almanya ve Japonya rekabet edebilirliğini hızla düşürmektedir. Örneklerimizde yer alan diğer yüksek gelirli ülkeler (Çek Cumhuriyeti, Güney Kore ve Singapur), özellikle orta ve

yüksek teknolojili endüstrilerde, dünya paylarını artırmaktadırlar. Gelişmekte olan ekonomiler ise birincil mallar dışında, rekabet edebilirliklerini bir çok kategoride yükseltmektedirler. Benzer bulgular, örneklemimiz dışında ticaret payını en hızlı biçimde yükselten ve düşüren ülkeler için de geçerlidir: en hızlı biçimde dünya ticaret payını artıran ekonomilerin çoğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerdir. Ancak yüksek gelirli ülkelerin payını en hızlı bir biçimde düşüren ülkeler içerisinde de az oluşu, bu ülkelerin ticaret paylarını koruduklarını veya daha az oranda düşürdüklerini gösterebilir. Öte yandan, rekabet edebilirlikteki bu değişim, çoğu dönemde toplam değişimin en önemli belirleyicisi konumundadır.

Yukarıdaki ABD, Almanya ve Japonya ile diğer ülkelerin bulguları literatürdeki “ürün parçalanması” kavramı ile açıklanabilir¹⁶. “Üretim süreçlerinin coğrafi olarak ayrı bölgelere ayrılması” (Krugman, 1995, s. 332) olarak tanımlanan bu kavram üzerine literatürde yapılan çalışmalarda üretim maliyetlerindeki ülkeler arasındaki farklılıkların uluslararası ticarete önemli bir faktör olduğu ve düşük maliyet yapısına sahip ekonomilerin, merkezi gelişmiş ülkelerdeki çok uluslu firmalarının üretim süreçlerine katılmalarının kendilerine kazançlar sağlayacağı iddia edilmektedir (Cantwell, 1994; Jones, 2000, Baldwin, 2001; Athukorala, 2005).

Küresel ekonomide üretim süreçlerinin kaydırılması genel olarak ABD, Japonya ve Almanya'nın çok uluslu firmalarının Asya ülkelerine yabancı yatırımları veya bu firmaların-özellikle son yıllarda- bu ülkelerdeki yerel firmalarla yaptıkları anlaşmalar aracılığıyla gerçekleşmektedir (Athukorala, 2005, s. 1-6)¹⁷. 1960'lı yılların sonlarında, elektronik ve tekstil sektöründe başlayan bu süreç daha sonra üretim teknolojisinin emek yoğun segmentlerine ayrılmasına izin verdiği diğer tüm sektörlerde yayılmıştır. Elektrikli aletler, otomobil parçaları, elektrikli makine ve optik ürünleri, müzik aletleri, saatler ve kameralar bu genişleyen sektörler için örnek olarak gösterilebilir. Nitekim, bu sektörlerin Lall (2000b)'in sınıflamasında ihtiva edildiği orta veya yüksek teknoloji yoğunluklu mallar kategorisi burada ele aldığımız Asya ekonomilerinin (son

¹⁶ İktisat literatüründe kavram “product fragmentation” olarak ifade edilmektedir. Bunun yerine, “dikey uzmanlaşma” (vertical integration), “değer zincirini dilimleme” (slicing up the value chain), uluslararası üretim paylaşımı (international production sharing) gibi kavramlar da kullanılmaktadır.

¹⁷ Bu Asya ekonomileri üretim sürecinin parçalanması sayesinde ihracattaki olağan üstü artışlardan dolayı Krugman (1995, 334) tarafından “Süpertrading Ekonomiler” (Supertrading Economies) olarak adlandırılmaktadır.

dönemlerde Hindistan ve Vietnam da olmak üzere) toplam ihracatında yüksek paylara sahiptir.

Yürüttüğümüz analiz ile ilgili olarak paylaşmamız gereken ikinci bulgu ise, rekabet edebilirlik etkisi dışında, gelişmekte olan ülkelerin ticaret kompozisyonlarını dünyada talebi değişen ürünlere doğru kaydırarak uyum sağlama potansiyeli bakımından önemli ölçüde ayrıştıdır. Özellikle orta ve yüksek teknoloji endüstriler arasında en hızlı biçimde pazar payını artıran ekonomiler arasında bile, bir çok ülke ürün kompozisyonunu dünyada talebi artan ürünlere doğru kaydıramamakta ve dolayısıyla piyasalara uyum sağlayamamaktadır. Yine bu ülkeler, uyum performansı konusunda, yükselen ürünlerde kendi rekabet edebilirliklerini artırsalar dahi, ürün kompozisyonlarında talebi düşen ürünlerinin ağırlığından dolayı, bu durum uyum performansının toplam pazar payına değişimi negatif olmaktadır. Türkiye'nin orta teknoloji endüstrilerdeki durumu bunun tipik bir örneğidir. Özellikle 2000'lerden sonra bu endüstrilerdeki toplam ihracat payını önemli ölçüde yükseltmesine rağmen, ağırlığını bu kategorideki yükselen ürünlere verememiş ve fiyat avantajlarından da yararlanamamıştır. Bu bakımdan, ele aldığımız ülkeler içerisinde Vietnam'ın -ve bir dereceye kadar da Çin'in- düşük, orta ve yüksek, İrlanda'nın da yalnızca yüksek teknoloji endüstrilerdeki performansı dikkat çekmektedir. Nitekim, ilk kısımdaki betimsel analizlerde de bu ülkeler toplam ihracat cinsinden yüksek bir yakınsama performansı da göstermiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARMAŞIKLIK, TEKNOLOJİ VE REKABET EDEBİLİRLİK

Bu bölüm yerel erişilebilir yapabilirliklerin bir fonksiyonu olan karmaşıklığın imalat sanayii rekabet edebilirliği üzerinde bir etkisi olup olmadığını ve bu karmaşıklığın muhtemel belirleyicilerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bunun için, literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak, ağ teorisi uygulamasına dayanan karmaşıklık endeksi BACI karşılıklı dış ticaret veri tabanlarından yararlanılarak, hem ülke hem de endüstri düzeyinde hesaplanmıştır. Yaklaşık olarak yüz ülke için 1989-2010 dönemini kapsayan UNIDO'nun üretim serilerini de içeren yüksek boyutlu (ülke, endüstri ve zaman) sabit etkiler tahmin sonuçlarımız nispi karmaşıklık düzeyinin tüm endüstrilerde ortalama olarak anlamlı ve pozitif sonuç verdiğini göstermiştir. Endüstrileri farklı teknolojik yoğunluklarına göre kategorilere ayırdığımızda, bu etki petrol ürünleri, tekstil ve gıda ürünlerinin yoğunlukla bulunduğu düşük ve alt-orta teknoloji endüstrilerde kaybolmakta ancak bilgi iletişim teknolojileri, motorlu taşıtlar, ilaç ve kimya ile makine sanayiinin yer aldığı üst orta ve yüksek teknoloji endüstrilerde artmaktadır. Bununla beraber, ülkenin genel yapabilirlikleri, yani genel kompleks yapısı düşük teknoloji endüstrilerdeki ticaret performansını pozitif etkilemektedir. Son olarak, firma sayısı, endüstri spesifik beşeri sermaye ve yüksek gelirli ülkelerin ithalat yoğunluğu da yüksek teknoloji endüstrilerdeki karmaşıklığın önemli belirleyicileri olarak tespit edildi.

Bu bölümde öncelikle, yapabilirliklerin en temel bileşeni olan teknoloji ile rekabet edebilirlikler arasındaki ilişkiden bahsedeceğiz. Daha sonra da karmaşıklık endeksinin ne olduğu, nasıl hesaplandığı ve karmaşıklık endeksi bulgularımıza değineceğiz. Son olarak da bu karmaşıklığın fiyata dayalı ve fiyat dışı değişkenlerle beraber rekabet edebilirliğe etkisini ampirik olarak inceleyecek ve bulgularımızı tartışarak politika önermelerinde bulunacağız.

3.1. Rekabet Edebilirlik-Teknoloji İlişkisi Üzerine Yürütülen Ampirik Çalışmalar

Uluslararası rekabet edebilirliğe etki eden faktörlerin araştırıldığı çalışmalara bakıldığında, öncelikle bu rekabet gücünü temsil eden belirli bir değişken ele alınmaktadır. Bunlara açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi, ihracat piyasa payı, net ihracat düzeyi, ihracat/ithalat oranı, kişi başı gayri safi yurt içi hasıla gibi

değişkenler örnek gösterilebilir¹⁸. Daha sonra da yukarıda bahsedilen fiyata dayalı ve/veya fiyat dışı faktörlerin bu değişken üzerindeki etkinin veya aralarındaki pozitif veya negatif yönlü (oransal ve korelasyona dayalı) bir ilişkinin varlığı ampirik olarak test edilmeye çalışılır. Aşağıda bu çerçevede yapılan çalışmalar hakkında kısa bir literatür araştırması sunulmaktadır.

Literatürdeki çalışmalar söz konusu ilişkinin bir ülke içerisindeki endüstriler, bir endüstrideki (veya endüstrilerin bir bütün olarak) ülkeler, hem ülkeler hem de endüstriler ve son olarak bir ülkedeki firmaların ele alınmasına göre dört gruba ayrılabilir. İlk grup için öncelikli olarak Gruber, Mehta ve Vernon'dan (1967; s. 22-24) bahsedilebilir. Bu çalışmada 1962 yılı için ABD'deki imalat sanayii endüstrilerindeki ihracat performansı ile ar-ge harcamaları ve personel sayısı arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiş, aralarında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Benzer şekilde Stern ve Maskus (1981, s. 212-216) 1958'den 1976'ya kadar her bir yıl için ayrı ayrı kesit veri modeli tahmin etmişler ve niteliksiz ve düşük nitelikli işgücünün net ihracatı olumsuz, nitelikli işgücü ve ar-ge harcamaları ile endüstrilerdeki uzmanlar ile mühendislerin toplam istihdam yoğunluğu ile temsil edilen teknoloji değişkeninin olumlu etkilediğini tespit etmişlerdir. Fiziki sermaye değişkeninin anlamlı ancak negatif işaretli oluşunu da tahmin edilen modellerde doğal kaynak yoğun endüstrilerin dahil edilmesine bağlamışlardır.

Sveikauskas (1983, s. 546-550), da yine ABD'deki 354 endüstrinin 1967 yılındaki net ihracat/tüketim oranlarını hesaplamıştır. Elde edilen bulgular, inovasyonların ve ar-ge'nin yoğun olduğu endüstrilerde bu oranın diğerlerine göre daha yüksek olduğunu ve bu sektörlerdeki teknolojinin rolünün ABD'deki toplam verimliliğe katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur.

Hughes (1986, s. 81-105) ise yukarıdaki iki çalışmadan farklı olarak, neo-teknoloji ve neo-faktör donanımı teorilerinin geçerliliğini İngiltere'nin imalat sanayii endüstrileri

¹⁸ Uluslararası Para Fonu (IMF) ve OECD gibi uluslararası kurumlar tarafından çıkartılan süreli yayınlarda rekabet edebilirliğin doğrudan temsilcisi olarak bazı fiyata dayalı göstergelerden (nispi fiyat ve maliyet endeksleri gibi) yararlanılmaktadır. Ancak bu göstergelerin rekabet edebilirliği temsil yeteneği ve buna göre oluşturulan politikaların (devalüasyon) etkinliği oldukça tartışmalıdır. Bununla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz: Bolhto, 1996.

ihracat performansı için regresyon analizlerine dayanarak test etmeye çalışmıştır. Buna göre 1978 yılı için 46 endüstrinin ele alındığı çalışmada ar-ge, endüstri yapısı ve beceri düzeyinin İngiltere'nin rekabet gücü ile pozitif ilişkili birer belirleyicisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, geleneksel faktör donanımlarının (sermaye yoğunluğu) ihracat düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Carlsson ve Taymaz (1993, s. 304-307) ise ABD'nin 22 makine araçları endüstrisinin mühendislik endüstrilerindeki rekabet edebilirliğe etkisini 1979 ve 1984 dönemleri için incelemiştir. Kesit veri regresyon tahminine dayalı ampirik çalışmalarının bulgularından ilki, ABD'deki mühendislik endüstrilerinin 1980'lerde makine araçları endüstrisinin teknolojik yapabilirliklerdeki kötüleşmelerden olumsuz etkilendiğidir. İkinci olarak, esnek otomasyon teknolojilerinin kullanımı ABD mühendislik endüstrilerindeki rekabet edebilirliğin en önemli faktörlerden biri olarak tespit edilmiştir.

İngiltere imalat sanayii endüstrileri için bir başka araştırma da Greenhalgh, Taylor ve Wilson (1994, s. 112-123) tarafından yürütülmüştür. Her bir endüstri için ayrı ayrı zaman serileri analizinin uygulandığı bu çalışmaya göre, inovasyonlardaki veya patentlerdeki artışlar net ihracatı iyileştirici yönde etki yapacaktır. Ayrıca, bu endüstrilerde fiyat esnekliklerinin düşük olarak elde edilmesi, devalüasyon politikalarının rekabet gücünü etkileyemeyeceğini ve ölçek ekonomileri ve ürün farklılaştırması sonucu ortaya çıkan eksik rekabetin varlığını göstermektedir.

Weiss ve Shanwen (2003, s. 6-15) ise Güney Doğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) üyesi ülkelerin (Endonezya, Filipinler, Malezya, Tayland, Singapur) imalat sanayii endüstrilerinde 1995-2000 yılları arasında Çin ile olan rekabet gücünü karşılaştırmak için bir rekabet edebilirlik modeli geliştirmişlerdir. Nispi faktör fiyatları oranını (sermaye geliri/ücret) temsil etmek amacıyla açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin (RCA), teknoloji için Kwan endeksinin ve arz ve talep şokları için ise kukla değişkenlerin kullanıldığı modelde, bağımlı değişken olarak sabit pazar payı analizinden elde edilen rekabet edebilirlik teriminden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgularda, üye ülkelerin bir çok sektöründe fiyata dayalı rekabetçiliğe dayalı olduğu varsayılan RCA değişkeni ile rekabet edebilirlik arasında ters yönlü, Kwan endeksi ile doğru yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Yunanistan ekonomisinin 280 imalat sanayii mal grupları için Athanasoglou, Backinezos ve Georgiou (2010, s. 41-46)'nın yaptığı bir çalışmada ihracat fiyatlarının rekabet edebilirlik üzerindeki etkisi dinamik panel veri yöntemleriyle test edilmektedir. Elde edilen bulgulara göre Yunanistan'ın ihracat pazar payı Yunanistan'ın ihracat fiyatlarından negatif, diğer ülkelerin fiyatlarından pozitif etkilenmektedir. Dolayısıyla yazarlar rekabet edebilirlikte fiyat rekabetçiliğine dikkat çekmektedirler.

Türkiye ekonomisindeki imalat sanayii endüstrilerinin rekabet edebilirlik analizi ve bunun belirleyicileri için Şahan (2012, s. 101-105)'dan bahsedilebilir. 2003-2008 dönemi için genelleştirilmiş momentler metodunun (GMM) kullanıldığı çalışmada endüstriler teknoloji yoğunluğuna göre gruplandırılarak ayrı ayrı tahmin edilmiştir. Nitekim elde edilen bulgular da yapılan bu ayrıma göre farklılıklar taşımaktadır. Yüksek teknoloji sektörlerde birim işgücü maliyetleri ve yatırım düzeyi rekabet edebilirlik üzerinde pozitif etkiye sahipken, düşük teknoloji sektörlerde negatif bir ilişkiye sahip olduğu, bununla beraber patent sayılarının ise yüksek teknoloji sektörlerde rekabet edebilirliği olumlu, düşük sektörler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgularda teknoloji yoğun endüstrilerin Kaldor paradoksu ile tutarlılık taşıdığı görülmektedir.

Son olarak, Türkiye ekonomisinin imalat sanayii endüstrilerinin rekabet edebilirliği ile teknolojik yetkinliği arasındaki ilişkiyi ele alan ilgili bir çalışma Karadam ve Özmen (2015, s. 25-26)'e aittir. Ürün yetkinlik derecesi için Hausmann ve Hidalgo (2010)'nın geliştirdiği karmaşıklık endeksi kullanılmıştır. Buna göre, 1994-2013 dönemindeki üçer aylık verilerle, 20 endüstri için kullandıkları sabit etkiler modeli ürün yetkinliğinin, ihracatın dış talep esnekliği ile beraber artışının ihracatı olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki yer alan çalışmaların bazılarında endüstriler teknoloji yoğunluğuna göre analiz edilmiş olsa da teknolojinin ve diğer değişkenlerin sektörlerdeki farklı etkileri gözlemlenmemektedir. Ayrıca, literatürdeki temel ticaret teorilerinin –özellikle neo-teknoloji hipotezinin- argümanları ülkeye özgü (country-specific) değil, ürüne özgüdür (commodity-specific) (Leamer, 1974, s. 350). Bunun için her bir sektör için ayrı ayrı

analiz yapılması gerekmektedir. Bu amaçla yapılan ilk çalışma için Lacroix ve Scheuer (1976'dan aktaran Fagerberg, 1996, s. 47) örnek gösterilebilir. Ar-ge harcamalarının ve yatırım düzeyinin rekabet edebilirlik düzeyine etkisinin araştırıldığı çalışmada 1968 yılı için 15 endüstri ve 12 ile 17 arasında (endüstriye göre farklılaşan) ülke göz önüne alınmıştır. Ele alınan endüstrilerin çoğunda teknoloji ile rekabet gücü arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmuş fakat yatırım düzeyi için anlamlı bir etki tespit edilememiştir.

Bu çerçevede yapılan temel çalışmalardan bir diğeri de Soete (1981, s. 643-650)'nin neo-teknolojik ticaret hipotezini 1997 yılı için test ettiği rekabet edebilirlik modelidir. 40 endüstri için ayrı ayrı oluşturulan bu modeller OECD ülkeleri ile sınırlı tutulmuştur. Teknolojiyi temsil eden patent sayılarının yanı sıra faktör yoğunluğu, ölçek etkisi (nüfus) ve merkez ülkeye olan uzaklık değişkenleri de modelde göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre, doğal kaynak donanımının önemli bir rol oynadığı endüstrilerde değişkenler istatistiksel olarak anlamlı olmayan sonuçlar verirken, sermaye yoğunluğu değişkeni de sadece sermaye-yoğun sektörlerde anlamlı ve pozitif katsayıya sahiptir. Nüfus ve patent değişkenlerinin de ölçek ekonomilerinin ve yoğun teknolojinin ağır bastığı sektörlerde anlamlı ve beklenen işarete (pozitif) bir katsayıya sahip olması da modelin beklentilerle uyumlu sonuçlar verdiğini göstermektedir.

Soete (1981)'nin çalışmasında yararlandığı model daha sonra Dosi ve Soete (1983, s. 213-219) tarafından, teknolojik farklılıkların ve üretimdeki maliyet unsurlarının rekabet edebilirlik üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla, nüfus ve merkez ülkeye uzaklık değişkenlerinin yerine iş gücü verimliliği ile birim ücret maliyeti (ücret/katma değer) değişkenlerinin eklenmesiyle geliştirilmiştir. Yine Soete (1981)'den farklı olarak modelde bağımlı değişken için kişi başı ihracat düzeyi ele alınmıştır. Elde edilen bulgular patent değişkeni için Soete (1981) ile benzerlikler taşımakla birlikte, iş gücü verimliliği ve sermaye yoğunluğu değişkenlerinin ihracat performansına etkisinin, teknik ilerlemenin diğer sektörlerden çeşitli teçhizatlarla sağlandığı mekanik sektörlerde (mamül metal ürünleri gibi) patent değişkenine göre daha önemli olduğunu göstermektedir. Öte yandan, birim ücret maliyetleri, işgücü becerilerinin ürün bileşiminde yoğun olarak yer aldığı sektörlerde (ilaç ve makine ve teçhizat sanayii) rekabetçilik üzerinde negatif etkisi, süreç sanayileri (kimyasal endüstri) gibi becerilerin daha az önemli endüstrilerde ise pozitif bir etkisi söz konusudur. Sonuç olarak

çalışmada teknolojik üstünlüklerin uluslararası rekabet edebilirliği belirlemede maliyete bağlı faktörlerden daha önemli bir role sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bir diğer çalışmada ise Fagerberg (1988, s. 363-371) tarafından, 15 OECD üye ülkesinin 1961-1983 dönemleri arasında teknolojik gelişim, teknolojik rekabet edebilirlik, kapasite ve maliyet unsurlarının toplam ihracat pazar payları üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Teknolojik gelişim, ar-ge harcamaları ve patent değişkenlerinin ağırlıklı ortalaması alınarak, teknolojik rekabet edebilirlik ise bu iki değişkenin örneklemedeki ülkelerin ortalamalarından farkının ağırlıklı ortalaması alınarak elde edilmiştir. Kapasite ve maliyet için de sırasıyla topla sabit sermaye yatırımları ve birim iş gücü maliyetleri vekil olarak kullanılmıştır. İki aşamalı en küçük kareler yönteminin uygulandığı çalışmada her iki teknoloji değişkeninin ve kapasite düzeyinin pozitif ve anlamlı bir etkisi bulunmakla birlikte, bu etki birim iş gücü maliyetinin etkisinden daha büyüktür. Ayrıca üretim kapasitesi yaratmada ve teknolojik rekabet edebilirlik artışından ve yayılma süreçlerinden doğan potansiyelden yararlanmada yatırımların önemine ve bunu etkileyen faktörlere vurgu yapılmaktadır.

Yukarıda rekabet edebilirliğin sektör bazında veya toplulaştırılmış biçimde ele alındığı çalışmalarda açıklayıcı değişkenlerin dinamik etkileri ihmal edilmektedir. Bu eksiklik Amendola, Dosi ve Papagni (1993, s. 452-465) tarafından giderilmeye çalışılmıştır. Yürütülen çalışmada oto-regresif gecikmesi dağıtılmış (ADL) model panel veriler yardımıyla tahmin edilmiş ve bu sayede açıklayıcı değişkenlerin kısa ve uzun dönem etkileri dikkate alınmıştır. Buna ek olarak ülke kukla değişkenleri de modele dahil edilerek her birim için "yapısal rekabetçilik" etkileri tahmin edilebilmiştir. 1967-1987 dönemi için 16 OECD üye ülkenin dahil edildiği çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak değişkenlerin imalat sanayiindeki toplam değerlerinden (toplam ihracat, toplam patent sayısı, toplam yatırım düzeyi, toplam iş gücü maliyetleri) yararlanılmıştır. Elde edilen bulgularda ilk olarak hem patentlerle hem de sabit yatırımlarla ortaya çıkan teknik değişimin rekabet edebilirliğe uzun dönemde (3-4 yıl) olumlu katkı sağlayamaya başladığı tespit edilmektedir. Diğer yandan, iş gücü maliyetlerinin uzun dönemde herhangi bir etkisi olmazken, kısa dönemde de birinci yılda pozitif, ikinci yılda da negatif bir etki ortaya çıkmaktadır. Yazarlara göre bu durum, ülkelerin, yatırımlardaki ve yeniliklerdeki uzun dönem etkilere karşı uyarlanma sürecini yansıtmaktadır.

Fagerberg (1995, s. 12-18)'in endüstri düzeyinde oluşturduğu rekabet edebilirlik modelinde ise 1960-1983 döneminde seçili OECD ülkelerinin (19) yüksek teknolojlili endüstrilere sahip olmasının ardında yatan faktörler araştırılmıştır. 28 ürün grubunun dikkate alındığı çalışmada RCA'nın belirleyicileri ar-ge harcamaları, patent miktarı¹⁹, saatlik ücret düzeyi, ülke nüfus²⁰, askeri harcamalar²¹ ve sabit sermaye yatırımlarıdır. Modellerin tahmin kısmında biri esas diğer ikisi tamamlayıcı olmak üzere üç yöntemden²² yararlanılmıştır. Ana modelin anlam düzeyinin %1, tamamlayıcı modellerin de %5 olarak belirlenmesi durumunda teknoloji değişkenlerinin (ar-ge harcamaları ve patent sayısı) RCA'yı belirlemede en önemli değişken olduğu (14 sektörde) tespit edilirken, bunu ücret (10), ölçek (6) askeri harcamalar (2) ve yatırım değişkenleri (2) takip etmektedir²³. Ayrıca, ar-ge yoğun sektörlerde (hava taşıtları, bilgisayar ve bir dereceye kadar otomotiv) rekabet gücünü belirleyici esas değişkenin ölçek olmasının ve ar-ge yoğun olmayan sektörlerde teknoloji değişkeninin ölçekten ziyade maliyet ile birlikte önemli hale gelmesinin tespit edilmesi, küçük ekonomilerin bu endüstrilerde uzmanlaşmaya yönelmesi konusunda çıkarımda bulunulmasına neden olmaktadır.

Ioannidis ve Schreyer (1997, s. 180-189) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde 1977 ile 1990 yılları arasında 10 OECD üye ülkesi dikkate alınmış, 22 endüstrinin her biri için model tahmin edilmiştir. Ancak yukarıdakilerden farklı olarak modelde kullanılan teknoloji değişkeni ar-ge stoku²⁴ ve dolaylı ar-ge yoğunluğu (yatırım ve ara malı harcamaları) olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Bu değişkenlerden ilki ürün inovasyonu (product innovation), diğeri de süreç inovasyonudur (process innovation).

¹⁹ Yazar, bazı çalışmalarda ar-ge harcamalarının ve patent miktarının RCA üzerindeki etkisinin sektörden sektöre değişeceğini düşündüğü için, aralarında yüksek derecede korelasyon olma ihtimaline rağmen modele her iki değişkeni de dahil etmiştir.

²⁰ Bu değişken çalışmada ülke ölçeğini temsil etmektedir.

²¹ Yüksek teknolojlili endüstrilere rekabetçi üstünlük kazandırmada bu değişkenin de etkisinin olabileceği düşünüldüğünden modele eklenmiştir.

²² Çalışmada kullanılan bu yöntemler karma test (bütün dönemleri içerir), ortalama test (her birim için zaman ortalamaları alınarak regresyon yapılır ve fark (her değişkenin başlangıç ve bitiş dönemleri arasındaki farkı alınarak regresyon yapılır) testtir.

²³ Yazarın yöntemler için oluşturduğu diğer durumlarda da teknoloji değişkeni RCA'yı açıklamada en önemli değişken olarak tespit edilmiştir.

²⁴ Yürütülen çalışmada ar-ge stoku (RDS), RD ar-ge harcamalarını, d amortisman oranını ve alt indisler i, j, ve t sırasıyla endüstri ülke ve yılı göstermek üzere şu şekilde formüle edilmiştir (Ioannidis ve Schreyer, 1997, s. 202):

$$RDS_{ijt} = (1 - d_j)RDS_{ijt-1} + RD_{ijt}$$

Tahmin sonuçlarında, rekabetin ürün yeniliği ve ürün kalitesi aracılığıyla yaşandığı sektörlerde ar-ge stoku için ihracat düzeyini pozitif ve anlamlı bir biçimde etkilediği, diğer sektörler için bu ilişkinin zayıf veya anlamsız olduğu tespit edilmiştir. Dolaylı ar-ge yoğunluğu için bulgular oldukça zayıftır, sadece tek bir sektörde anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Fiyat rekabetçiliği için ihracat fiyat endekslerinin açıklayıcı değişken olarak eklendiği modellerde 13 endüstride negatif ve anlamlı bir ilişki söz konusudur. Dolayısıyla bu endüstrilerde fiyat rekabetçiliği için geçerli kanıtlar elde edilmektedir. Son olarak, pazar bileşimi değişkeninin de ihracat fiyatlarına benzer şekilde bir çok sektörde pozitif ve anlamlı bir katsayıya sahip olması, talep düzeyi artan piyasalara yoğunlaşmanın ihracat performansını artıracağına işaret etmektedir.

Verspagen ve Wakelin (1997, s. 184-191)'ın araştırması ise yine benzer şekilde 9 OECD üye ülkesini ve 22 endüstriyi barındırmaktadır. Öte yandan diğer çalışmalardan farklı olarak yinelemeli en küçük kareler yönteminden yararlanılmıştır. Ayrıca bağımlı değişken olarak karşılıklı (bilateral) ihracat düzeyinin kullanılması modele açıklayıcı değişken olarak döviz kurlarının da eklenmesini sağlamıştır. Kullanılan diğer açıklayıcı değişkenler ise endüstri düzeyinde ücret oranı, ar-ge harcamaları, ve sabit sermaye yatırımlarıdır. Tahmin sonuçlarına bakıldığında, ilk olarak ücret değişkeninin on iki sektörde negatif, bir sektörde (yiyecek) ise pozitif ve anlamlı olduğu görülmekte fakat bu sonuçlarla uyumlu herhangi bir teknolojik sınıflama yapılamamaktadır. Teknoloji değişkeni için vekil olarak kullanılan ar-ge değişkeni ise on dört sektör için anlamlı, bunlardan on tanesi pozitif, kalan dördü ise negatif katsayıya sahiptir. Ücret değişkenine paralel bir biçimde sonuçların teknolojik yoğunluğuna göre kategorize edilememesi yazarlarca i) endüstrideki ürünler arasında çok fazla çeşitlilik olması ile ve ii) yüksek teknoloji sektörlerde devletin ar-ge harcamaları üzerindeki etkisinden dolayı bu harcamaların etkinliğinin azalması biçiminde açıklanmaktadır. Yatırım değişkenini ise yalnızca yedi değişken için pozitif ve anlamlıdır. Son olarak, döviz kuru değişkeninin homojen mallar üreten beş sektörde negatif, düşük fiyat esnekliğine sahip sekiz sektörde pozitif işaretli olması bulguların Marshall-Lerner koşulu ile tutarlı olduğunu göstermektedir.

Fagerberg (1988)'den sonra toplulaştırılmış verilerin kullanıldığı bir başka çalışma da Laursen (1999, s. 342-354) tarafından yapılmıştır. Ancak Fagerberg (1988)'den farklı

olarak, bu çalışmada kullanılan değişkenler 17 imalat sanayii endüstrisi için toplulaştırılmış bir biçimde analiz edilmiştir. Oluşturulan rekabet edebilirlik modelinde birim iş gücü maliyetlerinin, yatırımların, teknolojik fırsatların, ülkelerarası teknolojik yakınsamanın, genel teknolojik aktivitelerdeki artışın (TTG) ve dünya talebindeki yapısal (SME) değişikliklerinin ihracat üzerindeki etkisinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bunun yanında, teknolojik fırsatlar ve talep değişkenleri yapısal ayrıştırma (structural decomposition) yöntemiyle türetilmiş ve modelde 1965-1988 dönemi için 19 OECD ülkesi ele alınmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgularda birim işgücü maliyetleri endeksi, teknoloji yakınsaması ve teknolojik fırsatlardaki değişim etkisi değişkenleri anlamsız, yatırımlar, SME, TTG ve son olarak ülkelerin teknolojik fırsatlara sahip sektörlere girebilme kabiliyetini gösteren teknolojik büyümeye uyum etkisi değişkeni pozitif ve anlamlı olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgular ‘uzmanlaşma bazlı ticaret teorileri’ nin geçerliliğini göstermektedir²⁵.

Bu grupta bahsedilecek olan son çalışma Fagerberg, Srholec ve Knell (2007, s. 1599-1608)’ye aittir. Fagerberg (1988)’e benzer şekilde, temel olarak teknoloji, kapasite, fiyat ve talebin ülkeler arasında rekabet edebilirlik ve kalkınma farklılıklarını açıklama gücü ölçülmeye çalışılmaktadır. Ancak bu ve yukarıda bahsedilen diğer çalışmalardan farklı olarak, tahmin edilen modelde bağımlı değişken için kişi başı gayri safi yurt içi hasıla değişkeni seçilmiştir. Yazarlar bu duruma rekabet edebilirliğin ulusal manada ele alındığında ülkenin ticaret performansı kadar kişilerin refah düzeyiyle de ilişkili olması ve bu iki olgunun aynı zamanda kendi aralarında da yakın bir ilişki içerisinde olması ile açıklık getirmektedirler. Yine bir diğer farklılık, kapasite ve teknoloji değişkenlerinin kendi içerisinde belirli ağırlıklar ölçüsünde bir çok değişkenden yararlanılarak hesaplanmasıdır. Kapasite değişkeni beşeri sermaye (orta ve yüksek öğretim kayıt oranı ve ortalama okullaşma oranı), finansal sistemin gelişmişlik düzeyi (özel sektöre verilen kredi oranı ve enflasyon oranı), ve kamu yönetiminin kalitesi/etkinliğini (politik, sivil ve insan haklarına dayalı anketler) içerirken, teknoloji değişkeni de ar-ge harcamaları,

²⁵ Yazar literatürde oluşturulan teknolojik ticaret teorilerini ‘kaynak bazlı’ ve ‘uzmanlaşma bazlı’ olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Krugman’ın ürün farklılaştırması modeli ve evrimci iktisat yaklaşımı, donanımların ve teknolojinin çeşitli özelliklerinin, endüstrilerden bağımsız olarak ticaret üzerinde belirleyici olacağından dolayı kaynak bazlı yaklaşımı temsil ederken, Grosman ve Helpman (1991b) tarafından ortaya atılan iki sektörlü (geleneksel sektör ve yüksek teknoloji sektörü) ve iki ülkeli modelinin endüstrilerdeki teknolojik farklılıklara vurgu yapması ‘uzmanlaşma bazlı’ yaklaşıma girmektedir. Ayrıca çalışmada kullanılan teknolojik fırsatlar da patent sayısındaki artışı ifade etmekte, dolayısıyla yüksek teknoloji sektörler aynı zamanda yüksek teknoloji fırsatları anlamına gelmektedir.

patent istatistikleri, bilimsel düzeyin kalitesi (bilimsel ve teknik dergilerde yayınlanan makaleler) ve bilgi iletişim teknolojisi alt yapısı (kişi başına düşen telefon hattı sayısı) unsurlarından oluşmaktadır. Talep değişkeni de ilgili ülkenin ihracat mal kompozisyonu ile ürün bazında dünya mal talebi büyüme oranının çarpımıyla elde edilmektedir. 1980-2002 dönemi için 90 ülkenin dahil edildiği araştırmadan elde edilen bulgularda kullanılan tüm değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı ve beklenen işarete sahip olduğu, bununla birlikte fiyat (birim işgücü maliyeti) değişkeninin büyüme üzerindeki etkisinin önemsiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Modele daha sonra coğrafi, doğal ve iklim değişkenleri eklenmiş ve bu değişkenlerin de büyüme farklılıklarını açıklamaya katkı sağladığı görülmüştür. Sonuçların ülke gruplarına ayrılarak analiz edildiği durumda da, Asya kaplanlarının yaşadığı hızlı büyümeyi büyük ölçüde kapasite, talep ve teknoloji sayesinde elde ettiği, benzer şekilde az gelişmiş ülkelerdeki zayıf büyümenin de bu değişkenlerdeki –özellikle teknoloji ve kapasite- düşük seviyeden kaynaklandığı, iklim, coğrafi ve doğal farklılıkların etkisinin de bölgeden bölgeye değiştiği ampirik olarak gözlenmiştir.

Fiyata dayalı ve fiyat dışı faktörlerin rekabet gücüne etkisinin ülkeler ve endüstriler için birlikte araştırıldığı çalışmalara bakıldığında, literatürde bununla ilgili ilk sayılabilecek çalışma Magnier ve Toujas-Bernate (1994, s. 495-512)'nindir. 5 gelişmiş ekonominin (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere) ve bunlara ait 20 imalat sanayii endüstrisinin incelendiği çalışmada, 1975 ile 1987 dönemleri arasında hem ülke hem de endüstriye özgü farklılıkların etkisi tek bir model tahmin edilerek gözlemlenmeye çalışılmış ve bu sayede serbestlik derecesi yüksek tutulmuştur. Modelde fiyata dayalı rekabet edebilirlik faktörü ihracat fiyat endeksleri ile temsil edilirken, fiyat dışı rekabet edebilirlik unsurları olarak teknoloji (ar-ge) ve yatırımlar kullanılmıştır. Modelin tahmin kısmında ise ‘‘Uygulanabilir Genelleştirilmiş En Küçük Kareler’’(FGLS) yönteminden yararlanılmıştır. Ülke ve endüstri farklılıkların göz ardı edildiği durumda modelden elde edilen bulgular ihracat fiyat endeksinin ülkelerin ihracat payı üzerinde anlamlı ve beklenen (olumsuz) bir etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir. Aynı durum ülke ve endüstri farklılıklarına izin verildiği durumda da belirli istisnalar dışında geçerlidir²⁶. Teknoloji değişkeni ise ortalama olarak tüm endüstriler ve ülkeler için ihracat

²⁶ Ülkelerden Almanya ve Fransa fiyat değişkenine karşı güçlü bir duyarlılık göstermezken, endüstri düzeyinde aynı durum lastik ve plastik, taş, kil ve cam ve elektrikli olmayan makine ve motor taşıtları için geçerlidir.

performansına pozitif ve anlamlı bir katkı sağlamakla birlikte bu etkinin büyüklüğü ülkeden ülkeye değişiklikler göstermiş ve en yüksek katsayı Japonya için tespit edilmiştir (0.94). Yazarlara göre bunun nedeni ülkeler arası ar-ge harcamalarının etkinliğinin, organizasyon yapılarının ve askeri harcamalar için yapılan ar-ge harcamalarının farklılıklarıdır. Sektörel düzeyde teknolojinin etkilerine bakıldığında da Soete (1981)'den farklı olarak teknolojin yoğun sektörler yanında, düşük teknoloji sektörlerde de pozitif ve anlamlı bir etkiye rastlanmıştır. Son olarak, yatırım değişkeni de diğerlerinde olduğu gibi genel olarak –endüstri ve ülke farklılıkları göz ardı edildiğinde- pozitif ve anlamlı bir katsayı elde edilmesine rağmen, ülkeler ele alındığında Japonya için bulunan katsayı anlamlı değildir. Endüstriler arası farklılıklara izin verildiğinde ise sadece altı endüstri için pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Magnier ve Toujas-Bernate (1994)'nin geliştirdiği metodoloji daha sonra Amable ve Verspagen (1995, s. 199-204) tarafından da kullanılmıştır. Önceki çalışmadan farklı olarak, 18 endüstrinin, Fransa yerine İtalya'nın ve açıklayıcı değişkenlerden nispi fiyat endeksleri ve ar-ge harcamaları yerine sırasıyla nispi birim iş gücü maliyetlerinin ve nispi patent miktarlarının dikkate alındığı araştırmada 1970 ile 1991 arası dönem ele alınmaktadır. Uzun dönem ülke ve endüstri etkilerinden ayrı olarak ortalama tahmin sonuçlarına bakıldığında yatırım değişkeninin istatistiksel olarak anlamsız bulunduğu, diğer değişkenlerin (patent, birim işgücü maliyetleri) ise anlamlı ve beklenen işarete (pozitif, negatif) sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan ülkelerarası etkiler için birim işgücü maliyetlerinin ve patent miktarının etkisi sadece Almanya için anlamsız iken, yatırım değişkeni ise Magnier ve Toujas-Bernate (1994)'nin aksine sadece Japonya için pozitif ve beklenene işarete sahiptir. Sektörler arası farklılıklar için ise, birim işgücü maliyeti değişkeni 8 endüstride negatif ve anlamlı, patent değişkeni 11 sektörde pozitif ve anlamlı ve yatırım değişkeni de sadece 2 sektörde anlamlı pozitif ve anlamlı bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçların bazılarının endüstrilerin sahip teknoloji yoğunluğu ile uyumlu olduğu, bazı endüstrilerde ise bunların beklentilerin dışında tahmin edildiği görülmektedir. Örneğin, yiyecek ürünleri ve tekstil gibi kaynak yoğun endüstrilerde teknoloji rekabet edebilirlikteki değişimi önemli ölçüde açıklamaktadır. Yazarlar bu tutarsızlıkların giderilmesi için kurumsal etmenlerin de dahil edildiği yeni sınıflamalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedirler.

Ülkelerin ve endüstrilerin tek bir modelde tahmin edildiği bir başka çalışma Fagerberg (1997, s. 1-9) tarafından yapılmıştır. Her iki tip düzeyde 1985 yılına ait kesit verilerin kullanıldığı çalışmada, 20 imalat sanayii endüstrisinin ve 10 gelişmiş ülke için, ücret, teknoloji, yatırım ve ölçek faktörlerinin ihracat düzeyi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada diğerlerinden farklı olarak, teknoloji değişkenini için kullanılan ar-ge'nin etkisi üç kısma ayrılarak analiz edilmiştir. Bunlar doğrudan ar-ge, dolaylı ar-ge (sermaye ve ara malı alımları dolayısıyla yapılan ar-ge harcamaları) ve dolaylı ar-ge'de yabancı kaynak payıdır. İç talep ise iç üretim ve ithalat toplamından ihracatın çıkarılmasıyla elde edilmiştir. Genel olarak çalışmadan elde edilen bulgular, dolaylı ar-ge'nin etkisinin doğrudan ar-ge'ye göre iki kat daha fazla olduğunu, bununla birlikte yabancı ar-ge payının da anlamlı ve negatif bir etkisinin varlığını göstermektedir. Aynı şekilde yatırım değişkeni de pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir katsayıya sahiptir. Ücret değişkeninin ise anlamlı herhangi bir etkisi bulunamamıştır. Bununla birlikte, ölçek ekonomisine vurgu yapan hipotezlerin aksine, iç talep değişkeni için rekabet edebilirlik üzerinde anlamlı ancak negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Değişkenlerin, sektörlerin teknolojik yoğunluklarına göre ayrıştırıldığı durumda ise yüksek teknolojili endüstrilerde doğrudan ar-ge'nin etkisi, düşük teknolojili endüstrilere göre iki kat daha fazla olmuştur. Buna paralel biçimde düşük teknolojili endüstrilerin dolaylı ar-ge ve yatırımların etkisi de yüksek teknolojili endüstrilere göre daha fazla olup, bu iki bulgu Vernon (1966)'un ürün yaşam döngüsü teorisindeki stilize gerçeklerini doğrulamaktadır. Ancak hiç bir endüstri grubunda ücret değişkeninin anlamlı olmaması ve ölçek değişkeninin de negatif bir katsayıya sahip olması teorisinin çıkarımları ile çelişmektedir. Son olarak, ekonomilerin büyük, orta ve küçük ölçekli olarak ayrıldığı durumda, sadece doğrudan büyük ekonomilerde (Amerika ve Japonya) ar-ge için daha güçlü bir etki bulunmuştur.

Laursen ve Meliciani (2000, s. 703-717), Amendola, Dosi ve Papagni (1993)'nin dinamik modelinden ve Magnier ve Toujas-Bernate (1994)'nin endüstri ve ülkeleri birlikte ele alan yaklaşımından yararlanarak, teknolojinin aşağı ve yukarı bağlantılarının rekabet edebilirlik üzerindeki etkilerini 1973-1991 dönemi için, dokuz ülkenin on dokuz sektörün incelemişlerdir. Bağlantı değişkenlerinin yanı sıra birim işgücü maliyetleri ve patent değişkenlerinin kullanıldığı modelde eğim katsayılarındaki farklılıklar Pavitt

(1984)'in endüstriyel sınıflamasına göre yapılmıştır²⁷. Modelden elde edilen bulgularda, bilim bazlı ve uzmanlaşmış üretici endüstrilerde patent değişkeni anlamlı olarak rekabet edebilirliğe olumlu katkı sağlarken, ölçek yoğun ve üretici hakim sektörlerde de aynı durumun gözlenmesi, geleneksel sektörlerde teknolojinin artan önemine işaret etmektedir. Maliyet değişkeni için, beklendiği gibi üretici hakim endüstrilerde anlamlı ve negatif katsayı elde edilmiştir. Bilim bazlı endüstriler için de bulunan anlamlı ve negatif maliyet katsayısı, bu endüstrideki firmaların üretim kararlarını maliyetlere göre belirledikleri çok uluslu firmaların varlığına dayanmaktadır. Bağlantı değişkenlerine bakıldığında, aşağı bağlantıların uzmanlaşmış üretici sektörlerde pozitif ve anlamlı olması, bu endüstriler için gelişmiş yurt içi pazarın ihracat pazarında başarılı olmasını sağlayan bir önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Yukarı bağlantı değişkeninin de sadece ölçek yoğun sektörlerde anlamlı ve pozitif, ancak beklentilere aykırı bir biçimde üretici hakim sektörlerde anlamsız olarak elde edilmesi de bu sektörlerin uluslararası bağlantılara sahip olabileceğini ima etmektedir.

Carlin, Glyn ve Reenen (2001, s. 131-155)'nin modelinde ise değişkenlerin gecikmeli etkileri göz önünde bulundurularak Arellano ve Bond (1991)'in dinamik panel verilerinden yararlanılmıştır. 14 OECD ülkesinin 12 imalat sanayii endüstrisi için yürütülen çalışma 1970-1992 dönemini kapsamaktadır. İhracat piyasa payının belirleyicileri olarak birim nispi birim işgücü maliyetleri, nispi ar-ge harcamaları, nispi sabit sermaye yatırımları ve patent yoğunluğu dikkate alınmıştır. Model tahmininde ilk olarak birim işgücü maliyetleri ve gecikmeli değerleri yer almış, uzun dönemde bu değişkenin etkisi istatistiksel olarak anlamlı ve negatif iken, kısa dönemde pozitif olmaktadır²⁸. Dolayısıyla bu bulgu iktisatta yaygın olarak bilinen J eğrisi olgusuyla örtüşmektedir. Model daha sonra teknoloji değişkenlerinin ayrı ayrı eklenmesiyle tekrar tahmin edilmiş, ancak burada patent ve ar-ge değişkenlerinin uzun dönemde etkisi

²⁷ Pavitt (1984)'in, teknolojinin iç ve dış kaynaklarına göre oluşturduğu sınıflama yaklaşımında firmalar dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar, üretici egemen (supplier-dominated), ölçek yoğun (scale-intensive), uzmanlaşmış üreticiler (specialized-suppliers) ve bilim bazlı (science-based) firmalardır. Burada yazar tarafından aynı sınıflama endüstriler için yapılmıştır.

²⁸ Araştırmada ayrıca birim işgücü maliyeti ile ihracat pazar payı arasındaki ilişki ülkeler ve endüstriler için tekrar tahmin edilmiştir. Elektrikli makine endüstrisi dışında, yüksek ar-ge düzeyine sahip sektörlerinin maliyetlerdeki değişime daha az duyarlı olduğu, ülkeler için tahmin edilen modelde ise Magnier ve Toujas-Bernate (1994) ile Amable ve Verspagen (1995) ile paralel olarak Almanya'nın, Japonya, İngiltere ve ABD'ye göre maliyetlere karşı daha az duyarlı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, yazara göre maliyet katsayısı düşük olan ekonomiler yüksek düzeyde mülkiyet yoğunluğuna ve toplam faktör verimliliği artışına sahiptirler (Carlin, Glyn, Reenen, 2001, s. 151).

anlamsız iken, yatırım değişkeni ise yine uzun dönemde anlamlı ve beklenen işarete (pozitif) sahiptir. Araştırmanın son aşamasında da modelde nispi birim işgücü maliyeti ile hata terimi arasındaki içselliği ortadan kaldırmak amacıyla, teknolojinin maliyet düşürücü etkisi göz önünde bulundurularak, ar-ge değişkeninin gecikmeli değerleri araç değişken olarak kullanılmıştır. Bu durumda maliyet endeksi anlamlı ve negatif olup, ar-ge değişkeni de geçerli bir araç olarak tespit edilmiştir.

Stehrer ve Wörz (2003, s. 195-215), teknoloji yakınsaması ile ticaret yapıları arasındaki ilişki olup olmadığını 1981-1997 yılları arasında, 25 ülke ve 32 imalat sanayii endüstrisi için incelemiştir. Ülkelerin Doğu Asya, OECD Kuzey ve Güney, endüstrilerin de yüksek, düşük, alt-orta ve üst-orta olarak ayrıldığı çalışmanın ilk aşamasında teknoloji yakınsaması olarak verimlilik, ücret ve birim işgücü maliyeti endeksleri için ayrı ayrı yakınsama modeli kurulmuştur. Daha sonra da dış ticaret yapısını belirlemek amacıyla RCA için de aynı yakınsama modeli uygulanmış ve sonuçlar karşılaştırılarak aralarındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ilk aşamasından elde edilen bulgularda, özellikle Doğu Asya ülkelerinin performansı dikkat çekmektedir. Orta ve yüksek teknoloji endüstrilerde lider ülkeye hızlı bir yakınsama performansı yakalayan bu ülke grubu, aynı dönem içerisinde de iş gücü maliyetlerini ve ücret düzeyini nispi olarak düşük tutmayı başarmıştır. Diğer ülke gruplarında ise, Doğu Asya kadar güçlü bir şekilde olmasa da düşük ve alt-orta teknoloji endüstrilerde yakınsama gözlenmiştir. İkinci aşamada, Doğu Asya ülkelerinin ilk aşamadaki bulgularla paralel bir biçimde üst-orta ve yüksek teknoloji rekabet üstünlüğü kazandığı, OECD ülkelerinin de benzer bir biçimde düşük ve orta düzey teknoloji endüstrilerde rekabet avantajı kazandığı görülmektedir. Yukarıdaki bulgular ticaret yapısı açısından Doğu Asya ülkelerinin sıçrama (jumping up) yaklaşımına, OECD ülkeleri için ise lidere tırmanma (climbing up the leader) yaklaşımına daha uygun olduğunu göstermektedir²⁹.

Montobio (2003, s. 524-541)'nin neo-Schumpeterci yaklaşımına uygun olarak geliştirdiği rekabet edebilirlik modelinde de yenilikçi faaliyetlerdeki sektörel farklılıklara dikkat çekilmiş ve bu farklılıkların teknoloji ile ihracat payı arasındaki

²⁹ Sıçrama yaklaşımı, geri kalmış ülkelerin, doğrudan yüksek teknoloji endüstrilerde yapacağı girişimlerle zengin ülkeleri yakalayacağını, lidere tırmanma ise yaklaşımı ise, bu yakınsamanın düşük teknoloji endüstrilerden yüksek teknoloji endüstrilere doğru aşamalar halinde gerçekleşeceğini öne sürmektedir.

ilişkiye etkisi analiz edilmiştir. Yukarıda bahsedilen bir çok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da teknoloji için yeni bir üründe gömülü olup olmamasına bağlı olarak nispi ar-ge harcamaları ve nispi sabit sermaye yatırımları değişkenleri kullanılmış, buna ek olarak da nispi birim işgücü maliyetleri endeksi fiyata dayalı rekabet edebilirlik faktörünü temsil etmek için modele dahil edilmiştir. 9 OECD ülkesinin, yaklaşık olarak 1980-1990 dönemindeki, 12 imalat sanayiine ait verilerinden yararlanıldığı çalışmada ilk olarak imalat sanayii endüstrileri ar-ge yoğunluğuna göre toplulaştırılarak model tahmini yapılmıştır. Bu aşamada ar-ge değişkeni ihracat performansına yüksek teknoloji endüstrilerde anlamlı ve olumlu katkı sağlarken, orta düzey teknolojiye sahip endüstrilerde bu katkı yatırımlarla sağlanmakta, düşük teknoloji endüstrilerde ise bu iki değişkenin herhangi bir etkisi saptanamamıştır. Genel olarak sektörlerin teknolojik yapılarının teknoloji ile ihracat payı arasındaki ilişkiyi etkilediği görülmektedir. Modelin ikinci aşamasında toplulaştırma yapılmadan değişkenlerdeki gecikmeli etkiler araştırılmış, yüksek ve orta düzey teknoloji sektörlerinde ar-ge değişkenine benzer gecikme katsayıları için pozitif ve anlamlı ilişki elde edilmiştir. Yüksek teknoloji sektörler grubunda ise birim işgücü maliyetinin pozitif etkisi beşeri sermayenin rekabet edebilirlikteki önemine işaret etmektedir. Araştırmanın son aşamasında ise literatür araştırmasının ikinci grubunda olduğu gibi her bir endüstri için ayrı model tahmini yapılmıştır. Söz konusu sekiz endüstride her bir değişken için farklı gecikme uzunlukları istatistiksel olarak anlamlı hale gelmekte ve katsayıların işaretleri de sektörden sektöre değişmektedir. Bu durum ülkelerin teknolojik çabaları ile ticaret performansları arasında da sektörlere özgü farklılıklar olduğunu ve ulusal düzeyde kurumsal yapıların bu farklılıkları açıklayabileceğini göstermektedir.

Bu gruptaki çalışmalar için son olarak, Montobbio ve Rampa (2005, s. 529-542)'nın geliştirmekte olan ekonomilerin (Güney Amerika ve Asya) 25 imalat ve birincil sektörler için uyguladığı rekabet edebilirlik modelinden bahsedilebilir. Montobbio (2003)'nin yaklaşımına benzer şekilde sektörlerin teknoloji yoğunluğuna göre ayrılmış ve sektörel düzeyde teknolojik çabaların, ulusal düzeyde de doğrudan yabancı yatırımlar, beşeri sermaye ve verimliliğin ihracat performansı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ayrıca, teknolojik çabaları nicel hale getirebilmek için kullanılan patent sayıları, Laursen (1999)'in yaklaşımına benzer şekilde sabit pazar payı analizinden elde edilen bileşenler aracılığıyla modele dahil edilmiştir. Bu bileşenlerden yapısal teknoloji (SR), teknolojik

durağanlık (SG) ve teknolojik büyümeye uyum (GR) terimlerinin³⁰, beklentilerle uyumlu bir şekilde sırasıyla düşük, orta ve yüksek teknoloji endüstrilerde ihracat performansındaki değişimi açıklamada anlamlı ve olumlu katkısı olduğu gözlenmektedir. Doğrudan yabancı sermaye tüm sektörlerde olumlu katkı sağlarken, verimlilik ve beceri düzeyi düşük ve yüksek teknoloji endüstrilerde pozitif ve anlamlı katsayıya sahiptir. Araştırma bulguları teknolojik yapabilirlikler aracılığıyla rekabet edebilirliği artırmada firmaların teknolojik çabalarının yanında, üretimde etkinlik sağlamak, işgücünün beceri düzeyini geliştirmek ve yabancı yatırımlardan daha fazla faydalanabilmek için politik reformların gerekliliğine de dikkat çekmektedir.

Yukarıda yapılan literatür araştırmasında, genel olarak, gelişmiş OECD ülkeleri alınmakta ve fiyat dışı unsurlar ile rekabet edebilirlik arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, söz konusu fiyata dayalı değişkenler olduğunda bazı çalışmalarda pozitif veya negatif, bazı çalışmalarda da anlamsız bir ilişki bulunduğundan, herhangi bir çıkarımda bulunulamamaktadır. Endüstri bazında yapılan çalışmalarda da yüksek derecede ar-ge yoğunluğuna ve teknoloji düzeyine sahip sektörlerde, ar-ge ve patent sayıları için beklentilerle uyumlu sonuçlar elde edilmektedir. Sermaye ve ara malları içerisinde gömülü olarak bulunduğu varsayılan yatırımların ticaret performansı ile ilişkisinde, bazı çalışmalarda anlamlı ilişki olmamasına ve ilişkinin var olduğu sektörler için kategorileştirme yapılamamasına rağmen, bir çok çalışmada “sermaye yoğun”, “mekanik”, “ölçek yoğun”, “orta düzey teknolojiye sahip” olarak adlandırılabilir sektörlerde beklenen işarete sahip ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki söz konusudur. Fiyata dayalı unsurların etkisi için, yine yukarıda belirtilen istisnalar var olmakla birlikte, “işgücü yoğun”, “kaynak yoğun”, “düşük teknoloji” ve “üretici hakim” sektörlerde genel olarak negatif ve anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsedilebilir.

³⁰ SR, SG ve GR değişkenleri sırasıyla, ekonominin doğru sektörde uzmanlaşmaya başlayıp başlamadığını, teknolojik fırsatların azaldığı sektörlerden çıkabilme ve teknolojik fırsatların ortalamasının üzerinde arttığı sektörlerle girebilme yeteneğini göstermektedir. Dolayısıyla yüksek, orta ve düşük teknoloji endüstrilerde sırasıyla GR, SG ve SR değişkenlerinin ihracat performansını belirleyen önemli faktörler olduğu düşünülebilir.

3.2. Karmaşıklık (Complexity) Endeksi

3.2.1. Karmaşıklık endeksinin hesaplanması

Karmaşıklık endeksi, bir Lego modeli olarak varsayılan yapabilirliklerin seviyesini gösteren dolaylı bir ölçüttür. Buna göre, ticarete konu her bir ürünü bir Lego parçası olarak düşündüğümüzde, bir kişi farklı Lego parçalarına sahip oldukça Lego sepeti genişleyecek ve dolayısıyla farklı şekiller inşa edebilecektir (Hidalgo, 2009; Felipe ve Diğerleri, 2012; Poncet ve Waldemar, 2013). Benzer şekilde, bir ülkenin yapabilirlikleri de farklı ürünler ihraç edebilme kapasitesi oranında artacaktır. Dahası, bu yaklaşıma göre, söz konusu ülkenin ihraç ettiği ürünler ürün çeşitliliği yüksek ve daha az sayıda ülke tarafından ihraç edilirse ülkenin nispi yapabilirliği ve dolayısıyla karmaşıklık endeksi daha yüksek olacaktır. Yukarıdaki açıklamalarımızı formüller yardımıyla daha açık bir şekilde ifade edebiliriz. Bu endeksi hesaplamak için, öncelikle literatürde sıkça kullanılan Balassa'nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksini (RCA) hesaplamamız gerekmektedir. i ve p alt indisleri sırasıyla ülke ve ürünleri temsil ederse, RCA endeksi aşağıdaki gibi olacaktır (Hidalgo and Hausman, 2009, pp. 10570-10572):

$$RCA_{ip} = \frac{\frac{x_{ip}}{\sum_p x_{ip}}}{\frac{\sum_i x_{ip}}{\sum_i \sum_p x_{ip}}} \quad (3.1)$$

Eşitlik (3.1)'i kullanarak, RCA_{ip} değerinin birden büyük olduğunda bir, diğer durumda sifıra eşit olan bir M_{ip} vektörü elde edebiliriz³¹. Aynı zamanda bu vektör sayesinde ülkeler ürünlere bağlanmış olur. Bir diğer deyişle, bir ekonomi bir üründe rekabetçi bir üstünlüğe sahipse bu ülkenin bu ürün ile bir ilişkisi olduğunu varsayarız. İkinci aşamada, M_{ip} vektörünü her bir ülke ve her bir ürün ölçeğinde toplulaştırırız. Bu durumda, bir ülkenin kaç üründe rekabetçi üstünlüğe sahi olduğunu gösteren ilk ölçüt “çeşitlilik” (diversification, $k_{i,0}$), bir ürünün kaç ülke tarafından rekabetçi bir şekilde ihraç ettiğini ikinci ölçüt de “yaygınlık” (ubiquity, $k_{p,0}$) olarak isimlendirilir.

³¹ Karmaşıklık endeksinden önce, RCA endeksi kullanılarak ve benzer bir metodoloji izlenerek Lall, Weiss ve Zhang (2005) ile Hausmann, Hwang ve Rodrik (2007) tarafından “s sofistikasyon endeksi” geliştirilmiştir. Bu endeksi hesaplamak için öncelikle RCA değeri söz konusu ülkenin kişi başı geliri ile çarpılarak her bir ürün için toplulaştırıldıktan sonra ürünün dünya RCA değerine bölünür ve her bir ürün için sofistikasyon endeksi (PRODY) elde edilmiş olur. Daha sonra, yine RCA değeri PRODY ile çarpılır ve her bir ülke için toplulaştırıldıktan sonra ilgili ülkenin toplam RCA'sına bölünür ve ülke düzeyinde sofistikasyon endeksi elde edilmiş olur. Bu endeks de ülkelerin teknolojik yapabilirlikler yanında pazarlama, küresel değer zincirine eklemlenme, altyapı, yasal sistem gibi özelliklerini göstermektedir. Bununla beraber, gelir değişkeninin kullanılması “zengin ülkelerin zengin ülke ürünleri ihraç eder” gibi gerçekçi olmayan bir sonuca yol açması literatürde endeksin eleştirilmesine yol açmıştır (Hidalgo, 2009; Felipe ve diğerleri, 2012).

$$k_{i,0} = \sum_p M_{ip} \quad (3.2)$$

$$k_{p,0} = \sum_i M_{ip} \quad (3.3)$$

$k_{p,0}$ ($k_{i,0}$)'ı M_{ip} ile çarptıktan ve her bir ülke (ürün) için toplulaştırdıktan sonra, $k_{i,0}$ ($k_{p,0}$)'a böleriz. Ve bu süreç nispi karmaşıklık sıralamaları aynı kalıncaya kadar “n” defa tekrar ettirilir.

$$k_{i,n} = \frac{1}{k_{i,0}} \sum_p M_{ip} * k_{p,n-1} \quad (3.4)$$

$$k_{p,n} = \frac{1}{k_{p,0}} \sum_i M_{ip} * k_{i,n-1} \quad (3.5)$$

Ülkeler için, iterasyon sayısı çift olduğunda bu ölçüt ülkenin karmaşıklık endeksidir ve i ülkesi ile benzer ihracat sepetine sahip olan ülkelerin ortalama ürün çeşitliliği derecesini göstermektedir. Tek olduğu durum ise yaygınlık ölçütü olarak isimlendirilir ve “i ülkesi ile benzer ihracat sepetine sahip olan ekonomilerin ihraç ettiği ürünlerinin ortalama yaygınlık derecesi nedir?” sorusuna cevap verir. Ürünler için ise tam tersi durum söz konusudur: tek sayılar ürünlerin karmaşıklık derecesini, çift sayılar yaygınlık derecesine karşılık gelmektedir. İterasyon, ülkelere ve ürünlere ait karmaşıklık endeksi değerleri ortalamaya doğru yakınsayacağından, ülkelerarası karmaşıklık endeksi sıralaması, endeks değerleri birbirlerine çok yakın olacak biçimde, bir önceki iterasyonla aynı olduğunda durdurulmalıdır. Bizim örneğimizde, ürünler için 15, ülkeler için 16, iterasyon sayısını kullanmamız karmaşıklık endeksini hesaplamamızda yeterli oldu.

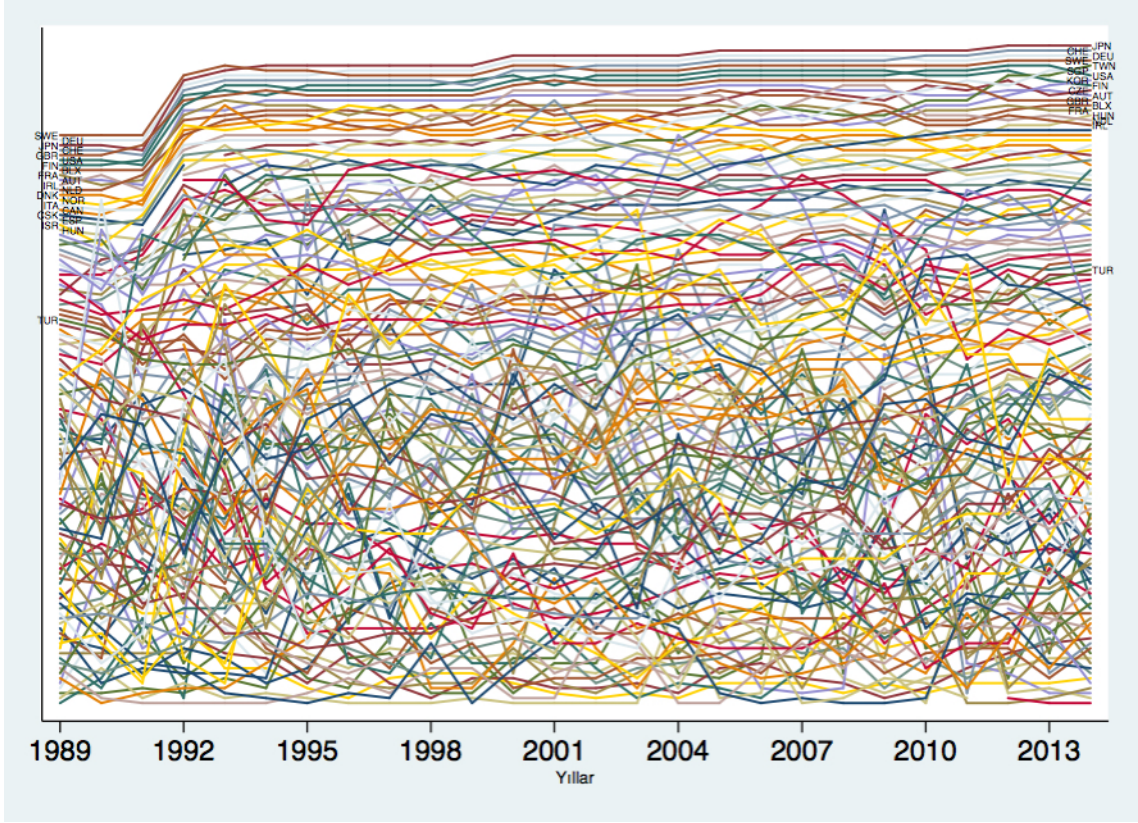
Son olarak, Maggioni ve diğerleri (2016)'nın firma düzeyindeki metodolojisine benzer şekilde, her bir ülkenin üç haneli imalat sanayii endüstrisi (j) için ürün düzeyindeki karmaşıklık endeksinin standartlaştırılmış değerinin toplam ihracat payına göre ağırlıklı ortalamasını alarak, ülkeye ve aynı zamanda endüstriye özgü karmaşıklık endeksi hesapladık:

$$COMPX_{ij} = \sum_j w_{ip}^j * std(k_{p,n}^j), w_{ip} = \frac{x_{ip}}{\sum_p x_{ip}} \quad (3.6)$$

3.2.2. Karmaşıklık endeksi bulguları

Yukarıda da belirtildiği gibi, hesapladığımız karmaşıklık endeksi değerlerinin gerek ülkeler gerekse de ürünler arasındaki farkı çok düşük olduğu için, bunlar arasında sıralama yapmak makul görünebilir. İlk olarak ülkeleri karmaşıklık endeksine göre sıraladığımızda, aşağıdaki Şekil 3.1'i elde ederiz. İlk bakışta tüm şekil düzensiz gibi görünse de, üst kısımlarda bu yapı daha düzenli hale geldiği görülecektir. Aynı zamanda

bu ülkelerin de yüksek gelirli ülkeler oldukları ve dönem başında en karmaşık olan ülkenin dönem sonunda da yine bu bakımdan üst sıralarda olduğu, yine eğrilerin yanında ülkelerin ISO kısaltmalarına bakılarak görülebilir. Bunun nedeni, Hausmann ve Hidalgo (2010, s. 2) tarafından “uyuşukluk hipotezi” (quiescence trap) olarak açıklanmaktadır. Buna göre, yapabilirliğin ek getirisi, var olan yapabilirliklerin seviyesi zayıf olduğu durumda çok düşüktür. Dolayısıyla, geç sanayileşen bir çok ülkenin zayıf yapabilirlik seviyesi durumunda karmaşıklıklarının geliştirecek herhangi bir davranışı olmayabilir. Bu yüzden, bunlar nispi sıralamalarını ancak belirli sınırlar içerisinde yükseltebilir, geçmişte en karmaşık olan ekonomiler ile rekabet edememektedirler. Bununla beraber, ekonomilerin küresel değer zincirleri ile eklemlenmesi gerekli olan yapabilirlik miktarını azaltacağından, özellikle orta ve yüksek teknoloji ürünlerin üretiminin yerel girdilere olan bağımlılığı azalacak ve yeni ürünlerin yaygınlık derecesi artacak, nihayet nispi karmaşıklık endeksi sıralaması da sürekli değişecektir. Nitekim, dönem başında üst sıralarda olmayıp, dönem sonunda ilk yirmi arasına giren Tayvan, Güney Kore ve Singapur’un performansını bu bağlamda değerlendirebiliriz.

Şekil 3.1. Ülkelerin karmaşıklık (complexity) endeksi sıralaması, 1989-2014. 1989 yılı en karmaşık 20 ülke: İsveç (SWE), Almanya (DEU), Japonya (JPN), İsviçre (CHE), İngiltere (GBR), ABD (USA), Finlandiya (FIN), Belçika-Lüksemburg (BLX), Fransa (FRA), Avusturya (AUT), İrlanda (IRL), Hollanda (NDL), Danimarka (DNK), Norveç (NOR), İtalya (ITA), Kanada (CAN), Çekoslovakya (CSK), İspanya (ESP), İsrail (ISR), Macaristan (HUN). 2014 yılı en karmaşık 20 ülke: Japonya (JPN), İsviçre (CHE), Almanya (DEU), İsveç (SWE), Tayvan (TWN), Singapur (SGP), ABD (USA), Güney Kore (KOR), Finlandiya (FIN), Çek Cumhuriyeti (CZE), Avusturya (AUT), İngiltere (GBR), Belçika-Lüksemburg (BLX), Fransa (FRA), Macaristan (HUN), Hollanda (NDL), İrlanda (IRL)

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 3.1’de ise 1989, 1995, 2000, 2005, 2010 ve 2014 dönemleri için en karmaşık 20 ürünün HS kodları gösterilmiştir. Kalın gösterilen kodlar diğer dönemlerde de var olan ürünlerdir. Bu açıdan en çok benzer ürünlere sahip dönem 12 ürünle 2005’tir. Diğer yıllarda az oranda diğer dönemlerle benzer ürünlerin olması ürünlerin karmaşıklık yapısının hızlı bir biçimde değiştiğini göstermektedir. Bununla beraber, diğer dönemlerle en çok benzerlik taşıyan ürün grubu 84 ile başlayan “nükleer reaktörler, ısıtıcılar ve makineler”dir. Bu ürün gurubunu da 90 ile başlayan “optik, fotoğraf, teknik ve medikal aparatlar” takip etmektedir.

Tablo 3.1. *En yüksek karmaşıklık (complexity) endeksi değerine sahip ürünlerin HS kodları, 1989-2014*

1989	1995	2000	2005	2010	2014
540269	845690	845690	252700	330126	780500
340410	910121	370253	846939	811240	392073
560420	481032	290270	283693	430170	852039
291213	283020	283020	253020	844210	900930
960831	900220	722692	430140	900930	293921
540500	720529	741991	845690	700490	930610
310270	750620	901020	844540	392073	900120
550490	722692	840721	840721	290614	844540
340391	842330	902710	845610	844540	920910
690911	844311	847989	902480	400249	811300
291619	901850	290522	854310	290541	370710
860310	841350	722590	846021	570251	320643
853529	291213	810990	290270	750620	370252
846021	844540	700220	390440	840721	293379
901520	900890	321511	902750	750522	280461
720934	902750	750620	900220	902480	281290
851782	290721	902111	482330	370310	282735
852530	902150	845610	903140	390590	390440
270820	902710	841410	847989	851720	847040
722550	902780	846021	750522	845610	840110

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

3.3. Farklı Teknoloji Yoğunluklarında Karmaşıklığın Rekabet Edebilirliğe Etkisi ve Belirleyicileri

3.3.1. Tahmin edilecek modeller

Bir ekonominin bir endüstrideki veya genel yapabilirlik düzeyi, o endüstrinin dünyadaki ihracat payı üzerinde bir etkiye sahip olabilir. Dolayısıyla bunu görebilmemiz için kullandığımız ampirik analiz, yukarıda bahsettiğimiz literatürde olduğu gibi, fiyat ve fiyat dışı unsurları içeren standart ticaret modelidir:

$$\Delta RXS_{ijt} = \beta_0 + \beta_1 COMPX_{ijt} + \beta_2 RAW_{ijt} + \beta_3 RINV_{ijt} + \beta_4 RLP_{ijt} + D_i + D_j + D_t + \varepsilon_{ijt} \quad (3.7)$$

Yukarıda her değişkenin nispi olarak ifade edilmiş tahmin edilecek çok boyutlu (ülke, endüstri ve yıl) sabit etkiler içeren modelde³² bağımlı değişken RXS i ülkesinin j endüstrisinde ve t dönemindeki ihracatının aynı endüstrinin dünya ticareti içerisindeki payıdır.

$COMPX$ değişkeni yukarıda ülke ve imalat sanayii endüstrisi için hesaplanışını gösterdiğimiz karmaşıklık endeksidir ve işaretinin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmasını bekleriz. Aynı zamanda farklı teknoloji yoğunlukları altında katsayının değişmesi de sektör spesifik yapabilirliklerin rekabet edebilirlik getirisi bakımından nasıl değiştiğini de görmemize yardımcı olacaktır.

RAW ³³ değişkeni nispi ortalama ücret değişkeni olup, faktör yoğunluğunun rekabet edebilirlik üzerindeki etkisini sınımamızı gösterecektir. Değişkenin işareti farklı yorumlamalara yol açabilmektedir. Negatif olması faktör donanımı hipotezinin geçerliliğini gösterirken, pozitif veya anlamsız olması da birinci bölümde bahsettiğimiz Kaldor paradoksunu geçerli kılacaktır.

$RINV$ değişkeni ortalama kişi başı yatırımın diğer ülkelere göre ne düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu katsayının işaretinin pozitif olması beklenirken, gömülü (embedded) teknolojinin etkisini gösterdiğinden dolayı, farklı teknoloji yoğunluklarında anlamlılığı değişebilecektir.

RLP işgücü verimliliğindeki nispi düzeyin ticaret performansını nasıl etkilediğini göstermektedir. Bir ekonomide yüksek ekonomik büyüme hem ücret hem de verimlilikteki artışlara yol açtığından, işgücü maliyetleri ve aynı anda verimlilikteki farklı yöndeki değişimlerin etkisi, ekonomideki gelir dağılımının durumuna ve

³² Çalışmada, Correia (2016) tarafından geliştirilen uygulanabilir (feasible) ve hesaplanabilir, sabit etkilerin çok seviyeli olduğu doğrusal modellerdeki etkin regresyon tahmincisinden faydalandık. Bu tahmincinin üstünlüklerinden biri, benzersiz, neredeyse doğrusala yakın çalışma süresine sahip yeni kombinasyonel algoritmaların uygulanmasına izin vermektedir. Diğer yandan, projeksiyonları, daha sonra eşlenik eğimlerle birleştirilecek olan simetriklerle yer değiştirerek, önceki çalışmalardaki çok boyutlu sabit etkiler tahmincisinin sınıflamalarını ortadan kaldırmaktadır.

³³ Değişkenler nispi olarak hesaplanırken, her bir değişkenin logaritması alındıktan sonra, her bir endüstrinin her yıl için ticaret payına göre ağırlıklı ortalaması alınmış ve logaritması alınan değerden çıkartılmıştır.

kurumlara bağlıdır. Bu nedenden dolayı, değişkenin katsayısının işareti konusunda önceden herhangi bir beklenti sunamayız.

Son olarak, D_i , D_j ve D_t değişkenleri de sırasıyla ülke, endüstri ve yıl kukla değişkenleri olup bunlardaki dönemsel şokları ve gözlemlenemeyen etkileri kontrol etmek amacıyla modellere dahil edilmiştir. ε_{ijt} ise modelin hata terimidir.

Ülke düzeyindeki yapabilirliklerin etkisini görebilmek için alternatif modelimiz şu şekilde olacaktır:

$$\Delta RXS_{ijt} = \beta_0 + \beta_1 std(k_{i,16})_{it} + \beta_2 RAW_{ijt} + \beta_3 RINV_{ijt} + \beta_4 RLP_{ijt} + D_i + D_j + D_t + \varepsilon_{ijt} \quad (3.8)$$

Burada $std(k_{i,16})$ daha önce hesapladığımız ülke karmaşıklık endeksinin standartlaştırılmış değeridir.

Ülke ve endüstri düzeyindeki karmaşıklık endeksimiz bir çeşit ex-post ölçüt olduğu için, yapabilirliklerin nasıl geliştirilmesi hususunda bir ipucu vermeyebilir. Bu yüzden, Maggioni ve diğerleri (2016)'nin metodolojisine benzer şekilde, arz ve talep faktörleri belirleyerek bunların etkilerini gözlemleyebiliriz. Tahmin edilecek karmaşıklık modeli şu şekilde ifade edilebilir:

$$COMPX_{ijt} = \alpha_0 + \alpha_1 ESTAB_{ijt} + \alpha_2 AVEWAGE_{ijt} + \alpha_3 RESOURCE_{ijt} + \alpha_4 HUMAN_{ijt} + \alpha_5 OECD_{ijt} + \alpha_6 IMPORT_{ijt} + D_i + D_j + D_t + \varepsilon_{ijt} \quad (3.9)$$

Yukarıdaki (3.9) nolu eşitlikte $ESTAB$ değişkeni söz konusu ülkenin ilgili endüstrisindeki firma sayısını göstermekte ve piyasa yapısını temsil etmektedir. Örneğin, bir piyasada çok firmanın faaliyet göstermesi giriş engellerinin düşük olduğu anlamına gelecektir. Hausmann ve Rodrik (2003) tarafından geliştirilen piyasa başarısızlığı (market failure) hipotezinin de ortaya koyduğu gibi, taklitçiler endüstriye girdiklerinden dolayı icat –ve dolayısıyla çeşitlilik- düşecektir. Dolayısıyla bu değişkenin işareti negatif olarak beklenmektedir.

$AVEWAGE$ ise ortalama ücret düzeyidir. Çalışanların beşeri sermaye yoğunluğunun veya ücret politikalarının herhangi bir etkisinin söz konusu olup olmadığını belirlemek için modele dahil edilmiştir.

RESOURCE bir endüstrideki doğal kaynak donanımı (yenilenemeyen kaynaklar, ekilebilir ve korunan alanlar) endeksidir. Bu değişkenin pozitif ve anlamlı olması bir ekonomideki başlangıç koşullarının yapabilirlikleri artırmada bir etkisinin olup olmadığını görmek için modele dahil edilmiştir.

HUMAN değişkeni ise *RESOURCE* 'de olduğu gibi endüstri düzeyinde hesaplanan beşeri sermaye endeksidir ve pozitif işarete sahip olması beklenmektedir. Bu durumda, beşeri sermaye içeriğinin yükselmesinin yapabilirlikleri artıracığını göstermektedir.

IMPORT ülkenin aynı endüstrideki ithalatının toplam ithalatı içerisindeki payıdır. Özellikle üretimin küresel niteliğinden dolayı, gelişmekte olan ekonomilerde konumlanan ihracata eğilimli doğrudan yabancı yatırım yüksek teknoloji içeren ara mallarını ithal ettiğinden, bu ithalat teknolojinin difüzyon kanallarının biri olarak düşünülebilir (Zhu ve Fu, 2013, s. 222) ve ithalat yoğunluğundaki artış, ihracat karmaşıklığını ve dolayısıyla rekabet edebilirliği artırabilir. Bu yüzden, bu değişkenin katsayısı pozitif ve anlamlı olması beklenmektedir.

Talep faktörlerinden *OECD* değişkeni de, bu ülkelerin toplam ithalatında, *i* ülkesi tarafından ihraç edilen *j* endüstrisinin payını göstermektedir. Katsayının pozitif olması, yapabilirliklerin talep çekişli niteliğine atıfta bulunacaktır.

3.3.2. Analizlerde kullanılan veri setleri

Yapabilirliklerin, rekabet edebilirliğe etkisini incelerken çalışmada üç tür veri kaynağından yararlandık. Bunlardan ilki, ikinci bölümde de sabit pazar payı analizinde ve yukarıda da karmaşıklık endeksini hesaplarken kullandığımız, 1989-2014 dönemine ait 200'den fazla ülkeyi kapsayan, Gaulier ve Zignano (2010) tarafından CEPII bünyesinde derlenen BACI karşılıklı dış ticaret veri tabanıdır. Bu veri tabanı ihracatçı ile ithalatçı ülkelerin ticaret beyanlarını uyumlaştırarak Birleşmiş Milletler'in COMTRADE veri tabanını düzeltmektedir. Kullandığımız HS sınıflaması, ele alınan dönemi genişletmek amacıyla 1992 yılındaki revizyonu olarak belirlenmiştir.

İkinci veri kaynağı Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü tarafından ülkelerin ISIC 3 haneli imalat sanayii sektör sınıflamasına uygun olarak istihdam, katma değer, çıktı, sabit sermaye yatırımı, firma sayısı ve kadın istihdamı serilerini derleyen UNIDO (2014)'dur. Belirli dönemlerde ülkelerin sektörlere ait gözlemleri azalmasına rağmen, 1989-2010 dönemi için 101 ülkeye ait gözlemler sunması regresyon tahminlerini yürütmemizi olanaklı hale getirmektedir.

Son olarak, Shirotori ve diğerleri (2010)'nin 126 ülke için Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Ticaret Konferansı (UNCTAD) bünyesinde tarafından HS sınıflamasına uygun beşeri sermaye ve doğal kaynak yoğunluğu endekslerini karmaşıklık endeksi modelinin tahmininde kullandık. Bu endeksler oluşturulurken Barro ve Lee (2001), Penn World Table (PWT) ve Dünya Bankası Kalkınma Göstergeleri (WDI)'nin makro düzeydeki değişkenleri, mal düzeyinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi kullanılarak ürün ve ülke bazına indirgenmiştir. Endekslerin kapsadığı dönem aralığı 1989-2007'dir.

BACI ve faktör endeksleri verileri HS, UNIDO verileri ISIC sınıflamasına göre derlendiği ve ISIC sınıflaması HS'ye göre daha dar olduğu için, bu iki veri tabanı sınıflar arası geçiş tabloları kullanılarak ISIC'e dönüştürülmüştür. Bu sektörler teknoloji yoğunluklarına göre gruplandırılırken OECD (2011)'nin teknoloji sınıflama tablolarından yararlanılmıştır.

3.3.3. Tahmin sonuçları

Yukarıda eşitlik 3.7-9'da bahsettiğimiz rekabet edebilirlik ve karmaşıklık modelleri bulguları Tablo 3.2-4'te gösterilmektedir³⁴. Karmaşıklık modelindeki belirleyiciler, rekabet edebilirlik üzerindeki anlamlı bir etkiye sahip olmadığından bu değişkenler karmaşıklık yoluyla rekabet edebilirliği artırmaktadır. Anlamlı bir etkiye sahip olmadıkları için burada raporlanmamıştır.

Önce Tablo 3.2'deki karmaşıklık endeksinden (*COMPX*) başlayacak olursak, tüm endüstrileri dahil ettiğimiz durumda, pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir katsayıyla karşılaşırız. Yani, endüstrilerdeki sektör spesifik yapabilirliklerdeki nispi artış ortalama

³⁴ Karmaşıklık modelindeki belirleyiciler, rekabet edebilirlik üzerindeki anlamlı bir etkiye sahip değildir. Bu değişkenler karmaşıklık yoluyla rekabet edebilirliği artırmaktadır. Anlamlı bir etkiye sahip olmadıkları için burada raporlanmamıştır.

olarak rekabet edebilirliği pozitif etkilemektedir. Diğer yandan, rneklemi teknoloji yoğunluklarına göre ayırdığımızda, bu etkinin st-orta ve yüksek teknoloji endüstrilerde anlamlı ve daha yüksek bir değere sahip olduğunu görmekteyiz. Buradan, sektör spesifik yapabilirliklerin rekabet edebilirliği artırmada daha teknoloji yoğun endüstrilerde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

İlgilendiğimiz değişken dışındaki diğer değişkenler arasında da, nispi ortalama ücretin (*RAW*) dşuk teknoloji endüstrilerde pozitif ve yüksek teknoloji dışındaki diğer endüstrilerde anlamsız katsayıya sahip olması Kaldor paradoksunun geçerliliğini göstermektedir. Bununla beraber, yüksek teknoloji endüstrilerdeki negatif anlamlı etki burada ücret rekabetinin geçerli olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu, bu tür endüstrilerdeki üretim küresel değer zincirleri yoluyla dşuk ücretli ülkelere kaymasından dolayı ortaya çıkıyor olabilir. Dşuk teknoloji endüstrilerde ağırlıklı olarak yer alan gıda ve tekstil sektörlerindeki markalaşma ve ürün farklılaştırma faaliyetleri, gıda endüstrilerinde değer zincirlerinin henüz yaygınlaşmamış olması, burada ortalama ücretin bir beşeri sermaye göstergesi olarak burada kendisini göstermesine yol açıyor olabilir.

Nispi kişi başi yatırım (*RINV*) ve işgücü verimliliği (*RLP*) değişkenleri için de, regresyon tahmininde tüm endüstrilerin ve sadece yüksek teknoloji endüstrilerin dahil edildiği durumda anlamlı bir etkiye sahip olduğunu gördük. Bu bulgular gömülü teknolojinin ve verimliliğin birim işgücü maliyetlerinden daha yüksek oranda arttığının genelde tüm endüstrilerde, zelerde ise yüksek teknoloji endüstrilerde daha yüksek derecede kategorilerde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 3.2. Ülke ve endüstri düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, 1989-2010

DEĞİŞKENLER	(1) Tüm endüstriler	(2) Düşük teknolojili endüstriler	(3) Alt-orta teknolojili endüstriler	(4) Üst-orta teknolojili endüstriler	(5) Yüksek teknolojili endüstriler
$COMPX_{ijt}$	0.030** (0.010)	0.006 (0.010)	0.035 (0.034)	0.076** (0.026)	0.101* (0.042)
RAW_{ijt}	-0.016 (0.010)	0.026+ (0.014)	0.003 (0.027)	0.021 (0.020)	-0.083** (0.024)
$RINV_{ijt}$	0.005* (0.003)	0.004 (0.003)	0.006 (0.007)	0.007 (0.005)	0.019** (0.007)
RLP_{ijt}	0.015+ (0.008)	-0.004 (0.013)	-0.010 (0.019)	0.014 (0.013)	0.049** (0.015)
Gözlem sayısı	25,887	9,962	5,159	7,028	3,738
R-kare	0.053	0.061	0.042	0.075	0.133
Yıl kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Endüstri kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Ülke kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet

Parantez içindeki değerler dirençli (robust) standart hatalardır.

** p<0.01, * p<0.05, + p<0.1

Tablo 3.3'te ise dinamik bir rekabet edebilirlik modeli tahmin edilmiş ve gecikmeli bağımlı değişkenin hata terimi ile olan ilişkisi sonucu ortaya çıkan içsellik sorununun giderilmesi için genelleştirilmiş momentler metodu (GMM) yöntemi kullanılmıştır³⁵. Araç değişken olarak bağımlı değişkenin ikinci ve üçüncü gecikmesi ile yıl kukla değişkenleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.2 ile ($COMPX$) değişkeni cinsinden oldukça benzerdir. Nispi kişi başı yatırımların üst orta ve yüksek teknolojili endüstrilerde, nispi işgücü verimliliğinin de tüm endüstrilerde ve üst-orta endüstrilerde pozitif ve anlamlı olması yukarıdaki tablodan farklılıklar taşımakta ve yürütülen

³⁵ Bu yöntem uygulanırken, ilk aşamada, gecikmeli bağımlı değişken ile ilişkili, ancak hata terimi ile ilişkisiz olan değişkenler gecikmeli bağımlı değişkenin açıklayıcı değişkenleri olarak belirlenir ve OLS yöntemi ile tahmin edilir. İkinci aşamada, gecikmeli bağımlı değişkenin ilk aşamadan elde edilen tahmin edilen değerleri gecikmeli bağımlı değişken yerine modele dahil edilir ve dinamik model tahmin edilmiş olur. Bu sırada, araç değişkenler ile açıklayıcı değişken sayıları birbirine eşit olmadığından, GMM tahmincisi bu araç değişkenleri, varyanslarına göre ağırlıklandırır ve bu sayede etkin tahminciler elde edilmesini sağlar.

ampirik çalışmalarda tutarlılıklar taşımaktadır. Öte yandan, gecikmeli bağımlı değişkenin alt-orta teknoloji endüstriler dışında negatif ve anlamlı bir katsayıya sahip olması, ülkeler arasında endüstrilerin ticaret payı cinsinden bir yakınsamanın olduğunu göstermektedir. Son olarak, tablonun alt kısmında yer alan Hansen testi sonuçları, kullanılan araç değişkenlerin %5 anlamlılık seviyesinde geçerli araçlar olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.3. Ülke ve endüstri düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, GMM Tahmincisi, 1989-2010

DEĞİŞKENLER	(1) Tüm endüstriler	(2) Düşük teknolojili Endüstriler	(3) Alt-orta teknolojili Endüstriler	(4) Üst-orta teknolojili Endüstriler	(5) Yüksek teknolojili endüstriler
XS_{ijt-1}	-0.027** (0.004)	-0.031** (0.007)	-0.004 (0.015)	-0.037** (0.006)	-0.026** (0.008)
$COMPX_{ijt}$	0.026** (0.010)	0.014 (0.011)	0.039 (0.039)	0.068** (0.023)	0.090* (0.045)
RAW_{ijt}	-0.021+ (0.011)	0.001 (0.015)	-0.003 (0.029)	0.009 (0.018)	-0.110** (0.027)
$RINV_{ijt}$	0.013** (0.003)	0.012** (0.004)	0.002 (0.007)	0.014** (0.004)	0.023** (0.008)
RLP_{ijt}	0.016* (0.008)	-0.008 (0.016)	0.004 (0.018)	0.027* (0.013)	0.059** (0.017)
Gözlem sayısı	21,962	8,395	4,361	5,990	3,216
R-kare	0.074	0.092	0.038	0.099	0.129
Year kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Endüstri kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Ülke kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Hansen J testi (p-değeri)	0.00745	0.144	0.156	0.691	0.0562
F-testi (p-değeri)	0	0	0	0	0

Parantez içindeki değerler dirençli (robust) standart hatalardır.

** p<0.01, * p<0.05, + p<0.1

Makro düzeydeki yapabilirliklerin ($std(k_{i,16})$) rekabet edebilirliğe etkisine dair regresyon sonuçlarını da Tablo 3.4'te görebiliriz. Yine tüm endüstrilerin tahmin edildiği durumda anlamlı ve pozitif bir katsayı elde edilirken, düşük teknoloji endüstriler

durumunda, Tablo 3.2 ve Tablo 3.3'te anlamlı olmayan ülke ve endüstri düzeyindeki karmaşıklık endeksinin katsayısı buradaki ülke genelindeki karmaşıklık endeksi durumunda anlamlıdır. Düşük teknoloji endüstrilerde bu katsayının etkisinin belirgin olması, diğer endüstrilerin (bilgi iletişim, makine, ilaç) yeteneklerindeki gelişmelerin bu endüstrilerdeki bilgi stokunu da etkileyerek diğer ülkelere karşı ihracat cinsinden avantajlı konuma geçebildiklerini gösterebilir. Ayrıca, üst orta teknoloji endüstrilerde daha yüksek ve anlamlı bir ilişkinin varlığı görülmüştür. Burada ise hem sektör-spesifik hem de genel yapabilirlikler ticaret performansını anlamlı bir şekilde etkilemektedir.

Tablo 3.4. Ülke düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, 1989-2010

DEĞİŞKENLER	(1) Tüm endüstriler	(2) Düşük teknolojili endüstriler	(3) Alt-orta teknolojili endüstriler	(4) Üst-orta teknolojili endüstriler	(5) Yüksek teknolojili endüstriler
$std(k_{i,16})_{it}$	0.077** (0.019)	0.076** (0.023)	0.038 (0.053)	0.127** (0.039)	0.082 (0.066)
RAW_{ijt}	-0.015 (0.010)	0.028* (0.014)	0.003 (0.027)	0.021 (0.020)	-0.088** (0.024)
$RINV_{ijt}$	0.006* (0.003)	0.004 (0.003)	0.006 (0.007)	0.007 (0.005)	0.020** (0.007)
RLP_{ijt}	0.016* (0.008)	-0.003 (0.013)	-0.010 (0.019)	0.018 (0.014)	0.053** (0.015)
Gözlem sayısı	25,887	9,962	5,159	7,028	3,738
R-kare	0.053	0.062	0.042	0.074	0.131
Yıl kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Endüstri kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Ülke kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet

Parantez içindeki değerler dirençli (robust) standart hatalardır.

** p<0.01, * p<0.05, + p<0.1

Tablo 3.3'te olduğu gibi rekabet edebilirlik modeli dinamik olarak tahmin edildiğinde, karmaşıklığın etkisi düşük teknoloji endüstrilerde anlamlı olarak bulunamamıştır. Ancak tüm endüstrilerin modele dahil edildiği durumda bu değişken için pozitif ve anlamlı bir katsayı elde ettiğimizden, yukarıda düşük teknoloji endüstriler için

yaptığımız yorumlar burada da geçerliliğini sürdürebilir. Diğer değişkenlere de baktığımızda, işgücü verimliliğinin ve kişi başı yatırımın farklı kategorilerde anlamlı ve pozitif olması literatürle daha tutarlı sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır.

Tablo 3.5. Ülke düzeyinde karmaşıklık endeksi değişkenini içeren rekabet edebilirlik modeli, GMM Tahmincisi, 1989-2010

DEĞİŞKENLER	(1) Tüm endüstriler	(2) Düşük teknolojili endüstriler	(3) Üst-orta teknolojili endüstriler	(4) Üst-orta teknolojili endüstriler	(5) Yüksek teknolojili endüstriler
XS_{ijt-1}	-0.028** (0.004)	-0.031** (0.007)	-0.005 (0.014)	-0.037** (0.006)	-0.026** (0.008)
$std(k_{i,16})_{it}$	0.056** (0.019)	0.015 (0.016)	0.048 (0.056)	0.116** (0.035)	0.082 (0.069)
RAW_{ijt}	-0.019+ (0.011)	0.002 (0.015)	-0.003 (0.029)	0.009 (0.018)	-0.112** (0.028)
$RINV_{ijt}$	0.013** (0.003)	0.012** (0.004)	0.001 (0.007)	0.014** (0.004)	0.024** (0.008)
RLP_{ijt}	0.017* (0.008)	-0.008 (0.016)	0.003 (0.018)	0.032* (0.014)	0.061** (0.017)
Gözlem sayısı	21,962	8,395	4,361	5,990	3,216
R-kare	0.074	0.092	0.038	0.099	0.127
Yıl kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Endüstri kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Ülke kuklaları	evet	evet	evet	evet	evet
Hansen J testi (p-değeri)	0.00745	0.144	0.152	0.688	0.0501
F testi (p-değeri)	0	0	0	0	0

Parantez içindeki değerler dirençli (robust) standart hatalardır.

** p<0.01, * p<0.05, + p<0.1

Çalışmanın ikinci kısmını oluşturan karmaşıklık modeli sonuçları da Tablo 3.6'tadır. Burada yalnızca Tablo 3.2 ve Tablo 3.3'te sektör spesifik karmaşıklık endeksinin rekabet edebilirlik üzerinde anlamlı ve pozitif sonuç veren teknoloji yoğunluklarının (üst orta ve yüksek teknolojili endüstriler) ve tüm endüstrilerin dahil edildiği modelin tahmin sonuçları yer almaktadır. Firma sayısı (*ESTAB*) değişkeni her üç modelde

pozitif ve anlamlı sonuç vererek yukarıda bahsettiğimiz piyasa başarısızlığı argümanını doğrular nitelikte sonuçlar vermiştir. Ücret değişkeni (*AVEWAGE*) yalnızca tüm endüstrilerin dahil edildiği durumda pozitif sonuç vermiş ancak diğer teknoloji yoğunluklarında katsayı anlamlı olmadığı için belirgin bir fark göstermemiştir. Buradan, yüksek teknolojili endüstrilerde baskılayıcı ücret politikalarının, rekabet gücünün önemli bir belirleyicisi olan yapabilirlikler üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşırız.

Doğal kaynak endeksi değişkeni (*RESOURCE*) tüm endüstrilerde ve daha az derecede de yüksek teknolojili endüstrilerde pozitif ve anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu bulgu bu tür endüstrilerde halen başlangıç koşullarının (iklim, coğrafya vs.) önemli olduğunu göstermektedir.

Beşeri sermaye endeksi değişkeninin (*HUMAN*) etkisi ise tüm durumlarda pozitif ve anlamlıdır. Yüksek teknolojili endüstrilerde ise diğer kategorilere göre daha yüksektir. Bu durum gerek tüm endüstrilerde ortalama olarak, gerekse de teknoloji yoğun endüstrilerde sektör spesifik mesleki eğitim politikalarının önemini hatırlatmaktadır.

Sektör bazındaki ithalat yoğunluğunun (*IMPORT*) ise yalnızca üst-orta endüstrilerde anlamlı ancak küçük bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum ithalatın yoluyla gerçekleşecek teknoloji transfer mekanizmasının yapabilirlikleri artırmada yeteri kadar etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Nihayet, yapabilirliklerin talep-itişli faktörü olan (*OECD*) değişkeni tüm durumlarda pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu etki tüm endüstrilerin modele dahil edildiği durumda ve üst orta teknolojili endüstrilerde oldukça yüksek bir etkiye sahiptir. Bu endüstrilerde yüksek gelirli ülkelerdeki talep yapısının takibi ve buna uyum teknoloji transferinin ve dolayısıyla ihracat çeşitlendirmesinin de önünü açacaktır.

Tablo 3.6. Karmaşıklık modeli, 1989-2007

DEĞİŞKENLER	(1) Tüm endüstriler	(2) Üst-orta teknolojili endüstriler	(3) Yüksek teknolojili endüstriler
<i>ESTAB_{ijt}</i>	-0.005** (0.002)	-0.013** (0.003)	-0.022** (0.004)
<i>AVEWAGE_{ijt}</i>	0.023+ (0.014)	0.019 (0.062)	-0.007 (0.023)
<i>RESOURCE_{ijt}</i>	0.164** (0.041)	0.100 (0.098)	0.150+ (0.088)
<i>HUMAN_{ijt}</i>	1.591** (0.065)	1.597** (0.123)	2.831** (0.189)
<i>OECD_{ijt}</i>	21.615** (0.877)	17.159** (1.885)	4.350* (1.989)
<i>IMPORT_{ijt}</i>	0.000 (0.000)	0.002** (0.001)	-0.000 (0.000)
Gözlem sayısı	36,842	10,209	5,362
R-kare	0.826	0.698	0.673
Yıl kuklaları	evet	evet	evet
Endüstri kuklaları	evet	evet	evet
Ülke kuklaları	evet	evet	evet
Düzeltilmiş R-kare	0.825	0.694	0.666

Parantez içindeki değerler dirençli (robust) standart hatalardır.

** p<0.01, * p<0.05, + p<0.1

SONUÇ

Birinci bölümde rekabet edebilirliği, sürdürülebilir büyümeyi endüstriyel faaliyetler aracılığıyla sağlayan, nispi süreç olarak tanımlamıştık. Bu sürdürülebilir büyümenin sağlanması için de, -özellikle gelişmekte olan- ekonomiler uzmanlaşma kalıplarını dünyadaki ürünlerin talep trendlere uygun olarak değiştirmelidirler. Bunun gerçekleşip gerçekleşmediğini, veya ne derece gerçekleştiğini görebilmek için, ikinci bölümde seçili on dokuz ülkenin her bir teknoloji yoğunluğundaki alt endüstrilerinin dünya ticaret paylarındaki performanslarını, bunların dünya ticaret payları ile karşılaştırarak görmeye çalıştık. Elde ettiğimiz bulgular, düşük, orta ve yüksek teknoloji endüstrilerde bir çok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin pazar paylarını, kendi çabaları, yani rekabet edebilirlik etkisi yoluyla hızlı bir biçimde artırdığını göstermektedir. ABD, Japonya ve Almanya başta olmak üzere, yüksek gelirli ülkeler cephesinde de bu pazar payları ya azalmakta ya da durağan bir konumdadır. Bu iki bulguya literatürde “ürün parçalanması” kavramı ile açıklama getirdik. Öte yandan, rekabet edebilirlik etkisi dışında, ülkelerin dünya talebine uyum noktasında performansları, diğer ülkeleri de analize dahil ettiğimizde, birbirlerinden farklılaşmaktadır. Buradan, Türkiye ve benzer durumdaki ülkelerin ihracatta daha başarılı olabilmesi için, ihracatta son dönemlerde başarılı olan Çin, ve Vietnam’a benzer şekilde, Taymaz ve diğerlerinin (2011, s. 91-92) de öne sürdüğü gibi, ticaretten yüksek gelir elde edebilmesi için uluslararası üretim zincirleri ile olan bağlantısını en az orta düzey teknoloji endüstriler kadar yüksek teknoloji endüstrilerle de kurmasını ve aynı zamanda mevcut bağlantıların da dünya ticaretindeki eğilimlere uyumlu bir biçimde değiştirmesi gerektiğini önerebiliriz.

Rekabet edebilirliğin pazar payındaki değişimleri belirlemede temel bileşen olduğunu gördükten sonra, bunun belirleyicilerini tespit etmek amacıyla, üçüncü bölümde teknolojik yapabilirlikler yaklaşımından yararlandık. Bu yaklaşıma göre, günümüzde, geleneksel ticaret teorilerinin iddia ettiği gibi, ülkelerin ihraç ettikleri ürünler, basit bir biçimde girdilerin farklı kombinasyonları ile belirlenmemektedir. Hangi ürünün ihraç edileceğine karar vermek yerel olarak erişilebilir spesifik girdiler olan yapabilirliklerin bir fonksiyonudur. Dahası, bu yapabilirlikler, doğası gereği, bazı endüstriyel faaliyetler farklı teknoloji seviyesine ve dolayısıyla farklı öğrenme süreçleri ve dışsallıklara sahip olduklarından, endüstri-spesifik bir özelliğe sahip olabilmektedir.

Hem ülke- ve endüstri-spesifik, hem de ülke düzeyinde yapabilirlikleri temsil ettiğini varsaydığımız karmaşıklık endeksinin, ticaret payı cinsinden tanımlanmış rekabet edebilirlik üzerindeki etkisini test etmek için, fiyat ve fiyat dışı belirleyicilerin bulunduğu bir rekabet edebilirlik modeli geliştirdik. Sonuçlarımız, özellikle teknoloji yoğun endüstrilerde ihracat kazancı elde edebilmek için, sektör spesifik yeteneklerdeki gelişimin önemli bir bileşen olduğunu bize göstermektedir. Diğer yandan, geleneksel sektörlerin ticaret performansı ise ülkelerin genel yapabilirlik yapısı ile artırılabilir. Bir diğer deyişle, düşük teknoloji endüstrilerin rekabet edebilirliği, tüm endüstrilerdeki genel karmaşıklık düzeyine bağlıdır. Örneğin, yeni teknolojilerin bu endüstrilere doğru yayılması ve üretimi daha verimli hale getirerek ihracatı artırabilir.

Ayrıca, oluşturduğumuz karmaşıklık modeline göre, endüstri-spesifik yapabilirliklere ihtiyaç duyan üst-orta ve yüksek teknoloji endüstrilerde, bunların gelişimi yine endüstri-spesifik beşeri sermaye bileşenine bağlıdır. Bu anlamda bulgularımız Costinot (2009) ve Maggioni ve diğerleri (2016) ile tutarlıdır. Bununla beraber, baskılayıcı ücret politikaları bazı durumlarda rekabet edebilirliğe katkı sağlamasına rağmen, sürdürülebilir ve sağlıklı ticaret performansı sunabilen karmaşıklık düzeyine herhangi bir katkı sağlayamamaktadır.

Piyasaya giriş engelleri, piyasa başarısızlığı hipotezinin de iddia ettiği gibi, o endüstrideki yeni icatları ve dolayısıyla ürün çeşitliliğini azaltabilir. Bu bölümde kullandığımız karmaşıklık endeksi de, basitçe, bir ekonominin bir endüstrideki ürünlerinin kaç tanesinin üretilebilir olduğunu gösterdiğinden bir çeşitlilik ölçütü olarak düşünülebilir. Nitekim, bizim çalışmamızda da firmalardaki artışın karmaşıklığı negatif etkilediği görülmüştür. Bununla beraber, gelişmekte olan ekonomilerdeki endüstriler arası yayılma (spill over) etkileri ve kalkınmanın ilk aşamalarındaki çeşitliliğin önemi de dikkate alındığında, bir endüstriyi korumak endüstri politikası aracı olarak kullanılmamalıdır. Bunun yerine, bir endüstride faaliyet göstermek için ilk atılımı yapan girişimciler ve bu endüstrinin ihtiyaç duyduğu yan endüstrilerin faaliyetleri desteklenebilir (Rodrik, 2004). Son olarak, talep çekişli bir faktör olarak, motorlu taşıtlar, ilaç ve makine endüstrilerinde yüksek gelirli ülkelerin talep yapısı izlenmelidir.

Sonuç olarak, ülkeler makro düzeyde olduğu kadar –özellikle ticarete payı artan yüksek teknolojili endüstrilerde- endüstri spesifik yapabilirliklere de ağırlık vermelidir. Bununla beraber, bu süreçte geleneksel ticaret teorilerinin öne sürdüğü yönetim ve serbest ticaret politikaları yeterli olamamaktadır. Özellikle gelişmekte olan ekonomilerin hükümetleri, piyasa başarısızlıkları, enformasyon asimetrisi ve koordinasyon problemlerini, kaynakların bir kısmını endüstri düzeyinde eğitim, rekabet ve denetim politikalarının ele alındığı yeni kurumlar inşa etmeye yönlendirerek üstesinden gelebilirler. Bu bağlamda, gelecek çalışmalarda bu kurumların ve endüstri politikalarının nasıl dizayn edileceği üzerinde durulabilir.

KAYNAKÇA

- Amable, B. and Verspagen, B. (1995). The role of technology in the market shares dynamics. *Applied Economics*, 27 (2), 197-204.
- Ambastha, A. and Momaya, K. (2004). Competitiveness of firms: review of theory, frameworks and models. *Singapore Management Review*, 26 (1), 45-61.
- Amendola, G., Dosi, G. and Papagni, E. (1993). The Dynamics of International Competitiveness. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 129 (3), 451-471.
- Arellano, M. and Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *The Review of Economic Studies*, 58 (2), 277-297.
- Ark, B. v., Stuivenwold, E. and Ypma, G. (2005). *Unit labor costs, productivity and international competitiveness*. Research Memorandum GD-80, University of Groningen, Groningen Growth and Development Centre.
- Athanasoglou, P. P., Backinezos, C. and Evagelia. (2010). *Export performance, competitiveness, commodity composition*. Working Paper n. 114, Bank of Greece.
- Athukorala, P. (2005). Product fragmentation and trade patterns in East Asia. *Asian Economic Papers*, 4 (3), 1-27.
- Balassa, B. (1978). Exports and economic growth: further evidence. *Journal of Development Economics*, 5 (2), 181-189.
- Balassa, B. (1981). *The newly industrializing countries in the world economy*. New York: Pergamon Press.
- Baldwin R. E., (1958). The Commodity composition of trade: Selected industrial countries, 1900-1954. *The Review of Economics and Statistics*, 40 (1), 50-68.
- Baldwin, R. E. (2001). The implications of increasing fragmentation and globalization for the World Trade Organization. L. K. Cheng and H. Kierzkowski (Eds) içinde, *Global production and trade in East Asia* (s. 249-71). Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Banerji, R. (1974). The export performance of less developed countries: a constant market share analysis. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 110, 447-481.
- Barro R. J. and Lee J. W. (2001). International data on educational attainment: updates and implications. *Oxford Economic Papers*, 53 (3), 541-563

- Boltho, A. (1996). The assesment: international competitiveness. *Oxfor Review of Economic Policy*, 12 (3), 1-16.
- Bowen, H. P. and Pelzman, J. (1984). US export competitiveness: 1962-77. *Applied Economics*, 16 (3), 461-473.
- Cantwell, J. (1994). The relationship between international trade and international production. D. Greenway and L. A. Winters (Eds.) içinde, *Survey in International Trade*, (s. 303-28). Oxford: Basil Blackwell.
- Carlin, W., Glyn, A. and Reenen, J. V. (2001). Export market performance of OECD countries: an empirical examination of the role of cost competitiveness. *The Economic Journal*, 111 (468), 128-162.
- Carlsson, B. and Taymaz, E. (1993). Technological capabilities and international competitiveness in the engineering industries. *Review of Industrial Organization*, 8 (3), 293-313.
- Cellini, R. and Soci, A. (2002). Pop Competitiveness. *BNL Quarterly Review*, 220, 71-101.
- Correia, S. (2016). A Feasible Estimator for Linear Models with Multi-Way Fixed Effects. Preliminary Paper.
- Costinot, A. (2009). On the origins of comparative advantage. *Journal of International Economics*, 77, 255-264.
- Dixit, A. K. and Stiglitz, J. E. (1977). Monopolistic competition and optimum product diversity. *The American Economic Review*, 67 (3), 297-308.
- Dosi, G. (1988). Sources, procedures, and microeconomic effects of innovation. *Journal of Economic Literature*, 26 (3), 1120-1171.
- Dosi, G. and Soete, L. L. (1983). Technology gaps and cost-based adjustment: some explorations on the determinants of international competitiveness. *Metroeconomica*, 25 (3), 197-222.
- Dosi, G. and Soete, L. (1988). Technical change and international trade. G. Dosi (Ed.) içinde, *Technical change and economic theory*. London: Pinter Publishers.
- Dunn, M. H. (1994). Do nations compete economically? A critical comment on Prof. Krugman's essay "competitiveness: a dangerous obsession". *Intereconomics*, 25 (3), 197-222.
- Durand, M. and Giorno, C. (1987). Indicators of international competitiveness: Conceptual aspects and evaluation. *OECD Economic Studies*, 9, 147-197.

- Erlat, G., ve Erlat, H. (2012). *Türkiye'nin orta doğu ülkeleri ile olan ticareti, 1990-2012*. Tartışma Metni 2012/26, Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara.
- Fagerberg, J. (1988). International Competitiveness. *The Economic Journal*, 98 (391), 355-374.
- Fagerberg, J. (1995). *Is there a large-country advantage in high-tech?* Working Paper no. 526, Norwegian Institute of International Affairs, Oslo.
- Fagerberg, J. (1996). Technology and competitiveness. *Oxford Review of Economic Policy*, 12 (3), 39-51.
- Fagerberg, J. (1997). *Competitiveness, scale and r&d*. Working Paper, Norwegian Institute for International Affairs.
- Fagerberg, J. and Sollie, S. (1987). The method of constant market shares analysis reconsidered. *Applied Economics*, 19 (12), 1571-1583.
- Fagerberg, J., Srholec, M. and Knell, M. (2007). The competitiveness of nations: why some countries prosper while others fall behind. *World Development*, 35 (10), 1595-1620.
- Feder, G. (1982). On exports and economic growth. *Journal of Development Economics*, 12 (1-2), 59-73.
- Feenstra, R. C. (2003). *Advanced international trade: theory and evidence*. Princeton: Princeton University Press.
- Felipe, J. and Kumar, U. (2011). *Unit labor costs in Eurozone: the competitiveness debate again*. Working Paper No.651, Bard College, Levy Economics Institute of Bard College.
- Felipe, J., Kumar, U., Abdon, A., Bacate, M. (2012). Product complexity and economic development. *Structural Change and Economic Dynamics*, 23 (1), 36-68.
- Gauiler, G. and Zignago, S. (2010). BACI: International Trade Database at the Product-Level. The 1994-2007 Version. CEPII Working Paper 2010-23
- Greenhalgh, C., Taylor, P. and Wilson, R. (1994). Innovation and export volumes and prices-a disaggregated study. *Oxford Economic Papers*, 46 (1), 102-135.
- Grossman, G. M. and Helpman, E. (1991). *Innovation and growth in the global economy*. Cambridge: MIT Press.
- Grossman, G. M. and Helpman, E. (1991a). Quality ladders in the theory of growth. *The Review of Economic Studies*, 58 (1), 43-61.

- Grossman, G. M. and Helpman, E. (1991b). Quality ladders and product cycles. *The Quarterly Journal of Economics*, 106 (2), 557-586.
- Gruber, W., Mehta, D. and Vernon, R. (1967). The R &D factor in international trade and international investment of United States industries. *Journal of Political Economy*, 75 (1), 20-37.
- Gruber, W., Mehta, D. and Vernon, R. (1967). The R &D factor in international trade and international investment of United States industries. *Journal of Political Economy*, 75 (1), 20-37.
- Hatzichronoglou, T. (1996). *Globalisation and competitiveness: relevant indicators* (Cilt 5). OECD Publishing.
- Hausmann, R. and Hidalgo, C. (2010). Country diversification, product ubiquity, and economic divergence. Faculty Research Working Paper Series. Center for International Development at Harvard University.
- Hausmann, R. and Rodrik, D. (2003). Economic development as self-discovery. *Journal of Development Economics*, 72 (2), 603-633.
- Hausmann, R., Hwang J. and Rodrik D. (2007). What you export matters. *Journal of Economic Growth*, 12 (1), 1-25.
- Hidalgo, C., and Hausmann, R. (2009). The building blocks of economic complexity. *Journal of Economic Growth*, 16 (4), 309-342.
- Hausmann, R. and Hidalgo, C. (2009). The network structure of economic output. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 28 (26), 10570-10575.
- Howes, C. and Singh, A. (2000). Introduction: competitiveness matters. C. Howes and A. Singh içinde, *Competitiveness matters: industry and economic performance in the U. S.* Ann Arbor, MI, USA: University of Michigan Press.
- Hughes, K. (1986). *Exports and Technology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hughes, K. S. (1993). Introduction: internationalisation, integration and European competitiveness. K. S. Hughes içinde, *European Competitiveness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ioannidis, E. and Schreyer, P. (1997). Technology and non technology determinants of export share growth. *OECD Economic Studies*, 28, 170-204.
- Jones, R. W. *Globalization and the theory of input trade*. Cambridge: MIT Press.

- Kaldor, N. (1981). The role of increasing returns, technical progress and cumulative causation in the theory of international trade and economic growth. *Economie appliquee*, 34 (4), 593-617.
- Kaldor, N. (1978). *Further essays on applied economics*. New York: Holmes and Meier.
- Karadam D. ve Özmen, E. (2015). Teknolojik yetkinlik ve Türkiye dış ticareti. *İktisat İşletme ve Finans*, 30 (357), 9-34.
- Kellman, M. (1983). Relative prices and international competitiveness. *Empirical Economics*, 8 (3-4), 125-138.
- Klasra, M. A. and Fidan, H. (2007). Competitiveness of major exporting countries and Turkey in the world fishery market: A constant market share analysis. *Aquaculture Economics & Management*, 9 (3), 125-138.
- Kormendi, R. C. and Meguire, P. G. (1985). Macroeconomic determinants of growth: cross-country evidence. *Journal of Monetary Economics*, 16 (2), 141-163.
- Kotan, Z. (2000). *Export performance of Turkey in the European Union market compared to the South Easian countries*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, METU, Department of Economics, Ankara.
- Krugman, P. (1979). A Model of Innovation, Technology Transfer, and the World Distribution of Income. *Journal of Political Economy*, 87 (2), 253-266.
- Krugman, P. (1980). Scale economies, product differentiation, and the pattern of trade. *The American Economic Review*, 70 (5), 950-959.
- Krugman, P. (1994). Competitiveness: a dangerous obsession. *Foreign Affairs*, 73 (2).
- Krugman, P., Cooper, R. N. and Srinivasan, T. N. (1995). Growing world trade: Causes and consequences. *Brooking Papers on Economic Activity*, 1995 (1), 327-377.
- Krugman, P. (1996). Making sense of the competitiveness debate. *Oxford Review of Economic Policy*, 12 (3), 17-25.
- Kunst, R. M. and Marin, D. (1989). On exports and productivity: a causal analysis. *The Review of Economics and Statistics*, 71 (4), 699-703.
- Lacroix, R. and Scheuer, P. (1976). L'effort de R&D, l'innovation et le commerce international. *Revue économique*, 27 (6), 1008-1029.
- Lall, S. (1990). *Building industrial competitiveness in developing countries*. Paris: OECD.

- Lall, S. (1992). Technological capabilities and industrialization. *World Development*, 20 (2), 165-186.
- Lall, S. (1998). Technological capabilities in emerging Asia. *Oxford Development Studies*, 26 (2), 213-243.
- Lall, S. (1999). India's manufactured exports: comparative structure and prospects. *World Development*, 27 (10), 1769-1786.
- Lall, S. (2000a). *Turkish performance in exporting manufacturing: a comparative structural analysis*. Working Paper Series QEHWPS47, Quenn Elizabeth House, London.
- Lall, S. (2000b). The technological structure and performance of developing country manufactured exports, 1985-98. *Oxford Development Studies*, 28 (3), 213-243.
- Lall, S. (2001a). Competitiveness indices and developing countries: an economic evaluation of the Global Competitiveness Report. *World Development*, 29 (9), 1501-1525.
- Lall, S. (2001b). *Competitiveness, technology and skills*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Lall, S. (2004). *Reinventing industrial strategy: the role of government policy in building industrial competitiveness*. G-24 Discussion Paper Series, United Nations, United Nations Conference on Trade and Development.
- Lall, S., Weiss, J. and Zhang, J. (2005). *The 'sophistication' of exports: a new measure of product characteristics*. QEH Working Paper Series QEHWPS 123, Quenn Elizabeth House.
- Laursen, K. (1999). The impact of technological opportunity on the dynamics of trade performance. *Structural Change and Economic Dynamics*, 10 (3-4), 341-357.
- Laursen, K. and Meliciani, V. (2000). The importance of technology-based intersectoral linkages for market share dynamics. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 136 (4), 702-723.
- Leamer, E. E. (1974). The commodity composition of international trade in manufactures: an empirical analysis. *Oxford Economic Papers, New Series*, 26 (3), 350-374.
- Leamer, E. E. and Stern, R. M. (1970). *Quantitative international economics*. Boston: Allyn and Bacon.

- Leontief, W. (1953). Domestic Production and Foreign Trade; The American Capital Position Re-Examined. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 97 (4), 332-349.
- Lepron, K. and Schreyer, P. (1988). *Relative trade-weighted unit labor costs by industry*. OECD, Directorate for Science, Technology and Industry. OECD.
- Lohrmann, A.-M. (2000). On Turkey's export performance: a decomposed constant market shares analysis. *Russian and East European Finance and Trade*, 36 (4), 80-90.
- Lucas, R. E. (1988). On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*, 22 (1), 3-42.
- MacDougall, G. A. (1951). British and American Exports: A Study Suggested by the Theory of Comparative Costs. Part I. *The Economic Journal*, 61 (244), 697-724.
- Maggioni, D., Turco, A. and Gallegati, M. (2016). Does product complexity matter for firms' output volatility?. *Journal of Development Economics*, 121, 94-109.
- Magnier, A. and Toujas-Bernate, J. (1994). Technology and trade: empirical evidences for the major five industrialized countries. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 130 (3), 494-520.
- Marsh, I. W. and Tokarick, S. P. (1996). An Assessment of Three Measures of Competitiveness. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 132 (4), 700-722.
- Merkies, A. Q. and Meer, T. (1988). A theoretical foundation for constant market share analysis. *Empirical Economics*, 13 (2), 65-80.
- Michaely, M. (1977). Exports and growth: an empirical investigation. *Journal of Development Economics*, 4 (1), 49-53.
- Montobbio, F. (2003). Sectoral patterns of technological activity and export market share dynamics. *Cambridge Journal of Economics*, 27 (4), 523-545.
- Montobbio, F. and Rampa, F. (2005). The impact of technology and structural change on export performance in nine developing countries. *World Development*, 33 (4), 527-547.
- Moran, T. H. (1996). Grand strategy: the pursuit of power and the pursuit of plenty. *International Organization*, 50 (1), 175-205.
- Nelson, R. R. and Winter, S. G. (1982). *An evolutionary theory of economic change*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.

- Ng, F. and Yeats, A. (2001). Production sharing in east asia: Who does what for whom, and why? L. Cheng and H. Kierzkowski (Eds.) içinde, *Global Production and Trade in East Asia* (s. 63-109). New York: Springer US.
- OECD. (1992). *Technology and the economy: the key relationships*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- OECD. (1996). *Industrial competitiveness*. Paris: OECD.
- Ongun, Ş. E. (1990). *Turkey's fresh fruit and vegetable exports to the European Community: a constant market shares analysis*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, METU, Department of Economics, Ankara.
- Özçelik, E. and Taymaz, E. (2004). Does innovativeness matter for international competitiveness in developing countries? The case of turkish manufacturing industries. *Research Policy* 3 (33).
- Pavitt, K. (1984). Sectoral patterns of technical change: towards a taxonomy and a theory. *Research Policy*, 13 (6), 343-373.
- Poncet, S. and Waldemar, F. S. (2013). Export upgrading and growth: The prerequisite of domestic embeddedness. *World Development*, 51, 104-118.
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press.
- Posner, M. V. (1961). International trade and technical change. *Oxford Economic Papers* 13 (3), 323-341.
- Reich, R. (1990). But now we're global. *The Times Literary Supplement*, 31 August-6 September, 925
- Reinert, E. S. (1995). Competitiveness and its predecessors—a 500-year cross-national perspective. *Structural Change and Economic Dynamics*, 6 (1), 23-42.
- Richardson, J. D. (1971a). Constant-market shares analysis of export growth. *Journal of International Economics*, 1 (2), 227-239.
- Richardson, J. D. (1971b). Some sensitivity tests for a "constant-market-shares" analysis of export growth. *The Review of Economics and Statistics*, 53 (3), 300-304.
- Rodrik, D. (2004). Industrial policy for twenty-first century. Paper Prepared for UNIDO
- Romer, P. M. (1989). *Endogenous Technological Change*. National Bureau of Economic Research. NBER.
- Romer, P. M. (1986). Increasing returns and long-run growth. *Journal of Political Economy*, 94 (5), 1002-1037.

- Samuelson, P. A. (1948). International Trade and the Equalisation of Factor Prices. *The Economic Journal*, 58 (230), 163-184.
- Scott, B. R. and Lodge, G. C. (1985). *U.S. competitiveness in the world economy*. Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press.
- Shirotori, M., Tumurcuhudur, Bolormaa, B. and Cadot, O. (2010). Revealed factor indices at the product level. UNCTAD Study Series No. 44
- Soete, L. L. (1981). A general test of technological gap trade theory. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 117 (4), 638-660.
- Spiegelglas, S. (1959). World exports of manufactures, 1957 vs. 1937. *Manchester School of Economic and Social Studies*, 27 (2), 111-139.
- Stehrer, R. and Wörz, J. (2003). Technological convergence and trade patterns. *Review of World Economics*, 139 (2), 191-219.
- Stern, R. M. and Maskus, K. E. (1981). Determinants of the structure of U.S. foreign trade, 1958-1976. *Journal of International Economics*, 11 (2), 207-224.
- Stiglitz, J. E. (1996). Some lessons from the east asian miracle. *The World Bank Research Observer*, 11 (2), 151-177.
- Sveikauskas, L. (1983). Science and technology in United States foreign trade. *The Economic Journal*, 93 (371), 542-554.
- Şahan, F. (2012). *The impact of technology level and structural change of exports on the dynamics of international competitiveness: a sectoral disaggregated analysis of turkish manufacturing sector*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Middle East Technical University, The Department of Economics, Ankara.
- Tatarer, Ö. (2004). *The export performance of the Turkish manufacturing industries with respect to selected countries*. Yüksek Lisans Tezi, METU, Department of Economics.
- Taymaz, E., Voyvoda, E. ve Yılmaz, K. (2011). *Uluslararası üretim zincirlerinde dönüşüm ve Türkiye'nin konumu*. Tüsiad Yayın no:No: T/2011,12; 522, TÜSİAD-Koç Üniversitesi, Ekonomik Araştırma Forumu, İstanbul.
- Temiz, D. (2002). *Turkey's agricultural exports (1989-1998): constant market shares analysis*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, METU, Department of Economics, Ankara.

- Turner, A. G. and Golub, S. S. (1997). Towards a system of multilateral unit labor cost-based competitiveness indicators for advanced, developing, and transition countries. *IMF Working Paper, No:151* .
- Turner, P. and Van't dack, J. (1993). Measuring International Price and Cost Competitiveness. *BIS Economic Papers No:39* .
- Tyler, W. G. (1980). *Growth and export expansion in developing countries: some empirical evidence*. Textos Para Discussao No.20, Instituto De Planejamento Economico e Social.
- Tyszynski, H. (1951). World trade in manufactured commodities, 1899-1950. *The Manchester School, 19* (3), 272-304.
- Vernon, R. (1966). International Investment and International Trade in the Product Cycle. *The Quarterly Journal of Economics, 80* (2), 190-207.
- Verspagen, B. (1992). Endogenous innovation in neoclassical growth models: a survey. *Journal of Macroeconomics, 14* (4), 631-662.
- Verspagen, B. and Wakelin, K. (1997). Trade and technology from a Schumpeterian perspective. *International Review of Applied Economics, 11* (2), 181-194.
- Waheeduzzaman, A. M. and Ryans, J. K. (1991). Definition, perspectives, and understanding of international competitiveness: a quest for a common ground. *Competitiveness Review, 6* (2), 7-26.
- Weiss, J. and Shanwen, G. (2003). *People's Republic of China's export threat to ASEAN: competition in the US and Japanese markets*. ADB Institute Discussion Paper No. 2, Asian Development Bank Institute.
- Widodo, T. (2010). Market dynamics in the EU, NAFTA, North East Asia and ASEAN: the method of constant market shares (CMS) analysis. *Journal of Economic Integration, 25* (3), 480-500.
- Weiss, J. and Shanwen, G. (2003). *People's Republic of China's export threat to ASEAN: competition in the US and Japanese markets*. ADB Institute Discussion Paper No. 2, Asian Development Bank Institute.
- Zhu, S. and Fu, X. (2013). Drivers of Export Upgrading. *World Development, 51*, 221-233.

EKLER

EK- 1a. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
ABD*	7.4389	0.3867	-0.3505	-0.7659	-1.1164	6.7092
Avusturya*	27.8728	-3.2482	0.9047	3.2680	4.1727	28.7973
Güney Kore*	6.6251	-0.2663	0.3571	-1.1446	-0.7876	5.5712
Hollanda*	8.5002	-0.2012	0.1752	-0.1151	0.0601	8.3592
İspanya*	18.2905	0.5245	5.0330	-0.5448	4.4882	23.3032
Portekiz*	4.3622	-0.1567	4.1998	-0.4338	3.7660	7.9715
Şili*	246.8967	-0.0212	35.2749	-56.4239	-21.1489	225.7266
Slovakya*	95.8486	2.4543	0.0946	-0.8571	-0.7625	97.5403
Afganistan	37.8889	0.0200	7.0336	0.0000	7.0336	44.9424
Angola	10.5767	-0.3000	0.0069	-0.3343	-0.3275	9.9493
Azerbeycan	38.7088	-0.2996	0.0009	-1.1710	-1.1701	37.2391
Benin	4.9051	0.7142	0.6134	0.0000	0.6134	6.2327
Beyaz Rusya	9.0917	-0.3937	0.0082	-0.6973	-0.6891	8.0089
Bolivya	22.2504	0.1456	0.5598	-0.0916	0.4682	22.8641
Brezilya	17.1193	-0.4473	0.5374	-0.2369	0.3005	16.9724
Bulgaristan	14.8909	0.7291	1.4274	-1.4657	-0.0383	15.5818
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	34.9193	-0.2937	-0.0049	-1.0530	-1.0579	33.5677
Dominik Cumhuriyeti	1379.1100	-1.7114	4.1563	260.6465	256.4902	1120.9080
Fas	331.9948	0.2979	22.4380	0.0000	22.4380	354.7307
Filipinler	5.8573	-0.3467	0.3703	-0.0072	0.3630	5.8737
Gana	342.4836	-0.2307	0.0509	-10.2756	-10.2248	332.0281
Gine	80.4633	-0.2987	-0.0015	-2.4220	-2.4235	77.7410
Hindistan	10.0288	0.5553	-0.5725	-3.3196	-3.8921	6.6920
Honduras	315.8081	-1.9097	0.0000	-56.3170	-56.3170	257.5814
Irak	10.3486	-0.3023	-0.0001	-0.3111	-0.3112	9.7352
Kazakistan	7.8728	0.3078	0.8985	-0.2995	0.5989	8.7795
Kolombiya	13.7660	0.0478	-0.0738	-0.4008	-0.4746	13.3393
Kuzey Kore	57.3934	0.6644	3.9419	0.0000	3.9419	61.9997
Macaristan	21.3497	0.4976	-0.2243	0.4974	0.2731	22.1203
Madagaskar	4.9918	0.6468	0.3374	0.0000	0.3374	5.9759
Mısır	7.3522	-0.0420	-0.0734	-0.2539	-0.3273	6.9830
Moritanya	139.1756	-8.0043	0.0000	111.4001	111.4001	19.7713
Mozambik	83.2209	0.8635	14.0770	-21.2007	-7.1237	76.9607
Myanmar	6.8051	0.2894	0.1713	0.0000	0.1713	7.2659

EK- 1a. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Pakistan	43.3300	-0.2641	-0.0079	-1.4259	-1.4338	41.6321
Papua Yeni Gine	9.8203	-0.3001	5.8895	-0.0383	5.8511	15.3714
Peru	17.8567	-0.4960	7.1486	-0.7607	6.3880	23.7487
Romanya	19.9130	-1.4384	0.5250	-1.5756	-1.0505	17.4241
Tanzanya	779.9947	0.8505	187.7506	-1.8741	185.8765	966.7217
Türkiye	12.5510	-1.7930	-0.2476	0.8039	0.5563	11.3143
Uganda	263.1391	-7.0961	0.0000	205.3997	205.3997	50.6433
Zambiya	15.8056	-0.8174	0.1278	-5.9312	-5.8034	9.1848

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kisaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 1b. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Danimarka*	-7.6619	-0.2722	-0.0048	0.2312	0.2264	-7.7078
Hirvatistan*	-4.6359	-0.5558	-0.1013	0.2221	0.1208	-5.0709
İrlanda*	-4.9513	-1.5412	0.0444	0.6880	0.7323	-5.7601
İsrail*	-9.1208	-0.3023	0.0000	0.2781	0.2781	-9.1449
İsveç*	-5.2028	-0.9907	-0.0361	-0.0500	-0.0862	-6.2797
İsviçre*	-6.7191	1.4364	-1.5138	0.0009	-1.5129	-6.7955
Japonya*	-9.6666	0.2913	-2.0143	0.4989	-1.5153	-10.8907
Litvanya*	-5.5663	-0.9266	0.0133	0.3185	0.3318	-6.1611
Polonya*	-6.1149	0.8564	-0.6531	-0.0504	-0.7034	-5.9619
Arjantin	-7.2708	-0.3851	-0.0748	0.2986	0.2238	-7.4322
Bosna-Hersek	-14.7875	85.2495	-78.5656	0.0316	-78.5339	-8.0720
Çin	-7.5160	0.0336	-0.0823	-0.0466	-0.1289	-7.6112
El Salvador	-6.3350	-2.0996	-0.1072	2.2116	2.1044	-6.3301
Gürcistan	-5.8973	-0.2894	0.0002	0.1775	0.1777	-6.0089
İran	-5.7343	-0.3089	-0.0037	0.1826	0.1790	-5.8643
Kenya	-6.7202	2.3514	-3.6036	1.2477	-2.3558	-6.7247
Libya	-6.3771	-0.3136	0.0001	0.2023	0.2024	-6.4883
Malawi	-5.4226	1.1811	-1.0066	0.0000	-1.0066	-5.2481
Niger	-6.6756	6.0787	-5.0024	0.0000	-5.0024	-5.5993

EK- 1b. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Madencilik, Petrol ve Nükleer Yakıtlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Ruanda	-9.9981	-0.3009	0.0000	0.3002	0.3002	-9.9988
Senegal	-8.9675	-0.2632	0.0421	0.2886	0.3307	-8.9000
Suriye	-9.9255	-0.3009	0.0000	0.2987	0.2987	-9.9277
Tayland	-8.6120	-0.4674	-0.2841	0.5232	0.2392	-8.8402
Ukrayna	-6.5333	0.1911	-0.2983	0.2497	-0.0487	-6.3909
Ürdün	-6.2675	-0.3883	-0.2050	0.9669	0.7619	-5.8939
Zimbabve	-9.0794	0.1252	-0.1669	0.0502	-0.1167	-9.0709

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 2a. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Çek Cumhuriyeti*	8.0209	-0.4661	0.7736	-0.7635	0.0101	7.5648
Hirvatistan*	8.6804	-1.6595	0.4219	-1.9869	-1.5650	5.4559
Hong Kong*	11.0126	-1.7034	2.8539	0.0748	2.9287	12.2379
Litvanya*	30.8337	0.1237	4.4378	-3.7506	0.6872	31.6445
Polonya*	10.9559	-0.0216	2.3079	-1.2149	1.0930	12.0273
Slovakya*	7.1799	0.2159	0.6043	-0.8620	-0.2577	7.1381
Afganistan	10.0490	1.1813	-0.2817	-1.5739	-1.8556	9.3747
Beyaz Rusya	18.5462	0.4248	-0.4503	-3.1769	-3.6272	15.3439
Bolivya	5.3989	3.2566	4.5502	-0.3275	4.2227	12.8781
Bosna-Hersek	4.6455	0.2129	0.9735	-0.0223	0.9512	5.8096
Brezilya	2.0835	2.8339	0.6618	-0.1324	0.5294	5.4469
Bulgaristan	10.5598	0.4609	1.4315	-0.5869	0.8445	11.8653
Etiyopya	18.8214	3.5193	2.3156	-2.3089	0.0067	22.3474
Gürcistan	12.9771	-0.0275	-0.2150	-1.6136	-1.8287	11.1210
Hindistan	7.0470	0.6916	0.2039	-1.6896	-1.4856	6.2530
Kamboçya	9.4398	1.2830	3.8236	-1.1236	2.7000	13.4228
Lao	65.6105	1.6718	12.6396	-2.7035	9.9362	77.2184
Moldova	7.8315	1.9199	1.3990	-0.3578	1.0412	10.7926
Mozambik	5.8459	-0.4756	0.7501	-0.9808	-0.2307	5.1396
Nepal	2.9052	4.1784	-0.6144	-0.0784	-0.6928	6.3907
Pakistan	6.3073	0.3266	-0.2091	-1.3903	-1.5995	5.0345
Peru	10.0337	0.6789	1.4358	-0.9911	0.4447	11.1573
Romanya	27.2735	0.3004	3.4516	-1.2993	2.1523	29.7262

EK- 2a. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Sierra Leona	5.6404	-0.3349	0.1681	-0.1198	0.0483	5.3538
Somali	9.2422	-1.0586	1.6793	-2.2459	-0.5666	7.6170
Türkmenistan	13.2511	-3.4791	0.0139	-4.7774	-4.7635	5.0086
Ukrayna	19.1601	0.9267	3.5669	-0.1081	3.4588	23.5456
Urdün	24.2399	-0.9916	-0.0121	-5.9137	-5.9258	17.3225
Vietnam	4.6941	0.8713	0.9706	-0.1683	0.8023	6.3677

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 2b. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık ve Yiyecek-içecek Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Suudi Arabistan	-6.1007	0.0592	-0.6624	0.7624	0.1000	-5.9415
Cad	-5.3297	-3.8657	-0.0089	1.8996	1.8907	-7.3047
Küba	-5.8722	-3.2184	-0.3723	2.2653	1.8930	-7.1976
Liberya	-5.7258	-1.0779	-0.1340	1.1929	1.0589	-5.7448
Orta Afrika Cumhuriyeti	-5.9767	-0.8460	-0.7776	0.6015	-0.1762	-6.9989
Panama	-5.3248	-1.9021	0.0053	1.0175	1.0228	-6.2040
Suriye	-5.7338	-1.9239	-0.3733	2.0482	1.6749	-5.9829
Tacikistan	-7.2648	-3.0766	-0.0860	2.5116	2.4256	-7.9158
Venezuela	-6.8539	-0.4377	-0.4837	0.7577	0.2740	-7.0176
Zimbabve	-5.0036	-2.5077	-0.0670	1.4623	1.3953	-6.1161
Özbekistan	-5.4273	-2.8356	0.0071	2.0091	2.0162	-6.2467

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 3a. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Avusturalya*	5.5392	1.9068	2.1499	-0.0026	2.1473	9.5933
Finlandiya*	11.8744	1.4062	2.7918	-0.8612	1.9306	15.2113
Ispanya*	22.5529	-1.4787	0.9272	-0.6196	0.3076	21.3818

EK- 3a. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Singapur*	13.1221	0.1808	-1.1666	-4.1516	-5.3182	7.9847
Yeni Zelanda*	8.3752	3.7486	3.4764	-0.1314	3.3450	15.4688
Azerbeycan	49.9620	4.2581	21.2742	0.0000	21.2742	75.4942
Bolivya	7.0109	3.9837	-1.8594	-2.4723	-4.3317	6.6629
Bulgaristan	48.3059	-0.2722	0.2706	-2.0167	-1.7460	46.2877
Burundi	43.8542	-3.2029	1.1068	-28.4255	-27.3187	13.3326
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	16.9332	-5.8032	-0.0548	-4.6612	-4.7160	6.4139
Dominik Cumhuriyeti	581.6647	-4.3373	0.0000	252.2838	-252.2838	325.0437
Ekvador	491.9631	-0.5024	0.0000	-80.1885	-80.1885	411.2723
Fildisi Sahili	8.7009	-0.9587	0.0214	-0.8715	-0.8501	6.8921
Filipinler	18.0216	-0.9782	4.2922	0.9092	5.2014	22.2448
Guatemala	3637.2190	-2.3215	2872.8200	115.7699	2757.0510	6391.9480
Iran	6.9197	1.0122	3.7622	0.2266	3.9888	11.9207
Kamerun	39.3591	-0.2398	0.0000	-0.9440	-0.9440	38.1753
Kenya	220.7558	0.3731	-0.4166	147.3233	-147.7399	73.3890
Kirgizistan	713.8016	-7.3642	0.0000	362.0873	-362.0873	344.3501
Lao	8.0715	4.8703	4.0719	0.0000	4.0719	17.0138
Liberya	23.3030	3.0685	9.9226	0.0000	9.9226	36.2940
Malezya	40.6861	-2.1347	8.5539	-5.8362	2.7178	41.2691
Meksika	13.7349	-3.1695	2.2132	-3.8167	-1.6036	8.9619
Mozambik	54.7090	1.6527	-3.0857	-27.1280	-30.2137	26.1480
Myanmar	68.5169	1.0119	26.6629	-4.1895	22.4733	92.0021
Nikaragua	96.2130	-0.2398	0.0000	-2.3075	-2.3075	93.6656
Orta Afrika Cumhuriyeti	47.3831	-1.0329	0.0000	-4.8943	-4.8943	41.4559
Senegal	48.9645	5.1954	27.9830	0.0000	27.9830	82.1429
Tacikistan	52.4287	-4.3340	8.9222	-8.3783	0.5439	48.6386
Togo	4849.4690	4.2581	2064.9360	0.0000	2064.9360	6918.6630
Türkiye	7.3074	-1.1207	0.4746	-1.2221	-0.7475	5.4392
Uganda	27.4397	-2.7945	2.6432	-18.8616	-16.2184	8.4268

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 3b. Son On Yılda Birincil Mallar Kategorisinin Temel Metaller ve Metal Cevheri Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Belçika-Lüksemburg*	-4.2177	-4.3892	0.0457	2.0394	2.0851	-6.5219
Birlesik Arap Emirlikleri*	-8.1339	2.1814	-2.4704	0.3667	-2.1038	-8.0563
Hollanda*	-1.4545	-6.0485	-0.3232	0.8048	0.4816	-7.0214
Hong Kong*	1.3664	-5.1884	0.0026	-1.9685	-1.9659	-5.7880
İngiltere*	-5.9408	-2.5825	-0.2855	0.4783	0.1928	-8.3305
İrlanda*	-4.0329	-2.9223	-0.0341	1.3578	1.3237	-5.6315
İsrail*	-7.0682	8.5401	-8.1080	-0.5837	-8.6916	-7.2197
Japonya*	-7.8105	-0.5651	-0.9403	0.8722	-0.0682	-8.4438
Arjantin	-6.8550	-0.2429	0.2006	0.3153	0.5159	-6.5820
Burkina Faso	-7.3357	-4.5779	0.0000	3.6940	3.6940	-8.2195
Çin	-6.6545	-5.2904	-0.1194	3.8604	3.7410	-8.2040
Endonezya	-5.7875	-0.1854	-0.1024	0.0992	-0.0032	-5.9762
Filistin	-9.0538	-4.6641	0.0000	4.6451	4.6451	-9.0729
Gana	-3.8321	-1.3934	-0.0048	0.0865	0.0817	-5.1438
Gine	-2.7880	-3.6106	0.0000	1.2051	1.2051	-5.1936
Hindistan	-9.0868	3.0820	-3.4079	0.2275	-3.1804	-9.1851
Kolombiya	-8.1570	-0.2958	0.0000	0.0254	0.0254	-8.4275
Kongo	-8.6092	-5.2443	-0.1294	4.8148	4.6854	-9.1682
Küba	-6.7250	-5.0480	0.0000	4.4352	4.4352	-7.3377
Libya	-9.7802	-2.6155	0.0000	2.5642	2.5642	-9.8315
Macaristan	-5.3739	-2.9928	0.0000	1.1885	1.1885	-7.1782
Mısır	-6.4590	-2.4781	0.2894	1.7823	2.0717	-6.8654
Panama	-5.8822	-2.6980	0.0000	2.6550	2.6550	-5.9253
Papua Yeni Gine	-6.3916	-0.4167	0.0000	0.2577	0.2577	-6.5506
Romanya	-11.7322	-3.4273	-0.5053	3.5897	3.0844	-12.0751
Sri Lanka	-3.7788	-4.4825	0.0161	1.7255	1.7416	-6.5197
Tunus	-8.5455	-2.1571	-0.4917	2.3004	1.8087	-8.8939
Urdün	-8.5520	-3.8429	0.0000	3.7092	3.7092	-8.6857
Venezuela	-7.8411	2.9421	-2.7183	0.3843	-2.3341	-7.2331
Vietnam	-4.8831	-0.5922	-0.8124	0.8661	0.0538	-5.4216
Zambiya	-4.9311	-1.2970	-0.0010	0.9742	0.9731	-5.2550
Zimbabve	-8.4563	2.3288	-2.1108	-0.1121	-2.2229	-8.3504

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 4a. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hong Kong*	11.2285	0.6720	1.9137	-1.3819	0.5318	12.4324
Litvanya*	14.4349	-0.3207	0.7868	-2.4877	-1.7009	12.4133
Polonya*	12.0383	-0.3272	0.8238	-1.9558	-1.1321	10.5790
Rusya*	7.7564	0.5337	1.7769	-0.7719	1.0050	9.2950
Singapur*	5.3918	0.6362	0.0912	-0.4114	-0.3202	5.7078
Afganistan	35.3543	-4.3470	1.8820	-11.3994	-9.5174	21.4899
Azerbeycan	19.8772	0.4511	0.0972	-3.1137	-3.0165	17.3118
Banglades	5.5954	-1.0497	0.5715	-0.0597	0.5119	5.0575
Beyaz Rusya	10.2528	-0.8111	0.3580	-1.2517	-0.8937	8.5480
Bosna-Hersek	6.2534	0.7990	0.8985	-0.4938	0.4047	7.4571
Bulgaristan	7.2477	-0.6540	1.1266	-0.9979	0.1287	6.7224
Çad	68.9194	-0.2019	0.0000	-53.0313	-53.0313	15.6861
Cezayir	24.8650	-1.3291	0.2441	-2.1745	-1.9305	21.6054
Endonezya	4.0933	2.5292	1.2598	-0.2310	1.0288	7.6513
Filistin	44.6432	-1.0560	1.9191	-5.9651	-4.0460	39.5412
Gana	7.9164	2.1187	1.6119	-0.8314	0.7806	10.8156
Guatemala	3.9329	1.3139	0.9536	-0.0674	0.8862	6.1330
Hindistan	7.0035	1.2259	1.3500	-0.1179	1.2321	9.4614
Kamboçya	23.6512	0.7091	6.4371	-0.2292	6.2079	30.5682
Kazakistan	8.6924	0.6780	0.9207	-0.6636	0.2570	9.6275
Lao	36.2525	0.3801	3.4822	-9.3579	-5.8757	30.7569
Mısır	8.1354	0.3976	-0.5351	-1.2983	-1.8334	6.6996
Moritanya	20.0961	-0.0766	1.2537	-2.3575	-1.1039	18.9156
Mozambik	7.0398	2.3498	1.6606	-0.7506	0.9101	10.2997
Myanmar	34.3003	-0.8340	7.5413	0.4370	7.9783	41.4446
Nepal	5.0921	1.0589	0.2193	-0.3762	-0.1569	5.9942
Niger	23.5855	-2.4468	3.5889	-2.0321	1.5569	22.6955
Nijerya	22.9164	1.6686	0.9546	-5.5331	-4.5784	20.0066
Nikaragua	11.9505	0.7569	1.2420	-2.3250	-1.0830	11.6244
Pakistan	4.8865	1.2154	0.3673	-0.3351	0.0322	6.1341
Paraguay	16.2169	0.6347	2.1584	-1.3266	0.8318	17.6835
Romanya	32.3626	1.9282	0.1982	-7.9322	-7.7341	26.5568
Ruanda	60.8363	-2.1457	3.6877	-5.1685	-1.4808	57.2098
Sri Lanka	4.5917	0.3924	0.6759	-0.3890	0.2869	5.2710
Tanzanya	31.4058	0.3927	8.1143	-1.3981	6.7161	38.5147
Türkiye	5.7587	-0.0087	0.8382	-0.4987	0.3395	6.0896
Uganda	34.0701	-0.0236	2.9323	-4.3733	-1.4410	32.6054

EK- 4a. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Vietnam	6.0358	0.9791	0.3562	-1.0381	-0.6818	6.3331
Zambiya	8.2529	1.5308	0.7673	-0.9708	-0.2035	9.5802

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 4b. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Tarım, Balıkçılık, Yiyecek-içecek ve Tütün Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Iran	-5.9840	-1.5677	-0.1716	0.9923	0.8207	-6.7309
Kirgizistan	-4.5504	-0.6611	-0.0377	0.1399	0.1022	-5.1093
Kongo	-7.0284	2.1157	-2.2137	0.1517	-2.0620	-6.9747
Libya	-1.9708	-5.4266	0.0077	1.2753	1.2830	-6.1144
Moldova	-5.0412	-0.7599	-0.4917	1.2288	0.7372	-5.0640
Orta Afrika Cumhuriyeti	-6.0832	2.4600	-2.3177	0.4833	-1.8343	-5.4575
Somali	-5.0015	-3.6312	-0.0385	2.0040	1.9655	-6.6672
Suriye	-6.7021	-0.7208	-0.4499	0.8159	0.3660	-7.0569
Tunus	-6.3558	-1.9583	-0.1649	1.4558	1.2909	-7.0232
Venezuela	-7.2952	-0.0871	-0.5386	0.5501	0.0114	-7.3709

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 5a. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
İsrail*	2.5883	0.3093	2.1866	0.3404	2.5271	5.4246
Litvanya*	6.4471	-0.3438	1.0912	-0.4915	0.5996	6.7029
Polonya*	5.3369	1.3615	0.5252	-0.5799	-0.0547	6.6437
Uruguay*	98.6313	1.2513	24.8767	-0.5891	24.2876	124.1702
Angola	31.0520	0.0856	0.4401	-5.7510	-5.3109	25.8268
Benin	37.8718	-3.2588	1.2884	-5.1598	-3.8714	30.7416
Bulgaristan	6.9983	1.1849	0.4204	-2.7336	-2.3133	5.8699

EK- 5a. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Çin	10.4285	-0.1771	2.1045	-1.5687	0.5358	10.7872
Dominik Cumhuriyeti	10.4550	1.3227	2.7052	0.1518	2.8570	14.6346
Etiyopya	97.1604	-0.1717	0.0138	-28.5794	-28.5656	68.4231
Filipinler	7.8272	-0.1340	-0.1646	-1.7415	-1.9062	5.7870
Filistin	26.6598	3.6572	4.3866	-2.0200	2.3666	32.6835
Guatemala	10.7922	0.5244	1.9653	-1.0028	0.9625	12.2791
Haiti	6.3760	-0.3874	0.1990	0.5389	0.7379	6.7265
Hindistan	9.3910	-0.8054	0.4691	-2.3202	-1.8511	6.7346
Kamboçya	28.8171	-0.7658	0.3338	-8.4813	-8.1476	19.9037
Kazakistan	6.2201	4.5334	0.9675	0.0124	0.9799	11.7334
Kirgizistan	4.7096	1.0519	0.8681	0.0113	0.8794	6.6409
Lao	28.4429	0.5639	0.4903	0.0131	0.5034	29.5103
Liberya	31.1612	-0.1070	1.3488	-1.1318	0.2169	31.2711
Macaristan	2.4269	1.7005	0.9844	-0.0514	0.9331	5.0605
Malawi	17.1684	5.5956	-0.1238	-2.7880	-2.9118	19.8522
Mısır	30.2308	3.0950	7.5568	-1.3368	6.2201	39.5459
Moldova	10.1901	1.0534	2.6980	-0.1967	2.5014	13.7449
Mozambik	68.5008	-0.4933	2.5639	-5.4997	-2.9358	65.0717
Niger	4.6954	0.0913	0.9770	-0.1702	0.8068	5.5934
Pakistan	7.6204	0.4164	1.5414	-0.2671	1.2742	9.3109
Sri Lanka	2.7823	4.5770	0.4615	0.4046	0.8661	8.2254
Tanzanya	45.0516	-0.2919	2.5578	-5.6619	-3.1041	41.6556
Türkiye	16.9318	2.2981	5.5084	-2.0616	3.4468	22.6767
Uganda	21.6790	-0.5446	4.6814	-0.9047	3.7766	24.9111
Ukrayna	6.2631	0.8064	1.3679	-0.8779	0.4900	7.5595
Urdün	7.0085	1.6636	1.7466	-0.3769	1.3697	10.0419
Vietnam	32.2991	0.2510	3.4051	-6.2670	-2.8619	29.6882
Yemen	6.3522	4.8649	1.0457	-0.1137	0.9320	12.1491
Zambiya	11.5335	0.0378	0.3034	-0.8161	-0.5127	11.0586
Özbekistan	30.1913	0.3220	2.5451	-0.2813	2.2638	32.7771

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 5b. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

EK- 5b. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Norveç*	-4.4351	-0.6820	-0.4798	0.5101	0.0303	-5.0867
Burkina Faso	-7.7128	-1.9642	-0.5584	0.8002	0.2418	-9.4352
Fildişi Sahili	-4.1662	-2.1274	-0.1295	1.0714	0.9419	-5.3516
Gana	-5.0936	-2.6060	-0.2237	1.5152	1.2915	-6.4081
Gine	-5.5122	-2.3669	-0.0805	1.6575	1.5770	-6.3022
Nijerya	-7.5499	-1.2876	-0.5201	1.6153	1.0952	-7.7423
Orta Afrika Cumhuriyeti	-3.9997	-1.9397	-0.1231	0.4732	0.3501	-5.5893
Paraguay	-5.3168	-1.3467	-0.1221	1.0278	0.9057	-5.7578
Suriye	-6.6959	1.9374	-1.7180	0.0422	-1.6758	-6.4343
Togo	-7.3054	-3.2010	0.3911	2.8659	3.2570	-7.2494

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 6a. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hong Kong*	4.6219	-0.8671	6.7951	-0.6052	6.1899	9.9447
Litvanya*	9.6292	0.5012	1.5526	-1.3403	0.2122	10.3426
Rusya*	5.0190	0.1527	1.2991	-0.1330	1.1661	6.3377
Angola	24.2956	0.0071	-0.4688	-0.5232	-0.9919	23.3108
Azerbeycan	15.8888	0.2894	4.6375	-0.1338	4.5037	20.6820
Banglades	30.7489	-1.0981	0.4168	-0.9448	-0.5279	29.1228
Benin	14.2919	-1.0346	0.1781	-1.7333	-1.5552	11.7020
Beyaz Rusya	3.6079	0.8059	3.6909	-0.4181	3.2728	7.6866
Bulgaristan	16.7823	-0.2904	4.5126	-2.0367	2.4759	18.9679
Burundi	24.5593	0.0447	0.0464	0.0000	0.0464	24.6504
Cezayir	1.9695	6.9766	1.2727	-0.1224	1.1503	10.0964
Çin	14.0695	-0.4821	1.2531	-1.4434	-0.1903	13.3971
Dominik Cumhuriyeti	24.2793	-0.4892	-0.0257	-1.7311	-1.7568	22.0333
El Salvador	3.4154	0.8223	0.9622	0.1221	1.0843	5.3220
Etiyopya	150.3143	0.6469	0.2663	-17.0528	-16.7865	134.1747
Filistin	147.1984	2.7287	67.3840	-3.6086	63.7754	213.7025
Gana	19.6792	0.9790	5.5489	-1.3621	4.1868	24.8450
Hindistan	11.9797	-0.2172	0.7736	-7.1627	-6.3891	5.3735
Honduras	11.0468	0.2938	0.8860	-0.5987	0.2873	11.6280
Kazakistan	22.5360	0.5091	12.5014	-1.3426	11.1589	34.2039

EK- 6a. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Macaristan	7.8767	-0.1962	0.6717	-0.3541	0.3176	7.9982
Nepal	24.3649	-0.4578	1.2031	-10.2363	-9.0332	14.8738
Nijerya	5.5680	0.4844	3.8611	-0.4895	3.3716	9.4239
Pakistan	29.6416	0.5521	-0.3453	-2.0152	-2.3605	27.8332
Panama	19.0610	1.4877	7.4131	0.0741	7.4872	28.0359
Paraguay	9.3464	-0.4699	0.1185	-0.4087	-0.2902	8.5863
Peru	6.5392	0.4035	-0.1913	-1.0081	-1.1994	5.7433
Romanya	9.8325	0.8172	1.2425	-0.1351	1.1074	11.7571
Ruanda	82.1845	-0.2290	-0.0745	-6.6054	-6.6799	75.2756
Senegal	15.5707	-0.4385	0.0240	-0.5272	-0.5033	14.6289
Tanzanya	19.5706	0.1450	2.1658	-0.6382	1.5276	21.2432
Tayland	5.4623	0.7054	0.4738	-0.8746	-0.4007	5.7669
Uganda	104.8993	-0.0377	0.1829	-4.7341	-4.5512	100.3104
Viet nam	36.4713	2.0153	1.7058	-2.4912	-0.7854	37.7012
Zambiya	44.7376	-0.3381	8.7990	-1.9770	6.8220	51.2214

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 6b. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Suudi Arabistan*	-5.1793	1.2015	-1.6959	0.1499	-1.5460	-5.5238
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-5.9901	-0.3743	-0.0151	0.3146	0.2994	-6.0650
Fildisi Sahili	-5.9946	-0.0640	-0.3814	0.1507	-0.2307	-6.2893
Iran	-5.3208	2.6802	-3.0835	0.2095	-2.8740	-5.5146
Küba	-5.2110	-0.2259	-0.0010	0.2263	0.2253	-5.2116
Liberya	-7.0484	1.5578	-1.4985	-0.0009	-1.4994	-6.9900
Lübnan	-7.6143	-0.2804	-0.2009	0.4921	0.2912	-7.6035
Madagaskar	-4.5023	-1.0798	-0.1632	0.7395	0.5763	-5.0058
Mozambik	-7.6250	1.8430	-1.9107	-0.0191	-1.9298	-7.7119
Suriye	-6.3035	-0.0051	-0.8488	0.9664	0.1176	-6.1910
Venezuela	-5.9130	0.3017	-0.5765	0.4435	-0.1330	-5.7443

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

EK- 6b. Son On Yılda Kaynak-yoğun Mallar Kategorisinin Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 7a. Son On Yılda Düşük teknolojlili Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Azerbaycan	2.2566	-0.2799	2.8806	0.3773	3.2579	5.2346
Bangladeş	10.9162	-0.1766	0.6373	-1.1612	-0.5239	10.2156
Bosna-Hersek	7.9076	0.3286	0.8948	-1.0808	-0.1860	8.0503
Burkina Faso	5.0635	0.2925	1.3927	-1.4299	-0.0371	5.3189
El Salvador	11.1078	0.6946	0.4318	-1.1650	-0.7331	11.0692
Etiyopya	24.4843	-2.0487	3.5448	-2.9827	0.5622	22.9978
Filistin	12.4008	0.5504	7.7714	-0.6373	7.1340	20.0853
Gürcistan	50.1749	-0.6820	20.3405	-2.9861	17.3544	66.8472
Haiti	6.0240	0.9877	-1.0341	-0.9326	-1.9667	5.0450
Kamboçya	5.8766	-0.8073	1.7517	0.2336	1.9853	7.0545
Kuzey Kore	24.6453	0.4573	4.4388	-3.2439	1.1948	26.2974
Libya	17.3259	-1.5951	-0.0463	-4.9442	-4.9905	10.7403
Myanmar	5.1797	0.1886	1.0825	-0.7591	0.3234	5.6917
Nijerya	48.3494	0.2422	58.6994	-0.3965	58.3029	106.8946
Nikaragua	6.6548	0.1595	0.7277	-1.2098	-0.4822	6.3322
Paraguay	8.2029	0.6723	2.2818	-1.4590	0.8228	9.6980
Tanzanya	7.2626	0.5690	4.1105	-0.6094	3.5011	11.3327
Vietnam	11.1309	1.7805	2.5658	-1.3380	1.2278	14.1393
Özbekistan	4.7948	-0.0034	2.2921	-0.4391	1.8530	6.6444

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 7b. Son On Yılda Düşük teknolojlili Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Avusturalya*	-5.5782	-1.7054	-0.2917	1.2698	0.9781	-6.3055
Hong Kong*	-6.7351	-0.5211	-0.9202	1.1332	0.2130	-7.0432
İsrail*	-5.2925	0.1030	-0.7157	0.5856	-0.1301	-5.3196
Kanada*	-5.5558	0.1209	-1.0284	0.7196	-0.3088	-5.7437

EK- 7b. Son On Yılda Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Yunanistan*	-6.2174	0.1004	-1.1735	0.9085	-0.2650	-6.3820
Bolivya	-5.0521	0.7590	-0.9766	0.2058	-0.7708	-5.0638
Brezilya	-6.2567	-0.1063	-1.1994	0.8901	-0.3093	-6.6723
Dominik Cumhuriyeti	-5.5346	-0.1663	-0.4344	0.3488	-0.0856	-5.7865
Güney Afrika	-6.7425	-0.0810	-0.8248	0.9254	0.1006	-6.7229
Iran	-6.5438	-3.2573	-0.6423	2.6953	2.0529	-7.7481
Kolombiya	-5.0399	0.2554	-1.0044	0.5701	-0.4343	-5.2189
Kosta Rika	-8.0175	-0.6767	-0.4128	0.9784	0.5655	-8.1286
Malawi	-4.7588	-0.2067	-0.7313	0.4898	-0.2414	-5.2070
Mali	-6.2361	0.8622	-1.5272	0.3285	-1.1986	-6.5726
Meksika	-5.4635	0.5736	-0.9554	0.4737	-0.4818	-5.3717
Panama	-6.4430	0.4574	-1.6179	0.9065	-0.7115	-6.6970
Suriye	-6.6320	0.6587	-1.7033	0.9237	-0.7796	-6.7529
Uganda	-5.3702	-2.7135	0.0147	1.5118	1.5265	-6.5573
Yemen	-6.4477	-2.5309	-0.1759	2.1726	1.9967	-6.9820

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 8a. Son On Yılda Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Birlesik Arap Emirlikleri*	3.5996	1.7265	2.0783	-0.0508	2.0275	7.3536
Çek Cumhuriyeti*	8.2621	-0.9904	2.5868	-1.9640	0.6228	7.8945
Litvanya*	14.4700	-1.1746	0.3309	-3.2225	-2.8916	10.4038
Uruguay*	7.4799	0.2617	0.1290	-0.3453	-0.2163	7.5253
Afganistan	-4.0408	7.3615	2.5892	0.2762	2.8654	6.1861
Azerbeycan	5.5452	3.6288	3.0968	-0.1179	2.9789	12.1529
Banglades	16.5024	-1.7286	3.6939	-0.3705	3.3234	18.0972
Bosna-Hersek	12.5689	-0.7811	0.2180	-1.1957	-0.9777	10.8101
Bulgaristan	9.2806	-0.8641	0.4966	-2.3289	-1.8323	6.5841
Etiyopya	40.6002	0.9648	49.1290	-2.5715	46.5575	88.1225
Filistin	640.9292	1.3785	126.9187	-37.8361	89.0826	731.3903
Gürcistan	26.2100	3.6476	8.9372	-2.8658	6.0714	35.9290
Irak	22.5781	-0.7809	16.6461	1.1151	17.7611	39.5584
Kamboçya	53.5670	3.8750	1.7189	-16.1943	-14.4754	42.9666
Kazakistan	60.4498	3.8932	3.0665	-32.2443	-29.1778	35.1652

EK- 8a. Son On Yılda Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Lao	10.8204	0.4771	1.3303	-2.1619	-0.8316	10.4659
Misir	13.8543	-1.5371	0.0217	-4.0140	-3.9923	8.3249
Moldova	104.4915	-1.1517	1.3894	-3.2599	-1.8705	101.4692
Mozambik	3349.6380	19.2824	9.5161	-1441.2640	-1431.7480	1937.1720
Myanmar	252.9498	8.1710	1473.5350	0.6087	1474.1430	1735.2640
Nijerya	11.8163	8.8256	9.8859	0.6215	10.5074	31.1493
Nikaragua	44.3328	1.2548	0.7721	-1.6534	-0.8813	44.7064
Paraguay	18.8500	1.2039	3.5266	-2.0240	1.5026	21.5566
Senegal	7.8830	4.1161	-0.5047	-0.6887	-1.1934	10.8057
Tanzanya	-1.9423	48.4500	-40.6026	-0.2765	-40.8791	5.6286
Türkiye	7.8112	2.7684	1.6686	-1.3469	0.3217	10.9013
Viet nam	15.2081	-1.4616	0.6820	-2.4846	-1.8026	11.9439
Zambiya	27.4858	34.2834	33.7882	0.1454	33.9336	95.7028
Özbekistan	9.3180	-0.6519	0.6923	-2.0903	-1.3980	7.2681

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 8b. Son On Yılda Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Finlandiya*	-5.4123	-1.8435	-0.2631	1.1608	0.8977	-6.3581
İrlanda*	-3.0837	-4.6231	-0.0350	1.5113	1.4763	-6.2306
Kanada*	-5.3950	-0.7620	-0.3185	0.9032	0.5847	-5.5724
Sili*	-5.2349	2.4992	-2.6964	0.2166	-2.4798	-5.2155
Suudi Arabistan*	-7.0516	3.3324	-2.5241	0.3549	-2.1691	-5.8883
Angola	-9.2451	1.4786	-1.4304	-0.3096	-1.7400	-9.5066
Arjantin	-7.1023	-0.4656	-0.1293	0.2872	0.1579	-7.4101
Benin	-5.0764	2.5908	-2.8327	-0.0578	-2.8906	-5.3762
Brezilya	-5.3692	1.8870	-2.5120	0.7861	-1.7259	-5.2080
İran	-6.7148	0.3411	-1.8865	1.3855	-0.5011	-6.8747
Kosta Rika	-6.9592	0.7934	-0.8966	0.2357	-0.6608	-6.8266
Libya	-8.4438	3.8980	-3.9878	0.3899	-3.5979	-8.1437

EK- 8b. Son On Yılda Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Ağaç, Kağıt, Basım ve Yayın, Mobilya Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Mali	-5.1673	0.4614	-1.7826	0.9549	-0.8277	-5.5336
Orta Afrika Cumhuriyeti	-8.8083	0.7165	-0.7179	0.0025	-0.7154	-8.8072
Papua Yeni Gine	-5.5948	-1.7923	-0.0641	1.5377	1.4736	-5.9135
Sierra Leona	-8.1607	-0.0414	0.0180	0.1437	0.1618	-8.0403
Suriye	-7.5505	0.6638	-1.1825	0.7760	-0.4065	-7.2932
Türkmenistan	-8.1304	0.0348	0.2087	0.0524	0.2611	-7.8344
Venezuela	-8.3184	0.5535	-1.0169	0.3539	-0.6631	-8.4279
Yemen	-14.2361	3.5129	-3.3122	-0.0281	-3.3403	-14.0635
Zimbabve	-6.9081	0.7659	-1.6301	0.8197	-0.8104	-6.9527

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 9a. Son On Yılda Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Birlesik Arap Emirlikleri*	3.0602	0.2438	1.4387	0.3104	1.7492	5.0532
Güney Kore*	5.6176	0.2581	0.9686	-0.4157	0.5529	6.4285
Litvanya*	12.7335	1.1164	0.6549	-1.1944	-0.5395	13.3104
Slovakya*	7.5434	0.6316	-0.1340	-0.8062	-0.9402	7.2349
Uruguay*	9.2826	-0.5738	1.6779	0.6455	2.3234	11.0322
Azerbeycan	4.1369	1.5715	0.5379	-0.0624	0.4755	6.1839
Benin	81.1657	-0.9337	9.9667	-5.9807	3.9860	84.2180
Bosna-Hersek	7.1345	0.9360	0.2571	-0.7118	-0.4548	7.6157
Bulgaristan	7.3387	0.2898	0.0405	-0.9239	-0.8834	6.7451
Burundi	19.7736	-0.7793	-0.2735	-4.2273	-4.5008	14.4934
Çad	15.6789	0.1459	3.3114	-0.0184	3.2931	19.1179
Çin	7.4643	-0.4696	0.8790	-0.6375	0.2415	7.2362
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	18.0032	-0.0507	2.2359	-0.3875	1.8483	19.8007
Etiyopya	40.9292	-0.1976	9.7663	-1.5815	8.1848	48.9164
Fas	13.4021	0.6516	0.8989	-1.0646	-0.1656	13.8880
Gana	27.9780	0.2309	2.0146	-3.4250	-1.4104	26.7984
Guatemala	11.8142	2.8885	-2.1960	-1.4368	-3.6328	11.0700
Honduras	25.1179	-1.2982	9.0067	-0.8310	8.1757	31.9954
Irak	9.1056	0.5217	1.8986	0.5806	2.4792	12.1065
Kamboçya	61.3077	0.8910	1.0607	-13.6478	-12.5871	49.6116
Kamerun	9.8469	0.9162	1.2928	-0.3874	0.9055	11.6685

EK- 9a. Son On Yılda Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Kongo	12.5874	1.1206	0.8585	-0.2924	0.5661	14.2741
Malawi	8.6624	-0.0505	1.0916	-1.7058	-0.6143	7.9977
Misir	9.6472	1.3134	0.8027	-0.9993	-0.1966	10.7640
Myanmar	29.9151	-1.5319	2.6426	-2.5822	0.0604	28.4436
Nepal	15.0796	-1.1312	0.0296	-4.4937	-4.4642	9.4842
Paraguay	7.9458	-0.5455	0.3038	-0.4935	-0.1897	7.2106
Peru	6.8235	-0.5655	0.5604	-1.1791	-0.6187	5.6393
Romanya	6.1573	0.4250	0.0497	-0.6525	-0.6028	5.9794
Ruanda	2.8279	1.1603	1.4604	-0.1373	1.3232	5.3114
Türkiye	8.9038	0.0291	0.5593	-1.2241	-0.6648	8.2681
Uganda	14.4704	-0.2109	1.5094	-1.9492	-0.4398	13.8196
Urdün	6.3142	-0.6133	0.5834	0.0582	0.6416	6.3425
Vietnam	21.7730	-0.2136	3.0931	-1.6472	1.4460	23.0054

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 9b. Son On Yılda Düşük teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Suudi Arabistan*	-6.9630	2.1870	-2.1645	0.3326	-1.8319	-6.6079
Bolivya	-5.8549	-0.5668	-0.2866	0.8394	0.5529	-5.8688
Cezayir	-5.3401	0.4689	-0.3687	0.1595	-0.2092	-5.0804
Haiti	-5.0477	-0.2032	-0.2864	0.2909	0.0045	-5.2463
Iran	-7.8467	-0.7158	-0.4406	1.1785	0.7380	-7.8245
Kuzey Kore	-7.4328	1.3701	-1.1153	0.2330	-0.8823	-6.9450
Lao	-5.3764	0.2591	-0.3915	0.1525	-0.2390	-5.3563
Mali	-9.0710	0.3917	-0.7828	0.3166	-0.4662	-9.1455
Panama	-4.8978	-0.3674	-0.3095	0.4394	0.1298	-5.1353
Suriye	-7.9057	-0.3127	-0.7309	0.9012	0.1703	-8.0481
Togo	-5.8551	-0.8906	0.0648	0.9963	1.0611	-5.6845
Venezuela	-8.2973	0.9405	-1.3238	0.3758	-0.9479	-8.3047
Yemen	-8.1121	-2.0066	-0.4512	2.3256	1.8745	-8.2442

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

EK- 9b. Son On Yılda Düşük teknoloji Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 10a. Son On Yılda Orta Teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Birlesik Arap Emirlikleri*	7.1318	0.9392	1.2673	-0.2567	1.0106	9.0815
Litvanya*	12.6243	1.6442	1.2797	-0.7750	0.5047	14.7732
Polonya*	8.4730	0.0381	0.7829	-0.5717	0.2111	8.7223
Uruguay*	7.2470	-0.0966	0.2195	-0.3451	-0.1256	7.0248
Azerbeycan	9.3605	1.0048	6.4090	0.3267	6.7357	17.1010
Beyaz Rusya	3.3060	2.0754	0.5704	-0.2021	0.3683	5.7497
Bolivya	8.0384	0.6307	0.7409	-0.0478	0.6930	9.3621
Bosna-Hersek	23.4434	0.3834	2.5949	-0.7491	1.8458	25.6726
Burkina Faso	11.4507	1.0304	-0.2459	-1.6793	-1.9253	10.5558
Burundi	202.9395	0.9943	3.7794	-16.2554	-12.4760	191.4579
Cezayir	4.3336	0.5867	0.7515	0.0270	0.7785	5.6988
Çin	12.4906	-0.2317	1.0200	-1.9537	-0.9337	11.3252
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	10.8282	-0.0434	0.6884	-0.1334	0.5550	11.3397
Dominik Cumhuriyeti	5.6987	-1.3119	0.4489	0.4554	0.9044	5.2912
Ekvador	5.3689	0.1141	0.4528	-0.5155	-0.0627	5.4203
Etiyopya	5.3623	0.2291	1.4386	0.0266	1.4652	7.0565
Fas	4.7706	0.5591	0.8409	-0.2539	0.5869	5.9166
Filistin	12.2460	-1.1894	1.7048	0.5938	2.2985	13.3551
Gana	11.4623	0.3274	1.7335	-1.3384	0.3951	12.1848
Gine	14.1972	0.0277	0.0261	-1.6917	-1.6657	12.5592
Gürcistan	7.7575	2.2800	0.9532	-0.0606	0.8926	10.9301
Haiti	6.6472	0.6798	3.0624	0.0314	3.0938	10.4208
Hindistan	9.0123	0.0380	0.3387	-2.2875	-1.9487	7.1016
Honduras	11.5353	0.0381	0.3755	-1.7521	-1.3766	10.1968
Iran	19.1378	0.3786	5.2234	0.0642	5.2876	24.8039
Kamboçya	15.3033	0.7409	0.2586	-0.7915	-0.5329	15.5113
Kamerun	16.5214	0.0696	0.8173	-1.9286	-1.1113	15.4797
Kenya	8.5485	0.5751	0.9978	-0.7299	0.2678	9.3915
Lao	6.3619	0.6666	0.0146	-1.0140	-0.9993	6.0291
Madagaskar	13.6901	2.4814	2.7778	-3.8717	-1.0940	15.0776
Malawi	21.0280	1.1631	2.5867	-1.3606	1.2261	23.4172
Misir	17.9001	1.2760	4.1837	-1.4026	2.7811	21.9571
Moldova	10.7852	0.1883	0.9602	-0.1639	0.7963	11.7698

EK- 10a. Son On Yılda Orta Teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Mozambik	9.9479	3.1142	2.7089	-0.5497	2.1593	15.2214
Myanmar	20.6911	1.0159	1.6601	0.1583	1.8184	23.5254
Nijerya	16.8670	-0.0594	2.1292	-0.1697	1.9595	18.7672
Paraguay	8.6422	1.6102	-0.0230	-0.1166	-0.1395	10.1128
Peru	7.0813	0.2806	0.4835	-0.3878	0.0957	7.4576
Ruanda	135.6931	-1.1814	17.7174	-0.3460	17.3715	151.8832
Sierra Leona	11.2917	0.2325	-0.1447	-1.5012	-1.6459	9.8782
Tanzanya	17.5179	0.9131	4.3593	0.2467	4.6060	23.0369
Tayland	5.4227	0.1462	0.7161	-0.5789	0.1372	5.7061
Türkiye	10.6360	0.0512	0.7813	-1.2124	-0.4311	10.2560
Uganda	21.3584	-0.1717	1.1747	-2.7103	-1.5356	19.6511
Urdün	4.0749	2.1056	-0.2812	-0.4711	-0.7523	5.4282
Vietnam	32.2396	0.4814	2.8270	-3.0483	-0.2213	32.4997
Yemen	11.4643	-0.4971	3.6082	0.3744	3.9826	14.9498
Zambiya	39.4839	2.1951	10.5951	-0.9101	9.6850	51.3640

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 10b. Son On Yılda Orta Teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Kimya, Kauçuk-plastik ve Ametal Mineraller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Senegal	-7.9095	2.4325	-2.4781	0.1994	-2.2786	-7.7556
Suriye	-5.2620	0.3073	-0.3323	0.1641	-0.1682	-5.1230
Tacikistan	-5.8384	1.1619	-0.7413	-0.0056	-0.7470	-5.4235
Zimbabve	-5.8846	1.0898	-0.9283	0.1717	-0.7565	-5.5513

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 11a. Son On Yılda Orta teknoloji Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Birleşik Arap Emirlikleri*	9.9670	-0.6539	0.9521	-0.8182	0.1339	9.4470

EK- 11a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hong Kong*	5.1179	2.7342	3.0168	-0.2716	2.7452	10.5973
Litvanya*	4.9014	1.0913	0.4184	-0.8990	-0.4806	5.5121
Angola	25.3351	6.7128	21.9832	0.0021	21.9853	54.0331
Benin	20.6437	2.3880	7.6761	-2.9656	4.7105	27.7422
Bolivya	8.3768	1.2633	2.8177	-0.0112	2.8065	12.4466
Burkina Faso	10.2048	0.9352	0.0700	-0.4787	-0.4087	10.7313
Çin	12.3830	-0.5723	2.9704	-1.1014	1.8690	13.6797
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	1922.3040	3.5201	1208.1080	-1.7320	1206.3760	3132.2000
Ekvador	5.3245	1.2225	3.8567	-0.2594	3.5974	10.1444
Filistin	319.5843	4.7701	164.8288	0.0000	164.8288	489.1831
Gana	31.1287	0.1843	7.4563	-5.4832	1.9731	33.2860
Gürcistan	15.3350	-0.7100	-0.1261	-4.7845	-4.9106	9.7144
Haiti	9.0639	7.1600	11.3434	0.0000	11.3434	27.5674
Honduras	7.3603	2.2497	1.8630	-0.4598	1.4031	11.0132
Kamboçya	907.3189	4.8810	737.8441	-1.8407	736.0035	1648.2030
Kirgizistan	1.9435	5.3079	1.8496	-0.1857	1.6638	8.9153
Kongo	415.5620	2.7012	275.8449	-1.1477	274.6972	692.9604
Liberya	6.2901	3.0855	4.4281	0.0000	4.4281	13.8037
Lübnan	0.9460	3.6252	1.5177	0.0592	1.5768	6.1481
Madagaskar	3.4614	4.9595	1.7518	-0.0864	1.6654	10.0864
Malezya	5.0123	-0.0403	0.9158	-0.5786	0.3372	5.3091
Moritanya	13.0597	1.6756	9.1535	0.0000	9.1535	23.8887
Nijerya	72.0605	6.4193	20.5190	-6.9409	13.5782	92.0580
Nikaragua	1.0416	2.4151	3.8239	0.1523	3.9762	7.4329
Pakistan	3.9381	3.7158	2.0808	-0.2511	1.8298	9.4836
Panama	10.0766	3.4789	1.3950	-3.7056	-2.3106	11.2449
Papua Yeni Gine	38.4580	9.7261	22.4838	0.0016	22.4854	70.6695
Paraguay	4.2971	1.6058	3.1953	-0.1032	3.0922	8.9951
Senegal	19.7841	1.7261	4.0289	-2.9864	1.0425	22.5528
Tanzanya	11.4668	1.0293	8.4154	1.1095	9.5249	22.0210
Uganda	19.5471	0.5488	2.2401	-1.0765	1.1636	21.2595
Vietnam	77.4817	1.1317	5.9855	-13.7783	-7.7927	70.8207
Yemen	23.0129	4.6052	15.5589	0.0142	15.5731	43.1912
Zambiya	18.4335	4.7266	12.5903	0.2892	12.8795	36.0396

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 11b. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Madencilik ve Temel Metaller Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Çad	-7.2196	2.5082	-2.5024	0.0000	-2.5024	-7.2138
Dominik Cumhuriyeti	-8.0191	-1.3809	0.5564	1.6237	2.1801	-7.2199
Küba	-7.4643	-3.4077	0.2432	2.8131	3.0563	-7.8158
Moldova	-4.4044	-1.0889	-0.5033	0.4417	-0.0616	-5.5548
Mozambik	-4.3138	-2.1455	0.0434	0.6185	0.6620	-5.7973
Tacikistan	-5.2930	-2.5500	-0.0298	1.6250	1.5952	-6.2477
Venezuela	-6.5505	-1.3621	-0.2664	1.3907	1.1243	-6.7883

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 12a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Litvanya*	28.0077	0.1118	2.5278	-5.3237	-2.7959	25.3236
Polonya*	9.4682	0.1720	0.5810	-1.3963	-0.8154	8.8248
Sili*	7.8334	1.4085	0.9146	-1.4159	-0.5013	8.7406
Slovakya*	7.7912	-0.5052	0.9791	-0.8271	0.1520	7.4380
Benin	78.2558	-0.3620	10.4739	-2.9056	7.5683	85.4621
Bosna-Hersek	9.6052	0.2383	0.7836	-0.5469	0.2367	10.0801
Bulgaristan	9.2757	0.1892	0.5240	-1.0950	-0.5711	8.8938
Burkina Faso	20.7446	0.0639	2.1310	-2.3917	-0.2607	20.5477
Cin	13.5456	-0.1054	2.7059	-1.7755	0.9304	14.3706
Endonezya	9.1946	-0.3091	2.8210	-1.1133	1.7077	10.5932
Etiyopya	93.8070	4.9520	10.1038	-7.6742	2.4296	101.1886
Fas	8.8218	0.0817	2.3009	-2.1827	0.1181	9.0217
Filipinler	17.0166	0.5740	2.1444	-12.9237	-10.7793	6.8113
Gana	41.8570	-0.0009	8.0543	-3.2609	4.7934	46.6494
Hindistan	12.1408	0.3572	0.8059	-1.5163	-0.7104	11.7876
Kamerun	28.7558	0.5814	4.1308	-3.6923	0.4386	29.7758
Kazakistan	4.8139	1.8782	-0.1019	-1.0954	-1.1973	5.4948
Kenya	9.6072	1.0439	-0.3946	-1.5681	-1.9627	8.6884
Kongo	29.6536	2.2133	5.6411	-1.9949	3.6462	35.5131
Lao	13.0789	0.0798	0.1956	-2.2761	-2.0805	11.0782
Libya	11.2654	-0.0967	6.5145	0.2032	6.7178	17.8865
Malawi	37.1342	-0.1782	1.9780	-3.7696	-1.7916	35.1645

EK- 12a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Malezya	4.2175	-0.3723	3.3921	-0.4716	2.9205	6.7656
Myanmar	57.1956	0.1032	14.9692	-0.7962	14.1729	71.4717
Niger	5.4475	1.4742	0.3294	-0.1238	0.2056	7.1273
Nijerya	15.6093	0.7297	0.4164	-2.3601	-1.9437	14.3953
Papua Yeni Gine	8.1501	0.4887	-0.0433	-2.3151	-2.3584	6.2804
Peru	8.3021	1.3317	0.4569	-0.9921	-0.5352	9.0985
Romanya	11.1654	0.2871	1.5249	-0.6799	0.8450	12.2976
Sri Lanka	8.3648	0.7042	-0.9668	-1.3233	-2.2901	6.7789
Tanzanya	22.2659	0.5103	0.4264	-11.1870	-10.7607	12.0155
Togo	11.6275	0.7353	3.0206	-0.3703	2.6503	15.0131
Türkiye	8.5537	-0.5451	0.6766	-1.1203	-0.4437	7.5650
Uganda	12.9717	-0.6670	2.9377	-0.3046	2.6331	14.9378
Viet nam	36.2210	0.6292	7.9482	-5.5254	2.4228	39.2730
Yemen	13.9973	1.0994	1.4691	-2.0650	-0.5959	14.5008
Zambiya	87.9810	0.3130	14.6775	-6.2439	8.4336	96.7276

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 12b. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Fabrikasyon Metaller ve Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Suudi Arabistan*	-7.2412	0.4247	-0.9333	0.4935	-0.4398	-7.2563
Bolivya	-5.3244	1.7125	-1.6077	0.0160	-1.5917	-5.2036
Fildisi Sahili	-5.3640	-3.9753	0.0278	2.5579	2.5857	-6.7536
Iran	-4.9055	-0.1918	-0.5042	0.5108	0.0066	-5.0908
Liberya	-5.1220	0.0983	-0.6633	0.6276	-0.0357	-5.0594
Nepal	-5.3375	-0.4665	-0.3127	0.5123	0.1996	-5.6044
Venezuela	-5.8976	0.6359	-0.8949	0.2956	-0.5993	-5.8610

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 13a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Birleşik Arap Emirlikleri*	7.4626	0.4453	2.3145	-0.9356	1.3789	9.2869
Güney Kore*	6.4836	-0.0229	1.0323	-0.1542	0.8781	7.3387
Şili*	3.4070	0.8003	1.6526	0.3866	2.0391	6.2464
Uruguay*	4.6186	1.5018	-0.3182	-0.1166	-0.4348	5.6856
Azerbeycan	14.1341	1.6477	1.7764	-0.8297	0.9467	16.7285
Bangladeş	16.6794	0.2149	2.9170	-2.1783	0.7387	17.6330
Benin	20.2584	2.4349	-0.5609	-3.5085	-4.0693	18.6240
Bolivya	8.2557	0.7440	2.6950	-0.3903	2.3046	11.3043
Bosna-Hersek	24.3713	2.6774	4.6611	-3.0265	1.6346	28.6834
Bulgaristan	13.9894	1.0067	1.2870	-0.6484	0.6386	15.6347
Çin	6.9366	-0.5511	0.9556	-0.5144	0.4413	6.8267
Etiyopya	22.5290	-0.4537	2.6633	-1.2586	1.4048	23.4801
Fas	43.3331	2.6387	-2.0488	-36.5012	-38.5500	7.4218
Filistin	495.4895	0.9110	60.2196	0.1179	60.3374	556.7380
Hindistan	10.6577	-0.2373	1.3765	-1.2758	0.1007	10.5211
Honduras	8.9649	0.7805	0.3391	-2.1703	-1.8312	7.9141
Kamboçya	1433.3900	-0.0575	10.0041	-203.1351	-193.1310	1240.2020
Kamerun	6.3513	-0.2538	0.3459	-1.1659	-0.8200	5.2774
Kazakistan	4.6562	2.9829	0.9455	-0.4430	0.5024	8.1415
Kenya	8.2312	1.5134	0.3070	-0.9203	-0.6133	9.1313
Kongo	947.3426	4.6204	-0.5301	-505.3304	-505.8605	446.1025
Lao	11.1089	-0.0743	0.5470	-1.0249	-0.4779	10.5567
Malawi	24.7041	1.6335	-1.3806	-6.1681	-7.5487	18.7889
Mısır	36.3680	0.1876	4.3363	-4.3014	0.0349	36.5904
Moldova	67.7478	1.2015	4.9823	-3.3171	1.6651	70.6144
Mozambik	62.6248	0.5388	5.0017	-1.2038	3.7979	66.9615
Nijerya	34.9483	0.6669	1.6002	-10.5794	-8.9793	26.6360
Nikaragua	32.8473	0.5749	2.2464	-0.0364	2.2100	35.6322
Paraguay	293.8823	3.6093	0.8266	-5.3306	-4.5040	292.9876
Peru	8.1196	2.9919	-0.0733	-0.9429	-1.0162	10.0953
Romanya	10.3624	0.7587	2.0091	-0.4349	1.5742	12.6953
Ruanda	89.4277	-2.7108	-0.5747	-10.3400	-10.9148	75.8020
Senegal	6.2065	3.7966	1.0160	-0.2964	0.7196	10.7226
Togo	14.3307	1.3835	0.6244	-4.4740	-3.8496	11.8645
Türkiye	6.3259	1.2479	1.7685	0.0007	1.7692	9.3430
Uganda	19.6439	-0.4459	-0.0713	-1.9272	-1.9985	17.1994
Urdün	14.4385	0.1394	0.9240	-1.0932	-0.1692	14.4087
Vietnam	25.1034	0.7258	2.4370	-2.5340	-0.0969	25.7323
Yemen	9.4246	0.8916	0.3564	-0.8852	-0.5288	9.7874
Zambiya	1.1971	6.6778	1.1830	0.4616	1.6446	9.5195

EK- 13a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 13b. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Elektrikli Makineler Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

Hong Kong*	-5.0295	-0.2146	-0.6714	0.4178	-0.2536	-5.4977
İrlanda*	-5.7803	0.4738	-1.1044	0.7812	-0.3232	-5.6298
Suudi Arabistan*	-6.3930	0.5277	-0.6602	0.5211	-0.1391	-6.0044
Fildisi Sahili	-5.1117	2.1143	-2.3279	-0.2374	-2.5653	-5.5626
İran	-7.0547	2.1691	-2.4216	0.2619	-2.1597	-7.0453
Kirgizistan	-3.5799	-5.5450	-0.0742	2.3466	2.2724	-6.8526
Liberya	-7.3113	2.7042	-2.8490	0.1507	-2.6982	-7.3053
Mali	-8.8758	-3.4558	-0.1256	3.5215	3.3959	-8.9356
Nepal	-7.7588	-1.6237	0.0505	1.2596	1.3101	-8.0724
Sierra Leona	-7.2594	-1.4309	-0.1044	1.1164	1.0121	-7.6783

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 14a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

Çek Cumhuriyeti*	15.7604	4.1269	0.0735	-3.5536	-3.4801	16.4073
Litvanya*	30.2404	0.8125	12.5176	-4.5811	7.9365	38.9894
Polonya*	168.1687	-0.4881	33.1340	-24.5629	8.5711	176.2517
Rusya*	74.4720	2.3541	9.5472	-20.4884	-10.9412	65.8850
Yunanistan*	11.3923	-0.6250	14.8830	0.0801	14.9631	25.7304
Afganistan	7.6117	0.0458	1.4497	-2.0115	-0.5618	7.0956
Arjantin	16.4526	-0.6165	8.9278	-1.2598	7.6681	23.5042
Azerbeycan	18.6953	0.7427	-1.3780	-4.6295	-6.0075	13.4305
Banglades	25.1567	-0.3697	0.7980	-9.7387	-8.9407	15.8463
Benin	58.6077	2.0407	5.6695	-15.4036	-9.7341	50.9144
Beyaz Rusya	8.4903	5.0957	1.8509	-1.1539	0.6970	14.2830

EK- 14a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Bosna-Hersek	15.8467	-0.6241	1.7385	-5.3343	-3.5958	11.6268
Bulgaristan	28.1741	1.7506	6.6308	-3.7772	2.8536	32.7784
Çin	7.0811	0.5718	2.8897	-1.5021	1.3876	9.0405
Etiyopya	22.5638	0.8705	2.5450	-8.1738	-5.6288	17.8054
Filistin	450.5739	2.9690	-3.1341	-194.3959	-197.5300	256.0128
Gana	78.7412	0.6634	0.2605	-24.1165	-23.8560	55.5485
Guatemala	7.0800	-0.0265	0.8575	-2.1847	-1.3272	5.7262
Güney Afrika	8.2071	-0.1249	1.0533	-2.1528	-1.0995	6.9827
Gürcistan	11.2872	-0.0128	13.1937	-0.9897	12.2040	23.4784
Honduras	23.2596	-0.3495	0.4535	-9.7684	-9.3149	13.5951
Kazakistan	456.8965	0.2926	495.1121	-4.1221	490.9900	948.1791
Kolombiya	6.2982	-1.1607	1.6725	-1.2689	0.4036	5.5411
Kongo	13.7362	-0.1032	-0.1398	-3.3997	-3.5395	10.0935
Kosta Rika	46.0109	-3.2601	-0.3153	-20.2499	-20.5653	22.1855
Lao	45.2513	0.8574	-0.4311	-5.8704	-6.3014	39.8073
Liberya	239.8773	1.6314	-2.1234	-94.0707	-96.1941	145.3146
Mali	8.4188	-1.7194	0.0411	2.0786	2.1196	8.8191
Mısır	46.4673	-1.3264	1.2716	-15.5068	-14.2352	30.9057
Nikaragua	9.2533	-1.2424	3.3334	-3.0878	0.2456	8.2565
Pakistan	16.8627	0.6420	-1.8455	-7.2658	-9.1113	8.3934
Romanya	73.4631	-1.4970	5.0136	-21.1622	-16.1486	55.8175
Tacikistan	27.1606	-1.1451	0.5084	-10.0947	-9.5863	16.4293
Tanzanya	7.9191	-2.5068	3.0912	-0.8659	2.2253	7.6377
Tunus	6.2023	1.6392	0.8894	0.1263	1.0157	8.8572
Türkiye	27.2442	0.1919	6.8134	-3.3212	3.4923	30.9284
Uganda	7.9844	-0.4351	1.3111	-1.4361	-0.1251	7.4242
Vietnam	63.4643	-2.7949	28.9811	-12.6271	16.3540	77.0234
Zambiya	29.5533	-1.8810	0.8541	-5.0272	-4.1731	23.4993

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 14b. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Belçika-Lüksemburg*	-5.3078	4.6196	-5.2429	0.4999	-4.7430	-5.4312
Fransa*	-5.3179	0.7549	-2.1793	1.0628	-1.1164	-5.6794

EK- 14b. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Ofis Makineleri, İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
İngiltere*	-5.6765	-0.6016	-0.9819	0.9674	-0.0145	-6.2926
İrlanda*	-7.3042	4.2328	-4.9356	0.8499	-4.0857	-7.1571
Japonya*	-6.4472	-1.3608	-1.2080	2.0770	0.8689	-6.9391
Kanada*	-4.5691	-0.0120	-1.3539	0.5126	-0.8413	-5.4223
Portekiz*	-8.3907	-3.0744	-0.1909	3.3391	3.1482	-8.3169
Singapur*	-5.2185	-1.0856	-0.2303	0.4689	0.2386	-6.0654
Suudi Arabistan*	-6.2690	-0.2193	-0.9347	0.9643	0.0296	-6.4587
Burundi	-12.3882	-3.6153	-0.7531	3.7772	3.0241	-12.9794
Çad	-7.7425	8.7209	-8.4595	0.7384	-7.7211	-6.7427
Cezayir	-7.0861	10.9460	-10.6613	0.2144	-10.4469	-6.5870
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-7.5597	-1.7806	-0.6784	1.7967	1.1182	-8.2221
Dominik Cumhuriyeti	-6.2887	-3.8521	0.1478	2.9814	3.1293	-7.0115
Endonezya	-4.0201	-2.0582	-0.0416	0.7674	0.7257	-5.3526
Haiti	-9.4383	1.5653	-2.0571	0.5133	-1.5438	-9.4167
İran	-5.2709	0.5667	-1.5257	0.7256	-0.8001	-5.5043
Kuzey Kore	-7.1934	-1.9286	-0.5702	1.8506	1.2804	-7.8417
Küba	-5.5974	1.2006	-1.4898	0.0735	-1.4163	-5.8130
Libya	-6.4622	-1.9605	0.1189	2.0575	2.1764	-6.2462
Niger	-3.1311	-1.5075	-1.8148	0.5095	-1.3054	-5.9440
Sierra Leona	-6.2538	1.1348	-2.1657	0.2202	-1.9455	-7.0645
Sri Lanka	-7.6931	-3.4904	0.0717	3.2527	3.3244	-7.8591
Togo	-6.0455	0.6040	-1.4951	1.3421	-0.1530	-5.5945
Türkmenistan	-5.4927	2.4808	-2.2241	-1.2957	-3.5198	-6.5317
Ukrayna	-7.7478	-0.7685	-0.3094	0.8705	0.5611	-7.9552
Venezuela	-5.6216	0.7172	-0.9203	0.5413	-0.3790	-5.2834
Özbekistan	-10.0072	-1.2509	-1.1744	1.4701	0.2957	-10.9624

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 15a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Çek Cumhuriyeti*	9.4400	0.3200	1.1925	-0.3590	0.8335	10.5936
Şili*	5.0208	1.6777	0.6559	-0.1089	0.5469	7.2454
Singapur*	5.4964	1.8492	1.4025	-0.8501	0.5524	7.8980
Slovakya*	6.9624	0.4914	1.0316	-0.3769	0.6547	8.1085
Uruguay*	20.7213	4.6572	-4.5499	-1.1694	-5.7193	19.6593
Angola	10.6924	-0.4241	2.4360	-0.5755	1.8605	12.1287
Arjantin	12.0112	0.7882	1.1947	-0.2195	0.9752	13.7746
Benin	142.6748	0.3192	3.5619	-3.6565	-0.0947	142.8994
Bulgaristan	17.6379	2.0418	2.5664	-0.9061	1.6603	21.3401
Burkina Faso	25.9135	0.4271	3.2142	-0.8353	2.3789	28.7195
Burundi	7.3529	-0.0073	1.7188	-0.2895	1.4293	8.7749
Çin	20.6702	1.4946	4.3791	-1.6789	2.7003	24.8651
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	10.6297	0.6247	1.5879	-0.6500	0.9379	12.1924
Endonezya	21.8762	1.8707	2.3229	-1.2384	1.0844	24.8314
Etiyopya	94.1676	-0.0017	2.9767	-10.5488	-7.5720	86.5939
Fas	163.2552	1.0262	24.5974	-7.0735	17.5239	181.8052
Gana	15.1222	1.3462	3.4164	-2.1925	1.2239	17.6923
Guatemala	6.6552	-0.0356	1.1628	-0.2430	0.9199	7.5395
Gürcistan	191.4636	1.3315	0.0839	-23.4646	-23.3807	169.4145
Hindistan	20.5548	2.3339	6.0887	-1.3680	4.7208	27.6094
Honduras	12.8861	-0.9677	0.6078	0.9233	1.5311	13.4495
Kamboçya	204.6611	1.3681	48.9756	0.0222	48.9978	255.0269
Kamerun	4.3047	1.1503	0.7623	-0.0035	0.7588	6.2137
Kazakistan	5.1435	1.9964	3.9954	-0.6620	3.3334	10.4733
Kenya	6.3000	0.7896	0.9019	-0.2649	0.6370	7.7267
Kongo	293.7284	0.6302	35.3153	-1.2891	34.0262	328.3848
Kosta Rika	36.8371	-0.0662	0.4651	-8.8504	-8.3853	28.3856
Macaristan	6.1364	-0.1119	0.3146	-0.2031	0.1115	6.1360
Malawi	15.2138	0.6973	1.2195	-0.4964	0.7231	16.6342
Meksika	7.2051	-0.3997	0.8379	-0.2238	0.6141	7.4194
Moritanya	10.0676	0.0580	0.3463	-1.7392	-1.3930	8.7326
Nepal	8.7274	-0.2407	0.0190	-1.5968	-1.5777	6.9090
Nijerya	563.5483	17.4135	156.6441	-8.8737	147.7704	728.7322
Nikaragua	9.6101	0.6348	0.1306	-0.7554	-0.6248	9.6201
Papua Yeni Gine	10.3970	0.7324	1.9543	-0.3474	1.6069	12.7362
Paraguay	11.6457	-0.9116	0.8006	-0.2427	0.5579	11.2920
Peru	56.0283	0.8661	6.9305	-1.5416	5.3889	62.2833
Romanya	38.1483	1.4812	5.2627	-3.8636	1.3991	41.0286
Ruanda	23.2525	0.1081	0.8983	-0.3617	0.5365	23.8971
Senegal	5.5066	0.8266	0.7571	-0.5405	0.2166	6.5498
Sierra Leona	2.4522	0.6164	2.7673	-0.0661	2.7012	5.7699

EK- 15a. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Sri Lanka	34.8585	1.5028	3.5604	-8.6168	-5.0564	31.3049
Tanzanya	8.4829	1.2164	1.6777	-0.1651	1.5126	11.2119
Tayland	18.8041	0.2386	1.3784	-1.7674	-0.3889	18.6538
Türkmenistan	12.3405	-0.0713	3.0516	0.1467	3.1983	15.4675
Uganda	28.8408	1.3295	1.9970	-1.3220	0.6750	30.8453
Vietnam	22.8496	1.9434	6.0433	-2.9460	3.0973	27.8902
Yemen	33.0272	6.8124	1.7652	-3.5756	-1.8104	38.0292
Zambiya	119.8606	1.8834	18.9597	-6.5603	12.3994	134.1434

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 15b. Son On Yılda Orta teknolojili Mallar Kategorisinin Otomotiv, Demiryolları ve Gemicilik Ekipmanları Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Hırvatistan*	-6.9302	-1.4371	-0.1238	1.6033	1.4795	-6.8877
Çad	-6.0686	2.5977	-2.8290	-0.3489	-3.1779	-6.6488
Liberya	-7.1622	0.3319	-0.9335	0.5341	-0.3994	-7.2297
Mali	-5.6723	0.2762	-0.4988	0.2779	-0.2209	-5.6171
Pakistan	-8.5741	2.6270	-2.5839	-0.0235	-2.6074	-8.5545
Ukrayna	-6.9990	1.2531	-1.6545	1.3377	-0.3168	-6.0627
Urdün	-6.8335	0.1240	-0.4547	0.2861	-0.1686	-6.8782
Venezuela	-9.4691	1.8319	-2.7642	0.9752	-1.7890	-9.4262
Zimbabve	-5.3978	1.3236	-1.2162	0.0358	-1.1803	-5.2546

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 16a. Son On Yılda Yüksek Teknolojili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Çek Cumhuriyeti*	20.3831	-0.4998	0.6973	-3.1574	-2.4602	17.4231
Güney Kore*	8.8034	-0.1867	0.9278	-2.0978	-1.1700	7.4467
İsrail*	6.7419	0.5627	-1.2438	-0.9768	-2.2205	5.0841
Litvanya*	39.9747	-0.3174	1.6352	-5.8514	-4.2162	35.4412

EK- 16a. Son On Yılda Yüksek Teknolojili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Polonya*	38.0069	-0.7258	0.8171	-5.0088	-4.1917	33.0894
Singapur*	29.2518	-0.4085	6.2522	-3.7770	2.4752	31.3184
Uruguay*	7.1632	-0.6636	0.7690	-0.9747	-0.2057	6.2940
Azerbeycan	21.4161	-0.8434	0.0004	-2.8240	-2.8236	17.7491
Benin	13.0902	-1.4186	-0.0893	-5.9672	-6.0565	5.6151
Bosna-Hersek	27.4196	-1.1075	-0.0460	-5.3272	-5.3732	20.9388
Brezilya	11.0317	0.4464	1.6456	-1.3436	0.3020	11.7801
Bulgaristan	44.5456	-1.7617	1.1540	-7.8384	-6.6844	36.0994
Çin	14.8911	-2.1076	0.5795	-5.1224	-4.5429	8.2406
Dominik Cumhuriyeti	27.3375	0.0164	1.7834	-1.4650	0.3184	27.6724
Endonezya	7.8497	-0.1235	1.5969	-1.7876	-0.1907	7.5355
Fas	11.0434	0.6329	-0.9125	-4.3867	-5.2993	6.3771
Filistin	32.0019	-1.3867	0.0000	-8.9016	-8.9016	21.7136
Gürcistan	91.3376	-1.2018	2.3317	-13.1452	-10.8135	79.3223
Hindistan	20.2751	-1.3910	-0.0211	-3.9282	-3.9494	14.9347
Kazakistan	15.7833	-1.5774	1.3786	-2.5341	-1.1555	13.0503
Libya	61.6120	-4.9831	0.0000	-44.5291	-44.5291	12.0999
Lübnan	16.6157	-1.0960	-0.0740	-2.7044	-2.7784	12.7413
Macaristan	12.1433	-0.8023	0.1735	-1.6546	-1.4811	9.8598
Malawi	57.5206	-0.6600	0.2057	-27.9190	-27.7134	29.1473
Mısır	8.9375	-1.2586	-0.3436	-1.3389	-1.6826	5.9963
Moldova	142.2094	-0.4587	-0.2377	-19.2814	-19.5191	122.2316
Moritanya	12.8095	-1.2689	0.0000	-1.8201	-1.8201	9.7205
Niger	27.3932	-0.8672	-0.0911	-3.6274	-3.7185	22.8075
Nijerya	32.4755	-1.8143	-0.0073	-19.8688	-19.8761	10.7852
Paraguay	12.2274	-1.3922	0.4771	-1.7273	-1.2502	9.5850
Peru	9.5518	-1.3161	0.2938	-0.9943	-0.7005	7.5351
Romanya	145.6155	-1.4304	1.4364	-24.7376	-23.3012	120.8840
Ruanda	11.0370	3.2053	16.1338	-0.4149	15.7189	29.9612
Togo	35.7732	-1.1587	0.0298	-4.7351	-4.7053	29.9092
Türkiye	10.5989	-1.8967	0.6454	-1.0473	-0.4019	8.3003
Türkmenistan	131.0353	-1.1329	0.0000	-16.3293	-16.3293	113.5732
Uganda	19.1889	0.1044	-1.1528	-8.6737	-9.8264	9.4668
Ukrayna	10.6742	-1.3097	0.3851	-2.1751	-1.7900	7.5744
Viet nam	28.2607	-1.4490	0.0996	-5.2039	-5.1043	21.7075

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

EK- 16a. Son On Yılda Yüksek Teknolojili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
------	--------	---------	---------	---------	---------	--------

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 16b. Son On Yılda Yüksek Teknolojili Mallar Kategorisinin İlaç Sanayii Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Japonya*	-4.7747	-1.8300	0.1356	1.2569	1.3925	-5.2122
Ekvador	-4.7626	-1.4335	-0.0568	0.7313	0.6744	-5.5216
Kamboçya	-4.7735	-2.4465	-0.0743	1.8038	1.7295	-5.4905
Kosta Rika	-6.8263	-1.3173	0.0403	0.9923	1.0327	-7.1110
Nikaragua	-5.7540	3.1966	-2.8646	0.3089	-2.5557	-5.1131
Orta Afrika Cumhuriyeti	-7.7464	-1.0567	0.0000	1.0331	1.0331	-7.7700
Senegal	-4.5840	2.9646	-3.7844	0.1150	-3.6694	-5.2888
Somali	-6.0799	-1.3065	0.0000	0.7943	0.7943	-6.5921
Suriye	-5.8963	-1.6239	-0.0675	1.2698	1.2023	-6.3179
Tanzanya	-5.2884	-0.6973	-0.5120	0.0702	-0.4418	-6.4275
Venezuela	-8.5609	-1.2164	-0.2392	1.3189	1.0796	-8.6977
Zambiya	-4.4336	-1.2441	-0.2966	0.5883	0.2916	-5.3861
Zimbabve	-5.9358	-2.1245	-0.3710	1.9643	1.5934	-6.4669

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 17a. Son On Yılda Yüksek teknoloji Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Litvanya*	4.8594	-0.3378	1.9369	-0.5914	1.3455	5.8671
Polonya*	9.9544	-1.6844	3.1316	-0.5635	2.5681	10.8381
Şili*	7.6781	-0.1240	0.1264	-1.7813	-1.6549	5.8992
Slovakya*	48.1053	-2.5381	1.8494	-6.8020	-4.9526	40.6146
Angola	5.3838	-0.1398	1.2565	-1.1918	0.0647	5.3087
Benin	23.1542	-0.3181	7.8872	-2.1928	5.6944	28.5305
Bulgaristan	19.7035	1.1138	0.3227	-6.4081	-6.0854	14.7319
Çin	10.3718	-1.0653	3.0102	-2.0240	0.9862	10.2927
Ekvador	7.7707	-0.6840	1.7154	-1.4205	0.2950	7.3817
El Salvador	21.2444	-4.4029	0.0083	-9.3454	-9.3372	7.5043
Etiyopya	12.2018	54.6524	-42.5808	-2.9871	-45.5678	21.2864

EK- 17a. Son On Yılda Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Gana	2.3832	1.6199	3.3623	-0.4362	2.9261	6.9292
Gürcistan	7.4436	2.8889	-2.1790	-2.7892	-4.9682	5.3643
Haiti	5.2905	4.7461	-2.3506	-0.5390	-2.8896	7.1470
Hindistan	8.8439	-0.4493	1.5544	-2.4169	-0.8625	7.5321
Kamboçya	659.1218	-0.7867	14.1799	-234.5772	-220.3973	437.9378
Kamerun	42.3468	0.5462	6.0191	-9.7453	-3.7263	39.1667
Kazakistan	18.5313	0.6884	8.2954	-0.9747	7.3207	26.5403
Kongo	135.6703	-0.3140	18.8622	-19.9674	-1.1052	134.2512
Kosta Rika	4.8415	0.3676	0.0070	0.1054	0.1124	5.3215
Lao	1954.5780	-2.5214	5.5646	-878.1945	-872.6299	1079.4270
Malawi	125.8312	4.3883	-1.6646	-79.6471	-81.3117	48.9079
Misir	97.7169	1.9914	-0.8449	-17.4664	-18.3112	81.3971
Moldova	16.6987	0.9033	2.5299	-13.1399	-10.6100	6.9920
Mozambik	11.5123	0.1585	1.6858	0.0250	1.7108	13.3816
Myanmar	214.4165	-0.1650	4.6292	-83.1768	-78.5476	135.7040
Nijerya	4.4280	0.0485	1.6265	-0.6631	0.9635	5.4400
Papua Yeni Gine	16.2134	-0.1722	0.5728	-6.5835	-6.0108	10.0304
Paraguay	29.2488	6.7051	1.5749	-12.3492	-10.7743	25.1796
Romanya	18.7878	0.2059	5.9082	-5.6766	0.2315	19.2252
Ruanda	13.5093	1.6603	-0.8738	-2.0158	-2.8896	12.2800
Sri Lanka	6.4449	2.3919	-1.2845	-1.7348	-3.0194	5.8174
Tacikistan	18.4106	3.7061	14.4467	-5.9085	8.5381	30.6547
Togo	25.4292	-1.5063	5.8506	-19.3076	-13.4570	10.4659
Tunus	18.2279	0.0405	4.4166	-2.1271	2.2895	20.5578
Uganda	2.7062	2.5796	0.0029	-0.1356	-0.1326	5.1532
Vietnam	298.2790	-1.9131	62.1404	-35.8394	26.3011	322.6670
Zambiya	11.5606	7.1271	-4.6035	0.4322	-4.1713	14.5164
Özbekistan	33.4080	-0.8148	9.3834	-7.6641	1.7193	34.3124

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 17b. Son On Yılda Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Finlandiya*	-8.1717	0.4628	-1.5875	1.2272	-0.3602	-8.0692
Hirvatistan*	-4.5161	-0.2857	-0.3358	0.0463	-0.2895	-5.0912

EK- 17b. Son On Yılda Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin İletişim, Medikal, Ölçüm ve Optik Araçlar Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Ispanya*	-4.8314	0.4312	-1.3627	0.4161	-0.9466	-5.3467
İsveç*	-4.7839	1.0612	-1.6863	0.1743	-1.5120	-5.2347
Japonya*	-4.7086	-0.8403	-0.8407	1.3351	0.4944	-5.0545
Suudi Arabistan*	-6.4630	0.5750	-1.5236	0.7065	-0.8171	-6.7051
Bolivya	-7.2164	3.3090	-3.0141	0.2900	-2.7240	-6.6315
Brezilya	-6.0545	-0.0786	-1.3086	0.8876	-0.4210	-6.5541
Cad	-3.9036	-0.3329	-0.9712	-0.8537	-1.8248	-6.0613
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-6.2746	0.5207	-1.1798	0.7031	-0.4766	-6.2306
Eritre	-4.8832	-0.8568	-0.1768	0.0104	-0.1664	-5.9064
Fas	-6.8765	-2.1010	-0.0829	1.5802	1.4973	-7.4801
Filistin	-6.1604	-5.0681	-0.2587	2.0686	1.8099	-9.4186
İran	-5.6074	0.3802	-1.6143	1.2041	-0.4101	-5.6374
Kuzey Kore	-4.9455	-0.8855	-0.4348	0.8938	0.4591	-5.3720
Liberya	-11.7679	1.9842	-4.2197	3.0745	-1.1452	-10.9290
Panama	-5.3843	-1.9662	-1.1400	1.8299	0.6899	-6.6606
Suriye	-6.0543	4.9575	-4.9650	0.0185	-4.9465	-6.0433
Venezuela	-6.9964	0.5456	-0.8005	0.9399	0.1394	-6.3115
Yemen	-4.8838	1.2105	-1.2427	-0.1980	-1.4408	-5.1140

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 18a. Son On Yılda Yüksek teknolojili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Çek Cumhuriyeti*	7.9194	0.0734	0.2045	-2.2002	-1.9957	5.9971
Finlandiya*	11.7183	0.1083	0.2672	-1.2320	-0.9647	10.8619
Güney Kore*	8.3018	0.1292	0.2768	0.0136	0.2904	8.7214
Hirvatistan*	5.9086	0.3035	-0.0303	0.7659	0.7357	6.9478
Japonya*	7.3505	0.5130	0.6157	0.1042	0.7199	8.5834
Polonya*	25.5545	0.0663	3.2200	-0.4482	2.7718	28.3926
Singapur*	6.8507	0.0940	0.4506	-0.6656	-0.2150	6.7296
Afganistan	4.4324	0.4645	0.3164	-0.0825	0.2339	5.1307
Arjantin	37.3721	-3.6088	1.5348	-1.7285	-0.1938	33.5695
Azerbeycan	1.9418	-0.0998	5.8995	-0.0738	5.8257	7.6677
Benin	1459.6750	-3.7104	160.2996	2.2786	162.5781	1618.5430
Beyaz Rusya	49.0869	-0.1559	28.9894	-18.2601	10.7293	59.6603

EK- 18a. Son On Yılda Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Artıran Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Burkina Faso	170.7796	-3.3879	0.6061	-74.8113	-74.2052	93.1865
Burundi	109.6591	0.5405	6.5199	0.0000	6.5199	116.7195
Cin	12.7774	-0.0337	1.0175	-0.8589	0.1586	12.9023
Dominik Cumhuriyeti	5.4292	-1.9242	0.8503	1.2279	2.0783	5.5832
Ekvador	178.4224	-0.5409	13.1900	0.4030	13.5930	191.4745
Fas	230.6399	0.4461	17.2355	-11.3296	5.9059	236.9920
Gine	4.3322	1.5236	-1.0932	0.3529	-0.7403	5.1155
Haiti	8.7130	0.7467	0.6506	0.0000	0.6506	10.1103
Hindistan	258.0747	-0.4042	9.7987	-55.2151	-45.4164	212.2542
Kazakistan	49.8853	1.3617	1.0969	-5.9225	-4.8255	46.4215
Kongo	641.9426	-2.2734	1.7974	-291.6610	-289.8636	349.8056
Lao	12.0988	0.5999	1.0509	0.0000	1.0509	13.7496
Liberya	7.4910	-0.6153	0.3523	0.7387	1.0911	7.9667
Lübnan	17.6548	0.6456	0.8291	-2.1012	-1.2721	17.0283
Malawi	13.1765	-2.4535	1.0470	1.2569	2.3040	13.0269
Meksika	27.9242	-0.8616	2.3663	0.0372	2.4036	29.4662
Mozambik	17.9404	0.3888	1.2221	-0.1542	1.0680	19.3972
Nikaragua	13.6975	0.5482	1.2056	0.0408	1.2464	15.4921
Orta Afrika Cumhuriyeti	20.3357	0.7467	1.5185	0.0000	1.5185	22.6009
Peru	35.1588	-1.8014	21.9058	0.3266	22.2324	55.5898
Ruanda	74.0245	0.6266	-0.0775	-31.7624	-31.8399	42.8111
Tanzanya	199.4186	-0.7383	13.1771	-3.8939	9.2831	207.9634
Togo	10.1508	0.6805	0.7580	0.0000	0.7580	11.5893
Tunus	193.8634	2.6693	4.2626	-50.0550	-45.7924	150.7403
Türkmenistan	2.7265	3.9400	5.1828	0.0712	5.2541	11.9206
Uganda	75.7466	-1.2968	3.3287	-12.1246	-8.7960	65.6538
Ukrayna	9.5762	-0.2722	-0.0433	-0.5582	-0.6014	8.7026
Viet nam	293.4383	-2.1438	4.8597	-73.9656	-69.1059	222.1886
Yemen	14.5889	2.8667	-0.6465	-0.0389	-0.6854	16.7702
Zambiya	61.3989	-2.3642	0.2998	-28.4157	-28.1159	30.9187
Zimbabve	23.9099	-0.5739	-0.3710	-12.6660	-13.0370	10.2990

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler

EK- 18b. Son On Yılda Yüksek teknolojlili Mallar Kategorisinin Havacılık ve Uzay Endüstrilerinde Pazar Payını %5'ten Daha Büyük Oranda Azaltan Ülkelerin CMS Analizi Bulguları, 2004-2014

Ülke	RE (%)	MBE (%)	BUE (%)	DUE (%)	TUE (%)	TD (%)
Avusturya*	-7.5665	-0.0299	-0.3144	0.2989	-0.0155	-7.6119
Danimarka*	-5.6059	-0.1902	-0.2673	-0.0127	-0.2800	-6.0761
Isveç*	-6.1159	-0.2395	-0.1524	0.4531	0.3007	-6.0547
Norveç*	-5.2218	0.2356	-0.2871	-0.2537	-0.5408	-5.5271
Portekiz*	-7.0094	0.2557	-0.5496	-0.2001	-0.7497	-7.5033
Sili*	-7.4269	-0.7969	-0.1038	-0.0186	-0.1224	-8.3462
Suudi Arabistan*	-5.0956	-0.2693	-0.2356	0.3962	0.1606	-5.2042
Yeni Zelanda*	-6.2004	-0.4496	0.0381	0.2396	0.2777	-6.3723
Yunanistan*	-6.8873	0.1652	-0.5407	0.1305	-0.4102	-7.1323
Angola	-7.1387	-0.0975	-0.5898	0.8559	0.2661	-6.9700
Banglades	-6.4430	0.1211	-0.3618	0.1880	-0.1738	-6.4958
Cezayir	-7.2510	0.3444	-0.5388	0.2872	-0.2517	-7.1583
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	-5.6089	-2.8057	0.0349	2.7738	2.8087	-5.6060
El Salvador	-7.6210	0.8961	0.2577	0.0004	0.2580	-6.4669
Fildisi Sahili	-7.0204	8.9451	-8.1221	-0.9266	-9.0487	-7.1240
Gürcistan	-5.9954	-2.8529	-0.0212	2.6725	2.6514	-6.1969
Kenya	-6.9748	-3.8481	0.0121	3.7467	3.7587	-7.0641
Kolombiya	-5.3803	0.0078	-0.4474	-0.1884	-0.6358	-6.0084
Kosta Rika	-5.9867	0.2593	-0.4265	0.2044	-0.2221	-5.9495
Kuzey Kore	-7.7442	-3.0140	-0.1718	3.2149	3.0431	-7.7151
Madagaskar	-10.3335	-1.1259	-0.0414	1.1352	1.0938	-10.3655
Misir	-6.1875	-0.5388	-0.1043	0.6201	0.5158	-6.2104
Myanmar	-8.4671	-0.2710	0.0586	0.2517	0.3103	-8.4278
Paraguay	-5.1995	-2.3795	-0.0665	2.2262	2.1597	-5.4192
Sri Lanka	-7.2443	-0.2532	-0.2267	0.4406	0.2139	-7.2836
Tayland	-5.5213	-1.1983	-0.0496	0.9625	0.9129	-5.8067

Kaynak: BACI (2016) verileri kullanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.

Kısaltmalar: RE: Rekabet edebilirlik etkisi, MBE: Mal bileşimi etkisi, BUE: Büyüme uyumu etkisi, DUE: Durağanlık uyumu etkisi TUE: Toplam uyum etkisi, TD: Toplam değişim

*: Kişi başına geliri yüksek olan ülkeler